CUMHURİYET SENATOSU TUTANAK DERGİSİ

Cilt : 22

53 ncü Birleşim

29 . 4 . 1975 Salı

İçindekiler

	Sayfa
I. — Geçen tutanak özeti	**2:3**
II. — Gelen Kâğıtlar	**3**
III. — Yoklama	**3**
IV. — Başkanlık Divanının Genel Kurula sunuşları	**3**
1. — Elâzığ Üyesi Celâl Ertuğ'un, Avrupa Konseyi 27 nci Dönem Toplantısında Siyasî Komisyonunun, Kıbrıs'ta yapılması gereken insancıl yardımlar konusunda aleyhimize aldığı karar hakkında gündem dışı demeci.	3
2. — Sivas Üyesi Hüseyin Öztürk'ün, üniversiteler ve yüksekokullarda devam eden öğrenci olayları hakkında gündem dışı demeci.	4:7
3. — Malatya Üyesi Hamdi Özer'in, Malatya'da vukua gelen ve can kaybına sebebolan sel afetinin yaptığı hasar konusundaki gündem dışı demeci.	7:8
4. — Adana Üyesi M. Nuri Âdemoğlu'nun, Çukurova'da beyaz sinek ile mücadele konusundaki gündem dışı demeci.	8:9
5. — Cumhurbaşkanınca S. Ü. Fethi Çelikbaş'ın, üniversitelerde ve yüksekokullarda devam eden öğrenci olayları hakkında gündem dışı demeci.	9:11
6. — İmar ve İskân Bakanı Nurettin Ok'un, Malatya'da vukua gelen ve can kaybına sebebolan sel afeti konusunda Malatya Üyesi Hamdi Özer'in gündem dışı konuşmasına cevabı.	11:13
7. — Gıda - Tarım ve Hayvancılık Bakanı Korkut Özal'ın, Çukurova'da beyaz sinekle mücadele konusunda Adana Üyesi M. Nuri Âdemoğlu'nun gündem dışı konuşmasına cevabı.	13:17
8. — Köy İşleri ve Kooperatifler Bakanlığına bağlı bulunan genel hükümlere tabi kooperatifler, Tarım Kredi Kooperatifleri, Tarım Satış Kooperatifleri ve bunların üst kuruluşlarıyle, Halk Bankası ve Halk Sandıklarının Ticaret Bakanlığına bağlanmasının uygun görülmüş olduğuna dair Cumhurbaşkanlığı tezkeresi. (3/608)	17:18

Sayfa

9. — Ticaret Bakanlığı bünyesinde bulunan Toprak Mahsulleri Ofisi Genel Müdürlüğü, Et ve Balık Kurumu Genel Müdürlüğü ile Yaş Meyve ve Sebze Müdürlüğünün Gıda - Tarım ve Hayvancılık Bakanlığına bağlanması ve bu ünitelerle ilgili olarak Ticaret Bakanlığına verilmiş olan görev ve yetkilerin Gıda - Tarım ve Hayvancılık Bakanlığına intikal ettirilmesinin uygun görülmüş olduğuna dair Cumhurbaşkanlığı tezkeresi. (3/607) 18

10. — Komisyonlarda açık bulunan üyeliklere seçim. 18

V. — Görüşülen işler **18**

1. — 633 sayılı Diyanet İşleri Başkanlığı Kuruluş ve Görevleri hakkındaki Kanunun bazı maddelerinin değiştirilmesine ve bu Kanuna 5 geçici madde eklenmesine dair kanun tasarısının Millet Meclisince kabul olunan metni ve Cumhuriyet Senatosu Millî Eğitim, Gençlik ve Spor ve Bütçe ve Plan komisyonlarından 5'er üye alınmak suretiyle kurulan Geçici Komisyon raporu. (M. Meclisi : 1/150; C. Senatosu : 1/309) (S. Sayısı : 446) (Dağıtma tarihi : 20 . 2 . 1975) (Bitiş tarihi : 29 . 4 . 1975) 18:64

2. — 4036 sayılı Kanunun değişik 4 ncü, 8 nci ve 22 nci maddelerinin ve 31 nci maddenin (a) bendinin değiştirilmesine ve bir madde eklenmesine dair kanun tasarısının Millet Meclisince kabul olunan metni ve Cumhuriyet Senatosu Bütçe ve Plan Komisyonu raporu (M. Meclisi : 1/181; C. Senatosu : 1/312) (S. Sayısı : 451) (Dağıtma tarihi : 24 . 2 . 1975) (Bitiş tarihi : 30 . 4 . 1975) 64:71

3. — 19 . 7 . 1972 günlü ve 1615 sayılı Gümrük Kanununun bazı maddelerinin yürürlükten kaldırılmasına ve bu maddeler yerine yeni maddeler konulmasına ve 7 . 1 . 1932 günlü ve 1918 sayılı Kaçakçılığın Men ve Takibine dair Kanunun değişik 24 ncü maddesinin değiştirilmesine ilişkin kanun tasarısının Millet Meclisince kabul olunan metni ve Cumhuriyet Senatosu Bütçe ve Plan Komisyonu raporu (M. Meclisi : 1/172; C. Senatosu : 1/326) (S. Sayısı : 457) (Dağıtma tarihi : 12 . 3 . 1975) (Bitiş tarihi : 7 . 5 . 1975) 71:75

VI. — Sorular ve cevaplar **76**

A) Yazılı soru ve cevabı. *76*

1. — Cumhuriyet Senatosu Cumhurbaşkanınca S. Ü. Özer Derbil'in yatırım ve teşvik belgelerine dair soru önergesi, Sanayi ve Teknoloji Bakanı Abdülkerim Doğru'nun yazılı cevabı. (7/346) 76:78

I. — GEÇEN TUTANAK ÖZETİ

Yapılan yoklama sonucunda Genel Kurulda çoğunluğun bulunmadığı anlaşıldığından;

29 . 4 . 1975 Salı günü saat 15,00'te toplanılmak üzere Birleşime saat 15,10'da son verildi.

Başkan	Kâtip
Başkanvekili	Kastamonu
Mehmet Ünaldı	*Mehmet Çamlıca*

Kâtip
Cumhurbaşkanınca S. Ü.
Bahriye Üçok

SORULAR

Yazılı sorular

1. — Cumhuriyet Senatosu Malatya Üyesi Hamdi Özer'in, Malatya'ya tahsis edilen sağlık ocağı ve sağlık evlerine dair yazılı soru önergesi, Bayındırlık Bakanlığına gönderilmiştir. (7/350)

2. — Cumhuriyet Senatosu Cumhurbaşkanınca Seçilen Üye Fethi Çelikbaş'ın, Turizm ve Tanıtma Bakanlığının özel bir ajanla yaptığı mukaveleye dair yazılı soru önergesi, Turizm ve Tanıtma Bakanlığına gönderilmiştir. (7/351)

3. — Cumhuriyet Senatosu Kocaeli Üyesi Hikmet İşmen'in, kundura sanayiinde çalıştırılan bazı işçilere dair yazılı soru önergesi, Çalışma Bakanlığına gönderilmiştir. (7/352)

II. — GELEN KÂĞITLAR

Rapor

1. — Devletçe işletilecek madenler üzerindeki hakların geri alınması ve hak sahiplerine ödenecek tazminat hakkında kanun tasarısının Millet Meclisince kabul olunan metni ve Cumhuriyet Senatosu Malî ve İktisadî İşler Komisyonu raporu ile Bütçe ve Plan Komisyonu Başkanlık tezkeresi (M. Meclisi : 1/126; C. Senatosu : 1/328) (S. Sayısı : 474) (Dağıtma tarihi : 25 . 4 . 1975)

BİRİNCİ OTURUM

Açılma Saati : 15.00

BAŞKAN : Başkanvekili Necip Mirkelâmoğlu

KÂTİPLER : Hüsamettin Çelebi Cumhurbaşkanınca S. Ü.), Osman Nuri Canpolat (Konya)

III. — YOKLAMA

BAŞKAN — 53 ncü Birleşim için yoklama yapılacaktır.

(Yoklama yapıldı)

BAŞKAN — Çoğunluğumuz vardır, 53 ncü Birleşimi açıyorum.

IV. — BAŞKANLIK DİVANININ GENEL KURULA SUNUŞLARI

1. — Elâzığ Üyesi Celâl Ertuğ'un, Avrupa Konseyi 27 nci Dönem Toplantısında Siyasî Komisyonunun, Kıbrıs'ta yapılması gereken insancıl yardımlar konusunda aleyhimize aldığı karar hakkında gündem dışı demeci.

BAŞKAN — Sayın üyeler;

Gündem dışı konuşma istemleri vardır. Beşer dakikayı geçmeme ricasıyle ve sırasıyle gündem dışı konuşma istemlerine söz vereceğim.

Sayın Celâl Ertuğ, «Avrupa Konseyi Siyasî Komisyonu, Kıbrıs'a yapılacak insancıl yardımın her iki cemaata ayrı ayrı yapılması konusunda ve öteki Kıbrıs'la ilgili konuların müzakeresinde aleyhimize kararlar almıştır.»

Bu konuda gündem dışı söz isteminde bulunmuşsunuz, buyurunuz Sayın Ertuğ.

CELÂL ERTUĞ (Elâzığ) — Sayın Başkan, değerli senatörler;

Avrupa Konseyi 27 nci Dönem Toplantısında Türkiye Büyük Millet Meclisini temsilen bir heyetimiz seçilmiş ve görev yapmak üzere Konseyin Strazburg'daki Danışma Meclisi toplantısına gitmişti. Üzüntüyle gazetelerde öğrendik ki, Konseyin Siyasî Komisyon toplantısına katılması gereken Türk Delegasyonundan bir üye arkadaşımızın o toplantıya katılamaması nedeniyle ve bir oy farkla Kıbrıs'a yapılması gereken insancıl yardımların ayrı ayrı cemaatlere yapılması için gereken karar aleyhimize neticelenmiştir. Bu olayı basınımızdan üzüntüyle takip

ettik ve Heyetimizin buraya dönüşünü bekleyerek bunun gerçek olduğunu da öğrenmiş bulunuyoruz.

Değerli arkadaşlarım;

Dış ilişkilerimizde her düzeyde görevlerin yerine getirilmesi zorunluğu bir kere daha kendisini göstermektedir. Dış ilişkilerde yalnız devletler düzeyinde değil, her kesimde çeşitli temasların yapılması bilhassa memleketimiz için büyük yararlar sağlayacağı muhakkaktır. Hele böyle Parlementomuzu temsilen oraya giden heyetin bir komisyon toplantısına katılamaması ve bu komisyon toplantısında da Türkiye'yi ilgilendiren bir konu hakkında karar alması söz konusu iken bu göreve icabet etmemenin acılığı meydandadır. Bu vesileyle bir hususa değinmek istiyorum.

Değerli senatörler;

Avrupa Konseyi Meclisinin masraflarına, giderlerine Türkiye Hükümeti de katkıda bulunmaktadır. Bu katkı sanırım yılda 10 milyon lira civarındadır. Şunu da belirtmek isterim ki, Avrupa Konseyi çalışmaları sırasında üyelerimizin, bizi orada temsil eden arkadaşlarımızın dikkatle çalışmalara katılmaları, eğer kabil olursa birçok menfaatleri sağlayabilmeleri mümkündür.

Ezcümle, Avrupa Konseyi gündemine girecek konular, şu veya bu memleketi ilgilendiren maddeler halinde değil, genel olarak; örneğin, denizlerde balıkçılık konusu getirilir ve bu arada eğer Türkiye balıkçılıkla ilgili bir çalışma veya bir hazırlık talep ediyorsa, Batı dünyasından kendi tezini oradaki temsilci ileri sürer ve Konseyin yardımını sağlar. Bendeniz birkaç sene bu görevi yapmış bir arkadaşınız olarak bazı hatıralarımı burada yâd etmeme müsaade buyurunuz.

Meselâ, Türk öğretmenlerinin geliştirilmesi için bir teklifte bulunduk, (ki, konu öğretmenlerin yetiştirilmesi konusuydu) Türkiye kalkınan bir ülkedir, öğretmenlerimizin de kalkınmada büyük yararı var, teklifini ileri sürerek memleketimizde 115 öğretmenin senelere bölünerek devamlı olarak Avrupa'da görgü ve bilgilerini artırmaları imkânını sağladık. Ayrıca, hekimlerimizin senede muayyen zamanlarda muayyen kurslara katılmalarını ve bütün masraflarını Avrupa Konseyinden karşılanmasını sağlayabildik.

Şunu belirtmek istiyorum ki, uluslararası teşekküllere katılacak arkadaşlarımızın orada dikkatli olarak görevlerine devam etmeleri millî bir görev olduğu meydandadır ve bunun basına aksamış olarak yansıması da Türkiye Büyük Millet Meclisini ve orada görülmesi gereken millî görevlerin aksamasını yansıtmaktadır. Bu, bizim aramızda büyük bir üzüntü yaratmıştır. Bu noktaya değinmeyi bir vazife telâkki etmekteyim.

Bu hususta başka bir hatıratımı daha yâd etmek isterim.

Yine Kıbrıs krizinin çok önemli bir döneminde, orada bulunan heyetimizin de katıldığı bir toplantıda Kıbrıs hakkında bir kararı Başkanlık Divanı okurken ve oylama da «evet, hayır» veya «müstenkif» tarzında cevaplandırılmak suretiyle cereyan ederken, başlarında bulunan bir arkadaşımızın konuyu iyi takip edememesi yüzünden Türkiye aleyhine rey kullanmıştır.

Bu mevzulara çekinmeden değinerek, bu görevin önemini belirtmekte ve oraya gidecek olan arkadaşlarımızı Türkiye Büyük Millet Meclisinin takip etmekte olduğunu hissettirmek de bizim için bir görevdir.

Bu maksatla söz aldım, saygılarımı sunarım efendim. (C. H. P. sıralarından alkışlar.)

2. — Sivas Üyesi Hüseyin Öztürk'ün, üniversiteler ve yüksekokullarda devam eden öğrenci olayları hakkında gündem dışı demeci.

BAŞKAN — Sayın Hüseyin Öztürk, «üniversite, yüksekokullarla, lise ve meslekî okullarda ve öğrenci yurtlarında devam eden öğrenci olaylarının nedenlerini ve alınması gereken tedbirler için» gündem dışı konuşma isteminde bulunmuşsunuz.

Sayın Öztürk, size gündem dışı konuşma imkânı vereceğim. Ancak, hatırlatmakta yarar görüyorum ki, bu tür olaylar nerede cereyan etmişse, hepsi adalete intikal etmiştir. Adalete intikal etmiş olan konularda Anayasamız sınırlama getirmiştir. Anayasamızın getirdiği sınırlamalara dikkat ve riayet göstereceğinizi tabiî telâkki ederek size söz veriyorum.

Buyurun efendim.

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Sivas) — Sayın Başkan, Cumhuriyet Senatosunun sayın üyeleri;

Ülkemizin içinde bulunduğu çeşitli sıkıntılar, dıştan gelen tehlikeler devam ederken; gerçekten üniversite, yüksekokul ve yurtlarda devam eden öğrenci olayları 12 Mart'tan önce yarattıkları tehlikenin daha büyüğünü yaratarak karşımıza çıkıyorlar. O zamanda da söylemiştik, aşırı uçlar daima bir noktada birleşiyorlar; yani aşırı sol ve aşırı sağ her zaman olayların çıkmasında sanki anlaşmış gibi, bir ortam içinde hareket ediyorlar.

Hele bu işi yöneten idareciler, yöneticiler eğer işin inceliğine inemiyorlarsa; yani İtalya'nın «Kara Gömleklileri» gibi 40 - 50 kişilik silâhlı bir grup çok rahatlıkla olayları büyütmek için, gayet iyi yetiştirilmiş ve usulü bilen şekilde dalışlarını yapıyor ve ortadan kayboluyorlar. 12 Mart'dan önce ve sonra da söylediğimiz gibi, bu kaybolanlar içerisinde maalesef sivil insanlar da var. Nitekim, okullara saldıranların içerisinde, emniyetin tespit ettikleri arasında bu Bozkurt, komando, Ülkü Ocakları içerisine giren; fakat öğrenci olmayanlar da var.

Şimdi ister aşırı sağdan olsun, ister aşırı soldan olsun bu olayları tahrik edenler, Cumhuriyet ilkesine, demokrasinin esasına mutlaka zarar vermeyi amaçlamış ekipler ve ideolojik çatışmalar olarak büyüyor. Bu olaylar büyürken, iktidarın bu saldırganları gerçekten tarafsız bir ortam içinde önleyip, öğrencilerin bazı yönlerdeki isteklerini; yani yasal isteklerini dikkate alarak karşılıklı bir uzlaşma içinde konuyu çözmek mümkün iken, bunun üzerine hiç eğilmeden, tamamen işi her boykotun altında kötü bir anlam; yani mutlaka Hükümete, üniversiteye ve rejime karşı bir hareket varmış gibi göstermekle, biz üniversite yapısı içinde özerkliğin, özerk fikrin yerleşmesini de böylece istemiyoruz.

Eğer özerk fikir üniversitede yerleşmemişse, öğrencilerin her istediğinin karşısına biz mutlaka baskılarla çıkarsak, her şeyden önce insan kişiliği kurulmaz.

İkincisi, özerklik ve fikir özgürlüğü olmayan yerde bilim yapılamaz ve yetiştirilen insanlar da bilim adamı olamazlar, kişilik sahibi olamazlar. Şimdi biz bu geçenlerin normal isteklerini de kırmak için yine bir Başbakan Yardımcısının ifade ettiği gibi, «Hükümet kuvvetlerine yardımcı olan» silâhlı komandolarla saldırılar yapıyoruz. Polis geleceği zaman bunlar ortadan çekiliyor.

BAŞKAN — Sayın Öztürk, bir dakikanızı istirham edebilir miyim?

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Devamla) — Tabiî Sayın Başkanım.

BAŞKAN — Efendim, şimdi olaylar adalete intikal etmiş olduğuna göre..

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Devamla) — Olayları net olarak söylemiyorum Sayın Başkan; şu olay veya bu olay demiyorum.

BAŞKAN — Müsaade buyurur musunuz efendim?

Olaylar adalete intikal etmiş olduğuna göre, ne bir şahsı, ne bir partiyi, ne bir grupu fail olarak ya da mağdur olarak göstermek gibi bir konu Anayasa sınırlamasıyle bu kürsüden ifade edilemez. Tekrar hatırlatıyorum, lütfen bu sınır içinde devam buyurunuz efendim.

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Devamla) — Sayın Başkanım, şu veya bu olay üzerine eğilmediğim ve olayları yeri ile tespit etmediğim için, hiç bir zaman şu olay veya bu olay demiyorum.

BAŞKAN — Sayın Öztürk, bütün olaylar adalete intikal etmiştir. Adaleti etki altında bırakacak her türlü konuşmalar tahsisen bu kürsüden yasaklanmıştır. Şimdi, hangi grup olursa olsun, bir başka arkadaşım da çıkıp başka bir grupu da itham edebilir. Bütün bu ithamlar için Anayasa sınırlar getirmiştir, bu sınırları hatırlatıyorum.

Devam buyurunuz efendim.

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Devamla) — Sayın Başkan, dikkat buyurulursa ben genel anlamda konuşuyorum; diyorum ki, kendileri gibi düşünmeyenlerin, kendi fikir ve ideolojilerinin içinde olmayanların üzerine silâhla gidilmez diyorum.

BAŞKAN — Evet efendim, bunu söyleyebilirsiniz tabiî, buyurun efendim.

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Devamla) — Tamam. Bunun üzerine silâhla gidenleri bir Başbakan Yardımcısı da Hükümete yardımcı kıldı diyorum.

ADNAN KARAKÜÇÜK (Kahraman Maraş) — Alâkası yok Sayın Başkan. (A. P. sıralarından gürültüler)

BAŞKAN — Müsaade buyurunuz efendim, işte bu andan itibaren Anayasanın yasaklamış olduğu sınırın içine girmiş bulunuyorsunuz.

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Devamla) — Ama söylemiş efendim bunu.

BAŞKAN — Siz onu başka bir platformda münakaşa edebilirsiniz; ama şimdi şu andaki konuşmanızın muhtevası içine giremez efendim.

Buyurunuz.

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Devamla) — Şimdi bu olayların gelişmesinde tamamen ideolojik bir ortam doğuyor. Bir azınlık diktası, rahatça demokrasiyi yıpratmak, Cumhuriyetin ve demokrasinin ilkelerini yok etmek istiyor. Bu ne taraftan gelirse gelsin, bunun karşısında uyanık olmak zorundayız. Eğer uyanık olmazsak, daha önceki olaylarda olduğu gibi, bunun memleketin başına getireceği felâketler herhalde bu sefer ucuz atlatılabilecek felâketler olmayacaktır.

Çünkü, artık bu işler günden güne büyüdükçe önüne geçilemeyecek ve adaletsizliklerin giderilmemesi sonucunda içte toplanan ve basınç altında kalan duygular patlak verdiği zaman, artık onların karşısında hukukî yahut da yasal çabalarımızın bile bir fayda vermediğini görmüşüzdür. Bu bakımdan daha şimdiden tarafsızlık anlayışı içerisinde bu olaylar çözülmelidir.

Gençlik, memleketin her meselesinde söz sahibidir; memleketin ekonomisinde de, politikasında da, iç veya dış meselelerdeki görüşünda de, hattâ her ideoloji üzerinde fikir sahibidir. Bunu, sopa ile kabul ettirmek değil, karşılıklı tartışma, karşılıklı hoşgörüyle temin etmek lâzımdır.

Atatürk milliyetçiliğinde, Türk milliyetçiliğinde dövmek, öldürmek değil; sevmek, kardeşlik vardır, karşılıklı saygı vardır. «Müslümanım, İslâmım» diyenlerin de İslâm Dininin özüne indikleri zaman kardeşlik ve karşılıklı saygı olduğunu göreceklerdir. Hiçbir şey İslâm Dininde zorla kabul ettirilemez. Peki «Müslümanım» diyorsun, «Atatürk milliyetçisiyim» diyorsun, tam bunlara ters düşen bir zorbalık ve yobazlık içerisinde belli bir fikri kabul ettirmek için, belli bir grupun üzerine taşla, sopayla gidiyorsunuz. Bu olmaz.

İşte yöneticilerin önce öğrencilerin sorunlarını çözmekte, isteklerini eğer bir direnişe, bir boykota geçiyorsa nedenlerine inmekte ve sorunların çözülmesinde karşılıklı, onların bu konuda teklif edecekleri durumla, Hükümetin ve üniversitenin kendi ilgileriyle karşılıklı çözecekleri meseleler varken her boykotun karşısına mutlaka başka bir ekibi çıkarmak; bunlar boykot yapıyor, bunlar yasaya karşı, bunlar üniversiteye karşı, bunlar devlete karşı, diye davranırsak, üniversitenin üniversite özerkliği ve üniversite özelliği kalmaz; yüksekokulun da kalmaz. Hattâ biz eğitimciler, bilimin gerçek olarak işlenebilmesi; yani gerçeklere inebilmesi için ilkokuldan itibaren öğretmenin, eğitimcinin her türlü baskısının dışında vicdanı ile düşüncesi ile, duygusu ile, memleket bütünlüğünü ve Türk milliyetçiliğini vicdanında, kafasında duyarak rahat rahat işleyebileceği ortamda bırakmalıyız. «Şunu işlediniz, suçlusunuz; bunu okuttunuz; suçlusunuz» diye bir zan altına soktuğunuz zaman bilimde özerklik olmadığı için bilim de olmaz, öğrenci ve öğretmende de tarafsız olma, tarafsız yetişme imkânını yaratamazsınız. Bir işin üzerine ne kadar baskı ile giderseniz o iş o kadar ters yönde teper.

Belirtiğimiz gibi, biz, Atatürk milliyetçiliğinin temelinde bütünleşmiş bir halkçılık anlayışının yattığına inanıyoruz, yurttaşlık sevgisi, birlik ve beraberlik duygusunun yaratılmasına inanıyoruz. Dilde, kültürde, kıvançta, kaderde, ulusal bütünleşmede birleşme, başlıca Atatürk milliyetçiliğinde olmalıdır. Atatürk'ün önderliğinde başlattığımız kültürel, törel birleşme, özgürlük anlayışı, fikir anlayışı, dildeki devrimcilik anlayışı her türlü karşılıklı saygı ve hoşgörü içinde gerçekleştirilmelidir. Siz Atatürkçüsünüz, biz şuyuz siz busunuzla bu memleektin başını bugüne kadar derde sokanlar yarın daha büyük derde sokacaklarından çekinmelidirler.

Milyonların ve demokrasinin temeli, dayanağı olan gerçekten Atatürk gençliğinin ve O'nun bütün ideallerinde ,düşüncesinde devamlı olarak yakınlık göstermiş olan ve her türlü meselesinde iktidarı döneminde de yardımcı olmuş olan Cumhuriyet Halk Partisi en güzel örneğini vermiştir ki, olayların her türlü kıpırdayışında daha önce öğrencinin neler istediğini, ne yapmak istediğini sezmiş, olaylar çıkmadan, araya gerekli güçleri koymuş yahut ta ikna etme yolu ile bu yaptıkları, yapacakları yanlış tutumlardan vazgeçirmiştir.

Şimdi, dileğimiz o ki, hiçbir yerde faşist yöntemlerle süper otoriteyi hâkim kılmak artık mümkün değildir; bunun dünyada örneğini görüyoruz. Bu bakımdan, demokrasiyi oluşturma savaşımızın demokratik kurallar içinde gerçekleştirilmesini diliyorum. Ülkenin her yönü ile huzur içinde yaşaması ve içinde bulunduğumuz çeşitli sıkıntılardan kurtarılması için de partilerin mutlaka, birbirlerine her türlü olayda yardımcı olup, dayanışma içinde olmasını diliyorum. Yoksa, sonunda görüyoruz ki, hep üzüntüyü yine biz çekiyoruz, partiler çekiyor, yöneticiler çekiyor; ufak ihmaller bizi büyük yıkıntılara götürüyor.

Bugün liselere ve meslek okullarına kadar ulaştırılmış olan bir durum var ki, bütün yöneticilere bunu da buradan duyurmak isterim. Hiçbir partinin, hiçbir derneğin rozeti, Atatürk hariç, O, hepimizin, Türk Milletinin kalbinde, göğsünde; rozeti olsa da olmasa da vardır, bir Atatürk rozetinin dışında çeşitli derneklerin rozetini taşıyarak karşılıklı kavgalar yapılmasının da önlenmesi gerekir. Hükümetin, bilhassa Millî Eğitim Bakanlığının dikkatini bu konuda çekmek isterim. O rozetler, kavgaların temeli olmaktadır; onunla sanki bir grupun yahut da bir ekibin, bir ideolojinin kişileriymiş gibi kendilerine bir ortam yaratanlar karşı tarafın tahrikini, teşvikini yaratmaktan daha ötede hiçbir iş yapamıyorlar. Bilâkis bulundukları okulda zarar vermekten, bütünlüğü bozmaktan,

arkadaşlık ve kardeşlik duygusuna zarar getirmekten daha ötede bir şeye yaramıyor, böylece de huzur olmayan yerde eğitim de olmuyor.

BAŞKAN — Sayın Öztürk, bağlamanızı rica ediyorum, lütfen.

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Devamla) — Bağlıyorum efendim.

Türk Ulusunun bugün ulaştığı demokratik yaşamın en güçlü öğesinden birisi bilindiği gibi fikir özgürlüğüdür. Fikir özgürlüğünde de hoşgörü başta gelmektedir; her türlü kişinin, yani, en başta Başbakanın, köyde muhtarın, öğretmenin, imamın, herkesin bileceği bir iş vardır; bu da, yasalarımızın dışına çıkmadan, Atatürk'ün gösterdiği yolda, Atatürk devrimleri ve ilkeleri istikametinde her türlü söyleyişlerini, konuşmalarını bu yöne yöneltmesi, bunu okula da camiye de soktuğu zaman ayrıca onların da memlekete getireceği ferahlıklar başlamaktadır.

Köy ilkokulundan üniversiteye kadar, köy muhtarlığından Başbakanlığa kadar herkes bu ortamın içinde Atatürk devrimleri ve Atatürk ilkelerinin içinde, onların yanında demokrasinin ilkelerine bağlı olarak, yasalara bağlı olarak hareket etmek zorundadır. Bugün, hiç bilmeden, farkında olmadan gelişen olayların bir gün demokrasiyi de süpürüp götüreceğini çok dikkate almak gerekir. Sanıyoruz ki biz, bir şeyler gelişmiyor, bir şeyler olmuyor; bu kürsüden, çok olaylar olurken onbeş, yirmi gün önce çok şeyler söyledik; ama maalesef üzerinde dikkatle durduramadık. Şimdi yine üzüntüdeyiz.

Bu bakımdan, karşılıklı dayanışma, partilerin demokrasiyi korumada elbirliği yapması, öğrenci olaylarında mutlaka ve mutlaka tarafsız hareket edilerek liderlerin bir işbirliğine gitmesi anlayışı içinde hareket etmesi dileğimdir.

Hepinize teşekkür eder saygılar sunarım.

BAŞKAN — Teşekkür ederim, efendim.

3. — Malatya Üyesi Hamdi Özer'in, Malatya'da vukua gelen ve can kaybına sebebolan sel âfetinin yaptığı hasar konusundaki gündem dışı demeci.

BAŞKAN — Sayın Hamdi Özer, Malatya'da vukua gelen ve can kaybına sebep olan sel âfetinin yaptığı hasar hakkında Hükümeti uyarmak üzere gündem dışı söz istemiş bulunuyorsunuz; buyurunuz Sayın Özer.

HAMDİ ÖZER (Malatya) — Sayın Başkan, sayın senatörler;

Bundan kısa bir süre önce, Güneydoğu illerimizde, özellikle Malatya'da yağmurun ve selin sebep olduğu âfetler hepimizin malûmudur.

Şunu biliyoruz ki, Türkiye'miz bir tabiî âfetler bölgesidir. İradenizin içinde bulunan hususlarda bu âfetlere karşı tedbirli bulunmamız gerektir. Sel baskınına karşı seli kanalize etmek, ağaçlandırmak ve ona göre bir yerleşim yapmak, Devletin en önce hesaplayacağı hususlardır. Maalesef, bu yapılamıyor.

Ayrıca; geçen yıl tabiî âfetlerden, özellikle selden zarar gören çiftçilere hasar tespiti yapılması için emirler verildi, tamimler verildi, televizyon ve radyo ile bildirildi ve halk bunun üzerinde ısrarla durdu, arazilerinde bekledi, Teknik Ziraat Müdürlüğüne ve Ziraat Bankasına ait memurlarla hasar tespiti yapıldı : Zamanında Tarım Bakanlığı hasar tespitini yaparak Hükümete bildirdi. Bu hasar tespiti için 200 milyon lira ayrıldı; fakat uzun süre beklediği halde, çiftçilerimize bu para intikal etmedi, bu yardımlar yapılamadı. Bunun üzerine Gıda - Tarım ve Hayvancılık Bakanlığına bir soru sordum, aldığım cevapta; «Hasar tespiti yapıldı ve Hükümete bildirildi» denildi. Yine uzun süre bekledik hiç bir netice alınamadı.

Nihayet, Ziraat Bankası Genel Müdürlüğüne gittim, durumun iç yüzünü öğrendim. Maalesef çok acı bir şekilde şunu beyan ettiler. Paramız var, vermek istiyoruz; fakat Hükümetten kararname gelmiyor. Zira iki bakan imza etmediği için kararname yürürlüğe giremiyor ve biz de bu paraları çiftçilere dağıtamıyoruz. Yahut da yemlik ve yemeklik konusunda yardımda bulunamıyoruz. Bunun üzerine Başbakanlığa, yazılı olarak cevaplandırılmasını öngören bir önerge verdim. Bunun cevabı şu olmuştur : «200 milyon lira kadar ayrılmıştır ve bu, Ecevit Hükümeti zamanında ayrılan bir paradır, tahsisattır. Hasar tespitinden sonra bu dağılacaktı, ancak 18 Mart 1975 tarihinde Hükümet aldığı bir kararla bu dağıtılmayan 150 milyon lirayı irat kaydetmiş, dağıtılan 50 milyon lira da bazı illere gönderilmiştir.»

30 ilimizin çiftçileri hasar tespiti yaptırdığı halde bundan yararlanamamıştır. Malatya'ya, 25 milyon lira hasar tespitine karşılık 10,5 milyon liraya yakın bir tahsisat ayrılmış; fakat bu para da maalesef verilememiştir. Zira ileri sürülen husus Merkez Bankası Ziraat Bankasına para vermediği için Ziraat Bankası da ilgililere bu yardımda bulunamamıştır. Halbuki, Ziraat Bankası Genel Müdürlüğünün ifadesi ile Hükümetin başındakilerin, son zamanda benim bu sorumu cevaplandıranların ifadesi arasında hiç bir yakınlık yoktur; tamamen birbirine zıt ve birbirini inkâr eder durumdadır.

Muhterem senatörler;

Hasar, âfetin neticesidir. Ya bunun için bütçemize yeterli tahsisatı vaktiyle koyalım. Demin de arz ettiğim gibi Türkiye'miz bir tabiî âfetler bölgesidir, o halde bütçeye yeterli derecede bir tahsisat ayıralım; veyahut da halkımızı boş yere oyalamayalım. Çiftçilerimiz sızlanıyor; her gün telgraflar, mektuplar yağdırıyor, buraya kadar gelip yalvarıyorlar, banka kapılarında sürünüyorlar; fakat aldıkları cevap maalesef her seferinde de daima menfî oluyor. Yani kendilerini Devlet tarafından aldatılmış bir vatandaş olarak görmenin üzüntüsü içinde kıvranıyorlar.

Çok istirham ediyorum. Geçen sene tahsis edilen ve 10,5 milyon lirası sadece Malatya'ya olmak üzere, 30 ilimizin çiftçilerine hasar tespiti karşılığı ayrılmış bulunan 150 milyon liralık bu tahsisatın zarar gören çiftçilerimize dağıtılmasını bilhassa istirham ediyorum.

Çünkü; çiftçilerimizden her şey istiyoruz. «Köylümüz, Milletin efendisidir» diyoruz. Bu tatlı laflarla bu halkı artık uyutmak, avutmak mümkün değildir.

Tahsisat vardır. Bankalar emir beklemektedir. Yeni Hükümetin bu kararnameyi çıkartarak 150 milyon liralık tahsisatın çiftçilere dağıtılmasını bilhassa ümit eder, hepinize saygılar sunarım.

4. — Adana Üyesi M. Nuri Âdemoğlu'nun, Çukurova'da beyaz sinek ile mücadele konusundaki gündem dışı demeci.

BAŞKAN — Sayın Nuri Âdemoğlu, beyaz sinek mücadelesi konusunda gündem dışı kısa bir konuşma isteminde bulunmuştur.

Buyurunuz Sayın Âdemoğlu.

MEHMET NURİ ÂDEMOĞLU (Adana) — Sayın Başkan, sayın senatörler;

Seçim bölgemden yeni gelmiş bulunuyorum. Bu bölgeme geçen sene büyük bir afet halinde çöken beyaz sineğin yine hortlamak üzere olduğunu tespit etmiş bulunuyorum.

Geçen sene bu mevzuda Ecevit Hükümetini bir hayli uyardık. Gerek bu kürsüden gündem dışı konuşmalarla, gerek sözlü ve yazılı sorularla ve gerekse yine bölgemdeki büyük afet halinde olan beyaz sineğin tahribatını gördükten sonra Sayın Ecevit'e Çukurova'dan çektiğimiz telgraflarla çiftçinin sefil ve perişan duruma geleceğini ifade ettik. Bu hususta elimizde belgeler var.

30 Haziran 1974 tarihinde, yani geçen sene 30 Haziranda Ecevit Hükümetine tevcih ettiğimiz bir gündem dışı konuşmada ziraî mücadele ilâçlarının azlığından, haşerenin çokluğundan ve tedbir alınmasından bahsettik.

Yine 15 Temmuzda; yine bölgemizde yaptığımız tetkiklerde ilâcın bulunmadığını, az miktarda olan ilâçların da karaborsaya düştüğünü, çok fahiş fiyatlarla satıldığını ifade ettik.

6 Ekimde Bülent Ecevit'e çektiğimiz telgrafta beyaz sinek tahribatının Devlet memurları tarafından dahi % 40 - 60 nispetinde olduğunun tespit edildiğini, bu durumun bilhassa küçük çiftçiyi mağdur ve perişan edeceğini ifade ettik. Kendileri o zaman küçük çiftçinin, fakirin, fukaranın yanında olduğunu her vesile ile ifade etmesine rağmen bizim bu telgraflarımız ve bu uyarmalarımız hiç bir netice vermedi.

En son olarak 6 Kasımda da yine bu seneki beyaz sinek tahribatının Türkiye'de 2 milyar lira zarara sebep olduğunu, gelecek sene için bir tedbir alınmadığı takdirde bunun büyük bir afet haline geleceğini ve memlekette, Çukurova çiftçisine büyük zararlar ika edeceğini ifade ettik; fakat buna rağmen Ecevit Hükümeti bu hususta en küçük bir tedbir almadı.

Sayın senatörler;

Geçen sene bu büyük tahribata maruz kalan Çukurova çiftçisi tarlasının % 40'ına pamuk ekmedi, hububat ekti. Allaha şükür ki, o zamanki Hükümetten hiç bir alâka görmeyince kendi aklını kullandı ve arazisinin % 40'ına hububat ekti. Geri kalanına da bu defa tespit ettiğimize göre patates ekti, salatalık ekti veya bostan ekti.

Şimdi tespit etmiş bulunuyoruz ki; patateslerin yapraklarında beyaz sinek hortlamıştır. Patateste tahribat yaptıktan sonra salatalıklara gelecektir, oradan sonra bostana gelecek ve ondan sonra da Çukurova'nın yegâne geçim kaynağı olan ve Türkiye'nin de birinci ihraç metaı olan ve fakat yine Ecevit Hükümetinin yanlış bir politikası yüzünden geçen sene memleketin başına belâ olan pamuk ekilecektir.

Muhterem arkadaşlarım;

Geçen seneki 4 milyon dekar araziden bu sene ancak 2,5 milyon dekâr araziye pamuk ekilmiştir. Şayet bu beyaz sinekle mücadele yapılmayacak olursa bu 2,5 milyon dekar arazide beyaz sineğin yapacağı büyük tahribat 2,5 milyar Türk Lirasına sebep olacaktır. Onun için işbaşına geldiği günden beri sözle, lafla değil, fiiliyatla küçük çiftçinin, fakirin, fukaranın yanında olduğunu ispat eden Demirel Hükümetinden, beyaz sinek mücadelesinde de büyük tedbir istiyoruz, acele tedbir istiyoruz.

Bu tedbir; Devletin yapacağı mücadele olacaktır. Devlet nasıl ki, bir süne afeti olduğu zaman, bu süne

tehlikesine maruz kalan bütün bölgeleri kendi vasıtasiyle ilâçlamak suretiyle bunun önüne geçmeye çalışıyor ve hatta; bir kuruş almadan bu mücadeleyi yapıyor. Bir çekirge afeti olacağı zaman bütün ekibini Suriye Devleti emrine gönderip, o çekirgenin hudutlarımızdan geçmemesine çalışıyorsa; şimdi de bütün vasıtasiyle, ilâçlarıyle acele tedbir alıp, henüz daha epidemi haline gelmeden beyaz sineği Devlet mücadelesi halinde yok etmesini bekliyoruz.

Sayın senatörler,

Bu mücadeleyi köylü yapamaz. Zira bu mücadelenin umumî olması lâzım. Köylü kendi tarlasında mücadele yaptığı zaman, Devlete ait olan çalılıklarda, ormanlıklarda, Devlete ait meralarda, nehir ve dere kenarlarındaki otlak ve kamışlıklarda, kanal kenarlarındaki ortaklarda, tarla takımlarında yine bu âfet; yine bu sinek, büyük afet haline gelecektir.

Zira, bu sineğin, teknik elemanların ifadesine göre Türkiye'de 40 yerde konakladığı, Sudan'da 128 yerde konakladığı tespit edilmiş ve ifade edilmiş olmaktadır. Onun için biz, her hususta köylünün, çiftçinin yanında, fakirin hizmetinde olduğuna inanıp iman getirdiğimiz Demirel Hükümetinin, bu Devlet hizmetini de yapacağından emin bulunuyoruz.

Hattâ Ankara'ya gelip ufacık bir temasımızdan sonra bu mücadeleyi Devletin yapacağını da öğrenmiş bulunuyoruz, göğsümüz kabardı, Hükümete bu hussuta teşekkür de etmek istiyorum.

İnşallah Allah bu Hükümete yardımcı olur, bu büyük afeti de önler. Tanrının Hükümete yardımcı olmasını temenni eder, Yüce Senatoya saygılar sunarım. (A. P. ve M. S. P. sıralarından alkışlar).

5. — Cumhurbaşkanınca S. Ü. Fethi Çelikbaş'ın, üniversitelerde ve yüksekokullarda devam eden öğrenci olayları hakkında gündem dışı demeci.

BAŞKAN — Gündem dışı son konuşma istemi Sayın Fethi Çelikbaş'a aittir. Sayın Çelikbaş'a söz verdikten sonra sırasiyle Hükümet adına söz istemiş bulunan Sayın İmar ve İskân Bakanı Nurettin Ok ve Gıda - Tarım ve Hayvancılık Bakanı Sayın Korkut Özal'a söz vereceğim.

Buyurunuz Sayın Çelikbaş.

Sayın Çelikbaş, Sayın Hüseyin Öztürk için ifade etmiş olduğum konulara dikkat buyuracağınızı tabiî telâkki ediyorum.

FETHİ ÇELİKBAŞ (Cumhurbaşkanınca S. Ü.) — Sayın Başkan, muhterem üyeler;

Üniversitelerde ve yüksekokullarda cereyan eden olaylara eğer isabetli teşhis koyamaz isek, bunların tekerrürüne mani olmak kabil olmayacaktır.

Bu itibarla, evvelâ bu olayların mahiyetine isabetle bir teşhis koymaya çalışmak lâzım gelir kanaatini taşıyorum. Bu olaylar her ne kadar bazen aksettiği gibi, öğrencilerin kendilerine ait olaylar olarak gösterilmede ise de, temelinde yatan faktörler gerçek öğrenci olayları olmanın ötesinde, Devletin kuruluşu, bünyesiyle ilgili birtakım sebeplerdir.

Şimdi, bunu ben kendi teşhisim olarak değil; fakat gönlüm arzu ediyor ki, bütün Parlamento üyeleri yeminlerine sadık kalarak mensup oldukları partilerin ne olduğunu unutarak evvelâ bu olayların isabetli teşhisinde gayret göstersinler.

13 üniversite rektörü İzmir'de toplanıyor ve üniversitelerde öğretim ve eğitimin emniyetinin tehdit altında olduğuna dair karar veriyor ve üniversitelere emniyet kuvvetlerinin bu tehdidi bertaraf etmek için yardımcı olmaları talebinde bulunmak üzere Başbakana müracaata karar veriyorlar.

Muhterem arkadaşlar,

Bu 13 üniversite rektörünün bizim dışımızda birtakım kişilikleri yok mudur? Türkiye'de olup biten olaylara en isabetli teşhis koyan biz politika adamları mıyız? Bunu kabul etmek mümkün değildir. Derdi görüyorlar, toplanıyorlar, teşhis koyuyorlar ve bu teşhise dayanarak tedbir istiyorlar.

Şimdi bakınız Türkiye'de oynanan oyunlar ne suretle oynanıyor; elimde aynı gazetenin aynı tarihini taşıyan iki nüshasında bu olaylarla alâkalı yazıyı okuyacağım. Şu Milliyet Gazetesinin 25 Nisan 1975 Cuma tarihli nüshası. Bu Perşembe akşamı çıkar, akşam evine giderken herkes alır, okur. Şimdi orada üniversite rektörlerinin bu müracaatlariyle alâkalı yazısına temas edilmiş, sonunda «Orta Doğu Teknik Üniversitesindeki son olayların, aylığı 80 lira olan yurt ücretlerinin bazı öğrenciler tarafından ödenmek istenmemesi yüzünden çıktığını ve durumun vahim hale dönüşmesi yüzünden Üniversitenin tadil edileceğini belirten rektör, yurt ücretlerini ödememek isteyenlerin ödeyenlere «Bir avuç faşist komando bozuntusu köpekler» dediklerini ve onları ölümle tehdit ettiklerini açıklamıştır, devam ediyor. Öğrencilerin yayımladıkları bildirilerden basına örnekler dağıtan rektör, bu bildirilerde çok çirkin ifadelerin bulunduğunu belirtmiş, bunları açıklarken yüzüm kızarıyor demiştir. Rektörün dağıttığı bildiri örneklerinden birinde, «Hazırlandık son kavgaya, başta bayrağımız (Leninizm)

ifadesinin bulunduğu görülmüştür.» Buraya yazmış. 25 Nisan Cuma, Perşembe akşamından basılıyor, satılıyor.

Şimdi, 25 Nisan 1975 Cuma günkü aynı Milliyet Gazetesini okuyacağız arkadaşlar, bu da 25 Nisan tarihli Milliyet Gazetesi, burada da olaylar anlatılmış:

«Son olayların aylığı 80 lira olan yurt ücretlerinin bazı öğrenciler tarafından ödenmek istememesi yüzünden çıktığını ve durumun vahim hale dönüşmesi yüzünden üniversitenin tatil edildiğini belirtmiştir» Öteki kısım yok, «faşist, komando, köpekler» yok. Öğrencilerin yayınladıkları bildirilerden basına örnekler dağıtan rektör, bu bildirilerde çok çirkin ifadelerin bulunduğunu belirtmiş, bunları açıklarken yüzüm kızarıyor demiştir. Burada da «Hazırlandık son kavgaya, bayrağımız Leninizm» yok. Aynı Gazete, aynı tarih arkadaşlar.

Şimdi, tarihî bir vesika olduğu için ve Anayasal bir kuruluş olduğu için, her birimizin sorumluluğumuzu Milletimize ve tarihimize karşı apaçık benimsemek için Millî Güvenlik Kurulunun son defa neşretmiş olduğu tebliği, (Pazar günü bütün gazeteler yazdı) olduğu gibi zabıtlara geçirtmek istiyorum. Millî Güvenlik Kurulu Anayasada yerini almış Hükümete tavsiyelerde bulunmak, emniyet güçlerine tavsiyelerde bulunmak üzere kurulmuş, Cumhurbaşkanının Başkanlık ettiği mühim bir kuruluş, lâlettayin bir müessese değil.

7,5 saat süren Millî Güvenlik Kurulu toplantısından sonra, Millî Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliğinden şu açıklama yapılmıştır:

«Millî Güvenlik Kurulu bu toplantısında Devletimizin iç ve dış güvenliği ile ilgili konuları ayrıntılarıyle görüşmüştür. Toplantıda üniversite ve yüksekokullarda öğretimin aksamasına sebep olan üzücü olayların sadece öğretim ve okul sorunlarından doğmayıp, Devletin temel nizamını yıkmayı amaçlayan ve öteden beri bilinen faaliyetlerin bir parçası olduğu kanısına varılmıştır. Üniversite ve yüksekokullarda öğrenim özgürlüğünü tehdit eden bu olayların önlenmesi zarureti üzerinde durulmuştur.

Millî Güvenlik Kurulu inanmaktadır ki, Türkiye'yi içten çökertmek isteyenlere fırsat vermemeye kararlı ve muktedir olan Devlet güçlerinin en büyük desteği, Milletimizin sağduyusu ve uyanıklığıdır. Türkiye Cumhuriyetine, millî bütünlüğümüze, hür demokratik rejime yöneltilen her türlü yıkıcı faaliyeti etkisiz kılmak, Devletin yasama, yürütme, yargı organları, güvenlik kuvvetleri ve bütün kuruluşlarınca elbirliği halinde yerine getirilmesi gerekli bir görevdir.

Millî Güvenlik Kurulu, bu inanç içinde konuyla ilgili tavsiyelerini Hükümete bildirmeye karar vermiştir. Kurul ayrıca, Kıbrıs durumundaki gerginliğin devam etmesini ve iç güvenlik gereklerini dikkate alarak; Ankara, İstanbul, Adana ve İçel illerinde uygulanmakta olan Sıkıyönetimin 4 Mayıs 1975 günü saat 7,00'den itibaren geçerli olmak üzere bir ay süreyle uzatılmasını Hükümete tavsiyeye karar vermiştir.»

Muhterem arkadaşlar;

Üniversitelerde ve yüksekokullarda arkadaşlarım var. Kendileriyle konuşuyorum. Bugün Türkiye'de, üniversite kürsüsünde her türlü fikir tedris edilmektedir; üniversite özerkliği budur. Olaylar bundan doğmuyor arkadaşlar. Üniversitenin vazifesi, tedrisat yapmak, açık bulunmak, araştırma vesaire yapmaktır.

Bir kısım insanlar geliyor kapıyı tutuyor; hatta imtihan günleri dahi tutuyor ve derse girenlere, imtihana girenlere mani oluyor. Buna seyirci mi kalacak Türkiye arkadaşlar?. Ve bunlar akall-i kalîl. Ben de üniversitelerde öğretim görevimin yanında idarecilik yaptım. Bu idareciliği en son olarak 1970 - 1971 yılları arasında yaptım; ama bir gün dahi boykot olmadı arkadaşlar. Gürültü etmek istediler.. Elebaşıları vardır, (Ceza Hukukunda ona merhum hocamız Kantar «Münîrler, müşevvikler» derdi.) bin kişi ile uğraşılmaz, iki bin kişi ile uğraşılmaz; ama bunların elebaşılarına, gerek disiplin takibatı bakımından üniversitelerde gerek ceza takibatı bakımından Cumhuriyet Müddeiumumilerince muamele yapıldığı andan itibaren bu işlerin önü geniş ölçüde alınır. İki bin kişi ile uğraşalım dediğiniz andan itibaren tedbir almanıza imkân yoktur. Her toplum hareketinin müşevviki vardır. Toplumda kendiliğinden, binlerce adam harekete geçmez arkadaşlar; sosyolojiye aykırıdır.

Bu itibarla, evvelâ teşhisi doğru koyalım. Üniversite olayları, çoğunun zannettiği, bir kısmının bilerek bilmemezlikten geldiği gibi, masum talebe isteklerinden ibaret değildir. Bunun böyle olmadığı kerrâtıyle sabit olmuştur; ama hâlâ böyle olduğunu sananlar, itiraz edeyim ki, Parlamento üyesi ise yeminine sadık değildir. Yeminimiz var bizim.

Bu itibarla, fakültelerde, dekanlar ve yönetim kurulları, üniversitelerde, üniversite rektörleri ve üniversite yönetim kurulları, müesseseleri, organları bir taraftan, bir taraftan Hükümet, bir taraftan Parlamento gerekli tedbirleri almak suretiyle üniversitelerde, öğretimi tehdit eden faktörler sureti katiyede bertaraf

edilir ve Türkiye hiç olmazsa üniversite ve yüksekokullardan gelen huzursuzluklar sebebiyle bir huzura kavuşturulur arkadaşlar. Bunlara karşı çıkmak vatanperverlik değildir.

Okudum aynı yayında «51 bin lira sarfediyoruz bir öğrenciye» diyor arkadaşlar. Vicdanlarınız titremiyor mu?. Bir öğrenciye Türkiye 51 bin lira verecek ve orada tedrisat yapılmayacak. Ne o?. 100 kişi kapıyı tutmuş 800 kişiyi sokmayacak. Hayır arkadaşlar. Gerekirse, Türkiye Cumhuriyeti Tarihinde bir sınıfın kapatıldığı devri bilirim ben. Hocalarına karşı bir saygısızlığından dolayı eskiden İstanbul Lisesinin bir sınıfı kapatıldı, tart edildi hepsi.

Bu itibarla, herkes vazifesini bilsin arkadaşlar. Üniversite vazifesini bilecek, Hükümet vazifesini bilecek, kanunlar kifayetsiz ise kanun sevk edecek. Dünyanın başka taraflarında da başlamıştı bu hadiseler; ama bitti. Bunun yanında Türkiye'de hâlâ devam ediyor ve tedbir almazsanız daha büyük vahametle devam edecek arkadaşlar. Masum çocukların kurşunlara hedef olmasının ne mânası vardır. Yazık değil mi, ayıp değil mi, günah değil mi bunlara. Bütün analar babalar ıstırap içinde. Herkes ana - babanın ıstırap içinde olduğunu söylüyor; ama bu huzursuzlukları gidermek için tedbir söylemiyor, bir kısmı da tedbir söyleyenin karşısına çıkıyor.

Bu itibarla, samimî olalım. Riya ile devlet idare edilmez arkadaşlar; toplum idare edilmez, ev idare edilmez. Ne düşünüyorsak onu olduğu gibi söyleyelim ve tedbirini getirelim.

Bunun tedbiri: Demin arz ettiğim gibi; üniversite organları, fakülte organları vazifesini yapacak. Ölüm mü?. İnsan bazan ölür arkadaşlar, ne çıkar. Beni tehdit ettiler. E. ölürsek ölürüz dedim; ne çıkar. Dünyaya hiç kimse kazık çakmamış; ama şerefsiz vazife göreceğim, diye makamda oturmaktansa şerefli ölmeyi tercih etmek lâzımdır arkadaşlar.

Bu itibarla, fakülteler, üniversiteler, yüksekokullar, akademiler, evvelâ kendi organları, eğer onların kâfi gelmeyen müeyyideleri var ise Hükümete intikal ettirerek, Hükümetin kendi bünyesinde alabileceği tedbirlerle, emniyet kuvvetleriyle, polisle, yerine göre jandarmasıyle, Cumhuriyet Müddeimumîlerini tahrik etmek suretiyle, kanunda eksikliğimiz varsa Meclise getirerek Mecliste bu boşlukların doldurulması gerekir arkadaşlar.

Geçen gün ıstırap duydum. Elinde diploması, yüksek müendislik tahsilini Almanya'da yapan biri arkadaşımdan gelmiş vazife istemiş; «Kolon nedir, kiriş nedir bilmiyor» dedi. Mühendis mektebinden mezun olmuş. Bu suretle elde edilen diplomanın memlekete ne faydası var, muhterem arkadaşlar.

Bu bakımdan, mesele son derece ciddîdir; fakat fevkalâde de basittir; yani benim nazarımda son derece basit bir mevzu bu. Bu itibarla, bütün vazifelileri huzurunuzda, cidden sorumluluklarının gereği vazife yapmaya davet ediyorum ve Parlamento yeminine sadık kalarak kendilerine bu vazifelerinin ifasında elbette destek olacaktır, arkadaşlar. Bu fakir millet avuç dolusu para sarf edecek, üniversiteler boş, fakülteler boş, yüksek mektepler boş. Ne o?. Sene sonunda diploma alacağız kolaylıkla. E. okumadan da diploma verilir. Yazıktır millete arkadaşlar, günahtır.

Bu itibarla, bu mevzuda cesur davranmak lâzımdır. Son derece basit olaylardır; ama elverir ki, teşhis doğru konulsun ve tedbirlerde cesaretle yürünülsün. Meclis de bu konuda vazifesini yapmasını bilecektir kanaatini taşıyorum.

Hepinize saygılar sunarım. (Alkışlar).

6. İmar ve İskân Bakanı Nurettin Ok'un, Malatya'da vukua gelen ve can kaybına sebep olan sel afeti konusunda Malatya Üyesi Hamdi Özer'in gündem dışı konuşmasına cevabı.

BAŞKAN — İmar ve İskân Bakanı Sayın Nurettin Ok, hangi konuda söz istediniz efendim?

İMAR VE İSKÂN BAKANI NURETTİN OK (Çankırı Milletvekili) — Sayın Hamdi Özer tarafından vaki beyana cevap vermek üzere.

BAŞKAN — Buyurunuz efendim.

İMAR VE İSKÂN BAKANI NURETTİN OK (Çankırı Milletvekili) — Sayın Başkan, değerli senatörler;

Sayın Hamdi Özer tarafından, Malatya'da bir hafta önce vücut bulan sel afetiyle ilgili olarak vukubulan beyana cevap arz etmek üzere huzurunuzdayım.

Hepinizce yakınen bilinmektedir ki, son günlerde memleket tarım ekonomisine fevkalâde yararlı olan geniş kapsamlı yağmur hareketi, memlekette, çiftçimizin, ziraatçimizin büyük çapta yüzünün gülmesine sebep olmuştur. Bu ziraî potansiyelde büyük gelişme yaratacak tabiî olay böylesine mutlu bir sahne yaratırken diğer taraftan inikâsları memleketin bazı bölgelerinde âfet şeklinde de tecelli etmiş bulunmaktadır.

Ezcümle Malatya, Adıyaman ve Kahraman Maraş il ve ilçelerinde çoğu kez sel afeti şeklinde tecelli eden bu tabiî afetin vatandaşlarımıza zarar verici bir halde olması ve onların afetzede olarak ellerinden tutulması gereğine inanan Hükümetiniz Milletin dertlerine,

Milletin tam içinde çare bulucu tedbirlerle görünmek isteyen bir eda içinde afetin daha zarar verici faktörlerini bir ölçüde gidermek üzere İmar ve İskân Bakanı olarak bana görev vermiş ve bu görev dahilinde afetin vukubulduğu gün bir taraftan Sivas üzerinden, bir taraftan Adıyaman'a göndermiş olduğum iki ekibin oradaki çalışmalarını ve aldığı neticeyi mahallinde tespit ve müşahade etmek üzere Adıyaman, Malatya, Kahraman Maraş çevresinde meseleleri bizzat mahallinde müşahade etmiş bulunuyorum.

Muhterem senatörler;

Elbette tabiî afetler memleketimizde bazı hallerde büyük su taşkınları, sel afeti mahiyetinde bazı anlarda yangın ve bazı anlarda deprem şeklinde kendisini hissettirmektedir. Bu son karşılaştığımız olayda ise Malatya, Adıyaman ve Kahraman Maraş bölgesinde su baskını şeklinde, taşkın şeklinde birtakım afet bölgeleri ortaya çıkmıştır. Bilhassa Adıyaman'ın Çelikhan ilçesinde (ki, bizzat o ilçeye kadar giderek selin tahribatını mahallinde görme imkânına kavuştum) hasar fevkalâde üzüntü vericidir. Çelikhan ilçemizde birçok dükkân yıkılmış, birçok ev oturulmaz hale gelmiştir.

Vakaya, ilk haber alındığı günden itibaren fevkalâde önem atfetmiş bulunuyoruz ve âcil tedbir mahiyetinde alınması gereken ne tedbir varsa hepsi de muayyen bir süre içinde mutlak alınmış ve o bölgede Allaha şükür olsun ki, selin yaratmış olduğu afet içinde aç çe açık vatandaş bırakılmamıştır.

Bu serî tedbirleri süratle aldığımız bir devrede aynı zamanda kısa ve uzun vadeli tedbirlere de girişmenin bir düzenlemesini yapmış bulunuyoruz. Esasen sayın Özer'in de üzerine bilhassa parmak bastığı nokta; âcil yardımların yerine getirilmemesi değil, alınması gereken kısa ve uzun vadeli tedbirlerin zamanında alınması idi.

Muhterem senatörler;

Taşkın ve sel âfetinden korunmanın en önemli çaresi, en gerekli çaresi erozyon olayına son vermektir. Bir ülkenin topraklarında eğer erozyon hareketleri devam ediyor, topraklar her yağışta muayyen bir ölçüde aşınma içinde bulunuyorsa, o ülkenin topraklarını sel âfetinden korumanın imkânı yoktur.

Çelikhan, Adıyaman dolaylarında ve Adıyaman'ın büyük bir bölümünde karakteristik tabiî erozyon olayı vardır. İşte Hükümet olarak bu erozyonun mahzurlarını giderici uzun vâdeli tedbirler almak düşüncesindeyiz.

İster Malatya, Doğanşehir olsun, ister Çelikhan, Adıyaman bölgeleri olsun, ister Kahraman Maraş, Elbistan olsun her yerde gördüğümüz su baskını, sel âfeti bu erozyon hâdisesinin, bu toprak aşınmasının yaratmış olduğu âfetlerden ibarettir.

Aslında Adana'dan geçerken Ceyhan'ın yaratmış olduğu taşkını da müşahede ediyorum. Onun özellikleri ayrı, bu saymış olduğum bölgelerde erozyondan dolayı vücut bulan taşkının yarattığı âfet ayrı. Binaenaleyh, uzun vâdeli girişim olarak Adıyaman, Malatya ve Kahraman Maraş istikametinde erozyonu önleyici birtakım tedbirleri süratle almak gereği var. Bu gerek içerisinde hem Devlet Su İşleri, hem Orman Genel Müdürlüğü süratle meseleleri projelendirip, tatbikat safhasına koymak mecburiyetindedirler.

Eğer, bu uzun vâdeli girişimde bulunmaz isek, bu âfetleri birtakım sunî tedbirlerle veya palyatif birtakım dere ıslahlarıyle önlememiz mümkün değil.

Kısa vadeli tedbirler ise, âcil tedbirlerin sonunda süratle alınmış bulunmaktadır. Çelikhan'da vatandaşın bizzat huzurunda beyan etmiş olduğum gibi, bilhassa Hükümetin sosyal yönden Türk vatandaşının, dar gelirlinin, âfete uğramış fakir, fukara köylünün yanı başında, onun dertlerine çare bulucu mahiyette, Hükümet Programında öngördüğü sistem dâhilinde şefkat kolları kısa vadede bütün bu olayların yaratmış olduğu zararları telâfi edecek bir seviyede çalışmalara devam etmektedir.

Formalitelerin ve bürokrasinin birtakım uzun vadeye meseleyi getiren sunî duvarlarını yıkarak, süratle meseleleri halletmenin peşindeyiz. Gecemizi gündüzümüze katarak birtakım aşılması güç formaliteleri süratle aşmak ve bir ayda yapılacak herhangi bir hareketi bir günde yapabilmenin imkânlarını araştırıyoruz.

Ezcümle, bu arada işte bunun yeni bir tatbikat modelini vermek üzere Çelikhan'da âcil mahiyette aldığımız tedbirle vatandaşımızın hemen yanı başında olduğumuzu hissettirmiş ve o gün Türkiye Hükümetinin bir Bakanı olarak Çelikhan'da büyük bir sevgi, büyük bir umut içerisinde karşılanmış bulundum. Onu takibeden süre zarfında orada beyan etmiş olluğum, vaat etmiş olduğum ne gibi imkânlar varsa bir hafta zarfında onları mahalline gönderdiğim içindir ki, bugün gelen bir telgrafta bütün ileri sürülen vaat ve beyanların yerine getirilmiş olduğunun şükranını aldım.

Muhterem senatörler;

Bir âfet bölgesinde yıkılmış evlerin, yıkılmış dükkânların yapılabilmesi için inanınız ki, birçok forma-

liteleri aşmak mecburiyetindeyiz. Önce hasar tespit komisyonları mahalline gidecek, hasarı tespit edecek, onu takiben o bölgede âfetin genel hayata etkili olup olmadığına karar verecek, o karar çıktıktan sonra tekrar kadastro ekibi mahalline gönderilecek, kadastro ekibi tespiti yaptıktan sonra planda değişiklik gerekiyorsa, imar planında değişiklik yapılacak, onu takiben mesele o işin yapımcısı dairesinin eline gelecek.

İşte bütün bu mesafeleri süratle aşabilmek için Hükümetlerin ve onun sorumlu insanlarının fevkalâde çalışması gerekir. Türkiye'de bunun örneğini vermeye çalışıyoruz. Demin arz etmiş olduğum gibi, ağaçsız Türkiye'yi ağaçlandırmaya mecburuz; aşınan toprakları sanki istilâ edilmiş, işgal edilmiş topraklar gibi addetmeye mecburuz ve uzun ve kısa vâdeli tedbirlerle bilhassa su baskınının Türkiye'de yaratmış olduğu tahribatı önlemeye mecburuz.

Doğanşehir'de bir âfet vücut bulmuştur; ama onun yanıbaşında Adıyaman'ın il çevresi köylerinde ve bilhassa Çelikhan bölgesinde bunun çok daha fevkinde bir âfet vücut bulmuştur. Bu âfet Kahraman Maraş' ta Elbistan dolaylarında kendisini hissettirmiştir. Hükümetin şefkat koluyle bunu biran önce giderici tedbirleri almış bulunuyoruz.

Muhterem senatörler;

Türk Hükümeti olarak bir noktayı daha açmaya mecburuz. Şimdiye kadar bu gibi âfetlerden zarar gören vatandaşlarımıza Kızılayın yardımı dışında, banka borçlarının tecili veya bankadan alacakları kredileri artırma yönündeki tedbirlerin dışında bir tedbir alamamış durumdayız.

Hükümet çalışmalarında; âfetin yaratmış olduğu yıkıntıyı, o üniteyi iktisaden artık belini doğrultamaz hale getirici yıkıntıyı bertaraf edici mahiyette, âfetten zarar gören tarım ürünlerinin sigortalanması hususunda bir kanun hazırlamış bulunuyoruz. Türkiye'de âfet sonrasında bütün iktisadî imkânlarını kaybeden vatandaşların elinden tutabilmek için, tabiî âfetlerden zarar gören çiftçilerin tarım ürünlerinin sigortalanması Kanununu süratle çıkarmaya mecburuz.

İster yangın şeklinde olsun, ister deprem şeklinde olsun, ister su baskını şeklinde olsun vücut bulan âfetten sonra, o âfetin muhatabı olan ve esasen dar gelirli, esasen yoksul, esasen ıstırap içinde bulunan vatandaşımız; elindeki bütün mahsulünü ve ürününü kaybettikten sonra veya ekilmiş olan tarlasının su bastığını gördükten sonra; artık Türkiye'de barınabilecek bir vatandaş olmaktan dışarı çıkıyor. Onu tekrar iktisadî sahaya sokabilmek, onu kendi emeğinin karşılığında yaratacağı ürünle geçinebilir hale getirebilmek için, mutlaka Tarım Ürünlerinin Tabiî Âfetlere Karşı Sigortalanması Kanununu Büyük Millet Meclisinden çıkarmamız gerekiyor.

Bu amaçla çalışmalarımız sırasında, bir haftalık bir mesai sonunda Tarım Ürünlerinin Tabiî Âfetlere Karşı Korunması ve Sigortalanması konusunda bir Kanun hazırlamış bulunuyoruz. Umuyorum ki, Bakanlar Kurulunda bu hafta içinde görüşüp, Yüce Meclise arz edeceğiz. Bu sebeple, yaraların vücuda getirdiği birtakım sıkıntıları da bu şekliyle aşmak niyetinde ve istidadındayız.

Âcil tedbirler, kısa vâdeli tedbirler ve uzun hedeflere yönelik tedbirler Hükümetçe hergün düzenlenmektedir. Türkiye'de Türk Milletinin acısına, ıstırabına, sıkıntısına lâfla değil, bizzat fiille hitap edecek bir Hükümet modeli için çalışıyoruz.

Hepinize saygılar sunuyorum. (Alkışlar)

7. — Gıda - Tarım ve Hayvancılık Bakanı Korkut Özal'ın, Çukurova'da beyaz sinekle mücadele konusunda Adana Üyesi M. Nuri Âdemoğlu'nun gündem dışı konuşmasına cevabı.

BAŞKAN — Gıda - Tarım ve Hayvancılık Bakanı sayın Korkut Özal, hangi konuda ifadede bulunacaksınız efendim?

GIDA - TARIM VE HAYVANCILIK BAKANI KORKUT ÖZAL (Erzurum Milletvekili) — Beyaz sinekle mücadele konusunda konuşacağım.

BAŞKAN — Buyurunuz efendim.

GIDA - TARIM VE HAYVANCILIK BAKANI KORKUT ÖZAL (Erzurum Milletvekili) — Muhterem Başkan, Yüce Senatonun değerli üyeleri;

Bilhassa Güney Anadolu bölgemizi iki senedir rahatsız eden bir ziraî mücadele sorunu üzerinde sayın üyelerden muhterem Mete'nin bundan evvel yapmış olduğu gündem dışı konuşma ile bugün muhterem Âdemoğlu'nun yapmış olduğu konuşmalarla ilgili olarak Yüce Heyetinize, genel olarak ziraî mücadele ve özellikle beyaz sinekle mücadele konusundaki genel durumu ve Hükümetin bu konuda almış olduğu tedbirleri ifade etmek üzere huzurlarınıza çıkmış bulunuyorum.

Ziraî mücadele, tarıma dayanan geniş nüfus kütlesini taşıyan memleketimiz için önemli bir sorundur. Birçok emekler ve paralar sarfiyle meydana getirilen mahsulün idrak edilebilmesi, bazen bir ziraî mücadelenin başarılı yapılmasına bağlanmaktadır.

Nitekim geçen sene Çukurova'da çıkmış olan beyaz sinek âfetinin kontrol edilemediği sahalarda pamuk

ürünündeki ziyanların yüzde 40'a kadar ulaştığını ilgili teknisyenlerim ifade etmektedirler.

Ziraî mücadele; çok kompleks, araştırmadan uygulamaya kadar pek çok fonksiyonu bir arada taşıyan ve son yıllarda başarılı neticeler almaya başladığımız bir sahadır.

Kabul etmek lâzım ki, bugün Türkiye'de çok çeşitli ürünlerin yetiştirildiği geniş ekolojik bölgeler vardır ve burada devamlı olarak kullanılan ilâçların baskısı altında bunlara muafiyet kesbeden; dolayısiiyle sürekli olarak ilâç değiştirme, metot değiştirme gerektiren geniş bir mücadele potansiyeli vardır.

Devletimizin bu problemi sahaya bugüne kadarki yaklaşımı şu olmuştur: Mücadelenin temel olarak çiftçilerin organize edilmesi suretiyle yapılması; ancak çiftçilerin organize edilemediği, güçlerinin yetmediği sahalarda Devletin bunu önderlik ederek veya bizzat külfeti üzerine alarak yapması yolunda genel bir politika izlenmiştir. Bugüne kadar takip edilmiş olan bu politikanın neticesinde; birçok bölgelerde çiftçilerimizin etkili ve netice alıcı mücadeleleri sonunda büyük sahalarda başarma imkânlarına kavuştuklarını da ifade etmek isterim.

Bunun en güzel örneklerinden biri; halkımız bugün Çukurova'da sahanın en geniş kısmını kaplayan pamukta, Ege bölgesinde pamuk, tütün ve diğer ürünlerde temel mücadeleyi kendi organları halinde yapmakta ve bu maksatla sayısı 100'ü bulan uçak ve geniş bir kadroyu da müessir olarak kullanmaktadır.

Bakanlığıma bağlı Ziraî Mücadele Genel Müdürlüğü, bu çalışmaları tanzim edici, murakabe edici ve yönlendirici bir politikayı izlemekle sorumludur.

Ancak, konumuz olan beyaz sinek mücadelesinde durum biraz daha değişik olmuştur.

Yüce Heyetimizin de bildiği gibi, 1974 senesi; bundan bir sene evvelki; yani 1973 senesinde dünyada çeşitli alanlarda yer alan fevkalâde hızlı, âdeta anarşik ticarî ve ekonomik değiişklikler nedeniyle hammaddelerin temini, mamul maddelerin temini ve bunların belirli bir fiyat düzeninde temini imkânlarının kaybolduğu, bir ölçüde fiyat artışlarının başıboş ve temin imkânlarının da şöyle böyle çoğu zaman istenildiği seviyede bulunmadığı bir dönemdir.

Örnek olarak; 1974 senesinde; yani geçen sene bu aylarda yine sorumlu bir Bakan olarak vazifeyi aldığım zaman tespit ettiğim durum şudur: Ziraî mücadele ilâçlarının bilhassa önemli bazı unsurları Türkiye'de yeter derecede bulunmamaktaydı.

Ben, Hükümetlerin devamlılığına ve birbirini takip eden hükümetlerde aynı politikanın izlenmesini memleketin yararına olduğuna inanan bir kimse olarak; bu beyanımla herhangi bir iktidarı veya herhangi bir zamanda görev almış bir Hükümeti sorumlu tutma durumunda değilim. Burada konu, dünyanın ani olarak değişen şartlarına, bizim teşkilâtımızın intibakındaki yavaşlıktır: Dünya ilâç fiyatları birden bire astronomik değerlere yükseldiği zaman; bizim teşkilâtımızın, Devlet teşkilâtının bu mevzuda süratle kendini buna adapte edecek yöntemlere girmesi iktiza ederken; bunda belirli bir yavaşlığın olduğu ve gelişen şartlara zamanında uyulamadığı görülmüş; dolayısıyle Türkiye geçen seneye ziraî mücadele ilâç açığıyle girmiştir. Ziraî mücadele ilâçlarında açık olduğu takdirde, bu ilâçların çiftçi için ifade ettiği mana da ortada olunca ve bu ikisinin üzerine, Türkiye'de ticarî sahada hepimizin şikâyetçi olduğu ahlâk krizi de eklenince maalesef geçen sene bazı önemli ilâçlar karaborsaya intikal etmiştir. Hükümetin bunlarla mücadelesinde iki yolu vardır;

Bir, disiplin yoludur. O zaman Hükümet olarak bu gibi gayri meşru kazanç yoluna sapanlarla mücadele yoluna gitmişizdir ve buna tevessül ettiğini tespit ettiğimiz bayilerin ruhsatlarını iptal etmişizdir, mallarına kanunî yollardan el koymuşuzdur.

Fakat meseleyi bunun sadece, tek başına halledebildiğini ifade edecek durumda değilim. Dolayısıyle bu meselenin çözümünün, ilâç meselesinin çözümünün, şimdi biraz sonra arz edeceğim gibi, daha radikal ve daha etkili yollarla çözülmesi bir zaruret olmuştu.

Beyaz sinek meselesine gelince: Geçen sene mevsimin sonunda ortaya çıkmıştır. Aslında bu beyaz sinek dediğimiz haşere, Çukurova'da devamlı bulunan bir haşeredir. Her sene burada epidemi yapmadan belirli bir sahada teşekkül eder ve genellikle zararsız olarak mevsim atlatılır. Uzmanlarımızca yapılan tetkikatta neden geçen sene bunun zararlı olduğu, epidemi olduğu mevzuunda yapılan tespitler şunu göstermiştir ve esas olarak buna bağlanıyor, geçen sene zararlının epidemi haline gelmesi;

Birincisi, bölgede kullanılan ilâçlara bu sineğin bir ölçüde bağışıklık kazanmış olmasıdır. Geçen sene kullanılan ilâçlara, bilhassa prodenya'da, yine başka bir pamuk zararlısında kullanılan ilâçlara bağışıklık kesbetmiş, dolayısıyle o kullanılan ilâçlar bunu kontrol edici olmadığı yolunda tetkik ve tespitler vardır.

İkinci olarak, ziraî teşkilâtımızca bundan birkaç sene evvel kullanılan bazı mücadele ilâçları; ki bu be-

yaz sinek üzerinde müessirdir; başka zararları dolayısıyle tatbikattan kaldırılmıştır. Bu ikinci bir sebep olarak gösteriliyor.

Üçüncü sebep, bu sineğin epidemi haline gelmesine alışkın olmayan Çukurova çiftçisi, bir noktada bunun kontrol edilemeyen hale doğru gittiğini görünce bununla mücadeleden vazgeçmiştnr. Çünkü kendi vüsatının dışında görmüştür, elindeki ilâçlar da buna uygun olmadığından mücadeleyi durdurmuş. Dolayısıyle, birdenbire epimedi belli bir sahayı kaplamıştır.

Mesele bize, Sayın Âdemoğlu'nun da ifade ettiği gibi, epidemin'in harekete geçtiğinin hemen arkasından getirilmiştir. O zaman yine sorumlu bir Bakan olarak meseleye müdahale etmişizdir ve sinek uçar hale geldikten sonra yapılacak mücadelenin zor olduğu, ifade edilmiştir. Aynen burada da ifade ettiğim gibi, gelecek senenin, yani 1975'in kurtarılması için kendilerinin bütün tedbirleri alması istenmiş, bu sineğin epidemi olarak her zaman zarar verdiği Sudan'a teknisyenler gönderilmiş, metotlar öğrenilmiş ve gerekli ilâçlar temin edilmiştir.

Bu senenin başında, aradan altı ay geçtikten sonra tekrar görevi deruhte ettiğim zaman, Nisanın başıdır, meseleye müdahil olduk. Bu noktada beyaz sineğin bölgedeki durumu şu idi, rakamlarını da vereyim ki, Yüce Heyetimiz manzaranın ifade ettiği önemi de biraz daha yakında görme imkânını bulur.

Geçen sene Çukurova; ki Çukurova dediğimiz zaman en az üç vilâyeti kastediyoruz; İçel, Adana ve Hatay vilâyetleri; takriben dört milyon dekar bir pamuk ekim sahası vardır. Ortalama dekar verimlerini 250 kilo ve ortalama kütlü fiyatını da yedi - sekiz lira civarında hesaplarsak, sekiz milyarlık bir ürün mevzubahistir. Burada konuştuğumuz; sekiz milyarlık bir ürünün korunması meselesidir,

Burada bir noktayı itiraf etmek durumundayım, bir Bakanlığın sorumlu kişisi olarak. Geçen kış zarfında bu mevzuda birtakım hazırlıklar yapılmış, bana ifade edildi; fakat şöyle bir problemin olduğunu tespit ettim, açıklığı ile ifade ediyorum.

Bir tarafta çiftçimiz var. Demin ifade ettiğim gibi çiftçimiz, pamuğun bütün mücadelesini kendisi yapabiliyor; uçak kiralıyor, gruplar halinde ve gayet güzel organize olmuş. Fakat bu çiftçi beyaz sinek mevzuunda kendisini yeterli görmüyor ve bunun Devletçe yapılması kanaatinde.

Diğer tarafta, bir Devlet teşkilâtı var, Ziraî Mücadele Teşkilâtı, çiftçinin organize olduğunun onda biri kadar bir organizasyonu var; öyle 50 - 80 tayyareyi uçuracak değil, üç tayyare uçuracak gücü yok.

Yine zabıtlara geçmesi için söylüyorum, geçen sene bu afetin sonunda geçirilen bütçede bu mevzua beş kuruş konulmamış. Bu mevzuun mücadelesine bilâkis konmama yerine, normal olarak her sene mücadele teşkilâtımıza verilen imkjnlar yüzde 25 kısılmış, teşkilâtın morali bozuk, buraya girmişiz.

Arkadaşlarıma Bütçe Komisyonunda, «Size verilmeyen bu imkânı savundunuz mu, bunun verilmesi lâzımdır diye» teknik mevzu yaptım. Maalesef bu da yapılmamış. İnanıyorum ki, bu mesele Bütçe Karma Komisyonunda dile getirilseydi bugün hadise patladığı zaman hepimizin duyduğu endişeleri o zaman sorumlular duyabilseydi, belki bugün bütçelerimizde ve hazırlıklarımızda daha ileri bir noktada idik.

Dolayısıyle, Ziraî Mücadele Teşkilâtı bu mevzuda kendini sadece çiftçiyi eğitmek, yolu göstermek, «Şöyle yapın, böyle yapmayın» demekle vazifeli görüyor. Çiftçi de bakıyor ki, bu mevzu kendisinin vüsatı dışında. Netice, Nisan ayının başında Hükümeti devir aldığımız zaman, erken gelen bir sıcak hava, kurak hava, sinekler birden bire salgın halinde ortaya çıkıyorlar. Ben şahsen geçen sene Adana'ya bu salgının bulunduğu zamanda gittim. Yüce Senatoya arz etmek isterim ki, ekonomik zararın yanında sosyal de bir problem. Sokaklarda gezme imkânı bırakmıyor, her yer sinek; nefes alma imkânınız olmuyor bazı sahalarda, ağzınıza, burnunuza geliyorlarlar, bütün her yer salgın halinde. Yani böyle bir afet. Geçen sene geçirilmiş. Bizim düşündüğümüz tedbirler bütçesi ile teşkilâtı ile buna müdahil olmaktı. Birdenbire vecilasyonda, yani yeşil olan, kışın lavralarını bıraktığı vecitasyonda gelişmeler ve uçmaya başlıyorlar; birdenbire herkes uyanıyor, ha beyaz sinekler yine geldi. Nisanın başı. Doğrudan herkes tabiî alarmı çekiyor, feryat, figan ve geçen sene görülmeyen sahalarda da çıkıyor. Meselâ, geçen sene görülmeyen Kahraman Maraş'a kadar uzanan sahalarda da ortaya çıkıyor. Durum bu.

Mesele bizim masamıza geldi; gerek Bakan olarak, gerekse Ekonomik Kurul olarak meseleye eğildik. Gerçekçi olmamızı daima savunmuşumdur. Demin bir arkadaşımın gayet güzel ifade ettiği gibi, meseleyi lâfla bir yerden öteye götürmek mümkün değildir, meseleyi birtakım şeyleri yapmakla götürmek, birtakım fiiliyatı ortaya koymakla yapmak mümkündür. Yine gerçekçi olmanın iktizası, yapabileceğinizi düşünmekle mümkündür, yapamayacağınız, gücünüz yet-

mediği bir noktayı hayal etmeden başka bir şey yapamazsınız ve biz bu gerçeklerin içine meseleye şöyle eğildik: Devlet ne yapabilir, elinde ne imkân vardır, bugün elinde olmayıp, el koyabileceği imkânlarla ne yapabilir? Meseleyi böyle ortaya koyduk.

İkincisi, çiftçimizin potansiyeli nedir, bu potansiyel ile Devletin imkânlarının en güzel harmonisi ne olur ve bu sene yapılabileceğin en iyisi nedir? Bunu araştırdık. Çiftçi birliklerimizi çağırdık, valilerimizi, bilhassa Adana Valisini buraya davet ettik, kendi teşkilâtımızı gönderdik; gerek bölgede, gerekse burada meseleyi tahlil ettirdik ve şikâyetçi olmanın ötesinde meseleye bir çözüm arayalım dedik.

Yüce Senatonun muhterem üyeleri;

Bulduğumuz çözümü kısaca anlatacağım ve yine zabıtlara geçmesi için söylüyorum, bu çözümün ben en iyi çözüm olduğunu, en ideal çözüm olduğunu ifade edecek değilim. Yalnız bu çözüm, bugünün, Türkiye Cumhuriyetinin elindeki imkânların azamisi, çiftçimizin elindeki imkânların azamisini birleştiren ve şu anda fiilen yapabileceğimiz en iyi çözümdür ve bu çözümü bulmak için iktidara ikinci defa gelişimizden, Hükümet olarak oluşumuzdan bugüna kadar da en az, mesele ile 10 - 12 defa oturup temas etmişiz. Çözüm şudur:

1. Sineğin şu anda çıktığı, Sayın Âdemoğlu'nun ifade ettikleri, patates, sebzeler üzerindeki sahada mücadeleyi Devletin yapmasına karar vermişizdir. Bu cesur bir karardır. Çünkü, tekrar ifade ediyorum, Devletin o bölgede böyle bir mücadele yapma imkânı yoktur. Bu kararı şunun için verdik. Çünkü, o tip ziraati yapan çiftçimiz ne böyle bir mücadele yapma gücüne ne tekniğine sahiptir. Bu takriben belki 50 bin ilâ 100 bin dekar sahada yapılması gereken bir mücadeledir. Bunu organize etmek için Türkiye' nin muhtelif yerlerinden, Zirai Mücadele Teşkilâtımızdan 50 ekibi sahaya göndermişizdir. En seçme vasıtalarımızı ve teşkilâtımızı tahsis etmişizdir. Yerden uygulamak üzere 150 tane ziraî mücadele ekibi veya ekipmanı göndermişizdir. Bunlar bugün sahaya ulaşmış durumdadırlar, peyderpey ulaşıyorlar.

Bu arada şunu da ifade edeyim. Bize bir yardım da gökten gelmiştir. Yağan yağmurlar sineği büyük ölçüde bastırmış ve (Son olarak Genel Müdürümü yolladım sahaya) bugün aldığım rapor, «Yağan yağmurlar dolayısıyle bugün ortada pek sinek problemi yoktur, sıcağın çıkmasını bekliyor.» Biz de inşallah o zamana kadar bu dediğim hazırlıkları bitirirsek, yeşil vecitasyonda mücadeleyi bütün imkânlarımızla yapmaya geçeceğiz.

Pamuğa gelince;

Sayın Âdemoğlu'nun ifade ettikleri hususu teyit ediyorum. Geçen sene, bu sahada, bir evvelki senenin yüksek pamuk fiyatlarıyle kamçılanarak, tarihinde görmediği kadar büyük bir pamuk ekimi yapılmıştır. Üretilen ürünün satın alınmasında (Ki, taban fiyat politikamızın en zor kararını vererek satın alınmasında) Çukurova'da aylarca uzun kuyrukların olduğunu hatırlıyorsunuz. Bu büyük bir ürünün neticesidir. Türkiye geçen sene pamuk üretiminde bir rekor kırmış ve dünyanın 3 ncü veya 4 ncü pamuk üreten memleketi haline gelmiştir. Üretimimiz 600 000 ton elyaftır. Tabiî çiftçimiz geçen sene bu beyaz sinekten ve taban fiyat politikasındaki zorluklardan etkilenerek ve buna ilâveten de diğer bir ürün olan buğdaya da (Yüksek verimli Çukurova buğdayında) iyi bir fiyat verildiği için bunu da düşünerek ekiminin bir kısmını buğdaya doğru kaydırmıştır. Bu, iki endişeden olmuştur:

1. Pamuktaki problemler,
2. Mücadele problemi,

Dolayısıyle, arkadaşlarımızın bize ifade ettiğine göre yüzde 20 - 30 arasında bir azalma olduğu ifade ediliyor. Pamuk ekim sahalarında net tespit yapılmaktadır.

Şimdi, bu uçucu hayvanlarla bu sahada mücadele yapmada, mücadelenin blok halinde yapılması lâzımdır. Arada mücadeleyi yapmayanlar olduğu takdirde mücadelenin efektif olması mümkün değildir. 10 çiftçi mücadele yapıp, biri yapmazsa, onun yapmadığı sahanın zararı diğerlerini de etkiler. Bu bakımdan mücadelenin blok halinde yapılması lâzımdır. Bundan dolayıdır ki çiftçilerimiz «Mücadeleyi Devlet yapsın» demektedir; fakat şunu ifade edeyim, Devletin bugün ne imkânı ne organları yüzbinlerce çiftçinin fiilen yürüttüğü bir mücadeleyi üzerine alacak durumda değildir. Tekrar bunu ifade etmek durumundayım. Eğer, pamuktaki mücadeleyi Devlet yapacak gibi bir beyana girersek, endişe ederim ki, bu mücadeleyi fiilen yapacak güçteki çok çiftçimiz de elini çekecektir bu mücadeleden. Dolayısıyle Devlet mücadelede fiilen kuvvet kaybedecektir. Halbuki bu mücadelede herkesin azamî gücünü kullanması lâzımdır. Dolayısıyle biz şöyle bir beyanı yapmadık», Pamuktaki mücadeleyi çiftçiyle Devlet beraber yürüteceklerdir» dedik, en iyi çözüm budur.

50 tane ekip yapılacaktır, (şöyle böyle her köye diyemiyorum; fakat belirli köy gruplarına birer ekip

tahsis edilecektir ve mücadeleyi yapmayan ve yapmak istemeyenler Ziraî Mücadele Kanunumuzun bize verdiği yetkilerle zorlanacaktır. Bu zorlama bir yerde mücadeleyi çiftçi adına yapıp onun üzerinden hatta fazlasıyle bunun masrafını, karşılığını almaktır. Efendim, durum bu sene budur. Dolayısıyle meseleye geç müdahil olmuşuzdur. Müdahalemizin neticesinde, Devleti imkânlarının azamîsinde sahaya sokmuşuzdur ve ümit ediyorum ki, bu tedbirler iyi çalıştığı takdirde meselenin bir yerde çözüme kavuşacağına inanıyorum.

Meselenin diğer yönü; Sayın Âdemoğlu'nun getirdiği ilâç meselesine gelince :

Türkiye geçen sene bir ilâç krizi geçirmiştir. Sebebi, maliyeti yüksek olan ilâçların Türkiye'ye ithalinde firmalar zorluk çekmiştir dünyada bulunmamıştır, zamanında gelmemiştir. Bu sene de maalesef bazı ilâçlarda sıkıntı olduğu, Hükümete geldiğimiz zaman bize ifade edilmiştir. Burada, Hükümetimizin tarım politikasında aldığı çok önemli bir kararı Yüce Senatoya arz etmek istiyorum. Ziraî mücadele ilâçlarının bu yokluğunu gidermek ve ziraî mücadele ilâçlarından dolayı Türk tarımının zarar görmemesini temin etmek için, Hükümetimiz 1 Nisan 1975 tarihi itibarıyle ziraî ilâçları, Devletin sübvansiyonu altına almıştır, bu kararı vermişizdir ve bunun neticesinden bundan böyle Türkiye'ye pahalıdır, şurada bulunmuyor, diye ilâç ithal edilmemesi sorunu ortadan kalkacaktır. Bu bence temel bir karardır ve Ziraî Donatım Kurumu, Türkiye'ye her türlü ilâcı kaçtan bulursa ithal etmeye ve Türk çiftçisine belirli bir fiyat düzeyinde tespit etmeye görevlendirilmiştir. Bunu hemen çalıştırmaya başladık. Bir misal arz edyim : Amerika'da bulabildiğimiz yabanî otlarla mücadele ilâcını, iki misli fiyata rağmen, tayyareyle getirme imkânını temin etmişizdir ve ilâcı Amerika'da bulduk tayyareyle getiriyoruz.

Pamuktaki beyaz sinekle mücadele ilâcın yeter derecede mevcut olduğunu ifade etmek istiyorum. Teknisyenlerim burada bir ilâç eksikliği mevzuu yoktur diyorlar. Dolayısıyle, ilâçtan dolayı bir endişeye düşülmemesi gerekir. Bütün mesele, çiftçimizle Teşkilâtımızın, icap ederse oradaki diğer sivil teşkilâtımızın ve hatta askerî teşkilâtımızın elbirliği içinde bu bir millî afet haline gelmeden bu meselenin üzerine gidilmesidir. Ben bu meselede bugüne kadar yapmış olduğum konuşmalar, mülkî ve idarî kademede, askerî kademede aldığım intibalarla şunu ifade etmek isterim ki, Türkiye bu sene beyaz sinekle mücadelede geçen seneden çok daha hazırlıklıdır ve inşallah bunu geçen seneki gibi bir afet olmadan, ortadan kaldırmanın bütün gayreti gösterilecektir.

Yüce Senatoya bu bilgileri verir, hürmetlerle huzurunuzdan ayrılırım efendim. (Alkışlar)

BAŞKAN — Sayın üyeler gündeme geçiyoruz.

8. — Köy İşleri ve Kooperatifler Bakanlığına bağlı bulunan genel hükümlere tabi kooperatifler, Tarım Kredi Kooperatifleri, Tarım Satış Kooperatifleri ve bunların üst kuruluşlarıyle, Halk Bankası ve Halk Sandıklarının Ticaret Bakanlığına bağlanmasının uygun görülmüş olduğuna dair Cumhurbaşkanlığı tezkeresi (3/608)

BAŞKAN — Bir sunuş var, arz ediyorum.

Cumhuriyet Senatosu Başkanlığına

İlgi : Başbakanlığın 21 Nisan 1975 gün ve 1/1-2397 sayılı yazısı.

Köy İşleri ve Kooperatifler Bakanlığına bağlı bulunan genel hükümlere tabi Kooperatifler, Tarım Kredi Kooperatifleri, Tarım Satış Kooperatifleri ve bunların üst kuruluşlarıyle, Halk Bankası ve Halk Sandıklarının Ticaret Bakanlığına bağlanması; Başbakanın 4951 sayılı Kanunun 1 nci maddesine istinat eden ilgide kayıtlı teklifi üzerine, uygun görülmüştür.

Arz ederim.

Fahri S. Korutürk
Cumhurbaşkanı

BAŞKAN — Bilgilerinize sunulur.

9. — Ticaret Bakanlığı bünyesinde bulunan Toprak Mahsulleri Ofisi Genel Müdürlüğü, Et ve Balık Kurumu Genel Müdürlüğü ile Yaş Meyve ve Sebze Müdürlüğünün Gıda - Tarım ve Hayvancılık Bakanlığına bağlanması ve bu ünitelerle ilgili olarak Ticaret Bakanlığına verilmiş olan görev ve yetkilerin Gıda - Tarım ve Hayvancılık Bakanlığına intikal ettirilmesinin uygun görülmüş olduğuna dair Cumhurbaşkanlığı tezkeresi. (3/607)

BAŞKAN — Bir Cumhurbaşkanlığı tezkeresi daha var, arz ediyorum.

Cumhuriyet Senatosu Başkanlığına

İlgi : Başbakanlığın 21 Nisan 1975 gün ve 1/1-2396 sayılı yazısı.

1. — Ticaret Bakanlığı bünyesinde bulunan Toprak Mahsulleri Ofisi Genel Müdürlüğü, Et ve Balık Kurumu Genel Müdürlüğü ile Yaş Meyve ve Sebze Müdürlüğünün, Gıda - Tarım ve Hayvancılık Bakanlığına bağlanması,

2. — Sözü edilen ünitelerin hizmet konularına ilişkin kanun, tüzük ve yönetmeliklerle bunların ek ve değişikliklerine göre Ticaret Bakanına ve Ticaret Bakanlığına verilmiş olan görev ve yetkilerin Gıda - Tarım ve Hayvancılık Bakanlığına intikal ettirilmesi,

Başbakanın, 4951 sayılı Kanunun 1 nci maddesine istinadeden ilgide kayıtlı teklifi üzerine, uygun görülmüştür.

Arz ederim.

Fahri S. Korutürk
Cumhurbaşkanı

BAŞKAN — Bilgilerinize sunulur.

10. — Komisyonlarda açık bulunan üyeliklere seçim.

BAŞKAN — Cumhuriyet Halk Partisi Grup Başkanlığının bir yazısı var arz ediyorum.

Cumhuriyet Senatosu Başkanlığına

Bütçe ve Plan Karma Komisyonu kuruluşundaki son değişiklik nedeniyle Grupumuzu temsilen adı geçen Komisyonda görev yapacak üye adaylarının isimleri aşağıda gösterilmiştir.

Gereğini saygıyle arz ederim.

C. H. P. C. Senatosu Grupu
Başkanvekili
Salih Tanyeri

Konya
Fakih Özlen

Sivas
Kâzım Kangal

Yozgat
Veli Uyar

BAŞKAN — Sayın üyeler, Bütçe ve Plan Karma Komisyonu Anayasanın 94 ncü maddesine göre yeniden kurulmaktadır. Bu Komisyonda Cumhuriyet Halk Partisi Grupunu temsil edecek sayın üyelerin isimlerini teker teker okuyarak oylarınıza sunacağım.

Fakih Özlen; kabul edenler işaret buyursunlar... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Sayın Kâzım Kangal; kabul edenler işaret buyursunlar... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Sayın Veli Uyar; kabul edenler işaret buyursunlar... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Bu şekilde, Sayın Fakih Özlen, Sayın Kâzım Kangal, Sayın Veli Uyar Bütçe ve Plan Karma Komisyonu üyesi olmuşlardır. Cumhuriyet Halk Partisi sayın Grupunu bundan evvel temsil etmiş olan arkadaşlarımızın görevleri de bu şekilde sona ermiş bulunmaktadır.

Sayın üyeler;

30 Nisan 1975 Çarşamba günü saat 15.00'te Türkiye Büyük Millet Meclisi müştereken toplanacaktır. arz ederim.

V. — GÖRÜŞÜLEN İŞLER

1. — 633 sayılı Diyanet İşleri Başkanlığı Kuruluş ve Görevleri hakkındaki Kanunun bazı maddelerinin değiştirilmesine ve bu Kanuna 5 geçici madde eklenmesine dair kanun tasarısının Millet Meclisince kabul olunan metni ve Cumhuriyet Senatosu Millî Eğitim, Gençlik ve Spor ve Bütçe ve Plan komisyonlarından 5'er üye alınmak suretiyle kurulan Geçici Komisyon raporu. (M. Meclisi : 1/150; C. Senatosu : 1/309) (S. Sayısı : 446) (Dağıtma tarihi : 20 . 2 . 1975) (1) (2)

BAŞKAN — Tasarı ile ilgili müzakerelerimize geçiyoruz.

Sayın Hükümet ve Sayın Komisyon yerlerini almış bulunmaktadırlar.

Tasarının tümü üzerindeki müzakereler bitmişti ve maddelere geçilmesi oylanmıştı. Bu arada, verilen çok sayıda önergenin Komisyonca tekrar gözden geçirilmesi için Yüce Heyetin kararı olmuştu. Şimdi, Komisyonun ek raporu gelmiş bulunuyor. Raporu okutuyorum.

(Geçici Komisyonun ek raporu okundu)

BAŞKAN — Sayın üyeler, Geçici Komisyonun ek raporunu dinlemiş bulundunuz. Bu suretle Komisyona tevdi edilen önergelerin hangilerinin kabul edildiğini, hangilerinin reddedildiğini de öğrenmiş bulundunuz. Komisyon, önergelerden kabul ettiklerini Genel Kurula arz edilmek üzere önergeler halinde hazırlamış bulunuyor. Bunlar yeri ve sırası geldiği zaman yüksek bilgilerinize ve oylarınıza sunulacaktır.

(1) 446 S. Sayılı basmayazı 8 . 4 . 1975 tarihli 48 nci Birleşime ait tutanağına eklidir.

(2) 446'ya 1 nci ek S. Sayılı basmayazı tutanağın sonuna eklidir.

Şimdi, Komisyonun ek raporunda kabul edildiği ve edilmediği bildirilen önergeleri takip buyurduktan sonra, önerge sahipleri önergelerinde ısrar ediyorlarsa, önergeleri okunduğu zaman bu ısrarlarını ifade buyuracaklardır. Önergelerini geri alıyorlarsa ya da ısrar etmiyorlarsa o şekilde işlem görecektir.

1 nci maddenin, 1 nci çerçeve maddesini okutmadan evvel, Sayın Yılmaztürk tarafından bundan evvel verilmiş olan ve üzerinde kendisine söz verilerek konuşması sağlanmış bulunan, ancak Sayın Başkan tarafından önergesinin müzakere usulüne aykırı olduğu ve hangi maddelerde ne gibi değişiklikler öneriyorsa o maddelerin yeri ve sırası geldiği zaman önerge vermeleri gerektiği konusunda kendilerine açıklama yapılmış bulunduğundan, Sayın Yılmaztürk tarafından daha evvelce verilmiş bulunan ve bu Birleşimde Sayın Karaosmanoğlu'yle birlikte imzalayarak tekrarlamış bulundukları önergeyi okutuyorum, ancak bir işlem yapmanın mümkün olmadığını da ifade ediyorum.

Sayın Başkanlığa

446 S. Sayılı Kanun tasarısının 1 nci maddesinin Millet Meclisinin kabul ettiği metnin kabulünü arz ve teklif ederim.

Bolu
Alâeddin Yılmaztürk

ALÂEDDİN YILMAZTÜRK (Bolu) — Sayın Başkan, Sayın Karaosmanoğlu'nun imzası da var.

BAŞKAN — Aynısı Sayın Yılmaztürk, tekrar etmişsiniz efendim.

ALÂEDDİN YILMAZTÜRK (Bolu) — Aynısı değil. Çerçeve 1 nci madde. Burada tasarının tümünün Millet Meclisi metni olarak ele alınmasını istiyorum.

BAŞKAN — Sayın Yılmaztürk, tasarının birinci maddesi çerçeve maddesidir zaten. Tasarının bütününü ihtiva etmektedir. Şimdi bunu da aynı nedenle, aynı gerekçe ile yeri geldiğinde hangi maddelerde ne gibi değişiklikler öneriyorsanız, ayrı önergeler halinde vermek zarureti karşısındayız. Şu nedenle ki, Yüce Heyette kurulan Geçici Komisyon raporu müzakere edilmektedir. Geçici Komisyon raporu üzerinde yapılan müzakere bir tarafa bırakılarak ve Geçici Komisyon kurulmamış, raporu Yüce Heyete gelmemiş, bunun üzerinde müzakere açılmamış ve başlamamış gibi bir başka metni müzakereye esas almanın imkânsızlığını tekrar ifade etmek isterim.

ALÂEDDİN YILMAZTÜRK (Bolu) — Sayın Başkan, bir açıklama yapmama müsaade eder misiniz?

BAŞKAN — Sayın Yılmaztürk işlem görmesi mümkün olmayan bir önerge üzerinde, zaten daha evvelde uzun konuşmuş bulunuyorsunuz, müsaade buyurunuz işleme devam edelim. Zaten verilmiş önergeleriniz var, her madde üzerinde, o önergeleriniz işlem görecektir efendim.

ALÂEDDİN YILMAZTÜRK (Bolu) — O halde kolaylık için söz verirseniz kısaca bir açıklama yapacağım.

BAŞKAN — Buyurunuz efendim. Çok kısa olmasını istirham ediyorum, 50 den fazla önergemiz var Sayın Yılmaztürk.

ALÂEDDİN YILMAZTÜRK (Bolu) — Sayın Başkan, muhterem Senatörler;

446 S. sayılı Kanunun esasına bakıldığı zaman bir mesele var. Diyanet Reisinin atanması veya hem seçim hem de atama usulünü getiren şekil. Komisyonun yaptığı, büyük değişiklik bu.

Komisyona 36 önerge ile tekrar görüşmek üzere verdiğimiz, iade ettiğimiz de de 36 önergeden 35'ni Komisyon reddetmiş, yalnız bir tanesini kabul etmiştir, bugünkü ek rapordan da anladığımıza göre. O halde bu Kanunun müddeti bugün bitmektedir. Bugün bu Kanunu görüşmeye Senato olarak mecburuz.

Şimdi 1 nci çerçeve maddesindeki ara maddeler üzerinde din hizmeti midir, dinî hizmet midir, niteliği midir, niteliğinin midir, gibi kelime hataları üzerinde ayrı ayrı önergeler vererek vakit zayiatı yapacağımıza, ya doğrudan doğruya Diyanet Reisini seçimle veya atama ile ilgili olan maddesini öne almak suretiyle onu halledelim. Şayet Yüce Heyet, Meclisten geldiği şekli kabul ederse, o zaman diğer maddeler otomatikman tashihe uğramaz. Veyahut Komisyonun tensip ettiği şekli Yüce Heyet kabul ederse, o zaman diğer küçük maddelerde, esasen tadile uğramış olan Kanun tasarısı, o madde ile tadile uğradığından tekrar önergeler verip de bu önergelerin lehinde, aleyhinde, gibi konuşma imkânları ve böylece zaman kaybı önlenmiş olur.

Ya bizim önergemiz nazarı itibare alınmalı veyahut bu tasarının önemliliğini taşıyan madde öne alınmak suretiyle müzakereye esas alınıp o şekilde karara varıldıktan sonra vakit kaybını önlemek lâzım geldiği kanaatındayım.

Arz ederim, teşekkür ederim.

BAŞKAN — Sayın üyeler, Sayın Yılmaztürk'ün önermiş bulunduğu şekilde bir işlem yapmak mümkün değildir.

Şimdi tasarının birinci maddesini okutuyorum. 1 nci maddesi birçok iç maddeleri ihtiva etmektedir. İç maddelerin her birinde önnergeler vardır, önerge sahiplerine soracağım ve gereken işlemi ona göre yapacağım. 1 nci maddeyi okuyun efendim.

633 sayılı Diyanet İşleri Başkanlığı Kuruluş ve Görevleri Hakkındaki Kanunun bazı maddelerinin değiştirilmesine ve bu Kanuna 5 geçici madde eklenmesine dair kanun tasarısı

Madde 1. — 633 sayılı Diyanet İşleri Başkanlığı Kuruluş ve Görevleri Hakkındaki Kanunun 2, 5 nci maddenin 1 nci fıkrası, 6, 7, 8, 11, 12, 13, 15, 20, 21, 22, 23 ve 24 ncü maddeleri ile 31 nci maddenin 2 nci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

BAŞKAN — Sayın üyeler, sayın Üçok tarafından verilmiş bir önerge var, bu önergeyi de arz ediyorum.

Sayın Başkanlığa

446 S. Sayılı Kanun tasarısının 633 sayılı Kanunun 1 nci maddesinin 1 nci fıkrasının tasarıda yer almasını arz ve teklif ederim.

Cumhurbaşkanınca S. Ü.
Bahriye Üçok

BAŞKAN — Bu önergenin de herhangi bir işleme tabi tutulması mümkün görülmemektedir. Çünkü, biz önümüzde ve elimizdeki metinle bağlıyız. Metinde bulunmayan bir maddenin değiştirilmesi, ilâvesi ya da çıkarılması bahis konusu olmayacağına göre bu açıklamayı yapmak mecburiyetinde kaldım.

Şimdi ikinci iç maddeyi okutuyorum efendim.

Kuruluş

Madde 2. — Diyanet İşleri Başkanlığı bir Başkanın yönetimi altında üç başkan yardımcısı ile aşağıdaki birimlerden kurulur.

A) Merkez kuruluşu :
Din İşleri Yüksek Kurulu,
Din Hizmetleri Dairesi,
Olgunlaştırma Dairesi,
Teftiş Kurulu,
Hukuk Müşavirliği,
Personel Dairesi,
Araştırma ve Planlama Müşavirliği,
Donatım Müdürlüğü,
B) İller kuruluşları :
İl Müftülükleri,
İlçe Müftülükleri,
C) Yurt dışı Din Hizmetleri Müşavirlikleri :
(Yurt dışına atanacak din hizmetleri müşavirliklerinin teşkilât, çalışma usul ve şartları çıkarılacak bir tüzükle tespit edilir.)

BAŞKAN — Sayın üyeler, İç madde 2 üzerinde birçok önergeler verilmiştir. Geçici Komisyonun ek raporunda bu önergelerin hiç birisine katılınılmadığı ifade olunmuştur. Şimdi önerge sahiplerine teker teker arz ediyorum, önergelerinde ısrar edip etmediklerini soruyorum.

Sayın Yılmaztürk, önergenizde ısrar ediyor musunuz?

ALÂEDDİN YILMAZTÜRK (Bolu) — Millet Meclisi metnine rücu etmek bakımından burada «din» ve «dinî» ibaresi var. Bu bir kaç yerde geçiyor, bu sebeple ısrar ediyorum.

BAŞKAN — Israr ediyorsunuz okutuyorum efendim, muameleye koyacağım.

Sayın Başkanlığa

Madde 2. — Din Hizmetleri Dairesi yerine Dinî Hizmetler Dairesi olarak değiştirilmesini arz ederim.

Bolu
Alâeddin Yılmaztürk

BAŞKAN — Önergeyi dinlediniz. Komisyon önergeye katılmadığını raporunda ifade etmiştir. Hükümet katılıyor mu efendim?

DEVLET BAKANI HASAN AKSAY (İstanbul Milletvekili) — Komisyonla beraberiz efendim.

BAŞKAN — Katılmıyorsunuz efendim. Hükümet katılmıyor, komisyon katılmıyor. Kabul edenler... İşaret buyursunlar efendim. Kabul etmeyenler... Kabul edilmemiştir.

BAHRİYE ÜÇOK (Cumhurbaşkanınca S. Ü.) — Ben önergemi açıklayamaz mıyım?

BAŞKAN — Önergeniz usule uygun olmadığı için..

BAHRİYE ÜÇOK (Cumhurbaşkanınca S. Ü.) — Niçin?

BAŞKAN — Efendim, Sayın Üçok muamele geçti, tekrar etmemiz mümkün değil; ama şöyle olabilir. Siz önerdiğiniz maddenin elimizdeki metnin neresine monte edilmesini, hangi maddesine ne şekilde bir ilâve yapılmasını öneriyorsanız bir metin halinde lütfedersiniz, yeri geldiğinde işleme tabi tutarız efendim.

BAHRİYE ÜÇOK (Cumhurbaşkanınca S. Ü.) — Efendim, benim önergeme açık..

BAŞKAN — Önergeniz açık değil efendim. Okudum, herhangi bir açıklık yoktu.

BAHRİYE ÜÇOK (Cumhurbaşkanınca S. Ü.) — Onu açıklayacağımı ümit ettiğim için uzun uzun yazmadım.

BAŞKAN — Bir münasip yerde size söz veririm, açıklarsınız efendim.

Sayın Cihat Alpan 2 nci madde üzerindeki önerinizde ısrar ediyor musunuz efendim?

M. CİHAT ALPAN (Cumhurbaşkanınca S. Ü.) — Geçici Komisyonun son toplantısındaki görüşmeleri dikkate alarak hazırladığım yeni önergemi takdim ediyorum.

BAŞKAN — Yeni önergeniz değil efendim, ona ayrıca sıra gelecek. Eski önergeniz de ısrar ediyor musunuz?

M. CİHAT ALPAN (Cumhurbaşkanınca S. Ü.) — Israr ediyorum.

BAŞKAN — Israr ediyorsunuz. Okutuyorum, işleme koyacağım efendim.

Cumhuriyet Senatosu Başkanlığına

Araştırma ve Planlama; genel idarenin bağlayıcı, önemli, temelli ve sürekli hizmetlerindendir. Bu türlü hizmetler, Devlet Teşkilâtında Müşavirlikler ile değil, ilke olarak dairelerce yürütülür. Bu sebepledir ki; araştırma ve planlama için öngörülen hizmetleri yürüten birim veya birimler, Devletimizin diğer hiç bir kuruluşunda müşavirlik terimi ile isimlendirilmemiştir.

Ayrıca; Araştırma ve Planlama birbirini içeren ve tamamlayan birer kavram ve birlikte yürütülen işlerdir. Bunların yanında yer alması ve bunlarla birlikte mütalaa edilerek sağlam bir tutuma bağlanması gereken program bütçe konusu, 1975 malî yılı Bütçesi 896 milyon liraya yükseltilmiş olan Diyanet İşleri Başkanlığında da büyük bir ağırlık kazanmıştır.

Diyanet İşleri Başkanlığında ihtiyacı duyulan bu hizmetleri karşılamak için; 446 S. Sayılı Kanun tasarısının 1 nci madde «Kuruluş» bölümündeki madde - 2'ye konmuş olan Araştırma ve Planlama Müşavirliğinin, aynı maddenin, Personel Dairesine bağlı müdürlüklerin görevleri arasında bulunan Bütçe ve Muhasebe İşleri Müdürlüğünü ve sorumluluklarını da kapsamak üzere «Bütçe ve Plan Dairesi» olarak değiştirilmesine ve ilgili maddelerin buna göre yeniden düzenlenmesini önerir, gereğini dilerim.

Cumhurbaşkanınca S. Ü.
M. Cihat Alpan

BAŞKAN — Komisyon önergeye katılmadığını zaten raporunda belirtmiş bulunuyor. Hükümet önergeye katılıyor mu efendim?..

DEVLET BAKANI HASAN AKSAY (İstanbul Milletvekili) — Katılmıyoruz efendim.

BAŞKAN — Önergeye Komisyon ve Hükümet katılmıyor. Önergeyi oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Önerge kabul edilmemiştir.

Sayın Üçok, önergenizde ısrar ediyor musunuz efendim?..

BAHRİYE ÜÇOK (Cumhurbaşkanınca S. Ü.) — Evet efendim.

BAŞKAN — Önergenizi okutuyorum efendim.

Cumhuriyet Senatosu Başkanlığına

2 nci maddenin (A) bendinde «Din Hizmetleri Dairesi» nden sonra, «Olgunlaştırma Dairesi» nden önce «Mezhepler Dairesi» sözcüklerinin eklenmesini arz ve teklif ederim.

Cumhurbaşkanınca S. Ü.
Bahriye Üçok

MEHMET ÖZGÜNEŞ (Tabiî Üye) — Aleyhinde söz istiyorum.

BAŞKAN — Önergenizi açıklamak üzere buyurunuz Sayın Üçok.

Sayın üyeler, bu arada İçtüzüğün, önerge sahibinin önergesini açıklama hakkını belirten maddesinde «Önergesini kısaca açıklar» ifadesi vardır. Kısaca açıklamanın 5 dakika olarak kabul edilmesini ve anlaşılmasını oylarınıza sunuyorum...

AHMET NUSRET TUNA (Kastamonu) — Hayır, itiraz ediyorum. Tüzükte açıkca «10 dakikadan aşağıya indirilemez» diye hüküm vardır. Onun için bunu bozmayalım.

BAŞKAN — Müsaade buyurur musunuz Sayın Tuna?..

Genel Kurulun özel günlerde ve özel konularda 5 dakikalık sınırlamaları vardır. Meselâ bütçe konuşmalarında kişiler adına yapılacak konuşmalar 5'er dakikayla sınırlandırılmıştır. Bu maddede «Kısaca açıklar» ibaresi ve ifadesi bulunduğuna göre Yüce Genel Kuruldan bir anlayış ve bir yorum istirhamıyle bunu oylarınıza arz ettim.

Oylarınızı tekrar istirham ediyorum. 5 dakika olarak sınırlandırılmasını kabul edenler... Kabul etmeyenler... 5 dakika olarak kabul edilmiştir efendim.

AHMET NUSRET TUNA (Kastamonu) — Tüzüğün hilâfına işlem yapıyorsunuz.

BAŞKAN — Buyurunuz Sayın Üçok.

BAHRİYE ÜÇOK (Cumhurbaşkanınca S. Ü.) — Sayın Başkan, sayın senatörler;

Bir Mezhepler Müdürlüğü kurulması yolundaki önerimin zararlı sonuç vermeyeceği, tersine birçok anlaşmazlıkların kökünden halledilmesine yarayacağı kuşkusuzdur. Bunu anlamak için önce yabancı ülkelere ve onların dinlerine bakalım.

Bugün Fransa'ya, Almanya'ya, İsviçre'ye ya da Amerika'ya bakıldığında katolik kiliselerin az ötesinde Lutheryanist, Kalvinist kiliseler, yani protestanların kiliselerinin yer aldığı görülür.

Pazar günleri her mezhebin salikleri kendi bağlı oldukları kiliselere rahatca gidip ibadet ederler.

Din savaşlarının, örneğin; Saint - Bartelmi katliamlarının ilkel mantığı bugün artık tiksintiyle ve yüzyıllar öncesine ait tarih sayfalarında izlenebilmektedir.

Önceki Salı günkü oturumda bir sayın üye, «İslâm mezheplerinin yeniden ayrılmasının fitne kaynatacağından» bahsettiler.

Sayın arkadaşlar;

Bir ülkede bir dinin çeşitli mezheplere mensup yandaşları varsa, o ülkede bu dinin belli başlı mezheplerinin saliklerine hizmet edecek bir kuruluştaki bir danışma masasının bulunması mı fitne yaratır, yoksa her türlü olanakların yalnız bu mezheplerden birine tanınıp ötekilere tanınmaması mı fitne yaratır?..

Pek açıktır ki, Devlet bütçesinden bir dinin yalnız bir mezhebinin kolu için, Hanefî kolu için büyük masraflar yapılması, İslâmın öteki mezheplerindeki yurttaşlarında bir üvey evlât psikolojisini geliştirecektir. Yani, her geçen gün, Devlet babanın, evlâtları arasındaki ayırıcı tutumu, ihmal edilen evlâdın kendisine olan sevgisini ve bağlılığını azaltacak ve fitne asıl o zaman ağlarını örecektir. Hele de itibar gören evlât, ihmal edilen evlâdı hor görür, hattâ fırsat buldukça onu hırpalarsa; son olaylarda görüldüğü gibi, belleklerimizde hâlâ tazeliğini ve dehşetini kaybetmemiş olan Tokat, Erzincan ve benzeri olaylar üzerine o günlerde Devlet Bakanı ve Hükümet Sözcüsü olarak görev yapan Sayın Özgüneş'in de gazetelerde çıkan ve tam bir gerçeği yansıtan beyanlarında görüldüğü gibi ve olayları yerinde izleyen Parlamento üyesi arkadaşlarımızın izlenimleri gibi... Bunları görmezden gelmek yerine çarelerini düşünmek daha iyi değil mi?..

Bir gerçeğin ortaya çıkabilmesi için somut örneklere gerek vardır, kuşkusuz. Ben Grupum adına bu konuyla ilgili olarak yaptığım konuşmamdan önce, tarihteki olaylar ve deneyler bir yana, günümüzde Müslüman ülkelerdeki idarî uygulamaları da araştırdım. Bu arada ülkemizi bir ay kadar önce ziyarete gelmiş bulunan dost ve kardeş Pakistan'ın parlamento üyesi hanımlarla da görüştüm..

BAŞKAN — Sayın Üçok, iki dakikanız var efendim.

BAHRİYE ÜÇOK (Devamla) — Biri eğitimci olan bu hanımlara din eğitimi konusunda sorduğum bir soruya verdikleri cevapta; Pakistan'da okullarda din dersleri okutulduğunu; Sünnî çocukların Sünnî hocalardan, Şiî çocukların Şiî hocalardan ayrı ayrı derslerde öğrenim yaptıklarını açıkladılar, tıpkı okullarda Fransızca, Almanca, İngilizce derslerine ayrılan öğrenciler gibi.

Parlamento üyesi ve eğitimci hanımlardan, bu iki ayrı mezhepten olan insanlar arasında anlaşmazlıklar, huzursuzluklar, giderek kavgalar olup olmadığını da sordum. Hanımlar pek şaşırdılar, neden olsun diye.. Bu kez onlar bana soru yönelttiler. Şaşırmakta haklıydılar. Çünkü onlar lâyik değillerdi; ama yalnız bir mezhebin inanç ve taassubuyla başka bir mezhebin saliklerini kontrol altında tutmayı da düşünmüyorlardı.

Gözlerimizi Mısır'a, Kahire'deki Cami'ül Ezher'e çevirelim. Burada da Sünnîliğin Şafiî, Hambelî, Malikî, Hanefî kolları için ayrı kürsülerin kurulmuş olduğunu görürüz.

Sayın arkadaşlar;

İnsanlık haysiyetinin simgesi haline gelmiş olan vicdan özgürlüğü, toplumumuzun vicdanında da Anayasadaki baş yerini aldığı zaman (Teknikte demiyorum) uygarlıkta da en ileri sırada olacağı kuşkusuzdur. Bunun aksini düşünmek, tarihimizde izlediğimiz kınanan olaylara yenilerinin eklenmesini kaçınılmaz kılabilir inancındayım.

Burada Atatürk'ten, Atatürk döneminden bahsedildi. Atatürk döneminde Darülfünun İlâhiyat Mecmualarının makaleleri, Batılı oryantalistlere ışık tutacak ölçüde bilimsel ve eğiticiydi. Dergilerde, kitaplarda şimdiki gibi, «Sen gerçek Müslümansın, sen sadece nüfus cüzdanında Müslümansın» diye bir ayrım yapılmadığı gibi, Alevî yurttaşlara da kâfir gözüyle bakılmazdı. Geçen konuşmamda bunun örneğini Diyanet Dergisinden vermiştim, bugün vaktinizi almayacağım.

BAŞKAN — Sayın Üçok, bağlayınız lütfen.

BAHRİYE ÜÇOK (Devamla) — Bir dakikanızı istirham edeyim Sayın Başkanım.

Mezhepler Dairesinin kurulmasıyle biz hiç bir zaman mezheplerin ayrı ayrı teşkilâtlandırılmalarını amaçlamış değiliz. Mademki bütün bu mezhep mensupları Müslümandırlar, o halde her mezhep mensuplarının soracakları soruları cevaplandıracak bir dairenin Diyanet İşleri Başkanlığında yer alması zarurîdir.

Bir sayın arkadaşımız son oturumda, «Memleketimizde Medenî Hukukun cari olduğunu, fıkıh mezhepleri demek olan İslâm mezheplerini yeniden canlandırmanın gereği bulunmadığını» söylediler. Ancak, çeşitli mezheplerden olan Müslümanların Medenî Kanun çerçevesi içinde kalsalar da yine bazı fıkıh sorunlarıyle karşılaşmakta oldukları bir gerçektir.

Örneğin, huzur içinde olabilmeleri için soru sorup, cevap alabilecekleri bir makamın bulunması şarttır. Bir örnekle açıklayayım: Medenî Kanunumuz süt kardeşlerle evlenmeyi yasaklamamıştır. Ancak her mümin kendi mezhebine göre bu yasağa uymak ister. Bunun için de mezhebine göre ne zaman süt hısımlığının doğduğunu bilmek ister.

BAŞKAN — Sayın Üçok bağlayınız lütfen, rica ediyorum.

BAHRİYE ÜÇOK (Devamla) — Bağlıyorum efendim.

Ben sizlere arz edeyim, bir mezhebe göre, örneğin Hanefîlere göre sütün bir damla bile alınması süt hısımlığının doğmasına yeterken, bir başka mezhebe göre, Şafîlere göre beş kez, bir başka mezhebe göre de çocuğun ana sütüyle gerçekten beslenmiş olması gerekmektedir. Buna karşılık, kimi mezheplerde de sırf süt hısımlığı doğsun, diye çocuğun emzirilmesi halinde süt hısımlığı doğmamaktadır. Yine bir mezhebe göre süt hısımlığının doğması için çocuğun süt emme çağında olması gerekir. Örneğin: Malikî, Şafî, Hamdilîlerde süre iki yaşına kadar, Hanefîlerde 2,5 yaşına kadardır.

BAŞKAN — Sayın Üçok son cümlenizi rica ediyorum efendim.

BAHRİYE ÜÇOK (Devamla) — Zâhirîlerde ise, yetişkin bir kimseye süt verilse bile, süt hısımlığı doğmaktadır.

Bir kadının süt ana olup olmadığının saptanması da mezheplere göre değişiktir. Alevîlerde süt hısımlığının nasıl doğduğunu ve nasıl saptandığını ben de bilmiyorum sayın arkadaşlar. Bir Alevî yurttaş bu sorunla karşılaştığı zaman, nereye soracak ve kimden cevap alacaktır? İşte bunun içindir ki..

BAŞKAN — Sayın Üçok, çok rica ediyorum efendim, lütfen bağlayınız.

BAHRİYE ÜÇOK (Devamla) — Bitiriyorum efenrim, lütfediniz.

İşte bunun içindir ki, Medenî Kanunumuzun çerçevesi içinde kalan yurttaşlar için de bir Mezhepler Dairesinin kurulmasını gerekli görmekteyiz. İzninizle bunu gerçek bir örnekle saptamak isterdim; ama vakit olmadığı için geçiyorum.

«Bir büyükannenin torununa süt vermesi halinde süt hısımlığı doğar mı?» diye Milliyet Gazetesinden sormuşlardı. Bunu benim cevaplandırmam gerekti; fakat Kur'an-ı Kerim'in 4 ncü süresinin 24 ncü âyetiyle sütanne ve sütkardeşle evlenme açık olarak yasaklanmıştır. Binaenaleyh, bu gibi konuları aydınlatmak için bir Mezhepler Dairesinin kurulması kaçınılmazdır.

BAŞKAN — Lütfen bitiriniz efendim.

BAHRİYE ÜÇOK (Devamla) — ..... ve bu da.. Bir cümle daha lütfediniz. Gayet mühim bir husus, lütfediniz bunu bitireyim. Çünkü gerçek tarihî belgeler var.

BAŞKAN — Efendim, zaman konusunda Genel Kurul karar istihsal etmiş bulunuyor. Onun için Sayın.

BAHRİYE ÜÇOK (Devamla) — Efendim, böyle mühim bir konu beş dakika ile geçiştirilebilir mi?

BAŞKAN — Efendim, «Önerge sahibi teklifini kısaca açıklar» diyor. «Kısaca» demek her halde bir muayyen süre içinde kalmak demektir. Onun için arz ediyorum.

BAHRİYE ÜÇOK (Devamla) — Bağlıyorum efendim, müsaade buyurunuz.

Vaktiyle Diyanet İşleri Başkanlığında kurulmuş olan müdürlükler ve başkanlarının yanında Mezhepler Dairesinin kurulması bir makûs hareket değildir. Nitekim, Osmanlı İmparatorluğu zamanında da, hatta Sultan Abdülhamit zamanında Adliye Nezaretinin adı, «Adliye ve Mezahib» yani Mezhepler Nezareti olarak devam etmiştir. Mezheplerle ilgili bakanlık kurulmuştur.

BAŞKAN — Sayın Üçok, rica ediyorum, Başkanlığa yardımcı olmanızı istirham ediyorum. Sizin önünüzdeki kâğıtlar çok hanımefendi.

BAHRİYE ÜÇOK (Devamla) — Değil efendim, şurada iki sayfa var. Müsaade buyurmuyorsanız, bırakıyorum.

BAŞKAN — Lütfedersiniz efendim, bağlayınız, son cümlenizi söyleyiniz efendim.

BAHRİYE ÜÇOK (Devamla) — Efendim, bir örnek daha vereyim; mezheplerle ilgili Bakanlığa vak-

tiyle fıkıhçı, büyük tarihçi Ahmet Cevdet Paşa Adliye ve Mezahip Nazırı olarak bakmıştır. 1329 tarihli ve 156 sayılı Adliye ve Mezahib Nezareti Nizamname-i Dahilisinde bu yayınlanmıştır, arzu edenler bakabilirler.

BAŞKAN — Lütfen efendim, bitiriniz.

BAHRİYE ÜÇOK (Devamla) — Saygılarımla.

BAŞKAN — Sayın üyeler,

Sayın Üçok önergelerini açıklamış bulundular. Bu arada Sayın Özgüneş önerge aleyhinde söz istiyor. Ancak, İçtüzüğümüze göre verilmiş olan değişiklik önergesinin aleyhinde konuşmak mümkün değildir. Ancak önerge sahibi kendi vermiş olduğu önergeyi kısaca açıklamak hakkına sahiptir. Bu nedenle işleme koymak mümkün olmuyor..

Sayın Üçok'un önergesine Komisyon katılıyor mu?

GEÇİCİ KOMİSYON BAŞKANI M. FAİK ATAYURT (Uşak) — Katılmıyor.

BAŞKAN — Hükümet katılıyor mu?

DEVLET BAKANI HASAN AKSAY (İstanbul Milletvekili) — Sayın Başkan,

Bu önergeye katılmamız mümkün değil; fakat yanlış birtakım açıklamalar yapıldı. Türkiye'de ne Hanefî, ne Şafî, ne Hambelî diye bir ayrım yoktur. Yalnız İslâmın sadece Diyanet İşleri Reisliği vardır. Bu tahrikler çok yanlış tahriklerdir. Bu bakımdan bunu mutlaka tespit etmemiz lâzım.

Ben kıymetli vaktinizi almamak için sadece Yüce Komisyonun ittifakla aldığı kararın gerekçesini kısaca tekrar arz etmeyi her bakımdan faydalı buluyorum.

Geçici Komisyon, Millet ve Memleket bütünlüğünü bölücü, millî sükûn ve huzuru bozucu ve mezhepler arasındaki rekabet ve ihtilâfları uyandırıcı ve tahrik edici niteliğe yönelik görülmesi zemin ve olanağını hazırlaması gibi nedenlerle isteği kabule şayan bulmamıştır. Diyanet İşleri Başkanlığını sadece Hanefî Mezhebinin başkanlığı olarak görmek yanlış bir görüştür. Hambelî, Hanefî Şafî vesaire bunların hepsi İslâmdır. Sütanalığı vesaire gibi meseleleri burada Yüce Meclisin siyasî bir organı olarak müzakere etmesi imkânı yoktur. Bunlar Diyanet İşleri Başkanlığının işleridir. Biz onun şöyle ya da böyle olmasına karışmayız. Lâiklik dinin siyasî otoriteye, siyasî otoritenin dine baskı yapmaması anlamında taşındığına göre, bu şekilde sözler sarfedilmesi doğru değildir. Önergeye katılmıyoruz ve şiddetle aleyhindeyiz.

BAŞKAN — Sayın Üçok'un önergesini oylarınıza arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Önerge ret edilmiştir.

Sayın Kadri Kaplan burada bulunmuyorlar. Sayın Kadri Kaplan tarafından 2 nci madde üzerinde verilen önerge şekline uygun olmadığı için arz etmiyorum efendim.

Sayın Alpan bir önergeniz daha var efendim.

«Merkez dairesinde toplanarak, 1 nci maddenin kuruluş bölümündeki merkez kuruluşuna dahil birimlerin sonuna ilâve edilerek, ilgili diğer maddelerin de buna göre yeniden düzenlenmesini önerir, gereğini dilerim.» Buyurmuşsunuz.

Israr ediyor musunuz efendim?

M. CİHAT ALPAN (Cumhurbaşkanınca S. Ü.) — Bunda ısrar etmiyorum, onunla ilgili bir başka önergem vardır.

BAŞKAN — Etmiyorsunuz efendim.

Sayın Alpan bir önergeniz daha var.

«446 Sıra Sayılı kanun tasarısının 1 nci madde kuruluş bölümünde gösterilen (B) ve (C) bentlerinin daha uygun bir düzenleme olarak birleştirilmesini ve aşağıdaki biçimde düzetilmesini önerir, gereğini dilerim.»

Bunda ısrar ediyor musunuz efendim.

M. CİHAT ALPAN (Cumhurbaşkanınca S. Ü.) — Yeni önergemin arzını rica edeceğim, bunda israr etmiyorum.

BAŞKAN — Bunu da işleme koymuyorum efendim.

Yeni önergenizi okutuyorum efendim. Yeniden üç önerge vermişiniz, üç önergenizi de ayrı ayrı okutup işleme koyacağım efendim.

Cumhuriyet Senatosu Başkanlığına

446 Sıra Sayılı kanun tasarısı gerekçesinde belirtildiği üzere; Diyanet İşleri Başkanlığı Kuruluş ve Görevleri hakkındaki 633 sayılı Kanununun 10 senedir uygulanmasında görülen aksaklıkların giderilmesi ve bu teşkilâtın daha rahat ve verimli çalışabilmesi için tedvin edilmektedir.

Geliştirmeyi amaçlayan bu maksat ile tasarıda gösterilen bazı kuruluş birimlerinin yaptıkları hizmetlere ve genel idarenin benimsenmiş ve diğer birçok kuruluşların kanunlarında da yer almış bulunan teşkilât ilke ve terimlerine uygun olarak görevlendirilmelerini ve isimlendirilmelerini sağlamak ve bazı katkılarda bulunmak için önergeler verilmesini gerektirmektedir.

Bunun için sunacağım önergelerden ilki olarak; 646 Sıra Sayılı kanun tasarısının 1 nci madde çerçevesindeki; madde - 2'nin 1 nci cümlesinde belirtilen üç başkan yardımcısının fuzulî bir kadro ve istihdama yol açmamak için 2'ye indirilmesini,

(A) bendinde gösterilen Personel Dairesinin madde 11'de açıklanan birimleri ve görevleri dikkate alınarak, Özlük ve İdare İşleri Dairesi tarzında isimlendirilmesini önerir, gereğini dilerim.

Cumhurbaşkanınca S. Ü.
M. Cihat Alpan

BAŞKAN — Komisyon okunan önergeye katılıyor mu efendim?

GEÇİCİ KOMİSYON BAŞKANI M. FAİK ATASOY (Uşak) — Katılmıyoruz efendim.

BAŞKAN — Hükümet?..

DEVLET BAKANI HASAN AKSAY (İstanbul Milletvekili) — Katılmıyoruz. İhtiyaç vardır; 633 sayılı Kanun çıktığı zaman bu iki başkan yardımcısıyle 25 bin personel yönetiliyordu, şimdi bugünden 46 bin personel olmuştur, çok genişleyen bir teşkilâttır Diyanet İşleri Başkanlığı, o bakımdan katılmıyoruz.

BAŞKAN — Önergeye Komisyon ve Hükümet katılmıyor.

Sayın Alpan, açıklar mısınız önergenizi?

M. CİHAT ALPAN (Cumhurbaşkanınca S. Ü.) — Gerekçeli olarak sundum, ihtiyaç olmadığı kanısındayım.

BAŞKAN — Evet efendim; gerekçesi de okundu ihtiyaç olmadığı kanaatindesiniz.

Sayın Alpan'ın önergesini oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Önerge kabul edilmemiştir.

Sayın Alpan'ın ikinci önergesini arz ediyorum.

Cumhuriyet Senatosu Başkanlığına

446 Sıra Sayılı kanun tasarısının birinci madde çerçevesindeki madde 2/A'da gösterilen, Araştırma ve Planlama Müşavirliğinin, Diyanet İşleri Başkanlığı yatırımla ilgili olmamasına rağmen birçok yatırımcı bakanlıklardan fazla personele, (45 bine yakın) ve daha büyük bir bütçeye 895 milyon) sahip bulunduğundan, madde - 13'te açıklanan organizasyon, metot ve planlama görevleriyle madde 12/C'de yer verilen bütçe ve muhasebe işleri ve bunların birbirine bağlı olan önemleri dikkate alınarak hepsini kapsayan bir Bütçe ve Plan Dairesi tarzında düzeltilip oluşturulmasını önerir, gereğini dilerim.

Cumhurbaşkanınca S. Ü.
M. Cihat Alpan

BAŞKAN — Komisyon önergeye katılıyor mu efendim?.

GEÇİCİ KOMİSYON BAŞKANI M. FAİK ATAYURT (Uşak) — Katılmıyoruz.

BAŞKAN — Hükümet katılıyor mu efendim?

DEVLET BAKANI HASAN AKSAY (İstanbul Milletvekili) — Katılmıyoruz.

BAŞKAN — Katılmıyorsunuz.

Sayın Alpan'ın önergesini oylarınıza sunuyorum. Hükümet katılmıyor, Komisyon katılmıyor. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Önerge reddedilmiştir.

Sayın Alpan'ın üçüncü önergesini arz ediyorum.

Cumhuriyet Senatosu Başkanlığına

446 Sıra Sayılı kanun tasarısının 1 nci madde çerçevesindeki Madde - 2/C bendinin, yurt dışındaki diğer bütün müşavirliklerle uyumlu bir hale getirilmesi için;

Yurt dışı kuruluşları; din hizmetleri müşavirlikleri, «Bu müşavirliklerin teşkilât, çalışma esas ve usulleri bir tüzükle tespit edilir,» tarzında değiştirilmesini önerir, gereğini dilerim.

Cumhurbaşkanınca S. Ü.
M. Cihat Alpan

BAŞKAN — Komisyon, önergeye katılıyor mu efendim?

GEÇİCİ KOMİSYON BAŞKANI M. FAİK ATAYURT (Uşak) — Katılmıyoruz.

BAŞKAN — Hükümet?..

DEVLET BAKANI HASAN AKSAY (İstanbul Milletvekili) — Katılmıyoruz.

BAŞKAN — Sayın Alpan'ın önergesini oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmemiştir.

BAŞKAN — Sayın Yılmaztürk tarafından yeni verilmiş olan bir önerge var okutuyorum.

Sayın Başkanlığa

Madde 2'nin Millet Meclisinin kabul ettiği metin olara kkabulünü arz ve teklif ederim.

Bolu
Alâeddin Yılmaztürk

BAŞKAN — Komisyon, katılıyor mu efendim?

GEÇİCİ KOMİSYON BAŞKANI M. FAİK ATAYURT (Uşak) — Katılmıyoruz.

BAŞKAN — Katılmıyorsunuz. Hükümet?..

DEVLET BAKANI HASAN AKSAY (İstanbul Milletvekili) — Katılmıyoruz.

BAŞKAN — Sayın Yılmaztürk'ün önergesine Komisyon ve Hükümet, katılmıyor önergeyi oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Önerge, Sayın Yılmaztürk'ün verdiği istikamette, yani, Meclisten geldiği şekliyle kabul edilmiştir.

Şimdi, Komisyon filhal katılıyor mu efendim?..

GEÇİCİ KOMİSYON BAŞKANI M. FAİK ATAYURT (Uşak) — Biz, raporumuzu yazdık, katılmıyoruz efendim.

BAŞKAN — Katılmıyorsunuz.

Sayın Yılmaztürk'ün önergesi istikametinde Meclisten geldiği gibi metni oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir. Metin, o şekilde düzeltilecektir.

CELÂL ERTUĞ (Elâzığ) — Gerekçesini anlayamadık Sayın Başkan.

BAŞKAN — Gerekçesi var efendim.

CELÂL ERTUĞ (Elâzığ) — Ne farkı var efendim?

BAŞKAN — Önergesi açık, efendim. Önergede, «Meclisten geldiği gibi» deniyor. Önümüzdeki metinde Meclisten nasıl geldiği belli; ona göre değiştirilecektir, efendim.

CELÂL ERTUĞ (Elâzığ) — Meclisten gelende bir fark var mı?

Sayın Ertuğ, takip buyuracaksınız efendim. Önümüzde iki metin var; Meclisten gelen metin var, Senato Geçici Komisyonunun kabul ettği metin var; Meclisten gelen metin var; Senato Geçici Komisyonunun kabul ettiği metin var. Meclisten gelen metnin kabul edilmesini istiyorlar, oyladık, Yüce Heyet kabul etti, tefhim ettik efendim.

Devam ediyoruz, efendim.

Madde 5. — Din İşleri Yüksek Kurulu, Diyanet İşleri Başkanlığının en yüksek karar ve danışma organı olup, bir başkan ile on üyeden teşekkül eder. Başkan ve üyelerin görev süreleri 6 yıldır. Süresi biten üyeler yeniden seçilebilir. Üyelerin yarısı her üç yılda bir yenilenir. Herhangi bir sebeple boşalan üyelikler için seçim yenileme seçimleri ile birlikte yapılır. Yeniden seçilemeyen üyeler, müktesep durumlarına uygun başka görevlere atanırlar.

BAŞKAN — Bu konuda verilmiş olan iki önerge var. Sayın Alpan önergenizde ısrar ediyor musunuz efendim?

M. CİHAT ALPAN (Cumhurbaşkanınca S. Ü.) — İkinci önergemin okunmasını rica ediyorum. Birinci önergemde israr etmiyorum.

BAŞKAN — Birinci önergenizde israr etmiyorsunuz.

Sayın Alpan'ın vermiş olduğu ikinci önergeyi okutuyorum, efendim.

Cumhuriyet Senatosu Başkanlığına

Din İşleri Yüksek Kurulunun 633 sayılı Kanununun 5 nci maddesinde ayrıntılı olarak belirtilen görevleri ve genel idare içinde yer alan Diyanet İşleri Başkanlığının, diğer hizmetleriyle bütün personelinin 657 sayılı Devlet Memurları Kanununa tabi bulundukları ve bu kurul üyelerinin adaylarını tespit eden kurul üyelerinin de üç yıl için hizmet görecekleri dikkate alınarak, 446 Sıra Sayılı kanun tasarısının 1 nci madde çerçevesindeki madde - 5'in aşağıda gösterilen tarzda değiştirilmesini önerir, gereğini dilerim.

Cumhurbaşkanınca S. Ü.
M. Cihat Alpan

Öneri :

Madde 5. — Din İşleri Yüksek Kurulu; Diyanet İşleri Başkanlığının din esaslariyle ilişkin konularda en yüksek danışma ve karar organıdır.

Bir başkan ile on üyeden kurulur. Başkan ve üyelerin görev süreleri üç yıldır. Süresi biten üyeler yeniden seçilebilir.

Yeniden seçilemeyen üyeler müktesep haklarına uygun başka görevlere atanırlar.

Herhangi bir sebeple boşalan üyelerin miktarı 5'i bulunca bunların yerini doldurmak için yeni adaylar derhal seçilerek gereken atamalar yapılır.

BAŞKAN — Sayın Alpan'ın önergesine komisyon katılıyor mu efendim?.

GEÇİCİ KOMİSYON BAŞKANI M. FAİK ATAYURT (Uşak) — Katılmıyoruz.

BAŞKAN — Komisyon katılmıyor.

Hükümet katılıyor mu?

DEVLET BAKANI HASAN AKSAY (İstanbul Milletvekili) — Katılmıyoruz.

BAŞKAN — Hükümet katılmıyor.

Sayın Alpan'ın gerekçeli önergesini dinlediniz. Sayın Alpan'ın önergesini oylarınıza sunuyorum. Kabul edeler... Kabul etmeyenler... Önerge reddedilmiştir, efendim.

Madde 5'i okunan şekliyle oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... 5 nci madde okunan şekliyle kabul edilmiştir.

Din Hizmetleri Dairesi :

Madde 6. — Din Hizmetleri Dairesi bir başkanın yönetimi altında aşağıdaki müdürlüklerden kurulur :

a) Din Hizmetleri Müdürlüğü,

b) Hac İşleri Müdürlüğü,

BAŞKAN — 6 ncı madde üzerinde verilmiş önergeler var. Bu önergelerden ikisi daha evvel Komisyona gönderilmiş Sayın Yılmaztürk tarafından ve Komisyon tarafından da benimsenmemiş.

Israr ediyor musunuz efendim 6 ncı madde üzerinde?

ALÂEDDİN YILMAZTÜRK (Bolu) — Sayın Başkan, Millet Meclisi metni üzerinde ısrar ediyorum; «Din» ve «Dinî» tabiri üzerinde yani...

BAŞKAN — İsrar ediyorsunuz...

Okutuyorum efendim:

Sayın Başkanlığa

633 sayılı Kanunun tadilini getiren 446 Sıra Sayılı kanun tasarısının, «Madde : 6, Din Hizmetleri Dairesi» ibaresinin Meclisten geldiği şekilde, «Dinî Hizmetler Dairesi» şeklinde değiştirilmesini arz ve teklif ederim.

Bolu
Alâeddin Yılmaztürk

BAŞKAN — Sayın Yılmaztürk'ün önergesine Komisyon katılıyor mu efendim?

GEÇİCİ KOMİSYON BAŞKANI M. FAİK ATAYURT (Uşak) — Evvelce arz ettik; katılmıyoruz, efendim.

BAŞKAN — Efendim, her önerge üzerinde Komisyona ayrı ayrı sormaya mecburum.

Hükümet, katılıyorlar mı efendim?

DEVLET BAKANI HASAN AKSAY (İstanbul Milletvekili — Efendim, 2 nci maddede «Din Hizmetleri Dairesi», Sayın Yılmaztürk'ün önergesiyle «Dinî Hizmetler Dairesi» şekline çevrildi. Bu maddede de buna katılmak zarureti var. Aksi takdirde, birisinde «Din Hizmetleri Dairesi» olarak geçecek, birisinde «Dinî Hizmetler Dairesi» olarak geçecek. Onun için bu önergeye katılıyoruz efendim.

BAŞKAN — Katılıyorsunuz.

Sayın Yılmaztürk'ün diğer iki önergesi de buna mütedairdir.

Sayın Yılmaztürk'ün, «Din Hizmetleri Dairesi» ibaresinin, «Dinî Hizmetler Dairesi» ibaresi haline döndürülmesi şeklindeki önergesini oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Önerge kabul edilmiştir; madde metni o şekilde değiştirilecektir.

'6 ncı maddeyi bu değişiklikle birlikte oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... 6 ncı madde bu değişiklikle kabul edilmiştir.

Din Hizmetleri Dairesine bağlı müdürlüklerin görevleri :

Madde 7. — Din Hizmetleri Dairesine bağlı müdürlüklerin görevleri aşağıda gösterilmiştir.

A) Din Hizmetleri Müdürlüğünün görevleri :

a) İbadethanelerde ve toplumu aydınlatmaya elverişli her yerde din konusunda irşadedici çalışmalar yapmak, bu gaye ile teknik araç ve imkânlardan yararlanmak, bu konuda Devlet yayın organları ile işbirliği yapmak,

b) Müslüman vatandaşların millî ülkelere bağlılıklarını koruyucu inanç ve inanç aykırılıklarının istismarını önleyici tedbirlerin alınmasını sağlamak,

c) Yurt dışındaki vatandaşlarımız ve soydaşlarımızın bulundukları yerlere Diyanet İşleri Başkanlığınca atanacak din görevlilerinin seçimi ve çalışmaları ile ilgili işleri yürütmek,

d) Din konusunda toplumu ve yurt dışındaki yurtdaşlarımızı aydınlatmak amacı ile gerekli çalışmaları yürütmek,

e) Yurt dışından gelen ve Başkanlık görevleri ile ilgili konularda temas ve incelemelerde bulunmak isteyen kişi, heyet ve gruplarla ilgilenmek,

f) Namaz vakitlerinin ve dinî günlerin doğru olarak hesaplanmasını sağlamak,

g) Belediyelerle, cenazeler konusunda işbirliği yapmak, cenaze imamları ve okuyucularının çalışmaları ile ilgili hizmetleri düzenleyip yürütmek,

B) Hac İşleri Müdürlüğünün görevleri :

a) Hac ibadetini yapmak isteyen vatandaşlarımızla ilgili (yurt içinde ve dışında) her çeşit işlemleri yürütmek,

b) Hac İşleri Döner Sermayesini maksadına uygun olarak yürütmek,

c) Hac işlerinin yürütülmesinde ilgili Bakanlık ve kuruluşlarla işbirliği yapmak,

Hac İşleri Müdürlüğünün çalışma esasları altı ay içinde çıkarılacak bir yönetmelikle tespit edilir.

Diyanet İşleri Başkanlığı Bütçesine «Hac İşleri Döner Sermayesi» adı ile 3 milyon lira ödenek konur. Bu sermayenin işletilmesinden elde edilecek kârlar, sermaye 20 milyon lirayı buluncaya kadar döner sermayeye eklenir. Sermaye bu miktarı bulduktan sonra artanı bütçeye gelir, kaydedilir. Gerektiğinde döner sermayenin artırılmasına Bakanlar Kurulu yetkilidir.

Döner sermayenin bütün harcamaları, 1050 ve 2490 sayılı kanunlar ile bunlara ek ve değişik hükümleri dışındadır.

Döner sermaye işlemleri ve hesap yöntemleri Maliye Bakanlığı ile Başbakanlıkça birlikte hazırlanacak bir yönetmelikle düzenlenir.

Bu sermaye ile yapılan işlerden doğan gelir ve giderler için her yıl sonunda düzenlenecek bilânçolar

belgeleri ile birlikte Sayıştaya ve ayrıca bilançonun bir nüshası Maliye Bakanlığına verilir.

Bu işlerde çalışacak personelin kadroları, her yıl ihtiyaca göre Devlet Personel Dairesi ve Maliye Bakanlığı ile birlikte tespit edilir.

Döner sermayenin hesap dönemi malî yıldır.

BAŞKAN — Sayın üyeler, bu konuda daha evvel verilmiş olan önergeler Komisyona gitmiş bulunuyordu. Komisyon bu konuda verilmiş olan önergeleri müzakere ederek, kendileri de ayrıca bir tadil teklifi hazırlamış bulunuyorlar.

GEÇİCİ KOMİSYON BAŞKANI MEHMET FAİK ATAYURT (Uşak) — Söz istiyorum.

BAŞKAN — Söz istiyorsunuz öyle mi efendim?

GEÇİCİ KOMİSYON BAŞKANI MEHMET FAİK ATAYURT (Uşak) — Evet.

BAŞKAN — Bu konuda mı efendim?

GEÇİCİ KOMİSYON BAŞKANI MEHMET FAİK ATAYURT (Uşak) — Bir hususu aydınlatmak istiyorum.

BAŞKAN — Buyurunuz, yerinizden ifade buyurunuz efendim.

GEÇİCİ KOMİSYON BAŞKANI MEHMET FAİK ATAYURT (Uşak) — Sayın Başkanım, bu okunan metinde «Hac» yazılmış. «C» harfi ile olacaktır. Metinde bazıları «C» ile, bazıları «Ç» ile yazılmış. «C» olması icap eder. Bu bir tabı hatasıdır. Evvelâ bunu arz etmek için söz istedim. Teşekkür ederim.

BAŞKAN — Evet. Komisyon «Hac» kelimesinin «Haç» şeklinde, iltibasa mahal verir bir biçimde yazıldığını ifade ederek, bunların «Hac» olarak düzeltilmesini, böyle telâkki edilmesini istiyorlar. Doğrudur ve metinde öyle düzeltilecektir.

Komisyonun vermiş olduğu önergeyi okutuyorum efendim :

Cumhuriyet Senatosu Başkanlığına

Geçici Komisyonumuzun 19 . 4 . 1975 tarihli Birleşiminde, Sayın Cahit Alpan'ın önergesinde, 1 nci maddenin kapsamına giren 7 nci maddenin (A/a) fıkrasındaki; «İbadethanelerde ve toplumu aydınlatmaya elverişli her yerde» ibaresinin kaldırılması önerilmiştir.

Geçici Komisyon, Anayasa ve layikliğe uyarlığı sağlamak ve hizmeti kısıtlamamak gibi gerekçelere dayanarak önergeyi, mevcut altı sayın üyenin ikiye karşı dört oyu ile, «Din konusunda araç ve imkânlardan yararlanmak, bu konuda Devlet yayın organlarıyle işbirliği yapmak» şeklinde kabul etmiştir.

Dikkate alınmasını saygılarımla arz ederim.

Geçici Komisyon Başkanı
Uşak
M. Faik Atayurt

BAŞKAN — Komisyon, kendilerine verilmiş olan önergeleri tetkik ederek, önergelerin içinden katıldıklarını yeni bir metin halinde; veyahut eski metinden çıkarmaları gereken ibareleri ihtiva eden yeni bir teklif halinde huzurlarınıza getirmiş bulunuyor.

Komisyon kendi önergesine elbette katılacaktır.

Hükümet katılıyor mu efendim?

DEVLET BAKANI HASAN AKSAY (İstanbul Milletvekili) — Efendim burada, yukarıda, 2 nci ve 6 ncı maddelerde «Din Hizmetleri» kelimeleri «Dinî Hizmetler» kelimeleri olarak değiştirildi. Şimdi burada «Din Hizmetleri» olarak geçerse, bazı maddelerde «Dinî Hizmetler», bazı maddelerde de «Din Hizmetleri» olacak. O bakımdan Meclis metnine...

BAŞKAN — Dil konusunda ayrıca bir öneriniz olursa ifade buyurursunuz Sayın Bakan. Yalnız burada şimdi Komisyonun önergesine katılıyor musunu?

DEVLET BAKANI HASAN AKSAY (İstanbul Milletvekili) — Katılmıyoruz.

BAŞKAN — Katılmıyorsunuz.

Komisyon bir ibarenin çıkarılması teklifine katıldığını burada ifade ediyor.

Komisyonun önergesini oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Komisyonun önerisi kabul edilmemiştir, efendim.

Diğer önerileri arz ediyorum :

CELÂL ERTUĞ (Elâzığ) — Söz istiyorum.

BAŞKAN — Buyurunuz Sayın Ertuğ.

CELÂL ERTUĞ (Elâzığ) — Sayın Başkanım, usulî bir tereddütüm var, bizi aydınlatabilir misiniz?

Bu maddeler hakkında hiç müzakere yapılmadı, biliyorsunuz; yani 1 nci madde hakkında hiç bir müzakere cereyan etmemiştir. Şimdi, sanki ikinci defa müzakeresi yapılıyormuş gibi geldi bana ve madde hakkında hiç müzakere açmak lütfunda bulunmuyorsunuz. Acaba yanılıyor muyum?

BAŞKAN — Sayın Ertuğ, madde üzerinde söz almak isteyen sayın üyeler olursa sayın üyelere elbette söz veririm. Yalnız, bundan evvel önergeler okunarak Komisyona havale edilmiştir, Komisyon rapor düzenlemiştir. Önergeleri işleme koyuyoruz; ama maddenin esasının oylanmasına geçmeden evvel, mad-

de üzerinde söz almak isteyen üyelerin söz hakkı mahfuzdur efendim.

CELÂL ERTUĞ (Elâzığ) — Ben bu madde üzerinde söz rica ediyorum.

BAŞKAN — 7 nci madde üzerinde konuşmak üzere Sayın Ertuğ, buyurunuz.

AHMET NUSRET TUNA (Kastamonu) — Sayın Başkan, usul hakkında bir maruzatta bulunacağım; hatalı oluyor. Müsaade ederseniz Başkanlığa yardım etmek istiyorum.

BAŞKAN — Sayın Ertuğ, bir dakikanızı istirham edeyim. Usul hakkında konuşacaklar, usul takaddüm eder.

Sayın Tuna, buyurunuz.

AHMET NUSRET TUNA (Kastamonu) — Muhterem arkadaşlar;

Bu son güne geldiğimiz için Sayın Başkan bazı tasarruflarda bulunuyor; fakat bir hukuk Devletinde, bir hukuk Devletini müdafaa eden bir Mecliste elimizdeki nizama uymaya mecburuz arkadaşlar. Meselâ, Cumhuriyet Senatosunda hiç bir şekilde konuşma 10 dakikadan aşağı kısıtlanamaz. Başkan bunu oylayamaz; ama Başkan rica eder, arkadaşlarımız bu anlayışı gösterirler. Nitekim, bir hayli maddeler geçti, konuşma olmuyor, zamanı tasarruf etmeye çalışıyoruz; ama Tüzüğün açık hükmüne rağmen oylama yapılır, tatbikat yapılırsa hatalı olur.

Şimdi ikinci kısma temas edeyim. Burada 1 nci maddeyi müzakere ettik, arkadaşlar. 1 nci madde üzerinde ariz amik bir müzakere oldu. 1 nci maddenin ne olduğu fıkralar şeklinde (Kanunlar olmakla beraber); 2, 6, 7, 8, 11, 12, 13, 15, 20, 21, 22, 23, 24 ve 31 nci maddelerin 1 nci maddenin şümulüne dahil olduğu açıkça gösteriliyor.

2 nci madde ne oluyor? 2 nci madde, 8, 9, 10, 11, 12 nci maddeler de 2 nci madde oluyor.

3 ncü madde yürürlük maddesi. 4 ncü madde, hangi makamın yürüteceğine dair hüküm.

Şimdi, burada 1 nci maddenin müzakeresi bitti. Müzakereler iki celseye yakın yapıldı, bitti. Şimdi önergeler kısmına geldik.

Müsaade ederseniz Sayın Başkanıma şunu rica ediyorum ve yardım etmek istiyorum :

Arkadaşlar;

Önergeye şu celsede Umumî Heyet muttali oluyor. Önerge üzerinde Sayın Başkan, önerge sahibine izah ettiriyor. Sayın Özgüneş «Aleyhinde söz istiyorum» diyor, aleyhinde söz vermiyor. Aleyhinde söz vermesi lâzım. Biz bu celse bu fikre muttali olduk; lehinde ne deniyor, aleyhinde ne deniyor, bunu duyacağız ki, oyumuzu kullanacağız.

Hakikaten ellerindeki Tüzükte, «ikinci müzakerede sadece komisyon cevap verir» diye kayıt var. «İkinci müzakere sırasında sadece komisyon bir önergenin lehinde ,aleyhinde bulunur» diye kayıt var; fakat şu müzakereye başlarken, ivedilikle müzakere kararı aldık. Tek müzakereye tabi, 2 nci müzakereyi yapmıyoruz, 1 nci müzakerenin içindeyiz.

O itibarla, verilen bir önerge üzerinde önerge sahibi fikrini izah eder, lehinde ve aleyhinde arkadaşlar; hatta bizim Tüzüğümüze göre 6 kişi konuşma imkânı var; fakat tatbikatımız bir lehte ve aleyhte iki kişinin konuşmasiyle bitmektedir. Komisyonun cevap vermesi hali, sadece ikinci müzakereye münhasırdır ve ikinci müzakerede zaten, «Hakkında önerge verilmeyen maddelerde konuşulmaz» diye ayrıca kayıt vardır.

Bu itibarla, muhterem Başkanım, bunun Anayasa Mahkemesine gitmesi de var, Meclis iradesini tam izhar edememiş diye elden geçmesi, tetkik olunması da var. Bu itibarla, belki biraz zaman alır, ama arkadaşların gerekli yardımı yapacaklarından eminim, vakit dar; nizamı bozmayalım.

Şimdi Sayın Ertuğ söz aldığı sırada söz aldım. Bu müzakere bitmiştir. Ta 24 ncü maddeye kadar olan maddeler 1 nci maddedir; tasarı elimizde, 1 nci maddenin müzakeresi bitmiştir. Müzakere bittikten sonra tutmuştur, önergeler hakkındaki müzakere kısmına geçmiştir. Eğer arkadaşımızın bir önergesi yoksa, aleyhinde söz istiyorsa, hiç olmazsa bir lehte, bir aleyhte konuşmaya imkân vermek lâzım. Ancak bu şekilde oylanırsa müspet neticeye varılır. Yoksa, önerge sahibi bir açıklama yapıyor, hiç kimse konuşmuyor, oylanıyor... Bu olmaz arkadaşlar.

Elimizdeki Tüzük «İkinci müzakere sırasında sadece komisyon cevap verir» demektedir. Demek ki, birinci müzakere sırasında tam bir müzakere yapılacak mânası çıkar. Lütfen bu şekilde tatbikat yapılmasını istirham ediyorum.

Saygılar sunarım.

BAŞKAN — Sayın üyeler,

Sayın Tuna'nın ifade buyurduğu noktalar üzerinde kısaca cevap arz etmek ve Genel Kurulu aydınlatmak isterim:

Konuşmakta olduğumuz kanun tasarısının 1 nci maddesinin müzakeresi yapılmamıştır. 1 nci maddeye geçildiği zaman kanun tasarısının müteaddit maddeleri üzerinde müteaddit önergeler verilmiş olması ne-

deniyle toplantıyı yöneten Sayın Başkan, önergeleri okutmuş ve önergelerin komisyona tevdiini ve komisyonda müzakeresinden sonra, komisyon raporu üzerinde müzakere açma şartına muallâk tutarak, 1 nci maddenin müzakeresine geçmemiştir.

İkinci olarak, önerge üzerinde müzakere açma meselesi, Sayın Tuna'nın ifade buyurdukları İçtüzüğümüzün 97 nci maddesidir. Gerçekten İçtüzüğümüzün 97 nci maddesinde, «Birinci ve ikinci görüşme sırasında yapılan tadil tekliflerinin, komisyona havalesi komisyon tarafından istenmediği takdirde; bu tadillerin gerekçesi, sahipleri tarafından kısaca Genel Kurula açıklanır» denmektedir. Bu maddeye göre bir kanunun ikinci görüşmesi sırasında ancak böyle bir işlem yapılabilir.

Ancak, bir de 94 ncü maddesi vardır. 94 ncü maddeye göre, «Tadil teklifi, gerekçesiyle birlikte, komisyon raporunun altında bastırılır. Tasarı veya teklifin Cumhuriyet Senatosunda görüşülmesi sırasında, yeri gelince tadil teklifinin sahibi gerekçesini açıklar.»

Bu müzakere etmiş olduğumuz kanun tasarısı bir defa müzakereye tabi kanun tasarısıdır; önceliği olması nedeniyle. Onun için iki maddeyi beraber mütalâa ederek müzakereleri yürütmek mecburiyetindeyiz. Önergeler üzerinde ayrıca müzakere açmak diye İçtüzüğün vermiş olduğu bir imkân bahis konusu değildir.

Buyurun Sayın Ertuğ...

AHMET NUSRET TUNA (Kastamonu) — Sayın Başkan, 97 nci maddenin son fıkrasını okumadınız.

BAŞKAN — 97 nci maddeyi uygulamıyoruz ki, 94 ncü maddeyi uyguluyoruz, Sayın Tuna. 94 ncü maddeyi 97 nci madade ile beraber mütalâa ederek uyguladığımız takdirde ancak, uyguladığımız bir usulün ortaya çıktığı belli olur.

Buyurunuz Sayın Ertuğ.

CELÂL ERTUĞ (Elâzığ) — Sayın Başkan, sayın senatörler;

Bu kanunun bir talihsizliği var diyeceğim. Nedense usul bakımından birtakım confusion'lar içerisinde yürümekte oluyoruz. Hakikaten Sayın Tuna arkadaşım benim söylemek istediklerimi söyledi, ben de hâlâ orienté olmuş değilim, bir usul durumu var.

Çünkü, bundan önceki maddeler burada hiç müzakere edilmemişti. Müzakere edilmediği halde, tartışılması sırasında Sayın Özgüneş veya diğer arkadaşlarımız söz alamadılar. Şimdi de bu madde hakkındaki Komisyon önerisi reddedildi; fakat müzakere edilmeden geçiyordu az kalsın.

Sayın arkadaşlar;

Evet bu kanun sıkışık bir zamana geldi ve öyle anlaşılıyor ki, Meclisten geldiği gibi çıkarılması için büyük bir temayül var. Geçen sefer de arz ettik. Çok rica ediyoruz, burada rakam bakımından kararlı bir taraf varsa biz ona uyalım. Yoksa, meselâ bir 2 nci maddede öneriler okundu, müzakere edildi, tartışıldı, Komisyona soruldu, Hükümete soruldu, bir takrir; «Meclisten geldiği gibi kabul edilmesi...» Neden? «Din Hizmetleri, Dinî Hizmetler» şekline çevrilsin diye.

Şimdi, «Din Hizmetleri» diye Türkçeleştirilmiş bir şeyi tekrar «Dinî hizmetler» e çevirmek... İstenmiyor her halde?. Bunda bir maksat var. Mecliste geldiği gibi geçmesi isteniyorsa, beyhude zaman israf etmeyelim, bir önerge daha versinler, rica ediyorum ve Meclisten geldiği gibi tümünü oylayalım geçelim.

Sayın arkadaşlarım;

Çok önemli bir maddeyi belki dikkatlerimizi tam teksif edemeden geçiyoruz. Deniliyor ki, burada bir haşiv var, aynı gaye iki defa tekrarlanıyor ve şu mahzuru da lütfen kabul edeceğinize inanıyorum ben. Bakınız:

«İbadethanelerde ve toplumu aydınlatmaya elverişli her yerde din konusunda irşat edici çalışmalar yapmak bu gaye ile teknik araç ve imkânlardan yararlanmak, bu konuda Devlet yayın organlarıyle işbirliği yapmak..» görevlerden birisidir. İbadethanelerde ve toplumu aydınlatmaya elverişli her yerde dini irşadedici şeyler... Sinemada, pazar yerinde, meydanlarda mikrofonları eline alıp dinî irşat edici tedbirler yapmaya zorluyorsunuz kanunla.

Halbuki, bizim teklifimiz, bu paragrafı buradan kaldırıp; yani «İbadethanelerde ve toplumu aydınlatmaya elverişli her yerde» cümlesini kaldırıp, «Din konusunda irşat edici çalışmalar yapmak» cümlesini koymak istiyoruz. Geniş bir rahatlık veriyor, kanun tekniğine de uygun. İlle, «İbadethanelerde ve toplumu aydınlatıcı her yerde» diye zorlayacaksınız. Sinema salonunda veya bir pazar yerinde, dinin siyasete âlet edilmesi... Çok nazik bir durumda olan Türkiye'de bunu yapmaya zorluyorsunuz.

8 nci sayfada ve 7 nci maddenin (d) fıkrasında şöyle bir cümle var ki, bu hepsini kapsıyor zaten: «Din konusunda toplumu ve yurt dışındaki yurttaşlarımızı aydınlatmak amacı ile gerekli çalışmaları yürütmek.»

Bu, bu gayeyi temin etmez mi arkadaşlar? Zaten din müessesesinin, din adamlarının ve din otoritelerinin yapacağı şey nedir?. Din hakkında dindaşları; ibadethanede olsun veya münasip bir yerde olsun irşat etmektir.

«İbadethanede veya toplumu aydınlatmaya elverişli her yerde» cümlesinin kanun tekniğine uygun olduğunu, zannediyorum ki, içimizden hiç birimiz kabul etmiyor; ama yine buna rağmen; sırf «Meclisten geldiği gibi geçmesinde zaruret vardır» gerekçesinde eğer birçoğunuz ittifak halinde ise, (Biz de onlara uyarız veya uymayız) «Bırakalım bu münakaşaları, Meclisten geldiği gibi geçirelim» diye bir takrir versin bir arkadaşımız; bu işte hallolsun.

Saygılar sunarım.

ALÂEDDİN YILMAZTÜRK (Bolu) — Sayın Başkan, söz istiyorum.

BAŞKAN — Önergeniz üzerinde mi?.

ALÂEDDİN YILMAZTÜRK (Bolu) — Madde hakkında efendim.

BAŞKAN — Madde hakkında buyurunuz efendim.

ALÂEDDİN YILMAZTÜRK (Bolu) — Sayın Başkan, muhterem senatörler;

Burada, Sayın Ertuğ'un ifadesinin aksine 7 nci maddede, Dinî Hizmetler Dairesine bağlı müdürlüklerin görevleri sıralanıyor ve «Dinî Hizmetler Dairesine bağlı müdürlüklerin görevleri aşağıda gösterilmiştir.» deniyor.

Burada, Dinî Hizmetler Müdürlüğü mabetlerde, ibadethanelerde ve toplumu aydınlatmaya elverişli her yerde ve din konusunda irşadedici çalışmalar yapacak. Bu, bilmem (A) partisinin adayının falan seçim meydanında konuşması değil ki...

Dinî Hizmetler Müdürlüğünde, Diyanet İşlerinde görevli şahıs ne yapacakmış?.. Mabetlerde, ibadethanelerde ve ayrıca (Nerede? Her yerde) fabrikada, işyerlerinde, hastanelerde, hapisanelerde, yurt içinde, yurt dışında, din konusunda irşat edici çalışmalar yapacakmış. Mabet değil bunlar; bir fabrika, Dinî Hizmetler Dairesine bağlı bir din adamını belki Diyanet İşleri Reisi görevlendirecek; «Git şu hastaneye, şunları din konusunda irşat et.» diyecek.

Birisi, «Efendim, ben Müslümanlığı kabul etmiyorum» falan diyor; farz edelim idam sehpasına giden bir genç. Buna bir şey anlatmak lâzım. Bu olmuştur Türkiye'de. İdam sehpasına giden genç, «Ben bir şey tanımıyorum, böyle bir şey tanımam.» diyor.

MEHMET FEYYAT (İstanbul) — Ciddî konuşalım, burası Senato.

ALÂEDDİN YILMAZTÜRK (Devamla) — Herhangi bir yerde; hastanede, işyerinde, fabrikada, yurt içinde ve yurt dışında bu görevi yapacak. Sayın Ertuğ'un işaret ettiği o (d) fıkrası yalnız yurt dışı içindir. Yurt içinde de Din İşleri Dairesi bu görevi yapacak; ben yapmayacağım, bir başkası yapmayacak, Kanunlar mer'i, yürürlükte. Her seçimden sonra bir af kanunu çıkmaz sayın senatörler. Onun için bunu konuşamayacak elbette, mümkün değil.

Kaldı ki, memlekette bir mesele var, bir realite var. Onu niye ihmal ediyoruz? O realite şu arkadaşlar :

Bugün Türkiye'deki tatbikat neyi gösteriyor? Bayram ve Cuma namazının dışında mabette kaç adam bulursunuz ki... 30 bin kişilik mabette 30 kişi yok. Kimi irşat edecek din görevlisi? Elbetteki mabetin dışına taşıp başka yerlere de gidecek ve dinî irşat yapacak.

Onun için lütfediniz; bu maddeye başka mana vermeyelim ve bunu böylece kabul edelim. Nitekim Komisyonun yaptığı değişikliği de reddettik.

Binaenaleyh, bunun yanlış anlaşılmamasını istirhamla ve vaktin darlığından dolayı kısaca arz ettim.

Teşekkür ederim.

NEJAT SARLICALI (Balıkesir) — Sayın Başkan, söz istiyorum.

BAŞKAN — Sayın Sarlıcalı, madde hakkında mı efendim?

NEJAT SARLICALI (Balıkesir) — Evet efendim.

BAŞKAN — 7 nci madde üzerinde buyurunuz efendim.

NEJAT SARLICALI (Balıkesir) — Sayın Başkan, sayın senatörler;

Ben, 7 nci maddedeki döner sermaye üzerinde durmak istiyorum. Maddede, «Diyanet İşleri Başkanlığı Bütçesine (Hac İşleri Döner Sermayesi) adı ile 3 milyon lira ödenek konur.» diyor ve bu miktarı elbette 3 milyon lira ile sabit tutuyor. Arkasında da, bu döner sermaye 20 milyon liraya çıkıncaya kadar bu ayırıma devam edilir, deniyor.

Bu hesaba göre, 3 milyondan hareket ettiğimiz zaman 20 milyon lirayı bulabilmek için yedi senelik bir bekleme müddetine ihtiyaç var demektir. Aslında, her yıl bütçelerin önemli ölçüde arttığı dikkate alınır ise, bu gibi Kanunlara konacak olan rakamları, sabit miktarlar şeklinde bağlamakta yarar görmüyorum.

Bu sene 105 milyar lira olan bütçe, gelecek sene yüzde 10, öbür sene yüzde 20, 4 - 5 - 6 sene sonra

herhalde bir miktar yükselebilir; ama bu kanunun getirdiği 3 milyon liralık döner sermaye devamlı aynı oranda kalacaktır. Onun için, bunu da bütçelerin artış oranıyla yürütmek gerekiyor. O takdirde, meselâ bu fıkranın, Diyanet İşleri bütçesinin belli bir ölçüde, belli bir oranında ve meselâ bu sene 900 milyon olarak görülüyor ise, bunun binde 50'si oranında dediğimiz zaman 4,5 milyon lira gibi bir rakam karşımıza çıkar. Gelecek sene Diyanet İşleri Teşkilâtı genişlediği ve bütçede 1,5 milyar lirayı bulduğu zaman, bunun yine binde 50'si 6 milyon lira eder demektir. Bu suretle, bütçe arttıkça, o bütçeden Hac İşleri için ayrılması gereken miktar da ona orantılı şekilde artacak ve dengeli bir sonuç elde edilecektir. Aksi takdirde, Diyanet İşleri Başkanlığı bütçesi dört sene sonra 2 milyar lira olduğu zaman bile yine de biz o bütçeden döner sermayeye 3 milyon lira gibi bir para ayırmak zorunda kalırız ki, bu o günün ihtiyaçlarına cevap vermekten çok uzak kalabilir.

O sebeple, bu fıkranın değiştirilmesi konusunda ve bu oranların muhafaza edilmesi hususunda bir takrir hazırladım; kabulünü rica ederim.

BAŞKAN — Madde üzerinde başka söz almak isteyen sayın üye var mı efendim?.. Yok.

Önergeleri oylarınıza sunacağım. Bu madde üzerinde daha evvel verilmiş olan önergeler var. Komisyona gitmiş; Komisyon biraz evvel oya sunulan ve reddedilen şekilde bir teklifle huzurunuza gelmiş bulunuyordu.

Şimdi diğer önergeleri okutup oylarınıza sunacağım.

Sayın Yılmaztürk'ün, 7 nci maddenin Meclisten geldiği gibi kabulünü öneren bir teklifi var. Bu önerge reddedilirse ancak öbür önergelerin oylanmasına lüzum kalacaktır. Onun için evvelâ bu önergeyi okutarak oylarınıza sunacağım.

Sayın Başkanlığa

Madde 7 olarak Meclis metninin aynen kabulünü arz ve teklif ederiz.

Bolu	Yozgat
Alâeddin Yılmaztürk	Süleyman E. Ergin

BAŞKAN — Komisyon önergeye katılıyor mu?

GEÇİCİ KOMİSYON BAŞKANI M. FAİK ATAYURT (Uşak) — Katılmıyoruz.

BAŞKAN — Hükümet önergeye katılıyor mu?

DEVLET BAKANI HASAN AKSAY (İstanbul Milletvekili) — Katılıyoruz.

BAŞKAN — Komisyon önergeye katılmıyor, Hükümet katılıyor.

Önergeyi oylarınıza sunuyorum. Kabul eder... Kabul etmeyenler... Önerge reddedilmiştir.

ERDOĞAN ADALI (İstanbul) — Yanlışlık var efendim.

MEHMET ALİ ARIKAN (Mardin) — Nereden biliyorsun, yanlış olduğunu?..

BAŞKAN — Yanlışlık yok efendim.

ALÂEDDİN YILMAZTÜRK (Bolu) — Oylama ayağa kalkmak suretiyle yapılsın.

BAŞKAN — Ayağa kalkmayı gerektirecek kadar da oylar başa baş değil efendim. Belli, açıkça görülebilir bir fark var.

ERDOĞAN ADALI (İstanbul) — Yanlışlık var, önerge aslında kabul edilmişti.

MEHMET ALİ ARIKAN (Mardin) — Başkanlığa güvenmiyor musunuz, itimadınız yok mu?

BAŞKAN — Müsaade buyurunuz efendim. Ben yönetiyorum; ben dikkatle takip ediyorum. Sayı hususunda da hiç bir sayın üyenin en ufak bir tereddüdünün olmaması gerekiyor. İtimat buyurmanızı rica ederim.

ERDOĞAN ADALI (İstanbul) — Sayın Başkan, tereddüdümüz var; oylama yeniden yapılsın.

BAŞKAN — Efendim, tereddüt varsa önergeyi bir defa daha oyunuza arz ediyorum.

Önergeyi kabul edenler lütfen ayağa kalksınlar... Kabul etmeyenler lütfen ayağa kalksınlar... Önerge kabul edilmiştir. (C. H. P. sıralarından alkışlar)

MEHMET ALİ ARIKAN (Mardin) — Sayın Başkan, kaça kaç kabul edilmiştir?

BAŞKAN — 31'e karşı 32 oyla önerge kabul edilmiştir. (C. H. P. sıralarından gürültüler)

BAŞKAN — Müsaade buyurun efendim.

Diğer önergeleri...

SUPHİ KARAMAN (Tabii Üye) — Sayın Başkan, birinci oylamada kaça kaç kabul edilmemişti? Onu ilân etmediniz.

BAŞKAN — Efendim, birinci oylama 23'e 27 idi. İkinci oylama 32'ye 31'dir.

İMADETTİN ELMAS (Çanakkale) — Verilen rakamlara göre ekseriyet yok efendim.

BAŞKAN — Usulü dairesinde isterseniz, yoklama yaparız.

İMADETTİN ELMAS (Çanakkale) — Yoklama yapılsın efendim.

BAŞKAN — İsteyiniz efendim; usulü dairesinde isteyiniz, yoklama yapalım.

Sayın üyeler; 7 nci maddeyi, verilen önergelerin oylanmasından sonra Millet Meclisinden gelmiş oldu-

ğu şekliyle oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... 7 nci madde Millet Meclisinden geldiği şekliyle kabul edilmiştir, o şekilde düzeltilecektir.

Olgunlaştırma Dairesi :

Madde 8. — Olgunlaştırma Dairesi bir başkanın yönetimi altında aşağıdaki Kurul ve Müdürlüklerden kurulur :

A) Eğitim Müdürlüğü

B) Derleme ve Yayın Müdürlüğü

C) Kütüphane ve Arşiv Müdürlüğü

D) Mushafları İnceleme Kurulu

Olgunlaştırma Dairesine bağlı Kurul ve müdürlüklerin görevleri :

A) Eğitim Müdürlüğünün görevleri :

a) Başkanlığın çeşitli kademelerine bilgili elemanlar temin etmek amacı ile, yurt içindeki ve yurt dışındaki her dereceli okullara burs tahsis etmek ve burslarla ilgili işleri yürütmek,

b) Başkanlık personelinin meslekî bilgi ve görgülerini geliştirmek amacı ile, lüzumlu kurs, seminer ve konferanslar hazırlamak ve bunların çalışmalarını yürütmek,

c) Yurt içinde ve yurt dışında açılan dinî ve meslekî kurs, seminer, konferans ve kongrelere kuruluş personelinden lüzumlu görülenlerin devamını sağlamak ve bu konudaki işleri yürütmek,

d) Meslekî öğretim yapan Kur'an kurslarının açılış, eğitim, öğretim ve denetim işlerini Millî Eğitim Bakanlığı ile işbirliği yaparak yürütmek,

e) Başkanlık eğitim merkezleri ile ilgili işleri yürütmek,

f) Din şûrası ile ilgili çalışmaları yürütmek.

B) Derleme ve Yayın Müdürlüğünün görevleri :

a) Başkanlığın her çeşit yayın işlerini yürütmek,

b) Dinî yayınlar döner sermayesini maksadına uygun olarak yürütmek,

c) Din ile ilgili yayınları derlemek,

2527 sayılı Basmayazı ve Resimleri Derleme Kanunu hükümlerine giren ve dinî mahiyette olan basmayazı ve resimlerden ikişer nüshayı basımevciler Diyanet İşleri Başkanlığı Derleme ve Yayın Müdürlüğüne gönderirler. Bu Kanuna uymayanlar hakkında gerekli kovuşturmanın yapılmasını Başkanlık C. Savcılığından ister.

C) Kütüphane ve Arşiv Müdürlüğünün görevleri :

a) Diyanet İşleri Başkanlığı Arşivini kurmak ve kurulanları yönetmek,

b) Merkezde ve iller kuruluşlarında kütüphaneler kurmak, kurulmuş olanları yönetmek,

Arşiv ve kütüphanelerin kuruluş ve yönetimleri, çıkarılacak bir yönetmelikle belirtilir.

D) Mushafları İnceleme Kurulu ve görevleri :

Mushafları İnceleme Kurulu bir Başkan ile 6 üyeden teşekkül eder ve aşağıda gösterilen görevleri yapar :

a) Türkiye'de bastırılacak Mushaf ve cüzlerinin, meallî mushafların, her ne suretle olursa olsun Mushaf metinlerinin doğru olarak basılmasını sağlamak ve kontrol etmek,

b) Yurt dışından ithal olunacak veya yurt dışında bastırılacak Mushaf ve cüzlerinin yurda sokulup sokulmayacağına karar vermek,

c) Başkanlıkça verilecek diğer işleri yapmak.

Mushafları İnceleme Kurulunun kontrolundan geçip bu Kurulun mührünü taşımayan Mushaf ve cüzlerinin satışı yasaktır. Kontrolden geçmeden satışa çıkarılan Mushaf ve cüzleri, mahkeme kararı ile toplatılır.

Mushafları İnceleme Kuruluna inceletmeden veya bu kurulca yapılan düzeltmeleri dikkate almadan Mushaf ve cüz bastıranlar hakkında basılan Mushaf ve cüzlerinin değerinin dörtte biriden az olmamak üzere ağır para cezasına hükmolunur.

Mushafları İnceleme Kurulunun çalışma usul ve esasları altı ay içinde çıkarılacak bir yönetmelikle tespit edilir.

BAŞKAN — 8 nci madde üzerinde söz almak isteyen sayın üye var mı... Yok.

Verilmiş olan bir önergeyi okutuyorum.

GEÇİÇİ KOMİSYON BAŞKANI M. FAİK ATAYURT (Uşak) — Sayın Başkan, bir tashih yapmak mecburiyetindeyiz.

BAŞKAN — Sayın Komisyon, bu önerge okunduktan sonra size soracağım efendim. Müsaade buyurun önergeyi okutalım, ondan sonra.

Cumhuriyet Senatosu Başkanlığına

Kitaplıklarla karıştırılmaması gereken arşiv, Devletin bütün kuruluşlarında genel evrak işleriyle ilgili olup, çoğunlukla bu işleri yürüten birimlere bağlıdır.

Bu sebeple; 446 sıra sayılı Kanun tasarısının 1 nci madde çerçevesindeki : Madde 8/c bendinden «ve arşiv» kelimelerinin çıkarılmasını.

Buna mukabil Diyanet İşleri Başkanlığı merkez, iller ve yurt dışı kuruluşlarında henüz müstakil bir

arşiv birimi vücuda getirecek kadar evrakı toplanmamış olan arşiv işlerinin, Evrak ve İdare İşleri Müdürlüğünce yürütülmesi için Madde - 12/D'de «Evrak» kelimesinden sonra bir virgül ile «Arşiv» kelimesinin ilâve edilmesini önerir, gereğini dilerim.

Cumhurbaşkanınca S. Ü.
M. Cihat Alpan

BAŞKAN — Sayın üyeler, bu önergede iki bölüm var; birisi müteakıp maddelerden birine mütedairdir, o husus hariç.

Komisyon katılıyor mu efendim.

GEÇİÇİ KOMİSYON BAŞKANI M. FAİK ATAYURT (Uşak) — Katılmıyoruz efendim.

BAŞKAN — Madde 12/D'ye ait olan kısmı hariç, müzakere etmekte bulunduğumuz 8 nci maddeye mütedair olan kısmına katılmıyorsunuz.

Sayın Komisyon, bir noktayı düzeltmek istiyordunuz, buyurun efendim.

GEÇİÇİ KOMİSYON BAŞKANI M. FAİK ATAYURT (Uşak) — Efendim, 8 nci maddenin birinci satırında «altına» kelimesi var, bunun «altında» olarak düzeltilmesi lâzımdır.

BAŞKAN — «Altında» diye düzeltilmesini istiyorsunuz. «Olgunlaştırma Dairesi bir Başkanın yönetimi altında...» olması gerekir; zaten matbaa yanlışıdır, ifade buyurduğunuz gibi düzeltilmiştir, efendim.

Sayın üyeler; Sayın Alpan'ın önergesine Komisyon katılmıyor.

Hükümet?...

DEVLET BAKANI HASAN AKSAY (İstanbul Milletvekili) — Katılmıyoruz efendim.

BAŞKAN — Hükümet de katılmıyor.

Önergeyi oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmemiştir efendim.

8 nci maddeyi okunan şekliyle oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... 8 nci madde okunan şekliyle kabul edilmiştir.

11 nci maddeyi okutuyorum efendim :

Personel Dairesi

Madde 11. — Personel Dairesi bir Başkanın yönetimi altına aşağıdaki müdürlüklerden kurulur :

A) Atama İşleri Müdürlüğü
B) Sicil İşleri Müdürlüğü
C) Bütçe ve Muhasebe İşleri Müdürlüğü
D) Evrak ve İdare İşleri Müdürlüğü

BAŞKAN — Okunan madde üzerinde söz almak isteyen sayın üye?... Yok.

Bu maddede de, biraz evvel Komisyonun işaret buyurdukları basın hatası var, «altına» kelimesi «altında» olarak düzeltilecektir.

Maddeyi bu şekliyle oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Madde okunan şekliyle ve tashihiyle kabul edilmiştir.

12 nci maddeyi okutuyorum efendim :

Personel Dairesine bağlı müdürlüklerin görevleri

Madde 12. — Personel Dairesine bağlı müdürlüklerin görevleri aşağıda gösterilmiştir :

A) Atama İşleri Müdürlüğünün görevleri :

a) Başkanlığın Merkez ve iller kuruluşuna atanacak personelin atamalarına ilişkin işleri yürütmek,

b) Yeniden alınacak personelin sınavlarını yapmak, bu personelin atanacak yerlerini tespit etmek ve mecburî hizmetlilerin takibi gibi işleri yürütmek,

c) Başkanlığın kadro ve disiplinle ilgili işlerini yürütmek.

B) Sicil İşleri Müdürlüğünün görevleri :

a) Başkanlığın Merkez ve İller Kuruluşunda çalışan personelin sicil ve özlük dosyalarının düzenlenmesi, korunması, personelin durumunda meydana gelen değişmelerin dosyasına işlenmesi ile ilgili işleri yürütmek,

b) Personelin terfii, kıdem, intibak, izin, sağlık, rapor, emeklilik, gibi özlük hakları ile ilgili işleri yürütmek.

C) Bütçe ve Muhasebe İşleri Müdürlüğünün görevleri :

a) Başkanlığın Bütçesini hazırlamak, bütçe kanunlarına göre uygulama ile ilgili işleri yürütmek,

b) Personelin aylık, yolluk gibi malî hakları ile ilgili işleri yapmak.

D) Evrak ve İdare İşleri Müdürlüğünün görevleri :

a) Başkanlığın Genel evrak işlerini düzenlemek,

b) İlgililere işlerini durumu hakkında bilgi vermek,

c) Bütün daire hizmetlerini yönetmek ve yürütmek.

BAŞKAN — Madde üzerinde verilmiş olan önerge var, bilgilerinize sunuyorum :

Sayın Başkanlığa

Madde 12'nin Millet Meclisinde kabul edilen şekliyle kabulünü arz ve teklif ederiz.

Alâeddin Yılmaztürk — Bolu
Süleyman E. Ergin — Yozgat

BAŞKAN — Sayın Yılmaztürk, 12 nci maddenin Meclisten gelmiş olduğu şekliyle kabul edilmesini önermektedir.

Komisyon katılıyor mu efendim?...

GEÇİÇİ KOMİSYON BAŞKANI M. FAİK ATAYURT (Uşak) — İki düzeltmemiz var, o bakımdan katılmıyoruz.

BAŞKAN — Hükümet katılıyor mu efendim?....

DEVLET BAKANI HASAN AKSAY (İstanbul Milletvekili) — Katılmıyoruz.

BAŞKAN — Komisyon ve Hükümet katılmıyorlar.

Önergeyi oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Önerge kabul edilmiştir efendim.

GEÇİÇİ KOMİSYON BAŞKANI M. FAİK ATAYURT (Uşak) — Sayın Başkanım, müsaade eder misiniz?

BAŞKAN — Buyurunuz.

GEÇİÇİ KOMİSYON BAŞKANI M. FAİK ATAYURT (Uşak) — Millet Meclisi metninde 12 nci sayfanın ilk satırında (b) paragrafı var; orada, «terfii» kelimesine iki tane «ii» konmuş, bir tane olması gerekir; yani «Personelin terfi, kıdem...» şeklinde olması lâzım. Matbaa hatası olan iki «ii» den birisi fazladır, düzeltilmesini rica ediyorum.

BAŞKAN — Maddeyi Millet Meclisinden geldiği şekilde tashihiyle oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir efendim.

13 ncü maddeyi okutuyorum efendim :

Araştırma ve Planlama Müşavirliği

Madde 13. — Bir Baş Müşavirin Başkanlığında, Organizasyon ve Metot Müşaviri, Planlama Müşaviri ile yeteri kadar müşavir ve uzmandan kurulur.

A) Baş Müşavirin görevleri :

a) Müşavirliğine bağlı müşavirler ile diğer personelin çalışmalarını düzenler ve yönetir.

b) Başkanlıkça verilen diğer işleri görür.

B) Organizasyon ve Metot Müşavirinin görevleri :

a) Başkanlığın çalışmalarında verimi artırmak, sürat, kolaylık ve basitlik sağlamak üzere araştırmalar yapar, tavsiyelerde bulunur.

b) Türkiye çapında Başkanlık teşkilâtının çalışmaları ile ilgili anketler düzenler ve neticeyi Başkanlığa sunar,

c) Baş Müşavir tarafından verilen diğer işleri görür.

C) Planlama Müşavirinin görevleri :

a) Başkanlığın, kalkınma planlarında yer alması gereken geleceğe dönük hizmetlerini planlar,

b) Planda yer alan Başkanlıkça ilgili bölümlerin uygulanması hususunda ilgili birimlere görüş bildirir.

BAŞKAN — Madde üzerinde söz almak isteyen sayın üye?... Yok.

Madde üzerinde verilmiş bir önerge var, sunuyorum efendim.

Cumhuriyet Senatosu Başkanlığına

446 S. Sayılı Kanun tasarısının 1 nci madde çerçevesindeki Madde 13'ün ve başlığının metinden çıkarılarak, yerine aşağıda gösterilen başlık ve metnin aynı numarayla konmasını önerir, gereğini dilerim.

Cumhurbaşkanınca S. Ü.
M. Cihat Alpan

Öneri :

Bütçe ve Plan Dairesi

Madde 13. — Bütçe ve Plan Dairesi bir başkanın yönetimi altında; Organizasyon ve Metot Müdürlüğü, Planlama İşleri Müdürlüğü, Bütçe ve Muhasebe İşleri Müdürlüğü birimlerinden kurulur :

A) Organizasyon ve Metot Müdürlüğünün görevleri :

a) Başkanlığın çalışmalarında verimi artırmak, sürat, kolaylık ve basitlik sağlamak üzere teşkilât ve metot araştırmaları yapar ve bu konularda önerilerde bulunur.

b) Başkanlık teşkilâtının çalışmaları ile ilgili olarak yurt içinde ve yurt dışında anketler düzenler ve sonuçlarını değerlendirir.

B) Planlama İşleri Müdürlüğünün görevleri :

a) Kalkınma Planındaki Başkanlık ile ilgili bölümlerin uygulanması, izlenmesi ve sonuçlandırılması hususunda görüşler hazırlar, değerlendirmeler yapar.

b) Başkanlığın Kalkınma Planlarında yer alması gereken geleceğe dönük hizmetlerini ve hedeflerini planlar.

C) Bütçe ve Muhasebe İşleri Müdürlüğünün görevleri :

a) Başkanlığın bütçesini, proğram esaslarına göre hazırlar.

b) Bütçenin, bütçe kanunlarına göre uygulanması ile ilgili işleri yürütür.

c) Aylık, yolluk, yan ödemeler gibi malî özlük hakları ile ilgili işleri yapar.

BAŞKAN — Sayın Alpan, önergenizi açıklayacak mısınız efendim?

M. CİHAT ALPAN (Cumhurbaşkanınca S. Ü.) — Hayır efendim, açık.

BAŞKAN — Söz istediniz gibi geldi efendim. işaret buyurdunuz gibi geldi, bendenize efendim.

M. CİHAT ALPAN (Cumhurbaşkanınca S. Ü.) — Efendim, onları tamamlayan daha önceki bütün önergem reddedilmiş bulunduğundan, bu önerge üzerinde ısrar etmeyeceğim arz edecektim.

BAŞKAN — Peki efendim. Sayın Alpan, önergesi üzerinde ısrar etmediklerini ifade buyurdular.

Sayın Atayurt; işaret buyurmuştunuz biraz evvel, buyurun.

GEÇİCİ KOMİSYON BAŞKANI M. FAİK ATAYURT (Uşak) — Sayın Başkanım, bu 13 ncü maddede (b) fıkrası var, en sonunda; «Planda yeralan Başkanlıkça..» diyor. O, «Başkanlıkla» olacak.

BAŞKAN — Başkanlıkla.. «Planda yeralan Başkanlıkla ilgili bölümlerin uygulanması hususunda ilgili birimlere görüş bildirir.»

GEÇİCİ KOMİSYON BAŞKANI M. FAİK ATAYURT (Uşak) — Evet, Burada bir matbaa hatası var.

BAŞKAN — Bir matbaa hatasıdır.

GEÇİCİ KOMİSYON BAŞKANI M. FAİK ATAYURT (Uşak) — Evet, «Başkanlıkça» yazılmıştır, halbuki «Başkanlıkla» dır.

BAŞKAN — Evet efendim.

Bu tashih ile beraber maddeyi oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler.. Kabul etmeyenler. Madde kabul edilmiştir.

B) İller Kuruluşları

İl Kuruluşu

Madde 15. — Diyanet İşleri Başkanlığının İller Kuruluşu; il ve ilçe müftülükleri, müftü yardımcşıları, vaiz, murakıp, şef, imam - hatip, Kur'an Kursu Öğreticisi, Müezzin - Kayyım, memur, kayyım ve diğer görevlilerden meydana gelir.

BAŞKAN — Madde üzerinde söz almak isteyen sayın üye?.. Yok.

Madde üzerinde verilmiş önergeler var, sunuyorum :

Cumhuriyet Senatosu Başkanlığına

446 S. Sayılı Kanun tasarısının 1 nci madde çerçevesindeki 15 nci madde ve başlığının aşağıda gösterildiği üzere değiştirilmesini önerir, gereğini dilerim.

Cumhurbaşkanınca S. Ü.
M. Cihat Alpan

Öneri :

B) Merkez dışı kuruluşları :

Madde 15. — Diyanet İşleri Başkanlığının merkez dışı kuruluşları olan il ve ilçe müftülükleri ile yurt dışı din hizmetleri müşavirliklerinin kadroları ve değişiklikleri 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 33 ncü maddesi gereğince her yıl bütçe kanunlarında gösterilir.

BAŞKAN — Madde üzerinde söz almak isteyen sayın üye?.. Yok efendim.

Önerge üzerinde Sayın Komisyon?..

GEÇİCİ KOMİSYON BAŞKANI M. FAİK ATAYURT (Uşak) — Kabul etmiyoruz efendim.

BAŞKAN — Sayın Hükümet?..

DEVLET BAKANI HASAN AKSAY (İstanbul Milletvekili) — Efendim, sadece «Din» kelimesi «Dinî» oluyor; yukarıdan beri uyması bakımından kabul ediyoruz.

BAŞKAN — Kabul ediyorsunuz?..

DEVLET BAKANI HASAN AKSAY (İstanbul Milletvekili) — Evet, Meclis metni olması lâzım; zira daha öncekiler hep değişti, «Din Hizmetleri Dairesi,» «Dinî Hizmetler Dairesi» olarak değişti. Burada yalnız o değişiklik var efendim.

BAŞKAN — Efendim, Sayın Alpan'ın önergesi üzerinde Hükümetin görüşlerini almak istiyoruz efendim.

DEVLET BAKANI HASAN AKSAY (İstanbul Milletvekili) — Affedersiniz efendim. İştirak etmiyoruz.

BAŞKAN — Etmiyorsunuz.

Komisyon iştirak etmiyor, Hükümet iştirak etmiyor.

Sayın Alpan'ın önergesini oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler.. Kabul etmeyenler.. Kabul edilmemiştir efendim.

Bir önerge daha var efendim, bilgilerinize sunuyorum.

Cumhuriyet Senatosu Başkanlığına

15. nci maddenin aşağıdaki biçimde değiştirilmesini arz ve teklif ederiz.

Madde 15. — Diyanet İşleri Başkanlığının iller kuruluşu il ve ilçe müftülüklerinden oluşur. Bunların kadroları her yıl bütçe kanununda gösterilir.

Cumhurbaşkanınca S. Ü.
Bahriye Üçok

BAŞKAN — Komisyon, katılıyor mu efendim?.

GEÇİCİ KOMİSYON BAŞKANI M. FAİK ATAYURT (Uşak) — Katılmıyoruz.

BAŞKAN — Katılmıyorsunuz.

Hükümet?..

DEVLET BAKANI HASAN AKSAY (İstanbul Milletvekili) — Katılmıyoruz.

BAŞKAN — Katılmıyorsunuz.

Sayın Üçok'un önergesini oylarınıza sunuyorum : Kabul edenler.. Kabul etmeyenler.. Kabul edilmemiştir.

Maddeyi okunan şekli ile oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler.. Kabul etmeyenler.. Madde kabul edilmiştir.

Aday tespit kurulu

Madde 20. — Din İşleri Yüksek Kurulu Üyeliğine atanacakların adaylığını tespit etmekle görevli bir aday tespit kurulu kurulmuştur.

Aday Tespit Kurulu, Diyanet İşleri Başkanlığında:

a) Başkan yardımcıları,

b) Din İşleri Yüksek Kurulu Başkan ve üyeleri,

c) Din Hizmetleri Dairesi, Olgunlaştırma Dairesi ve Personel Dairesi Başkanları,

d) Millî Eğitim Bakanlığı Din Eğitimi Genel Müdürü.

e) Din Eğitimi veren yüksek dereceli okullarla aynı cins fakültelerin, herbirinin İslâmî bilimleri okutan öğretim üyeleri arasından seçeceği birer üye,

f) Her il çevresi müftüleri (veya vekilleri) ile vaizlerinin ilde toplanıp seçecekleri birer il temsilcisi ile kurulur.

(e) ve (f) bentlerinde adı geçen aday Tespit Kurulu üyeleri üç yıl için ve aynı sayıda yedekleri ile birlikte seçilir.

Bu maddedeki seçimler gizli oy ve salt çoğunluk esasına göre yapılır.

Aday Tespit Kurulu Din İşleri Yüksek Kurulunun açığı yarıya inince derhal toplanır.

BAŞKAN — Madde üzerinde söz almak isteyen sayın üye?. Yok.

GEÇİCİ KOMİSYON BAŞKANI M. FAİK ATAYURT (Uşak) — Sayın Başkanım, bir tashih var da...

BAŞKAN — Tashih mi var efendim? Önergeleri işleme koyacağım. Önergelerin işleminden sonra Komisyona söz vereceğim efendim.

Sayın Yılmaztürk, göndermiş olduğunuz önergede :

«MADDE 20. — (Aday Tespit Kurulunun Komisyonca çıkarılan Diyanet İşleri Başkanlığına ve..) ibaresinin Meclis'de kabul olunan şekilde kabulünü arz ve teklif ediyorum.» buyuruyorsunuz.

Bu, maddenin bütününü Meclis'den geldiği şekilde kabulüne mi mütedairdir, yoksa...

ALÂEDDİN YILMAZTÜRK (Bolu) — Bu maddenin bütününün Meclisten geldiği şekilde..

BAŞKAN — Evet; yani maddenin Meclisten geldiği biçimde kabulünü öneriyorsunuz?

ALÂEDDİN YILMAZTÜRK (Bolu) — Evet, Başka değişiklik yok zaten.

BAŞKAN — Komisyon, katılıyor musunuz efendim?.. Sayın Yılmaztürk, maddenin Meclisten geldiği biçimde kabulünü önermektedir; katılıyormusunuz efendim?..

GEÇİCİ KOMİSYON BAŞKANI M. FAİK ATAYURT (Uşak) — Katılmıyoruz.

BAŞKAN — Hükümet katılıyor mu efendim?.

DEVLET BAKANI HASAN AKSAY (İstanbul Milletvekili) — Katılıyoruz efendim.

BAŞKAN — Katılıyorsunuz.

ÂDİL ALTAY (Sivas) — Sayın Başkanım, müsaade eder misiniz?

BAŞKAN — Efendim, neyin üzerinde efendim?

ÂDİL ALTAY (Sivas) — Oylamadan evvel bir hususu arz etmek istiyorum.

Efendim, benim önergemde hem Meclisten gelen şekil değiştirilmek istenmiş, hem de Geçici Komisyondan gelen. Bu bakımdan benim önergemin daha önce oylanması gerekeceği kanaatindeyim.

BAŞKAN — Efendim, şimdi Meclisten geldiği biçimde kabul edilirse, zaten madde üzerinde başka herhangi bir değişiklik yapma; madde üzerinde ne çıkarma, ne ilâve etme, ne değiştirme gibi bir işlem yapma imkânı bulunmadığından, Sayın Altay'ınki de değiştirme anlamı taşıdığından, onun için evvelâ ilke olarak Meclisten gelen metnin kabul edilip, edilmemesini oya sunmaya mecburuz. Ondan sonra, eğer Sayın Yılmaztürk'ün önergesi reddedilirse, Sayın Altay'ın önergesini, değişiklik önergesi olarak oya sunmak durumunda kalacağız.

ÂDİL ALTAY (Sivas) — En aykırı olan benim önergemdir.

BAŞKAN — En aykırı olan, Millet Meclisinden gelen metnin oylanmasıdır. Ondan sonra aykırılık dereceleri başlıyor. Yapılan işlemde bir hata yoktur efendim.

ÂDİL ALTAY (Sivas) — Efendim, Meclisten gelen şekliyle kabul edilirse, ben Meclisteki şekliyle değiştirilmesini önerdim; konu reye konamayacaktır.

BAŞKAN — Elbette efendim, Meclisten gelen şekli kabul edilirse..

ÂDİL ALTAY (Sivas) — O bakımdan benim önergemin daha önce oya konulması icap eder.

BAŞKAN — Efendim, sizin önergenizin daha evvel oya konur ve sizin önergeniz kabul edilirse, Sayın Yılmaztürk'ün önergesinin oylanmaması gibi bir durum ortaya çıkar. Diğer bütün önergelerde olduğu gibi...

ÂDİL ALTAY (Sivas) — Aykırılık derecesine göre sıraya konması lâzım.

BAŞKAN — Şimdi, müsaade buyurunuz Sayın Altay.

Şimdiye kadar uyguladığımız usul de budur. En aykırı şekil, bizim Komisyonumuzda görüşülmüş de, kabul edilmemiş, bizim Komisyonumuz tarafından reddedilmiş olan şekil olduğu için, Millet Meclisinin metnini oylamaya mecburuz efendim.

Sayın Yılmaztürk, Millet Meclisinden gelen biçimde kabul edilmesini önermektedir.

Komisyon katılıyor mu efendim?..

GEÇİCİ KOMİSYON BAŞKANI M. FAİK ATAYURT (Uşak) — Katılmıyoruz.

BAŞKAN — Hükümet Katılıyor mu efendim?.

DEVLET BAKANI HASAN AKSAY (İstanbul Milletvekili) — Katılmıyoruz, efendim.

BAŞKAN — Önergeyi oylarınıza sunuyorum efendim.....

MUKADDER ÖZTEKİN (Adana) — Sayın Başkan.

BAŞKAN — Önerge üzerinde söz olmaz Sayın Öztekin.

MUKADDER ÖZTEKİN (Adana) — Sorum var Sayın Başkan.

BAŞKAN — Kime soru soracaksınız efendim?..

MUKADDER ÖZTEKİN — Hükümetten soru soracağım.

BAŞKAN — Hükümetten soru sormak olmaz efendim.

MUKADDER ÖZTEKİN (Adana) — Tavzih için rica ediyorum.

BAŞKAN — Bu noktada Hükümete soru sormak gibi bir durum yok efendim.

MUKADDER ÖZTEKİN (Adana) — Daha evvel rica ettim Sayın Başkan.

BAŞKAN — Sayın Öztekin, «Önergeler üzerindeki işleme geçmeden evvel, madde üzerinde söz almak isteyen Sayın Üye var mı?» diye sordum.

MUKADDER ÖZTEKİN (Adana) — Elimi kaldırdım Sayın Başkan.

BAŞKAN — Özür dilerim, elinizi kaldırmış olduğunuzu ben görmedim, arkadaşlarım da işaret buyurmadılar.

Yerinizden ifade buyurabilir misiniz efendim?

MUKADDER ÖZTEKİN (Adana) — O Kurula kim başkanlık edecek, onu soruyorum?

BAŞKAN — Hükümet, cevap lütfeder misiniz?

DEVLET BAKANI HASAN AKSAY (İstanbul Milletvekili) — Diyanet İşleri Başkanı.

Sayın Başkan, bu Diyanet İşleri Başkanının da seçimle gelmesini Meclis metni öngörüyor. Başta Hükümet teklifi, Diyanet İşleri Başkanının seçimle değil, Yüksek Din Kurulunun seçimle gelmesi şeklindeydi. Mecliste bu teklif değiştirilerek, Diyanet İşleri Başkanının da seçimle gelmesi yolu tercih edilmiştir.

BAŞKAN — Efendim, 20 nci madde üzerindeyiz...

DEVLET BAKANI HASAN AKSAY (Devamla) — Evet, 20 nci madde üzerinde

İlk defa Hükümet tasarısı Diyanet İşleri Başkanının değil, yalnız Yüksek Din Kurulunun seçimle gelmesi noktasında getirilmişti. Sonra Millet Meclisindeki metinde Hükümet metni değiştirilmiş, Millet Meclisi, Diyanet İşleri Başkanının da seçimle gelmesini...

BAŞKAN — Bir anlaşmazlık olduğu kanaatindeyim.

Sayın Öztekin, siz hangi hususun tavzihini istiyorsunuz efendim?

MUKADDER ÖZTEKİN (Adana) — Sayın Başkan, 20 nci madde, Din İşleri Yüksek Kuruluna üyelerin nasıl atanacakları yazılı. Üyeleri atayacak kurula kim riyaset edecek?.

BAŞKAN — «Üyeleri atayacak kurula kim riyaset edecek?» diye soruluyor..

Komisyon buyurunuz efendim.

GEÇİCİ KOMİSYON BAŞKANI M. FAİK ATAYURT (Uşak) — Sayın Başkanım, okuduğunuz metinde bir düzeltme yapmak için söz istedim. Bana bu imkân her nedense bahşedilemedi.

BAŞKAN — Buyurunuz efendim, ifade ediniz.

GEÇİCİ KOMİSYON BAŞKANI M. FAİK ATAYURT (Uşak) — Şimdi arz ediyorum.

Bir defa 20 nci maddeyle ilgili Geçici Komisyon metni 13'ncü sayfada bulunmaktadır. Burada:

«Aday Tespit Kurulu, Diyanet İşleri Başkanının Başkanlığında...»

Burada «Başkanının» kelimesi matbaada yazılırken atlanmış.

BAŞKAN — Nereye ilâvesi gerekiyor Sayın Atayurt?

GEÇİCİ KOMİSYON BAŞKANI M. FAİK ATAYURT (Uşak) — Muhterem arkadaşlarım takip ederlerse, «Aday Tespit Kurulu, Diyanet İşleri Başkanının Başkanlığında:.»

Bu suretle muhterem arkadaşımın sorusuna cevap verilmiş oluyor.

BAŞKAN — Matbaada mı bu yanlış olmuş efendim?

GEÇİCİ KOMİSYON BAŞKANI M. FAİK ATAYURT (Uşak) — Evet matbaada efendim.

BAŞKAN — Şimdi, o halde şöyle oluyor:

«Aday Tespit Kurulu, Diyanet İşleri Başkanının Başkanlığında:..»

Konu aydınlanmış oluyor mu Sayın Öztekin?

MUKADDER ÖZTEKİN (Adana) — Evet efendim.

GEÇİCİ KOMİSYON BAŞKANI M. FAİK ATAYURT (Uşak) — Sonra Sayın Başkanım, (a) diye geliyor biliyorsunuz bizim metinde, sonra (d) harfiyle yazılmışlar. Ondan sonra (b) geliyor..

BAŞKAN — (b)'dir efendim.

GEÇİCİ KOMİSYON BAŞKANI M. FAİK ATAYURT (Uşak) — Tabiî bu şekilde düzeltilmesi gerekiyor; böyle matbaada maddî hatalar oluyor.

BAŞKAN — Evet efendim, matbaa hatasıdır. (a), (b, (c), (d) diye devam ediyor.

GEÇİCİ KOMİSYON BAŞKANI M. FAİK ATAYURT (Uşak) — Böylece muhterem arkadaşımızın Hükümetten sorduğu soruya da cevap arz edilmiş oluyor.

BAHRİYE ÜÇOK (Cumhurbaşkanınca S. Ü.) — Sayın Başkan..

BAŞKAN — Sayın Üçok, bir şey mi ifade buyuracaksınız efendim?

BAHRİYE ÜÇOK (Cumhurbaşkanınca S. Ü.) — Efendim, 20 nci maddenin (f) bendinde; «Her il çevresi müftüleri (veya vekilleri) ile vaizlerinin ilde toplanıp seçecekleri birer il temsilcisi ile kurulur» deniliyor. İl temsilcileri Aday Tespit Kurulu içerisinde kendi aralarından mı seçilecek, yoksa her hangi bir kişiyi mi seçecekler?. Bu belirtilmiş değil. Bunlar toplanarak aralarından birini mi seçecekler?

BAŞKAN — Hükümet, cevap verecek misiniz efendim?

DEVLET BAKANI HASAN AKSAY (İstanbul Milletvekili) — Kendi aralarından seçilecek.

BAŞKAN — Aralarından seçilecekmiş efendim.

BAHRİYE ÜÇOK (Cumhurbaşkanınca S. Ü.) — Burada yazılı değil ama.

BAŞKAN — Tavzih ettiler efendim.

Millet Meclisi metninin kabulüne mütedair Sayın Yılmaztürk tarafından verilen önergeyi oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Önerge kabul edilmiştir efendim.

Madde 21'i okutuyorum:

Atamalar

Madde 21. — Diyanet İşleri Başkanı ile kuruluşunun bütün görevlilerinin 22 nci maddede yazılı nitelikleri taşımaları halinde atanma usul ve şartları aşağıda gösterilmiştir.

a) Diyanet İşleri Başkanı, Bakanlar Kurulu kararı ile atanır. Kanunî engeller dışında herhangi bir sebeple görevinden ayrılırsa Din İşleri Yüksek Kuruul üyesi olarak atanır. Kurula ilk üye seçimine kadar bu görevde kalır, yeniden Din Kurulu üyeliğine seçilme hakkına sahiptir.

b) Din İşleri Yüksek Kurulu üyeleri, aday tespit kurulunun gizli oy ve salt çoğunlukla, açık yerin iki katı olarak seçecekleri adaylar arasından Diyanet İşleri Başkanının teklifi, Başbakanın inhası üzerine Bakanlar Kurulu kararı ile,

c) Din İşleri Yüksek Kurulu Başkanı, kurum üyelerinin kendi aralarında gizli oy ve salt çoğunlukla seçmeleri ve Başbakanın onayı ile,

d) Diyanet İşleri Başkan Yardımcıları, Din Hizmetleri Dairesi Başkanı, Olgunlaştırma Dairesi Başkanı, Teftiş Kurulu Başkanı,, Müfettişler, Hukuk Müşavirleri, Personel Dairesi Başkanı, Baş Müşavir, Donatım Müdürü, il müftüleri, Diyanet İşleri Başkanının inhası üzerine ortak kararname ile,

e) Merkez kuruluşu müdürleri, müşavirler, Mushafları İnceleme Kurulu Başkanı ve üyeleri, müfettiş yardımcıları ile diğer memurlar, ilçe müftüleri, vaizler, murakıplar, Kur'an kursu öğreticileri ve yurt dışındaki Türk işçilerinin bulunduğu yerlere atanacak görevliler, Personel Dairesi Başkanının inhası üzerine Diyanet İşleri Başkanınca,

f) Kadrolu imam - hatipler, müezzin - kayyımlar, Personel Dairesi Başkanının inhası üzerine Diyanet İşleri Başkanlığınca (bu görevliler valilik emrine atanırlar, il sınırları içindeki görev yerleri il müftüsünün teklifi ve valinin onayı ile tespit edilir.)

g) Cenaze imamları ve okuyucular Personel Dairesi Başkanının inhası üzerine Diyanet İşleri Başkanlığınca,

h) Kadrosuz köy imam - hatipleri köy derneğinin teklifi, ilgili müftünün inhası üzerine valilik ve kaymakamlıkça,

i) İl ve ilçe kuruluşunun diğer hizmetlileri ilgili müftünün inhası üzerine valilik ve kaymakamlıkça,

Yukarıdaki bentler dışında kalan memurlar Başkanlıkça atanırlar.

Millet Meclisinden gelen metni kabul etmek istikametinde oy kullanılmıştır. Millet Meclisinden gelen metni oylarınıza sunuyorum... Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Millet Meclisinden gelen metin kabul edilmiştir.

M. CİHAT ALPAN (Cumhurbaşkannıca S. Ü.) — Sayın Başkan, madde üzerinde bir önergem vardı.

BAŞKAN — Önergeniz var efendim, henüz sıra gelmedi.

M. CİHAT ALPAN (Cumhurbaşkannıca S. Ü.) — 20 nci madde üzerinde önergem vardı.

BAŞKAN — Efendim, 20 nci madde üzerindeki diğer önergeleri işleme koyma imkânını bulamıyoruz. Çünkü, Millet Meclisi metni kabul edildiğine göre, artık başka bir işlem yapma imkânımız kalmıyor.

M. CİHAT ALPAN (Cumhurbaşkannıca S. Ü.) — O oylamadan önce, bunun oylanması lâzımdı.

BAŞKAN — Millet Meclisi metni kabul edilmeseydi, muhtelif önergeler vardı, onları oylayacaktık.

Sayın üyeler;

Çalışma süremiz şu anda bitmiş bulunuyor. Yalnız, «Konuşmakta olduğumuz 446 Sıra Sayılı Kanunun, 451 ve 457 Sıra Sayılı kanun tasarılarının süreleri içinde görüşülebilmeleri maksadıyle bugünkü Birleşime saat 19,00'dan sonra devam edilmesine karar alınması hususunu arz ederiz.» şeklinde, C. H. P. Grup Başkanvekili Sayın Salih Tanyeri, A. P. Grup Başkanı Sayın İskender Cenap Ege tarafından verilmiş bir önerge var.

Önergeyi oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Madde 21'i okutuyorum.

Atamalar

Madde 21. — Diyanet İşleri Başkanı ile kuruluşunun bütün görevlilerinin 22 nci maddede yazılı nitelikleri taşımaları halinde atanma usul ve şartları aşağıda gösterilmiştir.

a) Diyanet İşleri Başkanı, Bakanlar Kurulu kararı ile atanır. Kanunî engeller dışında herhangi bir sebeple görevinden ayrılırsa Din İşleri Yüksek Kurulu üyesi olarak atanır. Kurula ilk üye seçimine kadar bu görevde kalır, yeniden Din Kurulu üyeliğine seçilme hakkına sahiptir.

b) Din İşleri Yüksek Kurulu üyeleri, aday tespit kurulunun gizli oy ve salt çoğunlukla, açık yerin iki katı olarak seçecekleri adaylar arasından Diyanet İşleri Başkanının teklifi, Başbakanın inhası üzerine Bakanlar Kurulu kararı ile,

c) Din İşleri Yüksek Kurulu Başkanı, Kurum üyelerinin kendi aralarında gizli oy ve salt çoğunlukla seçmeleri ve Başbakanın onayı ile,

d) Diyanet İşleri Başkan Yardımcıları, Din Hizmetleri Dairesi Başkanı, Olgunlaştırma Dairesi Başkanı, Teftiş Kurulu Başkanı, Müfettişler, Hukuk Müşavirleri, Personel Dairesi Başkanı, Baş Müşavir, Donatım Müdürü, il müftüleri, Diyanet İşleri Başkanının inhası üzerine ortak kararname ile,

e) Merkez kuruluşu müdürleri, müşavirler, Mushafları İnceleme Kurulu Başkanı ve üyeleri, müfettiş yardımcıları ile diğer memurlar, ilçe müftüleri, vaizler, murakıplar, Kur'an kursu öğreticileri ve yurt dışındaki Türk işçilerinin bulunduğu yerlere atanacak görevliler, Personel Dairesi Başkanının inhası üzerine Diyanet İşleri Başkanınca,

f) Kadrolu imam - hatipler, müezzin - kayyımlar, Personel Dairesi Başkanının inhası üzerine Diyanet İşleri Başkanlığınca (bu görevliler valilik emrine atanırlar, il sınırları içindeki görev yerleri il müftüsünün teklifi ve valinin onayı ile tespit edilir.)

g) Cenaze imamları ve okuyucuları Personel Dairesi Başkanının inhası üzerine Diyanet İşleri Başkanlığınca,

h) Kadrosuz köy imam - hatipleri köy derneğinin teklifi, ilgili müftünün inhası üzerine valilik ve kaymakamlıkça,

i) İl ve ilçe kuruluşunun diğer hizmetlileri ilgili müftünün inhası üzerine valilik ve kaymakamlıkça,

Yukarıdaki bentler dışında kalan memurlar Başkanlıkça atanırlar.

BAŞKAN — Sayın üyeler, bu madde üzerinde verilmiş önergeler var.

Sayın Yılmaztürk tarafından verilmiş olan önergede, «21'in (a) bendenin, Millet Meclisinin kabul ettiği metnin kabulünü arz ve teklif ederim.» denilmektedir.

Sayın Yılmaztürk, siz yalnız 21 nci maddenin (a) bendinin Millet Meclisinden gelmiş olduğu biçimde kabulünü öneriyorsunuz?

ALÂEDDİN YILMAZTÜRK (Bolu) — Hayır, tamamını öneriyorum Sayın Başkan.

BAŞKAN — Teklifiniz öyle efendim. Önergenizi okutuyorum :

Sayın Başkanlığa

Madde 21'in (a) bendinin, Millet Meclisinin kabul ettiği metnin kabulünü arz ve teklif ederiz.

Bolu	Yozgat
Alâeddin Yılmaztürk	Süleyman E. Ergin

ALÂEDDİN YILMAZTÜRK (Bolu) — Sayın Başkan zannederim başka yerde değişiklik yok, fakat varsa önergemi tashih etmek isterim.

BAŞKAN — Bilemem efendim. Önergeniz açık. Şimdi önergenizi işleme koyacağım Sayın Yılmaz-Türk.

Evvelâ, madde üzerinde söz isteyen sayın üye var mı efendim?

MEHMET FEYYAT (İstanbul) — Söz istiyorum Sayın Başkan.

BAŞKAN — Buyurunuz Sayın Feyyat.

MEHMET FEYYAT (İstanbul) — Sayın Başkan, sayın senatörler;

21 nci maddenin Geçici Komisyonca kabul edilmiş bulunan metni yerindedir.

Şöyle ki, Mecliste değişiklik yapılmış ve Diyanet İşleri Başkanının Aday Tespit Kurulunca seçilmesi öngörülmüştür. Bakanlar Kurulunca atanmasının mahzurlu görülmesini anlamak bir türlü mümkün olmamaktadır. Anayasamızın 154 ncü maddesi açık - seçik ortadadır : «Genel idare içinde yer alan Diyanet İşleri Başkanlığı özel kanununda gösterilen görevleri yerine getirir.» denilmektedir. Genel idare içinde göstermiş ve bir özerklik tanımamıştır Anayasamız. Anayasamızın özerklik tanıdığı iki müessese vardır; üniversite ve bilâhara TRT'de özerklik kabul edilmiş, ancak daha sonra TRT'nin özerkliği kısmen kaldırılmıştır.

Şimdi, Anayasada bu konuda bir sarahat yok iken, bir özerklik verilmezken, kanunla Anayasanın dışına çıkıp bir özerklik verilmesi, genel idare içerisinde mütalâa edilmesi lâzım gelen bu yüce müessesenin bu şekilde politik bazı nedenlerde özerk hale getirilmesinin sakıncası, Anayasaya aykırılığı; belki Anayasa Mahkemesine gitmeden Cumhurbaşkanlığınca geri çevrilmesi gibi her ihtimal gözönünde bulundurulursa, Yüce Senatonun ağırlığı, tecrübesi ile bağdaşmayacak, fevrî, mevzîî politikacıların yapacağı bir atılımdan, bir değiştirmeden ileri değildir, Mecliste yapılan bu hatanın burada teyit edilmesi.

Halk bilinçlidir. Halk seçerse ben bunu endişeyle karşılamam. Türk halkı her şeyin iyisini seçer, ama maalesef bu böyle deiğldir. Türk halkını kendi âmaline hizmet ettiren belli çevrelerin arasındaki bir klik oyunudur ve bu kliklerin, Devletin düzeni içerisindeki hâkimiyetinden başka bir şey değildir. Bununla ilgili iki misâl vereceğim.

Sayın senatörler;

Bir tarım ve süt kooperatifi; köylünün, cemaatin malı. Bir de aynı bölgede cami yaptırma ve Kur'an kursu derneği vardır. Yeni Cemiyetler Kanununun değil de, eski Cemiyetler Kanununun 9 ncu maddesi, «Din gayesi ile kurulan dernekler kapatılır» der. Yani, Dahiliye Bakanının, zamanın Başbakanının iki dudağı arasında idi; Anayasamızın 19 ncu maddesi hükmüne göre, eğer memlekette irtica tehlikesi falan varsa, Hükümetin tutumuyle Dahiliye Bakanlığınca Kur'an kursları o gün kapatılır; bir sol veyahutta bir başka tehlikesi yoksa idarei maslahat üzere devam eder. Bu itibarla kanun hakimiyetinin sağlanması için bu 9 ncu maddenin Anayasaya aykırılığı hususu da söz konusu olmuştu.

Şimdi, bu kooperatifin üyelerine şöyle bir öneride bulunuldu. Ben bir misâl veriyorum. Bu 9 ncu madde varken, 1 700 000 liraya mal olan Kur'an kursu derneğinin malı her zaman için müsadere edilebilir, Devlet tarafından el konulabilir; bir karakol olabilir, şu olabilir, bu olabilir... Bu itibarla, siz burayı bir tesis haline getirin. Nasıl? Sizin cemaatin bir kooperatifi vardır. Bu cemaatin kooperatifi «süt - tarım kooperatifi.» Bu Kur'an kursunu bu süt - tarım kooperatifiyle birleştirin; süt - tarım kooperatifiyle buranın tapusu, Kur'an kursu hocasının ücretinin ödenmesi şartları başdaştırılır ve o zaman Devlet dahi sizin bu malınızı, Kur'an kursunun binalarını elinizden alamaz; Cemiyetler Kanunun bu maddesi varken. Cemiyetler Kanununun 9 ncu maddesinin tadil edilmesinden evvelki bir misâldir bu.

Şimdi, art düşünceli kimseler tarafından bu nasıl öneriliyor? Fakir - fukara, elinde eski yazılı iki kitap bulunmuş, hasbelkader nezarethaneye düşmüş, mahkemeye düşmüş... Sırf bunların avukatlığını yapıp din üzerinde şöhret kuran beynamazların, namazsızların tahriki neticesinde; efendim bu doğru değildir, kolhoz olurmuş, şu olurmuş, bu olurmuş... Bu itibarla, iş ile ibadete dinimizin verdiği önem, bu şekilde bu namazsız din istismarcıları tarafından daima bertaraf edilmiştir.

Şimdi, uygulamada da; kısmen politikada, kısmen dışarıda bunu bir geçim vasıtası olarak gören bu klikler Diyanet İşleri gibi o yüce makamı dahi lekeleyeceklerdir. Bu itibarla, hiç olmazsa Başkanın, Genel İdare Kurulunda önemli görevi olan Başkanın, Devletin icra organı; Bakanlar Kurulu tarafından tayini gerekir.

Bunun ikinci bir misali: Bir cami yaptırma derneği bir bina almış; cami olduğu gibi içinde; ibadethane, camiin tamamiyle müştemilâtı durumunda. Maalesef bu camiin müştemilâtı, belli kimselerin misafirhanesi durumunda istismar edilmekte. Buranın bir adliye binası olmak üzere dernekten kiralanması için belirli bir para verilmiş olmasına rağmen, bu da reddedilmiş ve burası âdeta bir misafirhane haline getirilmiştir. Sonradan kütükten araştırılıyor ki, bu bina satılmıştır. Maalesef üyeleri de M. S. P. li, Adalet Partili kimseler. Camiin satılması, bu klikler tarafından, bazı partilerini suiistimal eden, (Yüce partilerin şahsiyetine hürmetim vardır) istismar eden bu tip beynamazların, dini kendi kirli emellerine, menfaatlerine, cebine alet edenlerin meydanı boş bulmamaları için, hiç olmazsa Diyanet İşleri Başkanının Bakanlar Kurulu tarafından tayin edilmesini öngörürüz.

Bu kanunu çıkaramayacaksınız. İptal edilir, Cumhurbaşkanınca veto edilir ve suiistimal edilir. Bu, Yüce Senatonun kanun yapma tekniğinde, Diyanet İşleri Başkanlığının fonksiyonunun ne olduğunu, Türkiye'nin geleceği bakımından idrak hususundaki kabiliyetinin bir ölçüsü olacaktır. Belki de Senatonun sonu olur bu...

Saygılarımla.

BAŞKAN — Sayın Feyyat'ın, Senatonun sonu olur» sözü, herhalde yasal yollardan, Anayasa değişikliği suretiyle böyle bir sonuca gidebilir anlamı içindedir...

MEHMET FEYYAT (İstanbul) — Sadece Meclis kalır. Beceriksizliğinden dolayı bu Senato gider.

BAŞKAN — Başka türlü ifade etmesi de mümkün değildir.

MEHMET FEYYAT (İstanbul) — İsrar ediyorum, bu beyanımda, zabıtlara öyle geçsin...

BAŞKAN — Sayın Tuna, 21 nci madde üzerinde buyurunuz efendim.

AHMET NUSRET TUNA (Kastamonu) — Muhterem arkadaşlar,

Sayın Feyyat, Anayasanın 154 ncü maddesinde «Genel idare içinde yer alan Diyanet İşleri Başkanlığı özel kanununda gösterilen görevler yerine getirir.» hükmünün bulunduğunu, bunun da bir Devlet memuriyeti olduğunu, seçimle gelmesinin mümkün bulunmadığını, bu sebeple Anayasaya muhalif olacağını ifade buyurdular.

Muhterem arkadaşlar;

Gelen metin, iyi tetkik edildiği zaman görülecektir ki, Diyanet İşleri Başkanının seçimle işbaşına getirilmesi gibi bir hâl yok. Hakikaten «Diyanet İşleri Başkanı seçimle işbaşına getirilir» dense idi, bu fikre iştirak ederdim.

MEHMET FEYYAT (İstanbul) — Ben halkın seçmesine taraftarım.

BAŞKAN — Sayın Feyyat lütfen efendim lütfen...

MEHMET FEYYAT (İstanbul) — Ben menfaatçi kliklere karşıyım. Halka saygılıyım, tahrif etmeyin...

BAŞKAN — Sayın Feyyat, Sayın Feyyat, lütfen efendim, böyle bir usul var mı?... Rica ediyorum sizden. Sizi arkadaşlarınız sükûnetle dinledi, rica ederim.

Buyurunuz Sayın Tuna.

AHMET NUSRET TUNA (Devamla) — Onun beyanını ben tahrif etmiyorum, Anayasa bakımından durumu mütalâa ediyoruz. O zaman, Anayasaya hakikaten aykırı olurdu.

Bugün gelen ne?... Bugün, Meclisin ve Senatonun fikirleri şu: Birisinde deniyor ki, bu işe bakan Devlet Bakanı kim ise, Bakanlar Kuruluna, Diyanet İşleri Başkanı olacak şahsı, o Devlet Bakanı teklif etsin... Teklif bu... Yani burada Devlet Bakanı falan yok; ama mekanizmanın işleyişi bu.

Diğer bir fikir ne diyor?... Hayır, bir şahsın, çok zaman hata ettiğini müşahede ettik; kendi görüşüne göre bir teklifte bulunuyor, Bakanlar Kurulundan bir karar çıkıyor, biz bunu din işleriyle uğraşan bir heyete bir aday tespiti muamelesi yaptıralım. Kim seçilsin?... Sadece bu, bir aday teklifinden, bir inhadan ileri gitmeyen bir şey.

Ne diyor... Üç aday göstersin, seçimle üç aday tespit olunsun, bu üç adaydan birisini Bakanlar Kurulu tespit etsin. Yani, yine makama oturuşu temin eden idare; Bakanlar Kurulu. Bakanlar Kurulu inha edecek, tasdik edecek ve o kimse gelecek. Seçimin sonunda gelecek değil. O bakımdan Anayasanın 154 ncü maddesine muhalefet yoktur.

Sonra bu, idarede pek çok rastladığımız bir hal. Meselâ ilkokullara müdür tayin ederiz. Ne yapılır?... Mahallî maarif müdürü, üç tane aday bildirir; Ali

Bey var, Hasan Bey var, Hüseyin Bey var... Millî Eğitim Bakanlığına gelir, bunlardan bir tanesi seçilir. Yani, seçim suretiyle aday tespiti, idare hukukunun yabancı olduğu bir müessese değildir.

Teklif edilen; Devlet Bakanı mı teklif etsin, yoksa, bu dinin önkademelerine gelen, uğraşan kimselerin seçtiği adaylardan mı seçilsin?... Bir aday tespitidir. Bu itibarla Anayasaya muhalif bir hal mevcut değildir.

Muhterem arkadaşlarım;

Biz seçimle gelmiş kimseleriz. Demokrasi, seçim idarenin içine doğru yayıldıkça kuvvetlenmesi lâzım. Seçimin de bu kadar aleyhinde bulunmak değil. Seçildiği zaman iyi adam gelmez... Devlet Bakanı inha ederse...

MEHMET FEYYAT (İstanbul) — O seçim değil, kulis, kulis...

BAŞKAN — Sayın Feyyat, efendim rica ediyorum, her sözü cevaplamaya mecbur değilsiniz ki...

MEHMET FEYYAT (İstanbul) — Ama değiştirdiler beyanımı. Sözlerim tagyir edilmiştir, sataşma var söz istiyorum.

BAŞKAN — Devam buyurunuz Sayın Tuna.

AHMET NUSRET TUNA (Devamla) — Şimdi, falan inha ederse en iyisini yapar, bir şahıs inha ederse en iyisini yapar... Bir topluluk (Ki, 100 kişiye yakın ve din işleriyle uğraşan en mümtaz kimseler oluyor) kendi aralarından seçilme kaydını da koyuyor ve sonra Diyanet İşleri Başkanının vasıflarını da tespit ediyor; yani lâlettayin bir kimsenin aday gösterilmesi de mümkün değil) içerisinden üç kişi geliyor, bunlardan birisini Bakanlar Kurulu tespit ediyor.

Bu itibarla, seçimden de bu kadar ürkmenin, seçimle işbaşına gelmiş bir Meclis için faydalı olacağı kanaatini taşımıyorum. Millet Meclisinden geldiği şekilde; yani seçim suretiyle adayların tespitinin ve bu üç adaydan Bakanlar Kurulunca birisinin tayin edilmesinin, işin maslahatına daha uygun olduğu kanaatindeyim. Bu şekilde kabulünü istirham etmekteyim.

Saygılar sunarım.

MEHMET FEYYAT (İstanbul) — Sayın Başkan, bir cümle ile tashih edeceğim.

BAŞKAN — Söz alırsınız, biraz sonra sıranız gelir, size söz veririm Sayın Feyyat.

Sayın Üçok, buyurun efendim.

BAHRİYE ÜÇOK (Cumhurbaşkanınca S. Ü.) — Sayın senatörler,

Diyanet Başkanlarını seçim yolu ile işbaşına getirmek ile Hıristiyanlıktaki papa seçimine benzerlik oluşturulmak istenmektedir. Dışarıda sohpet eden kimi sayın üyeler arasında bunun tartışıldığını duydum. «Diyanet Başkanları tayin ile gelmemelidir» diyenlere, «Papalar nasıl seçim ile geliyorlar ise, Diyanet Başkanları da seçimle gelebilir» denilmiştir.

Şu kadarını arz edeyim ki, bir papa seçimle geleceği zaman, sayısı mahdut olan kardinaller; yani en yüksek seviyedeki din adamları toplanırlar, hiç kimse ile konuşturulmazlar, temas ettirilmezler, ta ki papa seçilinceye kadar siyasal veya başka etkilerden uzak kalmaları için.

Bunların her biri akademik seviyede kişilerdir, her biri bir alanda kendilerini yetiştirmişlerdir, her biri üniversitelerde rektör seçimine iştirak eden profesörler ayarındadırlar; fizikcidirler, doktordurlar, felsefecidirler, tarihçidirler. Yoksa, il veya ilçe papazları değillerdir. Bizde ise tasarıya göre il ve ilçe müftüleri, yardımcıları veya vaizleri toplanacak, birer temsilci seçecek, bu seçilen kişi kim olacak? Örneğin il veya ilçe vaizinden birisi; Arapça biliyorsa.. Eğer aralarından biri olmazsa o zaman iş daha karmaşık bir hale dönüşecek.

Şimdi bir de bizde tarih boyunca nasıl bir uygulama yapıldığına bakalım:

Fatih Sulhan Mehmet'in İstanbul Patriğine bir nazire olsun diye, İstanbul Müftüsüne verdiği «Şeyhülislâm ünvanını taşıyan kilişerin seçimle işbaşına geldiği görülmemiştir. Şeyhülislamlara eski tarihlerimizde bakıldığında, çoğu kez bu unvanın da kullanılmadığı, «Müftü efendi» denildiği görülür.

Bir fetva makamının temsilcisini, bir din lideri gibi seçimle işbaşına getirmek, tarihimizde görülmemiştir, görülemez de.. Çünkü, İslâmiyet buna karşıdır. Müslümanlığı öteki dinlerin üstüne çıkaran özellik de buradan gelmektedir; yani Allah ile kul arasına bir dinsel otorite giremez İslâmlıkta.

Diyanet başkanları, dinin fetva makamlarının yalnızca başkanıdır. Herhangi dinî bir yeni kural getiremezler. Papalar öyle değildir. Papa, bir yeni kural getirebilir. İsterse Katolik papazların evlenmelerine izin çıkarabilir; birini aziz ilân edebilir, dinde değişiklik yapar. O, Allahın yeryüzündeki vekili sayılır ve vereceği her karar dinsel bir yasa hükmüne geçer. Müslümanlıkta böyle bir şey yoktur, olamaz. Yapılırsa büyük bir yanlışlık olur. Bugün Arap olan ve olmayan tüm Müslüman ülkelere bakınız; böyle seçimle gelen bir Diyanet İşleri Başkanı göremezsiniz. Suudî Arabistan'da, Irak'ta, Pakistan'da Devlet Başkanlığına bağlı

Vakıflar Dairesi Başkanlığı bu işleri yürütmektedir; yani Din işleri, Vakıflar Dairesi Başkanlığınca yürütülmektedir. Bizde ise ne dünyada, ne de bizde görülmemiş bir yöntemle tabandan gelen hiyerarşik bir seçim uygulanmak isteniyor. Akademik ölçüler içinde kalması pek zorunlu olan bir mekanizmanın, zaten politik oyunların etkin bir aracı haline gelmekte olduğunu sık, sık müşahade ettiğimiz din çevrelerini, böyle bir seçim yönteminin büsbütün politika girdabına iteceği kuşkusuzdur.

Bu nedenle 21 nci maddenin Hükümet tasarısında olduğu gibi bırakılmasını grupum adına saygıyle öneririm efendim.

BAŞKAN — Sayın Alpan, buyurunuz efendim.

CİHAT ALPAN (Cumhurbaşkanınca S. Ü.) — Sayın Başkan, maruzatım çok kısa, müsaade ederseniz buradan arz edeyim.

BAŞKAN — Elbette, buyurunuz efendim.

CİHAT ALPAN (Cumhurbaşkanınca S. Ü.) — Efendim, Din İşleri Yüksek Kuruluyla, Diyanet İşleri Başkanının seçimi için öngörülen mekanizma 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun sınıflar statüsüne aykırıdır. Bu bir kusurdur. Bunu sayın üyelerin dikkatine bilhassa arz etmek istiyorum.

Diyanet İşleri Başkanı (Daha önceki müzakereler sırasında sorduk) hangi sınıfa dahildir, dedik; «Genel İdare Sınıfına dahildir» dediler Din İşleri Yüksek Kurulu Başkan ve üyeleri hangi sınıfa dahildir?. Müzakere ettiğimiz kanunun «Nitelikler» maddesinde açıkca anlaşıldığına göre, Din Hizmetleri sınıfındandır.

Şimdi, bu iki seçime katılacak olan temsilcileri dikkate alalım. 67 ilin temsilcilerinin çoğunluğu Genel İdare Hizmeti Sınıfından sayılan müftüler olacaktır. Yine mühim bir kısmı, Diyanet İşleri Başkanlığı merkez teşkilâtından olacaktır.

Binaenaleyh, değişik sınıflar arasında yapılacak böyle bir seçim, esas bakımından da kusurdur. Bunu sayın üyelerin dikkatine bilhassa arz etmek istiyorum.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN — Peki efendim.

Sayın Aykan.

CEVDET AYKAN (Tokat) — Sayın Başkan, Yüce Senatonun sayın üyeleri;

Görüştüğümüz kanunun bu maddesi; yani Diyanet İşleri Başkanının tayinle ya da seçimle atanması konusu, zannederim en çok üzerinde durulan ve tartışılan bir konu. Ben şahsî inancımı ve düşüncelerimi arz etmek için söz aldım.

Kamu hizmetlerini hangi nitelikte insanların yapacağı ve bu hizmeti yapacak insanların hangi kurallar içinde seçileceği devamlı olarak tartışılan ve geliştirilen bir konu. Tarihin bazı dönemlerinde bazı hizmetler için atama, bazı dönemlerinde de seçim, ya da sınav önerilmiş ve kullanılmıştır.

Bizim toplumumuzda daha önceleri atama çok revaçta olan bir sistemdi. Toplumumuz ağır ağır demokratikleştikçe ve toplumumuzda kuvvet ayırımı geliştikçe, yayıldıkça seçim ağırlık kazanmaktadır.

Diyanet İşleri Başkanının bir devlet bakanı, ya da Bakanlar Kurulu tarafından atanmasının seçime nazaran daha isabetli olacağı hususunda elimizde yeteri kanı mevcut değildir. Ayrıca, Diyanet İşleri Başkanı Bakanlar Kurulu, ya da Başbakan tarafından atanırsa bu makam ve bu müessese politikanın dışında kalır düşüncesinin geçerliliği, ya da haklılığı konusunda yine yeterli bilgiye ve delile sahip değiliz.

Sanırım bu atama yerine, bu kanunla seçim sisteminin getirilmesi, bizim toplumumuz için dinin taşıdığı sosyal önemin müesseseleşmesidir. Din, daha önce kişi ile Allah arasında özel bir konu olarak kabul edilmiştir ve birtakım tarihî bazı nedenlerle toplumumuzda bu konuda teşkilâtlanmış bir müessese oluşmamış ya da güçlenmemiştir. Sanırım, bu kanunun özellikle bu maddesiyle; yani seçim müessesesiyle din, bizim toplumumuzda bir sosyal müessese olma yoluna girecektir.

Bu müessese, ileride hangi ölçüde topluma yararlı olur? Tabiî bunu zaman gösterecektir. Aynı şekilde seçimle toplumumuzda görev alan müesseselerin hangi ölçüde bu topluma yararlı olduklarını yaşadığımız dönem ve yaşayacağımız zamanının göstereceği gibi...

Bu kanunun maddelerine baktığımız zaman, Diyanet İşleri Başkanlığının ve bazı dairelerinin görevlerini sayarken, Diyanet İşleri Başkanlığına birtakım sosyal görevler de verilmektedir. Tabiî, kanun bir müessese ve birtakım görevler verir; ama o müessesenin görevlerini zaman içerisinde toplumun bekleyişleri ve o müessese içerisinde hizmet görenler tayin edecektir.

Ben, bu kanunun tümü üzerinde son sözü almış bulunuyorum. Orada bir kısım görüşlerimi tekrar ifade edeceğim. Seçimin sistemimiz içerisinde tutarlı, ayrıca seçimin bu din müessesesini toplumumuza yararlı kılmak için en etkili veyahutta en isabetli bir yol olduğu inancındayım. Bu inancımı arz etmek için söz aldım.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN — Sayın Lûtfi Doğan, buyurunuz efendim.

LÛTFİ DOĞAN (Erzurum) — Sayın Başkan, Cumhuriyet Senatosunun sayın üyeleri;

446 sıra sayılı kanun tasarısının 21 nci maddesi üzerinde yapılan konuşmalarla ilgili olarak bendeniz de düşüncelerimi arz etmek için huzurunuza çıkmış bulunuyorum.

Önce şunu arz edeyim ki, bu konu ile ilgili sayın Nusret Tuna beyefendi arkadaşımızın konuşmaları muvacehesinde ilâve edecek bir hususu bulamıyorum. Bendeniz aynı düşüncelere katılıyorum. Çünkü, çok daha veciz, daha güzel ve daha müdellel bir şekilde ifade buyurmuşlardır.

Buna rağmen, iki konuyu buna ilâveten arz etmek üzere huzurlarınıza çıkmış bulunuyorum.

Birincisi, Sayın Feyyat arkadaşımızın Diyanet İşleri Başkanlığının mensupları hakkında (bendeniz öyle anladım her halde kastetmemiş olacak ki) şu veya bu şekilde klikleşme ve birtakım siyasî emellerin ardından gitme gibi bir düşünce ileri sürdüler. Daha fazla izah etmeyi zait buluyorum. Öyle zannediyorum ki, muhterem C. H. P.'li arkadaşlarım da onun fikirlerine katılmayacaklar. Çünkü, Diyanet İşleri Başkanlığının muhterem mensupları kendilerine kanunda tevdi edilen ve dinin icabettirdiği hizmeti canla, başla yürüten ve Milletimize hizmette faydalı olmak azim ve samimiyetinde olan bir camiadır. Ancak, her camiada vazifesini lâyıkı ile ifa edemeyen yüzde bir, binde bir insan bulunabilir. Bu gibiler hakkında Devletin kanunları vardır, Devletin müstakil yargı organları vardır ve idare vardır; kanunî vazifesini kim ihmal ediyor veya kötüye kullanıyorsa gerekli işlem yapılır. 633 sayılı Kanunun 25 nci maddesinde de bu vardır; «Kim görevini kötüye kullanırsa bu subut bulduğu takdirde görevle alâkası kesilir» diye tespit etmiştir.

Binaenaleyh, bu muhterem camiayı hepinizin lâyıkıyle tebcil buyurduğunuz gibi, ben değerli arkadaşlarımın da o ifadelerini bir sürçü lisan olarak telâkki ediyorum. Arz ettiğim gibi, Cumhuriyet Halk Partili muhterem üye arkadaşlarımın da bendenizin fikirlerini paylaşacaklarından endişe etmemekteyim.

İkinci bir maruzatım şu olacaktır. Diyanet İşleri Başkanlığı veya İslâm Dini ile alâkalı mevzular ele alındığı zaman, bazı sayın konuşmacılar, hemen Avrupa'yı, Papalığı ileri sürerek şu veya bu şekilde Müslümanları onlara benzetme veya gerekirse onlardan örnek alma yoluna gidiyorlar.

Değerli arkadaşlarım;

İslâm Dini gerçekten tevhit dinidir. İslâm Dini gerçekten çok yüce bir dindir. Mensuplarına bir gününün diğer gününe müvazi olmamasını telkin eder. Bu dinin pek muhterem mensupları da bu esaslara riayetle vazifelidirler.

Ancak, birtakım idarî görevler vardır ki, bu idarî görevler, Devletin birtakım kanunları vardır, bu kanunlara göre yürütülür. Bu ihtiyaçtan dolayıdır ki, vaktiyle 22 . 6 . 1935 tarih ve 2800 sayılı bir Kanun çıkarılmış. Orada birtakım müftülerimizin intihapla gelmesini öngörmüştür. Mümkündür ve bunun İslâm Dinine aykırı bir tarafı yoktur. Bu, hizmete hazırlama ve en ehilini bulma meselesidir. İcra makamı da hangisini lâyık görüyorsa, uygun görüyorsa onu rahatlıkla atayabilir ve böylece icra daha isabetli bir hüküm vermiş olur; bunun huzurunu millet de duyar, icra da bundan memnun kalır. Bunun Hıristiyanlığa benzetmekle, Papalığa benzetmekle şahsen bendeniz alâkasını asla bulamadım.

Kimler ehildir? 633 sayılı Kanunun 21 nci ve 22 nci maddesi bunları tespit etmiş. Üstelik 657 sayılı Devlet Memurları Kanununda da, zannediyorum 48 nci maddede, birtakım genel esaslar koyduktan sonra, özel kanunlarının gerektirdiği şartları da bulundurur, demiş; bu şartlar bulunmuş ve ondan sonra gene bu kanunlara uygun olarak bir fikir getiriliyor : 10 yıl kanun tatbik edilmiş, uygulamadaki aksaklıklar görülmüş ve Yüce Meclislerimize sunulmuş. Denilmiş ki, şu aksaklıklar uygulamada görüldü, bunların giderilmesini talep ediyoruz. İcra bunu teklif etmiş. Ancak, Millet Meclisinde görüşülürken, nasılki Din İşleri Yüksek Kurulu seçimle geliyor ve bu Anayasaya uygundur, kanunlara uygundur, binaenaleyh, Diyanet İşleri Başkanının da, gene aynı kanun çerçevesinde, üç namzetten birisi olması tadil teklifine ilâve edilmiş, Yüce Meclisten böyle çıkmış ve Heyeti Âlinize gelmiştir.

Bu ne kadar derin tartışılırsa, bendeniz o kadar buna taraftarım. Çünkü, ne kadar tartışılırsa memleketimiz için, camia için daha faydalı olacak fikirler elbette tezahür edecektir ve son kararı, âdil kararı Yüce Heyetiniz verecektir. Yüce Heyetiniz seçim şeklinde düşünürse, mesele yoktur. Çünkü, zaten kanunlara uygundur, icranın yetkisine (Benim naçiz kanaatim o) en ufak bir müdahale yoktur; ama başka türlü düşünür, buna da elbette saygılı olmak şahsen bendenizin vazifesi olduğu gibi, camia da; bu

masum camia da sizlerin kararına hürmetkâr ve minnettârdır.

Maruzatım bu kadardır. (A. P. ve M. S. P. sıralarından alkışlar).

BAŞKAN — Sayın Feyyat, buyurunuz efendim.

MEHMET FEYYAT (İstanbul) — Sayın Başkan, sayın senatörler;

Bir altını kuyumcuya götürüyorum, teslim ediyorum, ertesi günü gidiyorum bakır karıştırmış, emniyeti suiistimal ettikten sonra altını bana iade ediyor; bir bilezik işledikten sonra.

Şimdi, bir konu konuşulmuşsa, konuşan onu aynen üstler. Sayın Başkana teşekkür ediyorum, Yüce Kurula da; ben Yüce Senatonun, millî iradenin, Parlamentonun yüceliğine çocukluğumdan beri inanmış bir insanım, bu inancım halen de devam etmektedir. Fakat Yüce Senato bu konuda Yüce Meclisi, eğer bir fren vazifesi göremezse, hikmeti vücudu biter; yani Anayasa değişikliği ile tek Meclis kâfi gelir; bir de Anayasa Mahkemesi var. Arife tarif ne hacet; Sayın Başkan namıma bunu daha iyi açıkladılar, teşekkür ederim huzurunuzda.

İkincisi;

Adalet Partisinin sayın sözcüsü, ben seçimden bahsetmedim. Durum şu : Hülefa-i Raşidîn: yani Peygamber efendimiz zamanında sahabiler kimin iradesi ile gelmişlerdir, evvelâ bunun üzerinde duralım? Bir defa Hıristiyan metropolitlerle, yok bilmem Sent - Sinod Meclisindeki üyelerle uzaktan yakından hiçbir ilişkisi yok. Tamamiyle ilâhi bir kuvvet olan Peygamber, kendisine sempatisi olan, kendisiyle ilk beraber olanları zımnen kendi yerine halef tayin etmiştir. Ne Cumhuriyettir, ne de metropolit bir sistemdir. Nev'i şahsına münhasırdır, İslâmlığın bünyesinden rücu eder. İki kelime ile bunun izahı budur.

Bu itibarla Peygamberimiz zamanındaki rejim İslâmî bir rejim olmadığına göre, millî irade söz konusu olduğuna göre; krallıkta, sultanlıkta padişah tayin ediyor. Peygamber efendimiz hilâfeti tayinle yapıyor. Bugün de Cumhuriyet olduğuna göre; krallığa evet diyorsunuz, ama Cumhuriyete gelince ne kıskançlık... Cumhuriyet iradesi ile sultan iradesi, Peygamber efendimiz zamanındaki irade arasında ne fark vardır; lâyik bir anlayış ve lâyik bir düşünce tarzı bakımından? Hiçbir fark yoktur.

Bu itibarla benim konuşmamı tagyir etmeye kimsenin hakkı yoktur. Ben seçimden bahsedince, halk iradesinden bahsettim. Halk iradesi Cumhurbaşkanlığında tecelli etmiştir; en büyük ita amiri Cumhurbaşkanlığında. Cumhurbaşkanının başkanlığındaki hükümetin tayini ile biraz evvelki sözcü sayın senatörün bahsettikleri gibi, Sultan Fatih'in tayini... O kral, bütün yetkiler onda toplanmış. Bakanlar Kuruluda millî irade ile gelmiş, Meclisin denetimine tabi; tayin ediyor. Bu itibarla bu kıskançlık niye? Bakanlar Kurulu niye tayin etmiyor? Niçin özerklik? Niçin Sent - Sinod Meclisine benzetiliyor?.. Hattı zatında bunu benzeten Meclis metnidir. Benden evvel konuşan sayın sözcü bunu iyi bilsin ki, hakareti yapan aksi anlayıştır.

Bu itibarla ben iki misâl arz ettim Yüce Senatoya. Vatandaş bilinçli, bizden ileride, vatandaşa meseleleri ters götüren bir avuç beynamazdır. Bunlar ya politikacıdır, ya politikacının çıkarlarına âlet olan kimselerdir ve Yüce Diyanet mensuplarını daima rahatsız eden kimselerdir.

Şu misâli verip huzurunuzdan ayrılacağım :

Samimi söylüyorum, M. S. P.'li, Adalet Partili çok dostlarım Doğu Anadolu'dan gelmişlerdir, liste halinde Diyanet İşleri Başkanlığındaki imamlık kadrosu için bakanlığa gitmişimdir. Maalesef, maatteessüf bütün imam kadroları M. S. P.'nin rey aldığı yerlere gitmiş, M. S. P.'nin rey alamadığı yerlerde namaz farz değilmiş gibi imam kadrosu verilmemiş; tamamiyle bir kıskançlık içerisinde kalmıştır. Bunun Müslümanlıkla, lâyiklikle bağdaşan tarafı nerede?..

BAŞKAN — Sayın Feyyat mevzu içerisinde kalmanızı rica ediyorum.

MEHMET FEYYAT (Devamla) — Bu itibarla konuşmalarım tagyir edilmesin. Benden evvel konuşan arkadaşım, Sent - Sinod Meclisine benzetiyor Diyaneti. Biz ise Müslümanlığa benzetmek istiyoruz, Türk'e benzetmek istiyoruz. Bunun için, kendi silâhlarıyle kendilerini vurmak emelindeyiz.

Hepinize saygılarımı arz ederim.

BAŞKAN — Buyurunuz Sayın Ali Oğuz.

ALİ OĞUZ (İstanbul) — Muhterem Başkan, muhterem arkadaşlarım;

Bu kadar müzakereden sonra hakikaten huzurunuzu işgal etmek istemiyordum, ama 21 nci maddenin müzakeresi, bilmiyorum kasten mi, (Ki, bana öyle geldi) istenerek ayrı bir mecraya sürüklenmek istidadını gösterdi ve içinde birçok şeylerini dökmek isteyenler burada deşarj olmak ihtiyacını duydular.

Hemen şunu ifade etmek isterim ki, devri saadette şu veya bu şahsın seçilmesi veya getirilmesi tavsiye edilmiştir, ama aslolan seçimdir; seçim daha ziyade tavsiye edilmiştir. Bunu, bu mevzuda ilim erbabı olan kimseler bilirler.

Mukayeseler yapılırken hakikaten incitici bazı sözler de sarfedildi. Bunu ifade etmeden geçemeyeceğim.

Cenabı Hak Kur'anı Azimüşanda, «İnneddine indellâhil İslâm» buyuruyor; «İslâm dininden gayri din yoktur.» Bunun ne din olarak mukayesesi, ne de mensuplarının mukayesesini yapmak mümkün değildir. Kanaatim odur ki, mesleğim bu olmamakla beraber bildiğim kadarıyle şunu ifade etmek mecburiyetindeyim; İslâmın din görevlisi, en naçiz bir ferdi, bir kardinalle de mukayese edilmez. Çünkü, birisi iman etmiştir ve hak dine iman etmiştir, diğerinin, onun dışında belki muktesebatı olabilir; hukuk, sosyoloji, felsefe tahsil etmiş olabilir, ama ikisini mukayese etmenin burada yeri olmadığı kanaatindeyim.

Muhterem arkadaşlar;

Sonra şunu ifade etmek isterim ki, kaynağını bilemeyeceğim; belki hadis, belki de âyettir; «Müminin ferasetinden sakının. O, Allahın nuruyla bakar» buyruluyor. Mümin ferasetlidir. Hele din görevlisi olarak vazife gören bir müminin en isabetli adayı seçeceğine ben inanıyorum. Çünkü, onun ferasetinin mahiyeti tarif ve tayin edilmiştir.

Biz ister seçimi, isterse seçim olmayan bir sistemi burada getirmek hususunda bir karara varmış olalım; nihayet varmak istediğimiz netice, en güzeli, en doğruyu bulmaktır. Bunu bulmak yolunda kötülemeler ve burada ithamlar ileri sürmenin manasızlığına da kailim.

Bir arkadaşım çıkıp diyor ki, «Millî Selâmet Partililer ve Adalet Partililer cami sattı...»

Muhterem arkadaşlar;

İnsafınıza sığınırım; hangi partiler veya partililer cami sattı, hangi partiler camii yıktı samanlık yaptı, ardiye yaptı, işyeri yaptı veya sattı, sevkiyat mahalleri yaptı, ot depoları yaptı?.. Bunları herkes bilir... (C. H. P. sıralarından gürültüler, «Politika yapma» sesleri).

MEHMET FEYYAT (İstanbul) — Politika yapma, politika yapma...

BAŞKAN — Lütfen efendim, müsaade edin efendim, müdahale etmeyin efendim.

Sayın Oğuz...

ALİ OĞUZ (Devamla) — Bunları herkes bilir. Burada siz söylerken politika olmuyor; ama ben sana cevap verirken politika oluyor...

BAŞKAN — Sayın Oğuz, lütfen Genel Kurula hitap ediniz..

MEHMET FEYYAT (İstanbul) — Politika yapma, kendine gel.

ALİ OĞUZ (Devamla) — Sen getirmeyecektin bunu buraya..

BAŞKAN — Sayın Oğuz...

ALİ OĞUZ (Devamla) — Aklın olsaydı, sen getirmezdin buraya...

MEHMET FEYYAT (İstanbul) — Camii satan bunun müvekkiliydi. Camii satanların avukatıydı.. İddianame var elimde. İddianameyi getirip yarın göstereceğim. Camiyi satanların avukatıdır bu..

BAŞKAN — Sayın Feyyat..

ALİ OĞUZ (Devamla) — Sonra..

BAŞKAN — Sayın Oğuz, bir dakikanızı istirham edeceğim.

ALİ OĞUZ (Devamla) — Buyurun muhterem Başkan.

BAŞKAN — Lütfen Genel Kurula hitap buyurunuz ve konu içinde kalarak 21 nci madde üzerinde fikirlerinizi ifade buyurun efendim, rica ediyorum.

ALİ OĞUZ (Devamla) — Arz edeyim efendim.

Muhterem Başkan, burada partiler hedef alınarak kadro tevziatında partizanlık yapıldığı şeklindeki konuşmaya müdahale etmediniz.

BAŞKAN — Ettim efendim; tetkik buyurursanız ettim efendim. Sayın Feyyat'ı da konu içinde kalmaya davet ettim efendim.

ALİ OĞUZ (Devamla) — Özür dilerim; bizim arkadaşlarımızın hiç biri böyle partizanlık yapmamıştır, bunun hilafı söylenmiştir.

NEJAT SARLICALI (Balıkesir) — O çok doğru. Onu Süleyman Arif Emre'den sor...

BAŞKAN — Lütfen buyurun Sayın Oğuz.

ALİ OĞUZ (Devamla) — Muhterem arkadaşlar...

MEHMET FEYYAT (İstanbul) — Bütün imam kadrolarını sattınız. Sizin gittiğiniz Cenneti Allah bana nasip etmesin.

BAŞKAN — Sayın Feyyat, rica ediyorum.

ALİ OĞUZ (Devamla) — Burada söylenen sözlerin, herşeyden evvel muhterem Heyete müzakere mevzuu olan şeylerde açıklık getirecek, sarahat getirecek veya müzakere edilen maddenin, kanunun müzakeresinde ilim yönünden ışık tutacak sözler olması lâzım gelir. Yoksa muvazenesiz sözlerin bu Heyeti Âlide hiç bir faydası ve yararı yoktur.

Hepinizi hürmetle selâmlarım. (M. S. P. ve A. P. sıralarından alkışlar).

MEHMET FEYYAT (İstanbul) — Senin müvekkillerin sattı camii.

BAŞKAN — Sayın Feyyat, rica ediyorum.

(İstanbul Üyesi Mehmet Feyyat ile İstanbul Üyesi Ali Oğuz arasında karşılıklı konuşmalar).

Sayın Oğuz, Sayın Feyyat, böyle bir müzakere usulümüz var mı efendim?.. Rica ediyorum efendim.

MEHMET FEYYAT (İstanbul) — Ben partileri kastetmedim, sıkılmadan tağyir etti...

BAŞKAN — Rica ediyorum efendim, tavzih buyurdunuz efendim. Bendeniz de müdahale ettim, konu içinde kalmasını rica ettim. Rica ediyorum efendim.

Sayın üyeler;

21 nci madde üzerindeki müzakereler bitmiştir. Önergeler var.

Sayın Bakan, önergelerden evvel mi söz istiyorsunuz?..

DEVLET BAKANI HASAN AKSAY (İstanbul Milletvekili) — Evet efendim.

BAŞKAN — Buyurunuz Sayın Bakan.

DEVLET BAKANI HASAN AKSAY (İstanbul Milletvekili) — Muhterem senatörler;

Gecenin bu saatinde kıymetli vakitlerinizi fazla almak istemem. Hatta bu kadar açık bir meselede vaktinizi hiç almak istemiyordum. Yalnız birtakım yanlış şeyler zabıtlara geçtiği için, bunları kısa da olsa düzeltmek ihtiyacıyle özet olarak birkaç kelime söylemek istiyorum.

Muhterem Feyyat Bey, Yüce Senatonun kapatılma tehdidine varan sözlerini söylerken, başlangıçta...

BAŞKAN — Sayın Bakan, siz konusu içinde kalınız lütfen efendim. Sayın Feyyat'ın hangi maksatla onu ifade ettiğini bendeniz tavzihen arz ettim. Siz lütfen konu içinde ifade buyurunuz efendim.

DEVLET BAKANI HASAN AKSAY (Devamla) — Konu içerisindeyim Sayın Başkanım, sadece bazı şeyleri tashih etmek istiyorum.

BAŞKAN — Buyurunuz efendim.

DEVLET BAKANI HASAN AKSAY (Devamla) — «Kur'an kursları, çok çabuk kapatılabilen kurslardır, süt kooperatifleri kapatılmaz» vesaire gibi birtakım sözler söylediler.

Bir defa, lâiklik meselesinde Yüce Senatoda konuşurken herkese örnek olduğumuzu ve herkesin bundan, bu örnekten istifade edeceğini düşünerek, muhakkak Kur'an kursu da, süt kooperatifi de keyfi olarak kimse tarafından kapatılamaz. İkisi de bu milletin, bu devletin kanunî müesseseleridir. Onun için öyle bir keyfilik olamaz. O kapatılır, öbürü kapatılmaz vesaire diye bir şey yoktur. Hepsi milletin lüzumlu müesseseleridir.

«Namazlı, namazsız» diye kimse itham edilemez. Lâiklik anlayışı açıktır; herkes inancında serbesttir ve hiç kimse, lâikliğin asıl temel oturduğu nokta; hiç kimse başkasını kendi gibi düşünmeye ve kendi gibi inanmaya zorlama hakkına sahip değildir. Böyle bir anlayışa meydan vermemek için bunu kısaca açıklamak lüzumunu hissettim. Baskı yok; manevî ve maddî baskı yok. Baskısız herkes fikrini açık söyleyecek, herkes inancını söyleyebilecek; fakat hiç kimse baskı yoluyla karşısına ister maddî, ister manevî olsun inançlarını kabul ettirme yoluna gidemeyecektir. Türkiye Cumhuriyeti bunun teminatıdır.

Sayın Üçok'un buyurdukları papa seçimine benzeme noktası da yoktur. Bunu da zabıtlara geçtiği için tescil etmek istiyorum. Burada Anayasa Mahkemesine Yüce Meclisler üye seçerken, nasıl birkaç tane aday geliyor da bunların arasından Yüce Meclisler seçiyorsa, aynı şekilde bir seçim vardır; başka bir benzetme doğru değildir.

Yalnız, bu seçim olmalı mıdır, olmamalı mıdır noktasında iki tane düşüncenin ikisi de şüphesiz muhteremdir. Bir kısım arkadaşlarımız; Hükümeti Diyanet İşleri Reisini seçerken din adamları bu seçime yardımcı olsunlar diyorlar, temel fikir olarak bu noktadan hareket ediyor ve din adamları bu işe yardımcı olabilmek için şu şu usuller içerisinde üç tane aday seçsinler, Hükümet de bu adaylar arasından birisini seçsin, diyorlar. Bu, elbette bir fikirdir, muhteremdir.

Bunun karşısındaki fikir de aynı derecede muhteremdir ve şüphesiz kuvvetlidir, karşısındaki fikir de; Diyanet İşleri Başkanlığı mehabetli bir mevkidir. Her seçim, seçim olma itibarıyle bünyesinde birtakım mahzurlar getirir. Bir adayın muvaffak olmasını isteyen kimse, öbür adayların aleyhinde çalışır. Diyanet İşleri Başkanlığına üç aday seçileceğine göre, çok daha fazla aday gösterilmesi zarureti vardır. Binaenaleyh, Diyanet Camiasının müftüler ve vaizler arasından seçilen çok geniş bir kadrosu, yarın Diyanet İşleri Başkanı olacak bir kimsenin aleyhinde çalışmış olarak, seçimde onun aleyhinde düşüncelere sahip olarak, başkasını isteyen kimse olarak ortaya çıkacaktır. Bu Diyanet İşlerinin mehabetine zarar verir. Binaenaleyh, Diyanet İşlerinde reis için böyle bir seçimi koymayalım. Zaten Yüksek Din Kurulu gibi

bir ilim heyetini seçerken böyle bir seçim koyuyoruz, fikrine ağırlık vermektedir. Biz Hükümet olarak bu fikre ağırlık veriyoruz. Diyanet İşleri Başkanı seçim mücadelesine girmesin, seçimle Diyanet İşleri Teşkilâtındaki müftü ve vaizlerimiz yarın Başkan diyecekleri kimsenin aleyhinde bir çalışmanın içine girmiş olmasınlar, seçimin mahzurlarını, mehabetinden dolayı bu müesseseye sokmayalım kanaatindeydik.

Ancak, şimdi burada tabiatıyle bu iki fikrin de ağırlığı vardır. Biz ikinci fikre ağırlık veriyorduk; fakat Yüce Senato birinci fikre ağırlık vererek, birinci noktayı kabul etti. 20 nci maddenin kabulüyle artık Diyanet İşleri Başkanının seçimi, Mecliste öyle kabul edilmiş olduğu için, üç kişi arasından Bakanlar Kurulunca seçilmesi noktası kabul edildi.

Şimdi 21 nci maddede eğer biz, bu seçilen üç kişinin içerisinden nasıl atanacağını, Senatonun kabul ettiği maddeyi kabul etmek suretiyle koyarsak, nasıl seçileceği Meclisin kabul ettiği madde ile olmuş; 21 nci madde bu şekilde olursa, bu kanun yürümez. Nasıl tatbik edeceğiz o zaman? Bu kanunun iki maddesi birbiriyle çelişir. Ya Yüce Senato takriri müzakere vesaire yoluyle 20 nci maddeyi de bu maddeye uydurmak durumundadır. Yahut da bu maddeyi de 20 nci madde gibi, Meclisin kabul ettiği metni kabul etmek suretiyle bu kanunu yürümez halden kurtarmak mecburiyetindedir.

Yüce Senatoya saygılar sunarım.

BAŞKAN — Sayın üyeler;

21 nci madde üzerinde müzakereler bitmiştir. Şimdi değişiklik önergeleri üzerinde işlem yapacağız.

Sayın Alâeddin Yılmaztürk, «21 nci maddenin (a) bendinin Millet Meclisinin kabul ettiği metnin kabulünü arz ve teklif ederim.» şeklindeki önergesinden sonra, bir önerge daha göndermişler ve 21 nci maddenin tamamının Meclisten geldiği şeklinde kabulünü teklif ediyorlar. Daha şümullü olduğu için bu önergeyi okutarak işleme koyacağım.

Sayın Başkanlığa

21 nci maddenin tamamının Meclisten geçtiği şekilde kabulünü arz ve teklif ederiz.

Bolu	İstanbul
Alâeddin Yılmaztürk	Ali Oğuz

BAŞKAN — Komisyon katılıyor mu?...

M. CİHAT ALPAN (Cumhurbaşkanınca S. Ü.) — Noksan var bu maddede Sayın Başkan, önergemde bu hususu belirttim; Meclisten gelen maddede noksan vardır...

BAŞKAN — Efendim, şimdi sizin önergeniz üzerinde değil, Sayın Yılmaztürk'ün önergesi üzerinde işlem yapıyoruz. Eğer bu önerge reddedilirse, diğer önergeler üzerinde işlem yapma imkânını ancak bulabileceğiz Sayın Alpan. Başka bir usul yolumuz yoktur.

Komisyon katılıyor mu efendim?...

GEÇİCİ KOMİSYON BAŞKANI FAİK ATAYURT (Uşak) — Katılmıyoruz.

BAŞKAN — Hükümet katılıyor mu?...

DEVLET BAKANI HASAN AKSAY (İstanbul Milletvekili) — 20 nci maddenin tabiî bir gereği olduğu için katılıyoruz.

BAŞKAN — Hükümet katılıyor, komisyon katılmıyor.

Millet Meclisinin kabul etmiş olduğu metni öneren Sayın Yılmaztürk'ün önergesini oylarınıza arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Şimdi Sayın Bakan, size teveccüh etmiş bir sual var. onu arz ediyorum:

Sayın Hüsamettin Çelebi tarafından verilmiş olan önerge, «Millet Meclisinden gelen metin kabul edildiğine göre, Millet Meclisi metninde yazılı olduğu şekilde seçilen ve atanan Diyanet İşleri Başkanı altı yıllık süre dolmadan da Hükümetçe görevinden alınabilecek midir?»

DEVLET BAKANI HASAN AKSAY (İstanbul Milletvekili) — Alınabilir, çünkü atanmadır.

BAŞKAN — Soru cevaplandırılmıştır.

M. CİHAT ALPAN (Cumhurbaşkanınca S. Ü.) — Sayın Bakandan bir sorum var.

BAŞKAN — Buyurunuz efendim.

M. CİHAT ALPAN (Cumhurbaşkanınca S. Ü.) — Efendim, yurt dışı din hizmetleri müşavirliklerine, tedvin edilen kanunun ve mevcut olan 633 sayılı Kanunun hangi maddelerine dayanarak tayin yapabilecekler mi?

BAŞKAN — Buyurunuz efendim.

Suali duydunuz, cevap lütfedecek misiniz Sayın Bakan? Yazılı olarak da verebilirsiniz Sayın Bakan.

DEVLET BAKANI HASAN AKSAY (İstanbul Milletvekili) — «Hangi maddelere» dedikleri için, sadece maddeye bakıyoruz. Yoksa atayabileceğimiz kanaatindeyiz; atayabiliriz.

BAŞKAN — Buyurunuz efendim, eğer bir iki dakika içinde cevap verebileceksiniz, size o süreyi veririz efendim.

DEVLET BAKANI HASAN AKSAY (İstanbul Milletvekili) — Atayabiliriz.

BAŞKAN — Atayabileceklerini ifade ediyorlar Sayın Alpan.

Maddeyi Millet Meclisinden gelen şekliyle oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Madde Millet Meclisinden gelen şekliyle kabul edilmiştir.

DEVLET BAKANI HASAN AKSAY (İstanbul Milletvekili) — Sayın Başkan, maddesini de söyleyebilecek durumdayız; 21 nci maddenin (i) fıkrasından sonraki paragraf başı: «Yukardaki bentler dışında kalan memurlar Başkanlıkça atanırlar.» diyor ki...

BAŞKAN — Sayın Alpan'ın sualine cevap olarak mı?

DEVLET BAKANI HASAN AKSAY (İstanbul Milletvekili) — Evet.

BAŞKAN — Geçti efendim o.

Nitelikler :

Madde 22. — Diyanet İşleri Başkanı ile kuruluşun bütün görevlilerinde (itikadı, ibadeti, tavır ve hareketlerinin İslâm törelerine uygunluğu çevresinde bilinir olduğu) ortak niteliğinin bulunması, ayrıca;

a) Diyanet İşleri Başkaın ile Başkan Yardımcılarının, Din İşleri Yüksek Kurulu Başkan ve üyelerinin, Dinî Hizmetler Dairesi Olgunlaştırma Dairesi Başkanının ve Başmüşavirin dinî yüksek öğrenim görmüş olması yüksek öğrenimden sonra Diyanet İşleri Başkanlığı kuruluşunun çeşitli kademelerinde, din eğitimi veren müesseselerin meslekî öğretim üyeliği ve öğretmenliğinde (veya orta dereceli okulların din ve ahlâk dersleri öğretmenliğinde) toplam en az 6 yıl çalışmış olması ve Arapça bilmesi (Fazla olarak Batı dili bilmek tercih sebebidir.)

b) Teftiş Kurulu Başkan ve üyelerinin Personel Dairesi Başkanının, merkez kuruluşu müdürlerinin, müfettiş yardımcılarının, müftü, yardımcısı ve vaizlerin, yurt dışına atanacak din görevlilerinin dinî yüksek öğrenim yapmış olmaları,

c) Hukuk müşavirlerinin Hukuk Fakültesini bitirmiş olmaları,

d) Mushafları İnceleme Kurulu Başkan ve üyelerinin dinî yüksek öğrenim yapmış ve hafız olmaları,

e) Din İşleri Yüksek Kurulu raportörlerinin dinî yüksek öğrenim yapmış olmaları ve Arapça bilmeleri,

f) Kadrolu imam - hatiplerin imam - hatip okulu II nci devresini bitirmiş olmaları (Bu nitelikte istekli bulunmadığı takdirde imam - hatip okulları I nci devresini bitirenler de atanabilirler.) Müezzin - kayyımların, ilkokul ve Kur'an kursunu bitirmiş olmaları.

g) Kur'an kursu öğretmenliği için imam - hatip okulu II nci devre mezunu ve hafız olanlar (Bu nitelikte istekli bulunmadığı takdirde imam - hatip okulu I nci devre mezunu ve hafız olanlar, bunlar da bulunmazsa ilkokul mezunu ve hafız olanlar tayin edilebilir.)

h) Cenaze imamlarının imam - hatip okulu II nci devresini bitirmiş olmaları (Bu nitelikte istekli bulunmadığı takdirde imam - hatip okulu I nci devresini bitirenler de atanabilirler.) okuyucuların ilkokul mezunu ve hafız olmaları, kadrosuz köy imam - hatiplerinin din bilgisine sahip ve en az ilkokulu bitirmiş olmaları (Din bilgisinin belgesi olarak Kur'an kurslarından alınmış belge ibraz edilmediği takdirde dini bilgisinin derecesi yeterliği Müftülük Komisyonda yapılan sınavla tespit edilir.) lâzımdır.

BAŞKAN — Madde üzerinde söz almak isteyen sayın üye var mı?.. Buyurun Sayın Üçok.

BAHRİYE ÜÇOK (Cumhurbaşkanınca S. Ü.) — Sayın Başkan, sayın arkadaşlar;

Az önce bazı sözlerim yanlış yorumlandı. Papaların kardinallerce seçimi ile İslâmiyeti mukayese ettiğim anlaşıldı ki; ben bunun tam tersini savundum. Bu, katiyen benzemez, İslâm asla buna müsaade etmez. Böyle bir örnek yoktur. İslâm en yüce kılan, dinlerin hepsinden daha yüce kılan yönü de bu yöndür, yani Allah ile kul arasında bir vasıtanın girmeyişidir. Bunu bir kere arz etmek istiyorum.

İkincisi, Halife seçimiyle Diyanet İşleri Başkanı seçimi arasında bir mukayese yapıldı. Bu yanlış oldu. Çünkü, birisi halifedir. Denildi ki, Hazreti Muhammed'in en yakın arkadaşları arasından, onun sevdiği kişilerden, Ashabtan seçilmiştir halifeler. Ondan sonra gelen halifeler gene, işte seçim dönemi, aşağı yukarı Emevi İmparatorluğunun kuruluşuna kadar devam etmiştir, diyelim; o dönemde bile halife devlet başkanıdır, imamdır. Onun için halife ile diyanet başkanını mukayese ettiler; bu doğru değil, yanlıştır. Çünkü, birisi devlet başkanlığı yapmak için seçilmiştir, öteki tamamen bir fetva makamıdır. Zaten İslâmın aslında o zamanlar bir diyanet başkanı mevcut değildir. Onun için bu mukayese de doğru olamamıştır.

Şimdi, 22 nci maddenin 1 nci fıkrasına değinmek istiyorum :

«Diyanet İşleri Başkanı ile kuruluşun bütün görevlilerine (İtikadı, ibadeti, tavır ve hareketlerinin İslâm törelerine uygunluğu çevresinde bilinir olduğu) ortak niteliğinin bulunması...» gibi bir madde konul-

muştur. Kerre içindeki bu ibare, Anayasanın 19 ncu ve 58 nci maddelerine açıkça aykırıdır. Şöyle ki, Anayasanın 19 ncu maddesinin 3 ncü fıkrasında hepinizin bildiği gibi, «Kimse, ibâdete, dinî âyin ve törenlere katılmaya, dinî inanç ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz.» denilmektedir.

Yine, Anayasanın 58 nci maddesinde ise, «Her Türk, kamu hizmetlerine girme hakkına sahiptir.

Hizmete alınmada, ödevin gerektirdiği niteliklerden başka hiçbir ayırım gözetilemez.» kesin hükmü yer almıştır.

Oysa, önümüzdeki tasarının 22 nci maddesinde yer almış olan ve yukarıda açıkladığımız ibare ile Diyanet İşleri Başkanlığında görev alacak herkesin itikadını ve inancını açıklaması öngörülmüştür. Ayrıca itikat, ibâdet, tavır ve hareket bakımından İslâm törelerine uygun yaşadığının çevresinde bilinir olması, gibi sübjektif bir esas da konmuştur.

Ya görev almak isteyen kişi, gerçekte İslâma uyyun hareket ediyor da, cahil çevresi onu İslâma aykırı davranışlar içinde görüyorsa durum ne olacaktır? (Ki, geçen gün de bu misali verdim.) «Bu adam mutekit değildir,» ihbarlarına karşı ne gibi bir işlem yürütülecektir? Bu konudaki endişelerimizi doğrulayan pek yeni birtakım örneklerin var olduğunu da bilmekteyiz. Diyanet İşleri Başkanlığının görevlileri hakkında gerçeklerin yanı sıra iftira dosyaları da küçümsenmeyecek bir düzeye varmıştır.

Ayrıca, Anayasanın 154 ncü maddesine göre. «Genel idare içinde yer alan Diyanet İşleri Başkanlığı...» ile ilgili bu kanunda Başkanlığın hukukî temel düzeni hükme bağlanırken, 22 nci maddenin birinci fıkrasında dinî esaslara yer veren ve yukarıda zikri geçen dinsel töreler ve kurallar, hukuk kuralı haline getirilmektedir. Aslında, kuruluşun meslekî fonksiyonunu yerine getirecek olan din görevlileri ile diğer görevliler arasında ayrım yapılmalı ve din görevlileri için gerekli özel nitelikler bir yönetmelikte ayrıca belirtilmelidir. Bu konuyu geçen, maddelere geçmeden önce tümü üzerindeki görüşmelerde de açıklamaya çalıştım; fakat yanlış bir yorum yapıldı. Ben, bunlar için; yani din görevlileri için ayrı bir yönetmelik yapılsın ve onların tavır ve hareketleri, ibadetteki tutumları ayrıca belirtilsin. Oraya ses çıkarmıyorum; fakat diğer görevliler için aynı şeyi istemek Anayasanın 58 nci maddesine açıkça aykırı düşüyor, bunu arz etmek istiyorum.

Bu kanunun görüşülmesi sırasında, ilk oturumda, bunu açıkça belirttiğim halde, sanki ben, Diyanet İşleri Başkanlığının meslekten olanlarında bazı niteliklerin bulunmasına karşıymışım gibi bir intiba yaratılmış ve bu yaratılan intibaın varyasyonlarının birinde şu sözler yer almıştır:

«Evvelâ, bu bir İslâm Diyanet İşleri Başkanlığıdır. Şurasını kabul ederiz ki, evvelâ buraya bir Hıristiyanı tayin etmek mümkün değildir. Herhangi bir Hıristiyan veya bir dinsiz getirip, buraya sen Diyanet İşleri Başkanı olacaksın, sen İstanbul'a müftü olacaksın, sen falan yere vaiz olacaksın, demeye imkân ve ihtimal yoktur» denilmiştir.

Çok rica ederim sayın senatörler, benim ifadelerim acaba açık değil mi? Ben, din görevlileri için ayrı bir yönetmelik yapılsın, aranan nitelikler orada gösterilsin, diyorum; yani, meslek memurları olan Diyanet Başkanından imam ve vaizlerine kadar tüm meslek görevlileri için gerekli nitelikleri arayan bir yönetmelik düzenlensin diyorum. Bu sözler, Diyanet İşleri Başkanının bir Hıristiyan veya dinsiz olabileceği demek midir? Lütfediniz sayın arkadaşlarım, böyle bir şeyi düşünmek eşyanın tabiatına aykırı düşmez mi? Bir Musevîden müftü, bir Mıristiyandan Diyanet Başkanı.. Bunu kim düşünebilir? Nasılakla gelebilir?... Ben, sadece bu fıkra kaldırılsın ve bir ayrım yapılsın, tüm görevliler için aynı nitelikler aranmasın, diyorum. Örneğin; kuruluşta görev almak isteyen bir mütercimin, bir şoförün, bir odacının, bir daktilo hanımın namaz kılıp, oruç tutup tutmadığı hakkında çevresinin tanıklığına başyurulmasın, buna gerek olmadığı Anayasamızla belirlenmiştir, diyorum.

Geçen oturumda bu konuyu açıklamak için, ama konunun esasına en küçük bir etkisi olmayacak bir misâl verdim. Dedim ki, Diyanet İşleri Hastanesinde görev alacak doktor ve diğer sağlık personelinin oruç tutup tutmadığı da aranacak mıdır?

Bunu şimdi şöylece düzeltiyorum: Diyanet İşleri Başkanlığında görev alacak doktorun oruç tutup tutmadığı da aranacak mıdır?

Ben yeni telefon rehberinde 28 hatlı Diyanet İşleri Başkanlığı telefon numaraları sütununda «Ahmet Örs Hastanesi» adını taşıyan bir hastanenin kaydına rastladım da o nedenle, hastane dedim. Diyanet Başkanlığı Hastanesi diye halk arasında isim yapmış olan bu hastane aslında; yanılmıyorsam, eski Diyanet Başkanlarımızdan sayın Tevfik Gerçeker zamanında, teşkilâtın gerek merkez gerek taşra mensuplarının girişim ve yardımlarıyle kurulmuştu sanıyorum. Meğer, hastane şimdi pek yeni olarak vakıf haline dönüştürülmüş.

Kanunun esası üzerinde en küçük bir etkisi olmasa da saygılarımla düzeltmek isterim.

BAŞKAN — Buyurun sayın Özgüneş.

MEHMET ÖZGÜNEŞ (Tabiî Üye) — Sayın Başkan, Cumhuriyet Senatosunun sayın üyeleri;

Bu kanun üzerinde sayın senatörlerin geniş ölçüde söz alıp konuşmuş olmalarını memnuniyetle karşılamak lâzım geldiği kanaatindeyim. Çünkü konu, Devletin temelini teşkil eden lâiklikle yakından ilgilidir. İnancımız odur ki; lâiklik ilkesi Türkiye Cumhuriyetinin temelidir. Lâiklik ortadan kalktığı gün, Türkiye Cumhuriyetinin bugünkü hüviyetinden bahsetmek mümkün değildir. Şu hale göre, ortaya getirilen kanun tasarıları ve teklifleri acaba bu lâiklik ilkesini yeteri kadar koruyor mu, korumuyor mu? Lâiklik ilkesine aykırı mı, değil mi? Bunun iyice tespit edilmesine şüphesiz ki ihtiyaç var. Nitekim konuşan arkadaşlarımız bu mevzua temas ettiler.

Ancak ben gördüm ki; lâiklik anlayışları arasında büyük farklar var. Kimisi, lâiklik adına buraya Hıristiyanları ve İslâmiyetin bütün mezheplerini getirmek istedi. Gayet tabiî ki bunun karşısına çıktık. Dedik ki; «Atatürkçülüğe aykırıdır.» Atatürkçü düşünüş, Misakı Millî hudutları içerisinde Türk birliği ve Türk bütünlüğüne dayanır. Bunun karşısına çıkan her fikir Atatürkçülüğe aykırıdır.

İkincisi; biz dedik ki; «Bu halkın ihtiyacı değil.» Eğer halk cidden birtakım mezheplerin Devlet eliyle organize edilmesini arzu etseydi siyasî partiler mutlaka Devletin, halkın bu arzusunu getirirler, buraya koyarlar. Halbuki bugüne kadar, ben 15 yıldır bu Parlamentonun içindeyim, hiçbir siyasî partinin gelip de burada, şu mezhepleri Devlet eliyle organize edelim dediğini görmedim. Şu halde demek ki, bu, halkın ihtiyacı da değil.

Arkadaşlarım;

Ayrıca, mehzepleri organize etseniz ne olacak? Acaba Havzı Kebir pis midir, temiz midir? Buna mı karar vereceğiz? Türkiye Cumhuriyetinde «Havzı Kebir pis midir, temiz midir?» konusunda bakteriyologlar karar verir arkadaşlar. Yok efendim falan şey şöyle olursa, kadının iddet müddeti ne kadardır? Buna doktor karar verir. Türkiye Cumhuriyetinde Abdülhamit devrinden de geride kalmış, o zamanın hükemasına sorularak mezhep şeyhlerinin tespit ettiği hususları Türkiye Cumhuriyetinde bugün ortaya koymak mümkün değildir. Hele kanunlara sokmak hiç mümkün değildir.

Şu halde şurasını açıkça belirtelim ki; birtakım konular Atatürkçü düşünüşe karşı çıktığı gün, biz bunun karşısına çıkmayı görev sayarız ve bunu aynı zamanda hak sayarız.

Arkadaşlarım;

İkinci konuya gelince; lâikliğin üç ayrı anlayış tarzı var : Sayın Başkanımızın müsamahası ile bunu ortaya koymaya mecburum.

Birincisi siyasî lâiklik :

Devlet otoritesi, Devlet gücü bir memlekette dinden gelmiyorsa, orada siyasî lâiklik vardır. Eğer bir Devlet gücünü dinden alıyorsa veya dince mukaddes tanınan birtakım şeylerden alıyorsa, orada gayet tabiî ki siyasî lâiklik yoktur.

Türkiye'de Saltanat kaldırıldığı gün siyasî lâiklik başlamıştır. Çünkü Osmanlı Sultanları kendi siyasî güçlerini dinden alırlardı.

İkincisi hukukî manada lâiklik :

Kanunlar yapılırken herhangi bir dinin naslarından hareket ediliyorsa, orada hukukî lâiklik yoktur. Eğer herhangi bir dinin naslarından hareket edilmiyorsa, objektif olarak kanunlar yapılıyorsa, bu takdirde orada hukukî anlamda lâiklik de vardır.

Arkadaşlarım;

Üçüncüsü, en mühimi, lâiklik adına sıksık ortaya sürülen nokta felsefî lâikliktir. Felsefî anlamda lâikliğe göre hiçbir inanç ve imandan hareket etmemek, ferdin kafasını inanç ve iman bakımından boşlatmak ve böylelikle onun yerine müspet ilmi koymaktır.

Şu halde burada gerçekten, dinlerle bu lâiklik anlayışının bir çatışması vardır. Mühim, bazı konulara iman eden insandır. Nitekim Marksizmin ana temellerinden biri de budur. Marksizm der ki; «Din afyondur. Dini, siz ferdin kafasından çıkarmadıkça, onun yerine müspet ilmi koyamazsınız.» Öyleyse Marksizm mecburen din düşmanlığı yapmıştır. Felsefî anlamda bazı lâiklik esaslarını kabul eden insanlar, genel manada lâikliği savunuyoruz diye dinsizliği savunurlar.

Bakıyoruz; acaba Atatürkçü düşünüş hangi taraftadır?

Atatürk'le hemzaman olan, aynı zamanda ortaya çıkan bir tarafta Rus İhtilâli var, bir tarafta da Türk İhtilâli var. Türk ihtilâlcileri; ilk ihtilâlcileri, bilhassa Atatürk ve arkadaşları hukukî anlamda ve siyasî anlamda lâikliği kabul ettikleri halde, felsefî anlamda lâikliği reddetmişlerdir ve şimdiye kadar yapılmış olan, bütün Atatürk zamanında çıkarılmış bu hususdaki kanunlar işte burada. Hepsinin de ismi istisnasız «İslâmiyet» diyerek başlamıştır. Demek oluyor ki; hiçbir zaman Atatürkçü düşünüş, dini, fertlerin kafasından söküp atmayı hedef tutmamıştır.

Atatürk ve arkadaşları hiçbir zaman Marksizmle bu hususta birleşmemişlerdir. Atatürk kadar güçlü

olmayan, Atatürk kadar kuvvetli olmayan bir lider o devirde rahatlıkla Marksist sosyalizmin etkisi altında kalabilirdi; ama Atatürk'ün büyüklüğü şuradadır ki, memlekette birtakım yeşil ordu var, yeşil ordu biraz İslâmî gibi görünüyor; ama tam Marksist bir partidir. Bir tarafta yeşil ordu var, bir tarafta kalpaklarına kırmızı şerit takıp biz Marksistiz diye gezenlerin propagandalarına rağmen, Atatürk'e tazyiklerine rağmen, Atatürk Marksist sosyalizmi reddetmiştir. Kim; «Ben Marksist sosyalistim; ama Atatürkçüyüm.» derse, ya gafildir, ya sahtekârdır. Çünkü Marksist sosyalizmle Atatürkçülüğün birleşmesine imkân yoktur.

Şimdi gelelim şu maddenin metnine. Ben burada ne demişim: «Bir kamu hizmeti gören din görevlileri sureti katiyede kendileri herhangi bir dinin inançlarını yaşatmak mecburiyetinde bırakılmamalıdır iddiası, bu Meclisin içinde de, dışında da savunulmuştur.»

Arkadaşlarım;

Ben burada demiştim ki; her mesleğin kendine mahsus birtakım hususiyetleri var. Meselâ; Orduda bir subayın hangi dansı yapıp, hangi dansı yapamayacağı hükme bağlanmıştır. Subay olduğunuz gün bazı dansları yapamazsınız; yasaktır. Öyle. Eğer her dansı yapmayı arzu ediyorsanız, subay olmayıverirsiniz. Ayrıca, subaylığın yazılmayan kaideleri de vardır. Meselâ hiçbir kanunda veya talimatta subayın şemsiye taşımayacağı hükmü yoktur; ama hiç ömrünüzde yolda şemsiye taşıyan subay gördünüz mü? Öyledir. Bu ocağın âdetidir. Hiçbir subay şemsiye taşımaz; ama hiçbir kanun ve nizamda da bu yazılı değildir. Her mesleğin kendine mahsus birtakım örfleri, âdetleri vardır.

Arkadaşlarım;

Şimdi burada biz ne yapmışız? Bir müftüyü alınışız. Hıristiyan, layiklik anlayışına aykırı olarak (Çünkü Anayasa Mahkemesi kararıyle sabit ki; bir Hıristiyan lâiklik anlayışı var, bir de Türkiye Cumhuriyetinin lâiklik anlayışı var) Türkiye Cumhuriyeti lâiklik anlayışı içerisinde din görevlilerinin kamu hizmeti içerisinde; yani genel idare içerisinde bulunacağını Anayasa hükme bağlamış.

Şimdi diyoruz ki; müftüyü alalım, ama müftünün vasıflarını dışarıda bırakalım. Müftüyü kamu hizmetlerinin içerisine aldığınız gün, müftünün vasıflarını da bu kanunun içerisine almak zorundasınız. Müftü, inancını yaşamak zorundadır. Olmazsa ne olur arkadaşlar? Şimdi meseleyi arz edeyim. Ben burada lâik bir Devletin lâik bir Meclisinin üyesiyim. Ben burada bir din görevlisi de değilim. Bir dindar olarak da konuşmuyorum; ama iki nokta var. Tarihte misalleri var. Şimdi biz dinin inancını yaşamayan müftüyü, vaizi, imamı getirsek, sonu ne olur? Ne olduğu Özbekistan'da, Türkistan'da tecrübe edilmiş. İki şey olur arkadaşlarım :

Birisi, bu şekilde lâubali, kendi dediğini yapmayan, kendi inancını yaşamayan insanların halka örnek oluşları menfi yönde olur, halk dine karşı lâubali davranmaya başlar. Din görevlilerinin kıymeti, itibarı halk nazarında azalır. Halk, dine lâubali bir görüşle bakmaya başlar, halkın inançları sarsılır. Birinci nokta budur.

İkincisi; bunun etkisi altında bir kısım insanlar birtakım sapık cereyanlara doğru giderler. Dikkat edin, nerede din duyguları üzerine baskılar yapılmışsa, ne zaman yapılmışsa birtakım sapık akımlar ortaya çıkmıştır.

Çünkü, maşerî arzular üzerine yapılan baskılar, maşerî şuur altına iner ve maşerî şuur altından birtakım maşerî hastalıklar halinde ortaya çıkar. Bu sosyolojik bir kaide. Siz tutup, apdest almaz, namaz kılmaz, kendi inancını yaşamaz bir müftüyü tayin ederseniz, bu takdirde bu müftünün karşısında halk ikiye ayrılır. Bir kısmı müftüyü örnek alır, onlar da dinle lâubali davranmaya başlar, onlara karşı inançları azalır. İkinci kısmı da, birtakım aşırı akımlara doğru gitmeye başlar. Örnek verdim.

Arkadaşlarım;

Ben mecbur kaldım, onun için arz ediyorum. 1946 yılında Sivas'ta görevliydim, takım komutanıydım. Almanlar safına geçmiş olan Özbekistan, Türkistan, Kırım'dan bazı subaylar ve erler hastalanmışlar ve bizim Türk Ordusu tarafından enterne edilmişlerdi ve Sivas Askerî Hastanesinde tedaviye getirilmişlerdi. İki tanesinin ismi dahi hatırımda; Batı Türkistan'dan er Mehmet ve Kırım'dan Muhabere Üsteğmeni Lûtfi ile bu konuları uzun uzun konuştuk. Özbekistan'da ve Türkistan'da evvelâ Marksistler, tutmuşlardır, birtakım ipe sapa gelmez adamları din görevlisi olarak görevlendirip halkın din duygularını zayıflatmayı denemişlerdir; fakat bakmışlardır ki, bunlar aşırı akımlara gidiyorlar, saçma akımlara gidiyorlar, sonunda bunlardan vazgeçmişlerdir.

Bugün bunu denemenin bir faydası yok. Biz ne diyoruz; diyoruz ki, eğer bir insan gelip de din görevlisi olacaksa, bu takdirde inancını yaşamak zorundadır. İnancının, kendi telkin ettiğinin aksine hareket ettiği gün, bu adama gerekli tedbirler alınmalıdır. Karşımızdakiler ne diyor bizim için?.. Deniyor ki,

efendim 657 sayılı Kanunun 8 nci maddesinde yeteri kadar hüküm var. Yoktur arkadaşlar. Sadece, itibar ve güvenlik gibi, son derece subjektif iki tane unsur getirilmiş, bu unsurların müeyyidesi de sadece kınamadır, ihtardır.

Şu halde demek ki, eğer bir müftü veya vaiz kendi inancını yaşamazsa, İslâmın men ettiği işleri yaparsa, yapacağınız şey, sadece ihtar vermekten ibarettir. Bu mümkün değildir ve yer yüzünde bana hiçbir din câmiası gösteremezsiniz ki, orada din görevlileri kendi dinî inançlarını yaşamaktan müstağni tutulsun.

Daha evvel arz ettim; geçenlerde Süryani Kadim Başpapazı Aziz efendi geldi. «Aziz efendi, bir şeyi merak ediyorum; sizin kiliseye hademe alınırken, süpürgeci alınırken, şu alınırken, bu alınırken kiliseye gitmeyenleri alabilir misiniz?» dedim. İmkân ve ihtimal yok. Dedi. Verdiği cevap bu.

Şimdi, yeryüzünde bana bir yer gösterin ki, Mecusisinden, Hıristiyanına kadar herhangi bir kendi inancını yaşamayan insan din görevlisi olarak görevlendirilsin... Buna imkân yok arkadaşlar. Buna imkân ve ihtimal yoktur.

Baştan yine bir konuya dönelim, mezhepler konusuna: 1935'te Atatürk nüfus cüzdanlarına mezheplerin yazılmasını dahi yasak etmiştir. Bu, Atatürk'ün tatbikatı. Şimdi, bir tarafta Atatürkçü yolu takip edeceğiz, öbür tarafta Atatürk'ün tatbik ettiği sistemin zıddına bir sistemi teklif edeceğiz... Buna imkân yok; bunu benim kafamın kavramasına imkân yok. Bunu arz ettiğim zaman, her halde kimsenin beni itham etmemesi lâzımdır.

Binaenaleyh arkadaşlarım, madde yerindedir. Şahsî kanatim odur ki, bu madde yerindedir.

Geçen oturumda söylediklerimi tekrar edeyim; bu kanun ilk defa rahmetli İsmet İnönü'nün Başbakanlığı zamanında teklif edilmiştir. Felsefî mânada eğer lâikliğe aykırı derseniz, peki derim, doğrudur; ama hukukî ve siyasî anlamda layikliğe sureti katiyede aykırı değildir. Bizzat İsmet İnönü gibi bir zat ki; lâiklik hususunda son derece titizdir, o teklif etmiştir.

İkinci olarak karşımıza bu Hükümet teklifi, 10 yıl tatbik edilip herhangi bir mahzuru görülmedikten sonra, sayın Ecevit tarafından imzalanarak gönderilmiştir. Hiç kimse sayın Ecevit'in lâiklik konusunda tavizci olduğunu iddia edemez. Nihayet arkadaşlarım, 10 yıl zarfında bu memleketin çeşitli Başbakanları tarafından bu kanunlar tatbik edilmiş ve şimdiye kadar bir tek şikâyet de çıkmamıştır.

Bir örnek daha vereyim; lâiklik konusunda son derece titiz bir parti olan Birlik Partisi, başka bir bakımdan, 657 sayılı Kanundan din görevlilerinin para almasının Anayasaya aykırılığını iddia etmiştir; ama bu maddenin Anayasaya aykırılığını iddia etmemiştir.

Şu halde, madde son derece yerindedir, kabulünde fayda olduğu kanatindeyim.

Saygılar sunarım. (A. P. ve M. S. P. sıralarından alkışlar.)

BAŞKAN — Sayın Üçok. Buyurunuz efendim.

BAHRİYE ÜÇOK (Cumhurbaşkanınca S. Ü.) — Efendim, vaktinizi almayacaktım; ama bir küçük yanlış anlama oldu, onu düzeltmek için söz almak zorunda kaldım.

«Atatürk devrinden beri İslâm Dini denmiştir, bu kanun o zamandan beri böylece geçmiştir.»dediler. Ben Atatürk dönemindeki Kanunun 1 nci maddesini müsaadenizle okuyacağım. Yalnız şu kadarını arz edeyim ki, o zaman Anayasada «Türkiye Devletinin dini, dini İslâmdır.» yazılı idi. Daha henüz laiklik kabul edilmemişti. 1928 yılına kadar da sürmüştür; yani «Devletin, dini, dini İslâmdır.» maddesi 1928 yılına kadar sürmüştür. Ancak, 1937'de de Devletin lâik olduğu ilkesi Anayasaya girmiştir.

Böyle gayet ince bir düşüncenin temelleri daha 1924'te atılmıştır. Bunun da 1924 (3 Mart 1340) tarihinde hazırlanmış olan 429 sayılı Kanunun 1 nci maddesinden şöylece görmekteyiz :

«Madde 1. — Türkiye Cumhuriyetinde muamelâtı nasa dair olan ahkâmı teşri ve infazı Türkiye Büyük Millet Meclisi ile onun teşkil ettiği Hükümete ait olur.»

Şimdi buraya dikatinizi istirham edeceğim; bakınız yalnız, «Dini mübini İslâmın bundan maada itikadat ve ibadata dair bütün ahkâm ve mesalihinin tedviri ve müessesatı diniyenin idaresi için Cumhuriyetin makamında (Bir Diyanet İşleri Reisliği) makamı tesis edilmiştir.»

Görülüyor ki bu, son derece ince bir düşünüşün ifadesidir. Atatürk bu maddeyi hazırlarken 1937'de Anayasaya koyduracağı layiklik ilkesi ile Kanunun bu maddesinin çelişmemesini hesap etmiştir.

Arz eder, saygılar sunarım.

BAŞKAN — Sayın Özgüneş, buyurunuz efendim.

MEHMET ÖZGÜNEŞ (Tabiî Üye) — Sayın Başkan, sayın senatörler;

Tekrar huzurunuzu işgal etmek mecburiyetinde kaldığım için özür dilerim.

Evvelâ meseleleri doğru vazetmek lâzım. Ben, «Bu Kanun Atatürk'ten beri gelmiştir.» demedim. Herkes bilir ki, bu 638 sayılı Kanun 1965 senesinde çıkmıştır ve açıkça burada belirttim ki, rahmetli İnönü'nün Başbakanlığı zamanında gönderilmiştir. Benim belirttiğim nokta, mezhepler davası. Atatürk'ten beri gelir dediğim, mezhepler davası. Atatürk'ten beri bana bir tek misal gösterilebilir mi ki, Türkiye'de mezhepler Devlet eliyle organize edilsin. Bir tek mesele gösterilebilir mi ki, Atatürk'ten bu yana acaba Havzı Kebir temiz midir, pis midir, diye gidip mezhep şeyhinden sorulsun?... Vaki mi arkadaşlarım? Bunu mu organize etmek istiyoruz?

Neyi organize edeceğiz arkadaşlarım, neyi münakaşa edeceğiz?.. Yani Muaviye mi haklıydı, Hz. Ali mi haklıydı; bu meseleyi mi münakaşa edeceğiz? Yezid acaba iyi adam mıdır, kötü adam mıdır; mezhep münakaşası olarak bunu mu münakaşa edeceğiz? Atatürk'ten beri derken, biz bunu belirtiyoruz. Atatürk 1935'te mezheplerin yazılmasını; nüfus cüzdanlarına dahi yazılmasını yasak etmiştir. Kimse bana gösterebilir mi, Atatürk'ün mezhepleri organize ettiğini?

Bir noktayı daha vaktinizi işgal etmemek için mevzubahis etmedim. «İslâm» tabirinin bu kanundan çıkarılması istenildi.

Bakın arkadaşlarım; 1924 Anayasası aslında layik bir Anayasadır. Anayasanın içinde vakıa bir madde var : «Türkiye Cumhuriyetinin dini, İslâm dinidir.» diyor; ama 70 nci maddede, hiç şek şüphe vermeyecek bir şekilde vicdan hürriyetini sağlam koymuştur. Tevhidi Tedrisat Kanunu çıkmıştır. Şer'i mahkemeler ortadan kaldırılmıştır . Hukukî ve siyasî alanda 1924'ten sonra layikliğe aykırı ne varsa, bütün hepsi temizlenmiştir.

Şu halde, bir tek kalan lâfız odur : «Türkiye Cumhuriyetinin dini, dini İslâmdır.» tabiri; ama onun dışında Anayasa baştan sona kadar layik bir Anayasadır ve bütün tatbikat layiktir. Düşünebiliyor musunuz; layiklik olmasaydı, bir Tevhidi Tedrisat Kanunu çıkarılabilir miydi, şer'i mahkemeler ortadan kaldırılabilir miydi?..

Arkadaşlarım;

Kaldı ki, ben size tekrar göstereceğim; işte, çok daha ileride, 22 Haziran 1935 yılında çıkarılan kanun. 1930'a kadar Atatürk inkilâplarının hepsi bitirilmiş ve 1930'dan sonra artık Atatürk inkilâplarının müesseseleşmesi başlamıştır.

Arkadaşlarım;

İşte, burada size, «İslâmiyet» tabirinin nasıl konduğunu açıklamış bulunuyorum. Artık bunlar da inkâr edilemez, 1935'te de layiklik yoktu denmez ya... 2800 sayılı Kanundaki şu cümleye bakan arkadaşlarım : «Müşavere Heyeti azasının ahkâmı İslâmiyede ve ulûm-i şerriyede ihtisası bulunan ulema arasından seçilmesi şarttır.» 1935 yılında Atatürk'ün sağlığında ve bütün kemaliyle layikliğin ortaya koyduğu bir zamanda çıkarılan bir kanun.

Daha bu kadar da değil arkadaşlarım; ondan sonra 1939'da da kanun çıkmış. 5 Temmuz 1939 yılında çıkan 3665 sayılı Kanunda; «Müşavere Heyeti azasının akait ve ulûm-i İslâmiyede ihtisası bulunan ulema arasından seçilmesi şarttır.» diyor.

Şu halde, layiklik olduğu zaman dahi, layikliğin bütün gücüyle yerleştiği zaman dahi, hiç bir zaman Türkiye Cumhuriyeti İslâmiyeti itmemiştir, «İslâmiyet kanunlardan çıksın.» denmemiştir. Hiç kimse «İslâmiyet kelimesini buradan çıkartalım.» diye takrir vermemiştir.

Atatürk inkilâpları dinsiz inkilâp değildir, Atatürk devrimleri dinsizlik değildir. Aksine, Atatürk devrimleri dine saygılı devrimlerdir. Herkesin vicdan hürriyetine, vicdanî inançlarına saygı duyan devrimlerdir.

Binaenaleyh, tekrar ediyorum ki; 633 sayılı Kanunun bu hükmü rahmetli İsmet İnönün'nün zamanında 1965 yılında bu Meclislere teklif edilmiştir. On yıl çeşitli başbakanlar tarafından tatbik edilmiş ve nihayet ondan sonra Sayın Ecevit'in Başbakanlığı zamanında ve Sayın Ecevit'in bizzat imzasıyle Meclislere gönderilmiştir. Bu zevatın, layikliğe aykırı bir kanuna imza koyabileceklerini düşünmek hayaldir.

Saygılar sunarım.

BAŞKAN — Sayın üyeler;

Madde üzerinde yapılan müzakereler sona ermiştir. Şimdi önerge işlemlerine başlıyoruz :

Sayın Yılmaztürk tarafından verilmiş, 22 nci maddenin, Millet Meclisinde kabul edilen metninin kabulünü teklif eden önerisini okutuyorum.

ZİHNİ BETİL (Tokat) — Sayın Başkan, metni okutmadan oylamayınız. Millet Meclisinden gelen metni okutarak oylayınız.

BAŞKAN — Hangileri efendim?.. Önergeyi okutup işleme koyacağım efendim.

ZİHNİ BETİL (Tokat) — Daha önce, Millet Meclisince kabul edilen metnin kabul edilmesini öneren önergeyi oyladıktan sonra, Millet Meclisince kabul edilen metni okutmaksızın oyladınız.

BAŞKAN — Sayın Betil, Millet Meclisinden gelen metnin kabulünü oya koyduğumuz zaman Millet Meclisinden gelen metni okutuyoruz.

ZİHNİ BETİL (Tokat) — Bundan önceki oylamada metni okutmaksızın oyladınız da Sayın Başkanım; bir zuhul oldu. Tekrar etmesin diye söylüyorum.

İSKENDER CENAP EGE (Aydın) — Evet, öyle bir şey oldu.

BAŞKAN — Lüzum yok ikinci sefer okumaya efendim, rica ederim. Yaptığımız işlem yerindedir.

Önergeyi okutuyorum.

Sayın Başkanlığa

Madde 22'nin, Millet Meclisinde kabul edilen metnin kabulünü arz ve teklif ederiz.

Bolu	Yozgat
Alâaddin Yılmaztürk	Süleyman Ergin

BAŞKAN — Komisyon katılıyor mu efendim?

GEÇİCİ KOMİSYON BAŞKANI M. FAİK ATAYURT (Uşak) — Katılmıyoruz.

BAŞKAN — Hükümet katılıyor mu efendim?

DEVLET BAKANI HASAN AKSAY (İstanbul Milletvekili) — Katılıyoruz ve kısaca arz edelim efendim :

Buradaki değişiklik sadece, «Din hizmetleri» yerine «Dinî hizmetler» şeklinde bir değiişkliktir. Yukarıdan beri yaptığımız değişikliğe uyması için Meclis metninin kabul edilmesi zarureti vardır. Yoksa ayrı ayrı iki tane isim olacak.

BAŞKAN — Komisyon katılmıyor, Hükümet katılıyor.

Millet Meclisinden gelen metnin kabulü istikametinde verilen önergeyi oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Millet Meclisinden gelen metin kabul edilmiş bulunuyor.

ZİHNİ BETİL (Tokat) — Sayın Başkanım, yanlışlık oluyor. Samimî olarak arz ediyorum. Bu önerge dikkate alınmıştır. Şimdi, dikkate alınan bu önergeye göre Millet Meclisinden gelen metni okutmanız ve onu oya sunmanız gerekiyor. Millet Meclisinden gelen metin okunmadı.

REFET RENDECİ (Samsun) — Şimdi okunacak ve madde oylanacak.

BAŞKAN — Efendim, bir önerge muamelesi yaptık. Şimdi önergeden sonra, kabul edilen metni okutup tekrar oya sunacağız.

ZİHNİ BETİL (Tokat) — Hayır efendim; siz şöyle tefhim buyuruyorsunuz: «Millet Meclisince kabul edilen metin, kabul edilmiştir.» diyorsunuz. Hayır; önerge kabul edilmiştir. Önerge kabul edildikten sonra Millet Meclisinden gelen metnin okutulması lâzımdır. Bundan önceki maddelerde okutmaksızın şu tefhimle yetindiniz. Bir hata olmasın.

BAŞKAN — Sayın Betil, zabıtları tetkik buyurduğunuz zaman anlarsınız. Sizin belki Sayın Tuna ile konuşma sırasına, ya da süresine tesadüf etmiş olabilir. Biz yaptığımız işlemleri, metinleri okutarak yapıyoruz.

ZİHNİ BETİL (Tokat) — Sayın Tuna, benim yanıma bu madde görüşülürken geldi.

BAŞKAN — Şimdi, önergenin gereği olarak kabul edilen metni okutarak oylarınıza sunacağım.

Madde 22. — Diyanet İşleri Başkanı ile Kuruluşun bütün görevlilerinde (itikadı, ibadeti, tavır ve hareketlerinin İslâm törelerine uygunluğu çevresinde bilinir olduğu) ortak niteliğin bulunması, ayrıca;

a) Diyanet İşleri Başkanı ile Başkan yardımcılarının, Din İşleri Yüksek Kurulu Başkan ve üyelerinin, Dinî Hizmetler Dairesi Başkanının, Olgunlaştırma Dairesi Başkanının ve Başmüşavirin dinî yüksek öğrenim görmüş olması, yüksek öğreniminden sonra Diyanet İşleri Başkanlığı kuruluşunun çeşitli kademelerinde, din eğitimi veren müesseselerin meslekî öğretim üyeliği ve öğretmenliğinde (veya orta dereceli okulların din ve ahlâk dersleri öğretmenliğinde) toplam en az 6 yıl çalışmış olması ve arapça bilmesi (Fazla olarak Batı dili bilmek tercih sebebidir.)

b) Teftiş Kurulu Başkan ve üyelerinin Personel Dairesi Başkanının, Merkez Kuruluşu Müdürlerinin, müfettiş yardımcılarının, müftü, müftü yardımcısı ve vaizlerin, yurt dışına atanacak din görevlilerinin dinî yüksek öğrenim yapmış olmaları,

c) Hukuk müşavirlerinin Hukuk Fakültesini bitirmiş olmaları,

d) Mushafları İnceleme Kurulu Başkan ve üyelerinin dinî yüksek öğrenim yapmış ve hafız olmaları,

e) Din İşleri Yüksek Kurulu Raportörlerinin dinî yüksek öğrenim yapmış olmaları ve arapça bilmeleri,

f) Kadrolu imam - hatiplerin, imam - hatip okulu II nci devresini bitirmiş olmaları (Bu nitelikte istekli bulunmadığı takdirde imam - hatip okulları I nci devresini bitirenler de atanabilirler.) Müezzin - kayyımların, ilkokul ve Kur'an kursunu bitirmiş olmaları,

g) Kur'an kursu öğretmenliği için imam - hatip okulu II nci devre mezunu ve hafız olanlar (Bu nitelikte istekli bulunmadığı takdirde imam - hatip okulu I nci devre mezunu ve hafız olanlar, bunlar da bulunmazsa ilkokul mezunu ve hafız olanlar tayin edilebilir.)

h) Cenaze imamlarının imam - hatip okulu II nci devresini bitirmiş olmaları (Bu nitelikte istekli bulunmadığı takdirde imam - hatip okulu I nci devresini bitirenler de atanabilirler.) okuyucuların ilkokul mezunu ve hâfız olmaları, kadrosuz köy imam - hatiplerinin din bilgisine sahip ve en az ilkokulu bitirmiş olmaları (Din bilgisinin belgesi olarak Kur'an kurslardan alınmış belge ibraz edilmediği takdirde dinî bilgisinin derecesi yeterliği Müftülük Komisyonunda yapılan sınavla tespit edilir.) lâzımdır.

BAŞKAN — Maddeyi okunan şekliyle oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Disiplin Kurulları ve Muhakemat Komisyonu

Madde 23. — Disiplin Kurulları; Yüksek Disiplin Kurulu, Merkez Disiplin Kurulu, İl Disiplin Kurulları olmak üzere aşağıda gösterilen üyelerden teşekkül eder.

A) Yüksek Disiplin Kurulu, Kıdemli Başkan Yardımcısının başkanlığında Din İşleri Yüksek Kurulundan bir üye, Teftiş Kurulu Başkanı, Birinci Hukuk Müşaviri ve Personel Dairesi Başkanından kurulur.

B) Merkez Disiplin Kurulu, Başkan yardımcılarından birinin başkanlığında, İkinci Hukuk Müşaviri, Baş Müfettiş, Baş Müşavir ve Atama İşleri Müdüründen kurulur.

C) İl Disiplin Kurulu, Vali veya görevlendireceği Vali Muavininin Başkanlığında İl Müftüsü, Hukuk İşleri Müdürü ve iki il vaizinden kurulu. (İki vaiz bulunmadığı takdirde, başkanlığın diğer görevlileri arasından müftünün teklifi ve valinin onayı ile boş üyelikler doldurulur.)

D) Diyanet İşleri Başkanlığı teşkilâtında çalışan müftü, vaiz, murakıp, Kur'an kursu öğreticisi ve imam - hatip gibi personelin görevlerinden doğan veya görevlerin yapılması sırasında işledikleri suçlardan dolayı yargılanmaları, Memurin Muhakematı hakkında Kanun hükümlerine göre yapılır.

Merkez teşkilâtında çalışan memurların görev suçları hakkında Yüksek Disiplin Kurulu, Memurin Muhakemat Komisyonu görevini de yapar.

BAŞKAN — 23 ncü madde üzerinde söz alacak sayın üye var mı?.. Yok.

Bu madde üzerinde verilmiş önerge de yoktur.

Maddeyi oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... 23 ncü madde kabul edilmiştir.

Disiplin cezaları

Madde 24. — Diyanet İşleri Başkanlığı Disiplin kurullarınca işlem yapılabilecek görevliler hakkında Devlet Memurları Kanununun disiplin cezalarına ait hükümlerinden başka, görülen hizmetin özelliğinden doğan diğer disiplin suç ve cezaları altı ay içerisinde çıkarılacak bir yönetmelikte belirtilir.

Genel ve özel ceza kanunları hükümleri saklıdır.

BAŞKAN — 24 ncü madde üzerinde söz alacak sayın üye var mı?.. Yok.

24 ncü maddeyi oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Madde 31. — Bu sermayenin işletilmesinden elde edilecek kârlar sermaye 20 milyon TL. yı buluncaya kadar döner sermayeye eklenir. Sermaye bu miktarı bulduktan sonra artanı Hazineye yatırılır ve bütçe gelirlerine geçirilir. Bağış ve yardımlar ile demirbaş eşya 20 milyon liralık tahdidin dışındadır.

BAŞKAN — Madde üzerinde söz alacak sayın üye var mı?.. Yok.

Maddeyi oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Sayın üyeler, şimdiye kadar okunan metinler çerçeve maddeyi teşkil eden 1 nci maddenin ihtiva ettiği ara maddeler idi. Şimdi 1 nci çerçeve maddeyi okutarak oylarınıza sunacağım.

633 sayılı Diyanet İşleri Başkanlığı Kuruluş ve Görevleri hakkındaki Kanunun bazı maddelerinin değiştirilmesine ve bu Kanuna 5 geçici madde eklenmesine dair kanun tasarısı

Madde 1. — 633 sayılı Diyanet İşleri Başkanlığı Kuruluş ve Görevleri Hakkındaki Kanunun 2, 5 nci maddenin 1 nci fıkrası, 6, 7, 8, 11, 12, 13, 15, 20, 21, 22, 23 ve 24 ncü maddeleri ile 31 nci maddenin 2 nci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

BAŞKAN — Madde 1'i okunan şekliyle ve içerdiği bütün ara maddeleriyle birlikte oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... 1 nci madde kabul edilmiştir.

Madde 2. — 633 sayılı Kanuna aşağıdaki geçici 8, 9, 10, 11 ve 12 nci maddeler eklenmiştir :

Geçici Madde 8. — Bu kanun yürürlüğe girdiği tarihte vekil imam - hatip olarak görevli bulunanların:

a) 10 yıl süre ile - Disiplin sebepleri dışında bir sebeple - görevlerine son verilemez. Ancak kendi istekleri veya idarî zaruretlerle yerleri değiştirilebilir. Bu süre içinde Devlet memurlarına tanınan sosyal haklardan yararlanırlar.

b) Bu gibiler (Diyanet İşleri Başkanlığınca tespit edilecek süre içinde müracaat etmeleri halinde) Diyanet İşleri Başkanlığınca, bu Kanunun yürürlüğe girmesinden itibaren 6 ay içinde Kur'an-ı Kerim, dinî bilgiler ve hitabet konularından bir sınava tabi tutulurlar. Bu sınavda başarı gösterenler öğrenim durumlarına uygun imam - hatip kadrolarına asaleten atanırlar. Kazanamayanlar veya bu sınava katılmayanlar için sınav tarihinden itibaren iki yılda bir olmak üzere dört defa daha sınav açılır..

c) Vekil imam - hatipler bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren 6 yıl içinde imam - hatip okulu 1 nci devre diploması ibraz ettikleri takdirde asaleten imam - hatip kadrolarına atanırlar ve bunların vekil imam - hatiplikte geçen hizmet süreleri öğrenim derecelerine göre kademe ilerlemesi ve derece yükselmesi suretiyle değerlendirilir.

BAŞKAN — Çerçeve 2 nci maddeye dahil geçici 8 nci madde üzerinde söz alacak sayın üye var mı?.. Yok.

Bu madde üzerinde verilmiş önergeler var, arz ediyorum.

Cumhuriyet Senatosu Başkanlığına

633 sayılı Diyanet İşleri Başkanlığı Kuruluş ve Görevleri hakkındaki Yasanın bazı maddelerinin değiştirilmesine ve bu Yasaya beş geçici madde eklenmesine dair Yasa tasarısının geçici 8 nci maddesinin (a) ve (b) fıkralarının (a) fıkrası olarak aşağıdaki şekilde değiştirilmesini ve (c) fıkrasının (b) fıkrası olarak sıralamanın yapılmasını arz ve teklif ederim.

Rize
Talât Doğan

Teklif edilen :

(a) .— Görevli bulunan vekil imam - hatipler durumlarına uygun imam - hatip kadrolarına asaleten atanırlar ve bunların vekil imam - hatiplikte geçen hizmet süreleri öğrenim derecelerine göre kademe ilerlemesi ve derece yükselmesi suretiyle değerlendirilir. Yeniden atanacak imam - hatiplerin, imam - hatip okulu ikinci devre mezunu, yoksa birinci devre mezunu olmaları icabeder. Her iki devre mezunu, talipli bulunmadığı hallerde ilkokul mezunları imtihanla ve asaleten atanırlar.

Gerekçe :

Halen görevli bulunan vekil imam - hatipler mahallî müftülüklerce Diyanet İşleri Başkanlığının mevzuatına ve emirlerine göre imtihan edilerek hak kazananlar arasından alınmışlardır. Müktesep hakları vardır. Müktesep haklara dokunulması sakıncalıdır. Bu sakıncanın giderilmesi için önerge tanzim edilmiştir.

BAŞKAN — Önerge üzerinde Komisyonun düşüncesi nedir? Önergeye katılıyor musunuz?

GEÇİCİ KOMİSYON BAŞKANI M. FAİK ATAYURT (Uşak) — Sayın Başkanım, katılmıyoruz. Zaten bu önerge Komisyonumuza da verilmişti. Aynı mahiyettedir; reddedilmiştir. Ret sebepleri raporumuzda gösterilmiştir.

Arz ederim.

BAŞKAN — Sayın Hükümet katılıyor mu?

DEVLET BAKANI HASAN AKSAY (İstanbul Milletvekili) — Katılmıyoruz.

BAŞKAN — Sayın Talât Doğan'ın vermiş olduğu önergeye Hükümet katılmıyor, Komisyon katılmıyor.

TALÂT DOĞAN (Rize) — Önergemi izah etmek istiyorum.

BAŞKAN — Sayın Doğan, buyurunuz efendim.

TALÂT DOĞAN (Rize) — Sayın Başkan, muhterem senatörler;

Görüşmekte olduğumuz Diyanet İşleri Başkanlığı Kanunundaki değişiklik ve geçici maddeler ilâvesi hakkındaki kanun tasarısının geçici 8 nci maddesi üzerinde verdiğim önergenin kısa bir açıklamasını yapmak istiyorum.

Diyanet İşleri Başkanlığı camiasında hepimizin bildiği gibi, huzursuzluk ve güvensizlik kaynağı olan bir vekil imam - hatipler meselesi vardır.

Tüm siyasî partilerimiz son genel seçimde resmî bildirgelerinde ve seçim propagandası sırasında yetkililerinin konuşmalarında bu meselenin vekil imam - hatiplerin lehine kesinlikle halledileceği bildirilmiş ve söylenmşti. Oysa ki, yüksek huzurlarınızda bulunan tasarının geçici 8 nci maddesi 10 sene süreli bir tasfiye yasasıdır. Devamlı imtihan korkusu ve heyecanı içerisinde 10 sene gibi uzun bir süre bu personelin tutulması hakkaniyete uygun değildir. Kamu sektöründe çalışan hiçbir meslek kuruluşu personeline bu muamele nasıl reva görülemez ve katlanmaları beklenemezse, aynı şekilde vekil imam - hatiplere de re-

va görülmesi ve katlanmalarının beklenmesi hukuk kurallarına aykırı olur.

Geçici 8 nci madde bu şekliyle kabul edilecek olursa, mesele yıllarca devam edecek, huzursuzluk ve güvensizlik artacaktır. Bugünkü durumda ve tasarının getireceği şartlarda vekil imam - hatiplerin görev emniyeti yoktur. Her zaman görevlerine son verilebilir; hastalıklarında, yasal ve mazeret izinlerinde maaşları kesilir, bu sürelerde sosyal yardımlardan istifade edemezler; çünkü görev ve geçim emniyetleri yoktur.

Vekil imam - hatipler; zamanlarındaki usullere uygun imtihanla göreve alınmışlardır, müktesep hakları vardır, kesinleşmiştir. Demokratik parlamenter rejimimizde hukuk Devletimizde müktesep haklar yeni yasalarla geri alınamaz. Alınacak olursa, toplumda hiçbir surette güvence kalmaz.

Vekil imam - hatipler de; kamu sektörü personeli gibi, Personel Yasası rejimine bağlıdırlar, Devlet memurudurlar. Devlet memuru olan bir kişi, memuriyet süresince devamlı denetim ve kontrol altında bulunur. Bu husus, meslekî, ilmî, idarî, ahlâkî yönlerden dikkate alınır. Memuriyette namzetlik süresi ve bu süreyi başarıyle geçirenler için devamlı memuriyet süresi vardır. Bu sürelerde tezkiye sistemiyle bir memur her yıl vasıflarıyle tespit olunarak, nitelikleri sicil dosyasında saklanır. İki yıl tezkiye alamayan memur yer değişikliğine tabi tutulur. Bu yerde de bir yıl tezkiye alamayan memur kifayetsizlikten emekliye sevk edilir ve yine Personel Yasasındaki başka mekanizmalar memur hakkında işletilebilir ve netice tahakkuk ederse, işine nihayet verilebilir. Tasfiye Yasası yerine pekâlâ bu mevzuat vekil imam - hatipler hakkında da uygulanabilir.

Diyanet İşleri Başkanlığı, yasa gereği işlemleri işleteceği yerde; yani kendi kendini işe verip, yetişip, yetiştireceği yerde; kolay yolu tercihle bu tasfiye yasa tasarısı getirilmiştir.

Bugünkü modern sevk ve idarede hizmet içi eğitim, işbaşında eğitim, kısa ve uzun vadeli gelişme kursları yöntemleri vardır. Vekil imam - hatipler bu yöntemlerle, eksiklikleri varsa tamamlayabilirler. Tamamlayamayanlar Personel Yasası uyarınca işleme tabi tutulurlar, tasfiye yasasıyle değil.

Haksızlığın giderilmesi için önergenin dikkate alınmasını Yüce Senato üyesi arkadaşlarımdan istirham eder, hepinize saygılarımı sunarım.

BAŞKAN — Sayın Talât Doğan önergesini açıklamış bulunuyor. Komisyon ve Hükümet bu önergeye katılmadıklarını ifade etmişlerdi.

Başka söyleyecek sözünüz var mı efendim?..

DEVLET BAKANI HASAN AKSAY (İstanbul Milletvekili) — Sayın Başkan, vekil imamlar meselesi bu maddeyle son derece âdil ve yerinde bir şekilde halledilmektedir.

«10 yıl süre ile disiplin sebepleri dışında bir sebeple görevlerine son verilemez. Ancak, kendi istekleri veya idarî zaruretlerle yerleri değiştirilebilir. Bu süre içinde Devlet memurlarına tanınan sosyal haklardan yararlanırlar.» şeklinde 10 yıllık çok geniş ve büyük bir süre tanınmıştır. Bu, gayet iyi bir durumdur. Bunun dışında Diyanet İşleri camiasında 10 yıl içerisinde bir imtihan veremeyecek durumda olan kimselerle seviyeyi bozmamak zarureti vardır. Bu, Diyanet camiasına saygının tabiî bir icabıdır. Bu seviyeyi yüksek tutmak zarureti vardır.

Saygılar sunarım.

BAŞKAN — Sayın üyeler, Sayın Talât Doğan'ın önergesine Hükümet ve Komisyon katılmıyor; kendileri önergelerini izah ettiler. Önergeyi oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Önerge kabul edilmemiştir.

8 nci maddeyi okunan şekliyle oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... 8 nci madde okunan şekliyle kabul edilmiştir.

Geçici 9 ncu maddeyi okutuyorum efendim.

Geçici Madde 9. — Vekil imam - hatip olarak atanıp da, bu kanun yürürlüğe girmeden önce imam - hatip okulu diploması alarak asıl imam - hatipliğe geçirilmiş olanların vekil imam - hatiplikte geçmiş hizmetleri de geçici 8 nci maddenin (c) fıkrası hükümlerine göre değerlendirilir.

BAŞKAN — Madde üzerinde söz alacak sayın üye var mı efendim?.. Yok. Madde üzerinde önerge yoktur. Maddeyi okunan şekliyle oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Madde okunan şekliyle kabul edilmiştir.

Geçici 10 ncu maddeyi okutuyorum efendim.

Geçici Madde 10. — Bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihte mülhak vakıflara ait cami ve mescitlerde görev yapan cami görevlileri, Diyanet İşleri Başkanlığı kadrolarına atanırlar. Mülhak vakıflarda geçen hizmetleri öğrenim durumlarına göre kademe ilerlemesi ve derece yükselmesi suretiyle değerlendirilir.

Mülhak cami görevlilerinden bu kanun yürürlüğe girmeden önce Diyanet İşleri Başkanlığı kadrolarına geçenlerin mülhak vakıflarda geçen hizmet süreleri de öğrenim durumlarına göre kademe ilerlemesi ve derece yükselmesi olarak değerlendirilir.

Bu gibilere Vakıflar Genel Müdürlüğünce veya mütevellilerince ödenmesi gereken ücretler Hazineye irat kaydedilir.

BAŞKAN — Geçici 10 ncu madde üzerinde söz almak isteyen sayın üye var mı efendim?.. Yok. Önerge de yoktur. Geçici 10 ncu maddeyi okunan şekliyle oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Geçici 11 nci maddeyi okutuyorum efendim.

Geçici Madde 11. — Din İşleri Yüksek Kurulunun bu kanunun yürürlüğe girmesinden sonra yapılacak ilk seçimleri boş üyelikler için yapılır. Üyelerin yarısının üç yılda bir yenilenmesini sağlamak amacı ile, ilk seçimden üç yıl sonra yapılacak seçimde yenilenecek olanları tespit etmek üzere, bu seçimden iki ay önce, bütün üyeler için ad çekmeye başvurulur. Din İşleri Yüksek Kurulu Başkanı hakkında ad çekme işlemi uygulanmaz.

BAŞKAN — Geçici madde 11 üzerinde konuşmak isteyen sayın üye var mı efendim?.. Yok. Madde üzerinde verilmiş bir önerge var, okutuyorum.

Cumhuriyet Senatosu Yüksek Başkanlığına

633 sayılı Diyanet İşleri Başkanlığı Kuruluş ve Görevleri Hakkındaki Kanunun bazı maddelerinin değiştirilmesi ve bu Kanuna 5 geçici madde eklenmesine dair Kanun tasarısının 11 nci geçici maddesinin aşağıdaki şekilde değiştirilmesini saygıyle arz ve teklif ederim.

Sivas
Âdil Altay

Geçici Madde 11. — Din İşleri Yüksek Kurulu üyelerinin yarısının üç yılda bir yenilenmesini sağlamak amacı ile, ilk seçimden üç yıl sonra yapılacak seçimde yenilenecek olanları tespit etmek üzere, bu seçimden iki ay önce bütün üyeler için ad çekmeye başvurulur.

Din İşleri Yüksek Kurulu Başkanı hakkında ad çekme işlemi uygulanmaz.

BAŞKAN — Önergeye Komisyon katılıyor mu efendim?..

GEÇİCİ KOMİSYON BAŞKANI M. FAİK ATAYURT (Uşak) — Raporumuzda aynı mahiyette bu önerge vardır. Raporumuzda belirttiğimiz gerekçelerle katılmıyoruz.

BAŞKAN — Hükümet katılıyor mu efendim?..

DEVLET BAKANI HASAN AKSAY (İstanbul Milletvekili) — Katılmıyoruz efendim.

BAŞKAN — Sayın Âdil Altay tarafından verilmiş önergeye Hükümet ve Komisyon katılmıyor. Önergenin dikkate alınmasını oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Önerge kabul edilmemiştir.

Maddeyi okunan şekliyle oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Geçici 11 nci madde okunan şekliyle kabul edilmiştir.

Geçici 12 nci maddeyi okutuyorum efendim.

Geçici Madde 12. — Bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihte belediyeler emrinde ve kadrolarında bulunan cenaze imamları ve okuyucular Diyanet İşleri Başkanlığı kadrolarına geçirilirler. Cenaze imamları ve okuyucuların görev ve çalışma usulleri ile belediyelerle ilişkiler konusu bu kanunun yürürlüğü tarihinden itibaren 6 ay içinde çıkarılacak bir yönetmelikle düzenlenir.

BAŞKAN — Geçici 12 nci madde üzerinde konuşmak isteyen sayın üye var mı efendim?.. Yok. Geçici 12 nci maddeyi oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Şimdi, çerçeve madde olan 2 nci maddeyi okutup oylarınıza sunacağım.

Madde 2. — 633 sayılı Kanuna aşağıdaki geçici 8, 9, 10, 11 ve 12 nci maddeler eklenmiştir :

BAŞKAN — Ana madde olan 2 nci maddeyi ihtiva ettiği maddelerle ve geçici maddelerle birlikte oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... İkinci madde kabul edilmiştir.

Ana madde 3'ü okutuyorum.

Madde 3. — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

BAŞKAN — Üçüncü madde üzerinde söz almak isteyen sayın üye var mı efendim?.. Yok. Üçüncü maddeyi oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

4 ncü maddeyi okutuyorum.

Madde 4. — Bu Kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.

BAŞKAN — Dördüncü madde üzerinde söz almak isteyen sayın üye var mı efendim?.. Yok. Dördüncü maddeyi oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Sayın Tanyeri, Kanun tasarısının üzerinde mi, lehinde mi, aleyhinde mi konuşacaksınız?

SALİH TANYERİ (Gaziantep) — Kanun tasarısının tümü üzerinde.

BAŞKAN — Kanun tasarısının üzerinde; lehinde ya da aleyhinde. Aleyhinde konuşabilirsiniz; çünkü lehinde Sayın Aykan söz almış bulunuyorlar.

SALİH TANYERİ (Gaziantep) — Genel olarak lehinde; fakat bir noktanın aleyhinde.

BAŞKAN — Aleyhinde konuşacaksınız, buyurunuz Sayın Tanyeri.

SALİH TANYERİ (Gaziantep) — Sayın Başkan, değerli arkadaşlarım;

Çok geniş bir kitleyi ve büyük bir müesseseyi yakından ilgilendiren tasarının Cumhuriyet Senatosunda üç ay bekledikten sonra en son gün şimdi burada ifade etmek istemediğim bir biçimde görüşülmesi, şüphesiz ki büyük bir talihsizliktir.

Tasarı, Geçici Komisyonda cidden mükemmel bir şekilde incelenmiş ve Meclis metni üzerinde zarurî değişiklikler yapılmıştır. Komisyonu, bu çalışmalarından dolayı kutlamak isterim. Ancak, Genel Kurulda bugün tasarının yeniden Meclise dönmesini önlemek eğilimi belirmiş ve bu istikamette verilen önergeler Komisyonun ve Hükümetin katılmamasına rağmen kabul edilerek bu sağlanmıştır.

Oysa ki, tasarı bu değişikliklerle Meclise dönseydi bile, kısa bir sürede inanıyoruz ki, benimsenerek kanunlaşır, amaç gerçekleşir; fakat tasarı da tümlüğünü ve Anayasaya uygunluğunu muhafaza ederdi.

Şüphesiz ki bu sözlerimizle maksadımız kanunu geciktirmek değildi. Eğer bir madde üzerindeki Anayasaya aykırılık görüşümüz olmasaydı, böyle bir şüphemiz olmasaydı bu eğilime belki biz de katılırdık. Esasen şimdi daha ziyade Komisyonun ve Hükümetin katılmamış olmasına rağmen, önerge ile kabul edilmiş; yani Meclisteki metni kabul edilmiş bu madde üzerinde söz almış bulunuyorum.

Sayın Başkan, değerli arkadaşlarım;

Anayasanın 154 ncü maddesi, Diyanet İşleri Başkanlığı için özellikle sevkedilmiş takyidî bir hükümdür. Anayasa koyucu Meclisleri, kanun koyucularını bu madde ile takyit etmiştir. Burada «Genel idare içinde yer alan Diyanet İşleri Başkanlığı» denilmekle, bu Başkanlığın bir Bakanlık biçimine veya muhtar bir duruma getirilmemesi; yani politikaya itilmemesi arzusu gözönünde tutulmuştur.

Anayasanın 117 nci maddesi, memuru tarif ederken, «Devletin diğer kamu tüzelkişilerinin, genel idare esaslarına göre yürütmekle yükümlü oldukları kamu hizmetlerinin gerektirdiği aslî ve sürekli görevleri görenler» olarak nitelenmiştir.

Şimdi, «Kamu, genel idare esaslarına göre» ibaresi Anayasada iki yerde geçmektedir;

Bir tanesi, memuru tarif eden 117 nci madde;

Bir tanesi de, Diyanet İşleri Başkanlığının yerini tarif eden, tayin eden 154 ncü madde.

Şimdi, bu ikisini karşılaştırarak mukayesesini yaptığımız zaman vazı kanunun, Anayasa koyucunun Diyanet İşleri Başkanını bir memur, bir genel müdür olarak düşündüğü ve hakkında 633 ve 657 sayılı kanunların koymuş olduğu esaslara göre atanma yapılması lâzım geldiği sonucuna varıyoruz.

Memurların atanmasında ise, 657 sayılı Kanunda böyle bir seçim öngörülmemiştir. Sayın Tuna'nın verdiği örnek de konumuza uygulanamaz. Kendileri ilkokullara müdür tayininde millî eğitim müdürünün üç aday gösterdiğini, valinin, ya da Millî Eğitim Bakanının; (Ki, son bir kanunla bu zannediyorum valilere bırakıldı.) bunlar arasından birisini atadığını söylediler ve dediler ki, «Aday göstermek usulü idare hukukuna yabancı değildir.»

Filhakika, ilkokul müdürlerinin atanmasında millî eğitim müdürü tarafından üç aday gösterilmesi ve valinin bunların içinden birini ataması misali doğrudur; fakat bizim konumuz ile ilgili değildir. Esasen onda da seçim bahis konusu değildir. Bahis konusu olan üçlü bir inha, üç varyasyonlu bir inhadır ve inhayı yapan da memur olduğuna göre, ilkokul müdürlerinin tayininde ilkokulun kendi kendini idaresi gibi yarı muhtar bir durum da yoktur.

Şimdi kabul edilen metin ile yeni bir inha ve atama biçimi getirilmekte ve kanımızca bu da Anayasaya aykırı görülmektedir. Çünkü Anayasa, bu makamın genel idare içinde yer almasını; yani memur olmasını istemiştir. Biz şimdi bir ölçüde genel idareden çıkarmak ve Bakanlar Kurulunun iradesini izharda bir takyide tabi tutmak suretiyle müesseseye kısmî bir muhtarlık, kısmî bir kendi kendini idare unsurunu getirmiş oluyoruz.

Çok muhterem Lûtfi Doğan'ın verdiği misal de Anayasamızın bu maddesi önünde geçerli değildir kanısındayım. Çünkü, 1935'de zannediyorum, bahsettikleri Kanun yayınlandığı zaman, 1961 Anayasası ve onun özellikle, itina ile koyduğu 154 ncü madde yoktu.

Şimdi izin verirseniz bir noktaya daha temas etmek istiyorum. Bu da; Sayın Oğuz'un konuşmasında Grupumuza yapmak istediği tariz ile ilgilidir. Sayın Oğuz'un kişisel bir mütalaaya cevap verirken Grupumuza sataşmasını ve özellikle Sayın Adalet Partili arkadaşlarımızın bu sataşmayı tasvip etmelerini biraz yadırgadım. Sayın Oğuz'un bahsettikleri durum, Devletin çok zor durumda bulunduğu anlarda evlâtlarınızı donmak tehlikesine maruz bırakmamak için başvurulmuş ve vatandaşlarımız tarafından büyük bir anlayış ile karşılanmış, mecburî, zarurî bir durum idi. Zaruret zail olduktan sonra da verilen za-

rar fazlası ile telâfi edilmişti. Belki sayın hatip yaşları itibarıyle bu zarurî durumu hatırlayamamaktadırlar. Bizim içten temennimiz, vatanın böyle bir zarurî duruma yeniden düşmemesidir. Sayın Oğuz'un bahsettiği hususlar şimdi, o günün şartları unutularak kınanıyorsa bunu Sayın Adalet Partili arkadaşlarımın tasvip etmelerine olanak yoktur. Çünkü, İkinci Harp içinde sorumlulukta kendileri ile beraberdik.

Saygılar sunar, Kanunun hayırlı olmasını dilerim.

BAŞKAN — Sayın Aykan, buyurunuz efendim, Kanunun lehinde.

CEVDET AYKAN (Tokat) — Sayın Başkan, değerli arkadaşlarım;

Kısaca bu Kanunun neden lehinde olduğumu ve bu Kanunun toplumumuza sağlayacağı olanakları neden toplumumuzun yararına düşündüğümü arz etmek istiyorum.

Bu Kanunun getirdiği temel yenilik, bir seçim müessesesidir. Diyanet İşleri Başkanı ve Yüksek Din Kurulu üyeleri seçilecektir ve bu seçimin yarattığı endişe de şu : Acaba din, bir hukukî kuruluş, bir sosyal müessese olarak topluma yerleşirse; bu, toplumumuzdaki çağdaşlaşmak sürecine, yenileşmeye karşı bir hareket, karşı bir tepki olur mu ve bundan demokratik yaşantımız ve çağdaşlaşma hareketimiz zarar görür mü? Benim inancım aksi yönde. Çağdaşlaşmamızın bir gereği olarak, Diyanet İşleri Başkanlığının yarı otoman, yarı özgür hale gelmesinde yarar olduğu yönündedir.

Tarihimizin son 200 yılı içerisinde, dinde eş tutulmuş geleneklerimiz ve bunların toplumumuzdaki yerleri geniş şekilde tartışılmıştır. Cumhuriyetten önce gelenekler ve dince kutsal sayılan, değerli sayılan bazı duyguların toplumumuzun çağdaşlaşmasındaki olumlu, ya da olumsuz yönlerinin varlığı taraftarlar bulmuştur. Ziya Gökalp'ın muasırlaşma diye ifade ettiği düşünce, ya da başka düşünceler, toplumumuzda manevî değerleri korumak; ama Batıdan teknoloji transferi yapımıyle bir çağdaşlaşmanın, ya da güçlenmenin mümkün olacağı varsayılmıştır.

Cumhuriyet başka bir yaklaşım getirmiştir ve layiklik ilkesini Cumhuriyetin temel ilkelerinden biri olarak kabul etmiştir. Layikliğin ne olduğu; bu ilkenin anlamının ne olduğu ve anlamının ne olmadığı toplumumuzda son 50 yıl içerisinde devamlı olarak ve çoğu zaman da aynı kelimelerle tartışılmıştır.

Geriye baktığımız zaman Osmanlı İmparatorluğunda din ve Devlet ikiliğini görmeyiz. Toplu bir yaşantı vardır, bu yaşantı içerisinde İmparatorluğun güçlü olduğu dönemlerde Devlet hâkimdir. Osmanlı İmparatorluğu bu dönemde dine dayanan teokratik bir devlet değildir. Feodal bir devlet de değildir. Devlet maslahatına öncelik veren dine saygılı bir kuruluştur. Osmanlı İmparatorluğu gerilemeye başladığı zaman gördüğümüz; bazı geleneklerin kutsallaşması ve bunların dinî bir çerçeve içerisinde toplumca benimsenmesidir. Bir anlamda, geleneklerin dinle ve dince kutsal sayılan şeylerle bir tutulmasını Osmanlı İmparatorluğunun son dönemlerinde görmekteyiz. Cumhuriyet, layiklik ilkesiyle, dinî duyguların ve rüşüncelerin, dinî yargıların Devlet yönetiminden ayrı tutulması görüşünü benimsemiştir. Yalnız, 50 yıllık Cumhuriyet dönemi içerisinde çağdaşlaşmaya karşı olan her hareket, ya da genel hareketler dinî kabul edilmiş veya din adamları tarafından gelir sanılmıştır.

Toplumların genellikle gelişmelerinin ilk dönemlerinde, dinin ve geleneklerin toplum hayatındaki yerleri ağırlık taşır. Toplumlarda gelenekler, hayatın pek çok yönünü etkiler. Toplumlarda gelişme başladıkça, geleneklerin ve dinin hayatı etkilediği alanları daralır. Bugün, hepimiz Müslüman dininin fertleri olarak baktığımızda, dinî duyguların ve dinî düşüncelerin hayatımızın belirli bölümlerini etkilediğini, onun hayatımızın büyük bir bölümünde çağdaş düşünceyle etkilendiğini ve onu o tarzda yaşadığımızı kendi yaşantımızda görürüz.

Layikliği dinle devlet işlerinin ayırımı olarak kabul eder ve öyle tefsir edersek; çağdaşlaşma, yenileşme ve de dinî duygu ve düşüncelerin davranışlarımızın değişmesine engel olmaması, davranışlarımız ve düşüncelerimizi serbestçe oluşturma imkânına kavuşma, Cumhuriyetin temel ilkelerinden olan layiklik kavramı ve uygulaması sağlamıştır.

Anayasamızın 19 ncu maddesi, «Temel haklar ve özgürlükler» bölümünde, din ve vicdan hürriyetini temel haklardan biri olarak kabul etmiştir. 154 ncü madde de Diyanet İşleri Başkanlığını, Devletin resmî bir kuruluşu olarak kabul etmekle, 19 ncu maddeyle vatandaşa sağlanan temel hak ve özgürlükleri ifa etmede Devlete görev vermiştir. Devletin bu görevi nasıl ifa edeceği: yani atamayla mı, yoksa seçimle mi, yoksa bu görevin, bu özgürlüğün kullanılmasında ne gibi hakların vatandaşlara sağlanacağı, sanırım üzerinde durmamız gereken bir konu. Benim tefsirime göre ve daha önce Millet Meclisinde duyduğum tefsirlere göre, 154 ncü madde Diyanet İşleri Başkanının atanması ile ya da seçilmesiyle ilgili değil, daha ziya-

de 19 ncu madde, vatandaşlara tanınan bir temel hak ve özgürlüğün kullanmasına Devletin olanak sağlaması ile ilgili bir maddedir.

Değerli arkadaşlarım;

Özellikle çok partili hayata girdiğimiz son 20 - 25 yıl içerisinde, politikanın içinde bulunan hepimizin şahit olduğu üzere, din ve dince kutsal sayılan şeyler politikada şahsî çıkarlar için, kişisel çıkarlar için geniş şekilde istismar edilmiştir. Bu, bir gerçeğimizdir. Kanunlarımızda, Anayasamızda bu yönde bir istismarı yasaklayan hükümlerin olması, sosyal gerçeğimizi ortadan kaldırmamıştır; ama toplumdaki gelişmeler bu istismarların, kötüye kullanmaların etkisini azaltmış ve dinin çağdaş gereklerini bilen bir neslin yetişmesine de imkân vermiştir. Ramazanda, radyoda iftardan önce çok arı bir Türkçeyle, pırıl pırıl bir dille dinin temelini, sosyal görüşlerini yansıtan, bize anlatan değerli din adamlarının vaizlerini dinliyoruz. Bunların ırağında, dini bilmedikleri halde, dinden, dinî duygulardan, dince kutsal sayılan şeylerden kendi çıkarları için yararlanma yönünde gayretler de görüyoruz. Toplumumuzda çağdaşlaşma hareketinin karışık, kritik ve çok yönlü bir çağına gelmiş durumdayız. Benim inancım o ki, bundan sonra dinimizi iyi bilen, ona yaşantısında, düşüncesinde, duygusuna saygı duyan ve dinin çağdaş toplumdaki fonksiyonlarını bilen din adamları, düşünürlerimiz etkili olacaklar ve hizmet edeceklerdir; çağdaşlaşmamızın, daha güçlü, daha mutlu bir toplum olmamıza, ülkemizde sosyal adaletin; dinimizin o çağdaki görüşlere göre öncelikle üzerinde durduğu sosyal adaletin, sosyal hizmetlerin, bu toplumda adaletin her yönüyle geçerli olmasında din adamlarımız ve bu Kanunun din adamlarımıza getirdiği imkânlar yararlı olacaktır.

Daha önceki yıllarda, politika, ya da politikadaki bir kısım insanlar dinden yararlanmak istemişlerdir. Gayet tabiî bunun aksi de varit olmuştur; bazı din adamları da politikadan yararlanmak istemişlerdir, ama bu Kanun ve bu Kanunun sağladığı birtakım imkânlar; dinin yalnız bir kültür değil, aynı zamanda bir sosyal müessese olarak şekillenmesinde sağladığı birtakım imkânlar, dinin millî birliğimizi koruma ve geliştirmede, daha iyi savunmamızda, toplumumuzda çok muhtaç olduğumuz müsamahanın, kardeşlik duygusunun yayılmasında ve güçlenmesinde büyük hizmetleri olacaktır.

Bu duygularla ben, bu Kanunun tümüne ve bu Kanunun taşıdığı anlama taraftarım; onun hem toplumumuza, hem de bu kanunun sağladığı imkânlar içerisinde hizmet edecek değerli din adamlarına yararlı olmasını diliyorum.

Saygılar sunarım. (A. P. sıralarından alkışlar.)

BAŞKAN — Sayın Oğuz, son sözü talep buyurmuşsunuz. Son sözü vermek diye bir imkânımız yoktur. Çünkü, Kanun tasarısının tümünün bir lehinde bir aleyhinde konuşma yapılmıştır; İçtüzüğümüz de ancak buna müsaittir. Onun için önergenizi işleme koyamıyorum.

Sayın Hükümet konuşacak mı efendim?

DEVLET BAKANI HASAN AKSAY (İstanbul Milletvekili) — Teşekkür etmek için konuşacaktım, oylamadan sonra mümkün olur mu acaba?

BAŞKAN — Yerinizden ifade buyurabilirsiniz; oylamadan sonra da olabilir efendim.

Sayın üyeler;

446 sıra sayılı, 633 sayılı Diyanet İşleri Başkanlığı Kuruluş ve Görevleri hakkındaki Kanunun bazı maddelerinin değiştirilmesine ve bu Kanuna 5 geçici madde eklenmesine dair Kanun tasarısının Yüce Cumhuriyet Senatosunda müzakereleri tamamlanmıştır. Şimdi, Kanun tasarısının tümünü oylarınıza sunacağım.

Tümünü kabul buyuranlar işaret etsinler... Kabul etmeyenler... Kanun tasarısının tümü kabul edilerek kanunlaşmıştır. Milletimize ve istihdaf ettiği camiaya hayırlı, uğurlu olmasını dilerim.

Buyurunuz Sayın Hasan Aksay.

DEVLET BAKANI HASAN AKSAY (İstanbul Milletvekili) — Sayın Başkan, Yüce Senatonun muhterem üyeleri;

Kıymetli çalışmalarınızla Diyanet İşleri Başkanlığı Kuruluş ve Görevleri hakkındaki 633 sayılı Kanunun bazı maddelerinin değiştirilmesi ve 5 geçici madde eklenmesine dair tasarıyı kabul etmekle, Milletimize ve Diyanet camiasına onbir büyük hizmet ve bir yenilik getirmiş bulunuyorsunuz.

Bu onbir büyük hizmetin dördü personelle alâkalı hizmetlerdir. Yüce huzurunuzda, Kanunun kabulü vesilesiyle bu onbir hizmete, vaktinizi almadan, israf etmeden çok kısa kısa işaret etmek istiyorum.

Birincisi; 14 000 vekil imam, bu mesaileriniz neticesinde asil imamlığa geçme imkânlarını bulmaktadırlar.

İkincisi; belediyelere bağlı bulunan imamlarımızın ve mezarlıklardaki okuyucuların tamamı Diyanet İşleri kadroları içerisine alınmakta; bu dağınıklık ortadan kaldırılmaktadır.

Üçüncüsü; mülhak cami imamları, tamamen Diyanet kadroları içerisine alınmakta ve bunların geçmiş hizmetleri de değerlendirilerek, şimdiye kadar uğradıkları mağduriyetler tamamen ortadan kaldırılmaktadır.

Dördüncüsü ve hakikaten son derece önemli olan noktası, bundan sonra din görevlileri de Memurin Muhakemat Kanununa uygun olarak muhakeme edilecekler; dinî hizmetleri esnasında işledikleri suçlardan ve hatalardan dolayı doğrudan doğruya mahkemeye sevkedilmeyip, ancak il ve ilçe idare kurullarınca muhakemelerine lüzum görüldüğü takdirde, diğer memurlar gibi mahkemeye sevkedilecekler; böylece de çok büyük bir adaletsizlik ortadan kalkmış olacaktır.

Personelle alâkalı bu dört yenilikten başka, yedi tane de Diyanet camiasına ve bütün milletimize hizmet edici imkânlar getirilmektedir. Bunlar;

Hac İşleri Müdürlüğü kurulmakta; böylece Hacca en çok hacı adayı gönderen bir milletin Hac işlerinin düzensiz bir halden kurtarılması temin edilmektedir.

Din İşleri Yüksek Kurulu çalışır hale getirilmekte, bugün kanunun verdiği vazifelerin, sadece istişarî mahiyette yürütülmüş olmasından kurtarılmaktadır.

Dış müşavirliklerle, dışarıdaki 1 milyon işçi vatandaşımıza, kardeşimize hizmet imkânları getirilmektedir.

Yayın imkânları, 3 milyondan 20 milyona çıkarılmak suretiyle, milletimize hizmet edebilecek bir seviyeye ulaştırılmaktadır.

Kur'an'ı Kerim baskısı disiplin altına alınmaktadır.

Bugün gelişen Diyanet İşlerinin personel ve ihtiyaçlarına karşı merkez teşkilâtı güçlendirilmekte ve bu hizmetleri yürütebilecek bir seviyeye getirilmektedir. Özlük İşleri Müdürlüğü genişletilmektedir. Diyanet İşleri Başkan Yardımcılığı artırılmaktadır v.s. Merkezde, bütün Türkiye'deki teşkilâtı kontrol edecek güçlü bir durum meydana getirilmektedir.

Kütüphane ve Arşiv Müdürlükleri kurulmak suretiyle milletimize yeni bir hizmet sahası daha açılmaktadır.

Böylece, 11 sahada büyük hizmet imkânları gelmekte, diğer taraftan bir noktada da Diyanet İşleri Başkanlığının seçimi öngören bir sistemle yapılmasını kararlaştıran bu Kanunla da yeni bir tatbikat, yeni bir usul ve deneme ortaya konmaktadır.

Kanunun, Milletimize ve Memleketimize hayırlı olmasını diler, Yüce Senatoya saygılar sunarım. (Alkışlar.)

2. — 4036 sayılı Kanunun değişik 4 ncü, 8 nci ve 22 nci maddelerinin ve 31 nci maddenin (a) bendinin değiştirilmesine ve bir madde eklenmesine dair kanun tasarısının Millet Meclisince kabul olunan metni ve Cumhuriyet Senatosu Bütçe ve Plan Komisyonu raporu (M. Meclisi : 1/181; C. Senatosu : 1/312) (S. Sayısı : 451)

BAŞKAN — Sayın üyeler, daha önce kabul edilmiş önergeye göre 451 sıra sayılı Kanun tasarısının müzakeresine geçiyoruz.

Kanun tasarısının öncelikle ve ivedilikle görüşülmesine dair Komisyon Başkanının önerisi var.

Sayın Komisyon ve Sayın Hükümet lütfen yerlerini alsınlar efendim.

Komisyon Başkanı tarafından verilmiş bulunan önergeyi okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

4036 sayılı Kanunun değişik 4 ncü, 8 nci ve 22 nci maddeleri ile 31 nci maddenin (a) bendinin değiştirilmesine ve bir madde eklenmesine dair kanun tasarısının, Tekel Genel Müdürlüğünün günümüz şartlarına uygun bir biçimde örgütlenmesinin yararını gözeten Komisyonumuz, Genel Kurulda öncelik ve ivedilikle görüşülmesi hususunda istemde bulunulmasını da karar altına almıştır.

Genel Kurulun tasviplerine saygı ile arz ve teklif ederim.

Bütçe ve Plan Komisyonu
Başkanı
Yiğit Köker

BAŞKAN — Öncelik ve ivedilik önerisini oylarınıza sunuyorum. Kabul buyuranlar... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Komisyon raporunun ve madde metinlerinin okunup okunmamasını oylayacağım. Komisyon raporunun ve madde metinlerinin okunmasını isteyenler işaret buyursunlar... Okunmasını istemeyenler işaret etsinler... Okunmayacaktır efendim.

Kanun tasarısının tümü üzerinde söz almak isteyen sayın üyelere söz vereceğim.

ZİHNİ BETİL (Tokat) — Sayın Başkan, müsaade ederseniz Komisyona ve Hükümete sorum var.

BAŞKAN — Buyurun Sayın Betil.

---

(1) 451 S .Sayılı basmayazı tutanağın sonuna eklidir.

ZİHNİ BETİL (Tokat) — Bizim taknîn usulümüz, kanun tasarılarına hem ad ve hem de sayı vermek şeklindedir. Nitekim, bundan önceki kanun tasarısı 633 sayılı Diyanet İşleri Başkanlığı Kuruluş ve Görevleri hakkındaki Kanundur. Hem sayısı var, hem de adı vardır. Şimdi görüşülmesine başlanacak olan tasarıda sayı var, ad ise yoktur. Buna ihtiyaç görmüyorlar mı, görmüyorlarsa nedeni nedir?.. Uygulanmakta olan taknîn usulüne aykırı düşüyor. Komisyonun ve Hükümetin bu hususta görüşünü almak istiyorum.

BAŞKAN — Sayın Komisyon, suali duymuş bulundunuz. 4036 sayılı deniyor ama, kanun isminden bahis yoktur. Bu konu bir eksiklik midir; bunu cevaplandıracaksınız lütfen.

BÜTÇE VE PLAN KOMİSYONU SÖZCÜSÜ M. FAİK ATAYURT (Uşak) — Efendim, biliyorsunuz bundan önceki görüşmelerde buna benzer metinler Yüce Senatodan geçmiş bulunmaktadır. 4036 numaralı Kanun, 21 . 5 . 1941 tarihinde kabul edilmiş bulunan İnhisarlar Umum Müdürlüğü Teşkilât ve Vazifeleri Hakkında Kanundur. Kanun 4036 numaralıdır, 21 . 5 . 1941'de kabul edilmiştir.

BAŞKAN — Değiştirilmek istenen kanun tasarısının ismi ifade buyurduğunuzdur...

BÜTÇE VE PLAN KOMİSYONU SÖZCÜSÜ M. FAİK ATAYURT (Uşak) — Evet. Eğer Yüce Genel Kurul numara ile birlikte isminin de zikredilmesini şart olarak görürlerse ve faydalı görürlerse bunun da burada kaydedilmesinde bir beis yoktur.

BAŞKAN — Efendim, o bir öneri meselesidir.

BÜTÇE VE PLAN KOMİSYONU SÖZCÜSÜ M. FAİK ATAYURT (Uşak) — Tabiî öneri mesesidir; fakat bu maruzatımın Komisyonun verdiği cevap olarak tutanaklara geçmesi suretiyle bir boşluğun doldurulduğu ve bir tereddütün izale edildiğini zannediyorum.

Arz ederim.

ZİHNİ BETİL (Tokat) — Müsaade eder misiniz Sayın Başkan?..

BAŞKAN — Buyurunuz Sayın Betil.

ZİHNİ BETİL (Tokat) — Sayın Başkanım, 4036 sayılı Kanunun başlığı, o kanunda değişiklik yapan; kabul tarihi 20 Mayıs 1946 ve sayısı 4896 olan Kanunla, buyurdukları şekilde değiştirilmiştir ve «Tekel Genel Müdürlüğü Kuruluş ve Görevleri hakkındaki 4036 sayılı Kanunun bazı maddelerinin değiştirilmesine dair Kanun» şeklini almıştır. Binaenaleyh, kendileri yürürlükte olmayan bir başlığı söylediler.

4036 sayılı Kanunun başlığı 20 . 5 . 1946'da kabul edilen 4896 sayılı Kanunla Tekel Genel Müdürlüğü Kuruluş ve Görevleri hakkında Kanun olmuştur; bundan bahsetmediler.

BAŞKAN — Evet efendim, buyurun Sayın Atayurt.

BÜTÇE VE PLAN KOMİSYONU SÖZCÜSÜ M. FAİK ATAYURT (Uşak) — Sayın Başkanım, ben maruzatımı daha fazla uzatmamak için kısa kesmiştim. Gerçekten, Sayın Betil'in bahsettikleri şekilde 20 . 5 . 1946 tarihinde 4896 numara ile kabul edilmiş olan bir diğer kanunla, biraz önce zikretmiş bulunduğum 4036 numaralı Kanunun bazı maddeleri değiştirilmiş ve bu suretle kuruluşun adı; «Tekel Genel Müdürlüğü Kuruluşu halinde ve vazifeleri» şeklinde Kanun isim almış ve müessesede «Umum Müdürlük» yerine bu ismi almıştır.

Bunlar gayet tabiî ki, teselsül eden kanunlardır, arz ederim.

BAŞKAN — Durum aydınlanmış oldu efendim, buyurunuz.

Kanun tasarısının tümü üzerinde söz alan sayın üye?.. Yok. Maddelere geçilmesini oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Maddelere geçilmesi kabul edilmiştir.

Birinci maddeyi okutuyorum efendim.

4036 sayılı Kanunun değişik 4 ncü, 8 nci ve 22 nci maddelerinin ve 31 nci maddenin (a) bendinin değiştirilmesine ve bir madde eklenmesine dair Kanun tasarısı

Madde 1. — 4036 sayılı Kanunun değişik 4 ncü, 8 nci ve 22 nci maddeleri ile 31 nci maddenin (a) bendi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Madde 4. — Tekel Genel Müdürlüğü :

A) Bir Genel Müdür Beş Genel Müdür Yardımcıları ile Uzman Müşavirler, Enstitüler Müdürlüğü, Hukuk Müşavirliği ve Muhakemat Müdürlüğü, Teftiş Kurulu Başkanlığı, Genel Muhasebe Müdürlüğü, Genel Müdürlük Daire Başkanlıklarının sayısı ve

B) Genel Müdür Yardımcılarına bağlı Daire Başkanlarından ve onlara bağlı Şube Müdürlüklerinden;

C) Başmüdürlüklerle, Müdürlükler, Memurluklar, Satış Depoları ve Mağazalarından;

D) Fabrika, Yaprak, Tütün, Bakım ve İşletme Atelyeleri, Tuzla, Depo, İmalâthane, Müdür, Şef ve Amirliklerinden;

Oluşur.

Bu idare kadrolarının dağıtım ve görevlendirme tarzı Genel Müdürlükçe belli edilir.

Genel Müdürlük Daire Başkanlıklarının sayısı ve adları tüzükle belirtilir. Merkez Şubelerinin kuruluşu ile (C) ve (D) fıkralarında belirtilen işyerlerinin açılması veya kapatılması Gümrük ve Tekel Bakanlığının onayı ile yapılır.

BAŞKAN — Madde üzerinde söz isteyen sayın üye var mı efendim? Yok.

Madde üzerinde verilmiş önergeler var, önergeleri takdim ediyorum.

Yüksek Başkanlığa,

Tasarının çerçeve 1 nci maddesi metninde yer alan :

4 ncü maddenin (A) işaretli bendi metnindeki :

«Ve Muhakemât Müdürlüğü» ibaresinin bend metninden çıkartılmasını;

Tasarının çerçeve 1 nci maddesi metninde yer alan :

4 ncü maddenin (A) işaretli bendi metnindeki;

«Genel Muhasebe Müdürlüğü» ibaresinden sonra bend metnine! «Daire Başkanlıkları» ibaresinin eklenmesini,

Tasarının çerçeve 1 nci maddesi metninde yer alan :

4 ncü maddenin (B) işaretli bendi metnindeki «Genel Müdür Yardımcılıklarına bağlı» ibaresinin bend metninden çıkartılmasını arz ve teklif ederim.

Tokat
Cevdet Aykan

BAŞKAN — Komisyon bu teklife katılıyor mu efendim?..

BÜTÇE VE PLAN KOMİSYONU SÖZCÜSÜ M. FAİK ATAYURT (Uşak) — Sayın Başkanım, bu bir tanzim meselesidir ve bir kodifikasyonla alâkalı bir meseledir. Komisyon olarak tespit ettiğimiz metni daha muvafık buluyoruz.

Arz ederim.

BAŞKAN — Katılmıyorsunuz.

Hükümet katılıyor mu efendim?..

GÜMRÜK VE TEKEL BAKANLIĞI TEKEL GENEL MÜDÜR YARDIMCISI NİYAZİ SÜRENKÖK — Katılıyoruz efendim.

BAŞKAN — Hükümet katılıyor, Komisyon katılmıyor.

Sayın Aykan?.. Burada yoklar. Önergenin dikkate alınıp alınmamasını oylarınıza sunacağım. Önergenin dikkate alınmasını kabul buyuranlar işaret etsinler... Kabul etmeyenler... Önerge reddedilmiştir.

İkinci bir önerge var okutuyorum;

Sayın Başkanlığa

451 sıra sayılı tasarının madde 1 inde bulunan madde 4'ün aşağıdaki şekilde değiştirilmesini arz ve teklif ederim.

İzmir
Mümin Kırlı

Madde 4. — Tekel Genel Müdürlüğü teşkilâtı :

A) 1 Genel Müdür, 5 Genel müdür yardımcısı, uzman müşavirler, enstitüler müdürlüğü, hukuk müşavirliği, genel muhasebe müdürlüğü, teftiş kurulu başkanlığı, genel müdürlük kalemi müdürlüğü, satınalma komisyonu başkanlığı, muayene ve tesellüm komisyonu başkanlığı, eğitim başkanlığı, program ve bütçe başkanlığı, planlama başkanlığı ve savunma sekreterliği ile,

B) Tütün işleri grupu, alkol ve alkollü içki işleri grupu, tuz işleri grupu, satış işleri grupu ve idare ve yardımcı işler grupu müdürlükleriyle, bunlara bağlı şube müdürlükleri,

C) Başmüdürlükler, müdürlükler, memurluklar, satış depo ve mağazaları,

D) Fabrika, yaprak tütün bakım ve işletme atelyeleri, tuzla, depo, imalâthane, müdür, şef ve amirliklerinden kurulur. Bu idare kadrolarının dağıtım ve görevlendirme tarzı, genel müdürlükçe belli edilir. Genel müdürlüğün merkez şubelerinin kuruluşu ve kaldırılmasıyle C ve D fıkralarında belirtilen işyerlerinin açılması ve kapatılması Gümrük ve Tekel Bakanlığının onayı ile yapılır.

BAŞKAN — Sayın Kırlı'nın vermiş olduğu önergeyi dinlediniz.

Komisyon katılıyor mu efendim?..

BÜTÇE VE PLAN KOMİSYONU SÖZCÜSÜ M. FAİK ATAYURT (Uşak) — Efendim, Komisyon olarak katılmıyoruz. Komisyonda yaptığımız müzakerelerde bu değişikliği, Hükümetin ihtiyaçlarına göre ve orada belirtilerek teknik bir mesele olması nedeniyle muhaccede yapmıştık. Şimdi, başka başka önergeler veriliyor; bu itibarla katılmamıza imkân yoktur.

Arz ederim.

BAŞKAN — Katılmıyorsunuz.

Hükümet katılıyor mu efendim önergeye?..

GÜMRÜK VE TEKEL BAKANLIĞI TEKEL GENEL MÜDÜR YARDIMCISI NİYAZİ SÜRENKÖK — Efendim, katılamıyoruz; çünkü bu, «Daire Başkanlıkları» şeklinde 4 ncü maddede ifade edilmiştir. 4 ncü maddede «Daire Başkanlıkları» şeklin-

deki ifade ve bunların görevlerinin de Tüzükte belirtilmesi amacıyle bu, esasen tahakkuk ettirilmek istenmiştir. Bu nedenle Sayın Kırlı'nın amaçlarının bu biçimde de yerine getirilebileceğini tahmin ediyorum.

BAŞKAN — Sayın Kırlı, önergenizi izah edeceksiniz. Buyurun efendim.

MÜMİN KIRLI (İzmir) — Sayın Başkan, değerli arkadaşlarım;

Bu önergeyi vermekteki kastım şudur : Bütçe ve Plan Komisyonunun kabul ettiği metinde, sayın Gümrük ve Tekel Bakanlığı yetkilisinin de belirttiği gibi, daire başkanlarından bahsedilmektedir. Halbuki, daha önceki 4036 sayılı Kanunda grup müdürlüklerinden bahis vardır. Grup müdürlükleri, bu Tekel Genel Müdürlüğü bünyesi içinde aktif, faal rol alan müdürlüklerin ismini tarif eder. Tekel Genel Müdürlüğü bütünüyle, esası itibariyle grup müdürlerinin Tekele, Tekel Müdürler Komisyonuna izah ettiği, onlara tarif ettiği politikayı yürütmesiyle yükümlü bir müdürlük; bir grup, 5 üniteden ibaret bir teşekküldür.

Şimdi, bunları daire şekline, daire başkanlıkları şekline döndürürsek, grup müdürlükleri üzerlerine aldıkları aktif pozisyonu kaybederler ve dolayısıyle bundan Tekel, camia olarak ve Tekel'in hitap ettiği millet kitlesi olarak da milletimize büyük zararlar verebilecek bir icraat içine sokulmuş olabilir.

Bu bakımdan, biz önergelerimizde bu daire başkanlıklarının grup müdürlükleri şekline dönüştürülmesini tavsiye ederken ileride verdiğimiz önergelerde de; yani daha sonraki maddeler üzerinde verdiğimiz önergelerde de grup müdürlüklerinin ehemmiyetini belirtici mahiyet bulunduğu için, bunu Kanunun bu 4 ncü maddesinde teklif etmiş bulunuyoruz. Kabulünde Tekel'in işlerinin olumlu yönde yürümesi bakımından büyük faydalar olduğuna inanıyoruz. Kabulünü istirham ediyorum.

Saygılar sunarım.

BAŞKAN — Buyurunuz Sayın Atayurt.

BÜTÇE VE PLAN KOMİSYONU SÖZCÜSÜ M. FAİK ATAYURT (Uşak) — Sayın Başkanım, Komisyonumuzca kabul edilen 4 ncü madde, bütün ihtiyaçlara cevap verebilecek bir hususiyettedir. Sayın Kırlı'nın önergeleri kabul edildiği takdirde, teşkilât tamamen donmuş bir kuruluş haline gelmiş olacaktır. Halbuki, bu metinde de açıkça ifade edildiği gibi, Genel Müdürlük «Daire başkanlıklarının sayısı ve adları tüzükle belirtilir.» denmek suretiyle, daha elâstikî ve ihtiyaçlara zaman ölçüsü içerisinde kuruluşun alacağı fonksiyonlara daha iyi cevap vermek, daha rasyonel bir çalışma imkânı sağlamak düzeni metinde mevcuttur. Bunu da mütemmim bir gerekçe olarak arz ederim.

BAŞKAN — Önergeye Komisyon ve Hükümet katılmıyorlar, Sayın Kırlı önergelerini izah ettiler. Önergelerini oya sunuyorum.

Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmemiştir.

Maddeyi okunan şekliyle oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... 4 ncü madde kabul edilmiştir.

Madde 8. — Tekel Genel Müdürlüğü, Gümrük ve Tekel Bakanlığının onayı ile ve aşağıdaki koşullarla;

A) Devlet tekelinde olup imal, ithal ve satışı kendisine verilen maddeler hariç olmak üzere özel kanunlarıyle imal ve satışı serbest bulunan ve Tekel Genel Müdürlüğünce imal ve satışına devam edilen maddelerin imalinde kullanılan ana ilk maddelerini üreten üretici kooperatifleri ve bu kooperatiflerin üst kuruluşları ile yurt içinde ortaklıklar kurabilir.

B) Çalışma alanına girip de Devlet tekeli altında olmayan maddelerin imalâtında kullanılan her türlü malzemenin imal, ithal ve satışı konularında yurt içinde ortaklıklar kurabilir.

C) Çalışma alanına giren konularda yurt dışında fabrika, şube, acentelik ve mümessillik açabilir ve özel hukuk hükümlerine tabi ortaklıklar kurabilir. Tekel bunlara ödenmiş sermayelerinin % 25'i kadar kredi ile mal verebilir. Bu kuruluşlarda çalıştırılacak Tekel Genel Müdürlüğü memurlarına ödenecek ücretler hakkında 657 sayılı Kanun hükümleri uygulanır.

D) (A) ve (B) fıkralarında sözü edilen ortaklıklara Tekel Genel Müdürlüğü katılma payı Maliye Bakanlığınca, (C) fıkrasındaki kuruluşlara katılma Tekel Genel Müdürlüğü Döner Sermayesinden sağlanır.

BAŞKAN — 8 nci madde üzerinde söz almak isteyen sayın üye var mı efendim?.. Yok. 8 nci madde üzerinde bir önerge var, takdim ediyorum.

Sayın Başkanlığa

451 S. Sayılı tasarının madde 1'inde bulunan madde 8'in aşağıdaki şekilde kabulünü arz ve teklif ederim.

İzmir

Mümin Kırlı

Madde 8. — Tekel Genel Müdürlüğü Gümrük ve Tekel Bakanlığının onayı ile yurt dışında özel hu-

kuk hükümlerine tabi olarak fabrika, şube, acentelik ve temsilcilikler kurabilir. Tekel Genel Müdürlüğü bu kuruluşlara ödenmiş sermayelerinin % 25'ini geçmemek şartı ile çalışma alanına giren gayri mamul, yarı mamul ve mamul maddeyi kredi ile verebilir. Tekel Genel Müdürlüğünün bu kuruluşlara katılma payı Maliye Bakanlığının olumlu görüşü alınarak Tekel Genel Müdürlüğü sermayesinden ödenir.

Yukarıda belirtilen yurt dışı kuruluşlarda çalıştırılacak Tekel Genel Müdürlüğü memurlarına 657 sayılı Devlet Memurları Kanununa göre ücret ödenir.

BAŞKAN — Sayın Kırlı, önergeniz üzerinde konuşacak mısınız efendim?

MÜMİN KIRLI (İzmir) — Evet efendim.

BAŞKAN — Buyurun efendim.

MÜMİN KIRLI (İzmir) — Sayın Başkan, bu madde ile bilhassa dikkati çeken bir durum ortaya çıkmaktadır.

Biliyoruz ki, Tekel Genel Müdürlüğü Artırma ve Eksiltme Kanunu ile kendisine icap eden, kendisinin imalâtında kullandığı maddeleri; mamulü, yarı mamulü vesaireyi satın alır ve bunu yaparken de kendi imalâtında kullanılacak en iyi maddeyi en ehven fiyatla almayı istihdaf eder. Binaenaleyh, Tekel Genel Müdürlüğünün elindeki bu imkândan istifade için kooperatifler de alış sahasına girebilir, özel teşebbüsün ürettiği maddeler de Tekel Genel Müdürlüğünün alış sahasına girebilir; diğer teşekküllerin imal ettiği maddeler de Tekel Genel Müdürlüğünün alış sahasına girebilir. Ama maddede getirilmek istenen şu husus Tekel Genel Müdürlüğünün alış sahasını gayet dar hudutlar içerisine sokmaya gayret etmekte ve âdeta Tekel Genel Müdürlüğünü sadece üretici kooperatiflerinden madde almaya, hammadde almaya veya diğer maddeleri almaya zorlamaktadır.

Yalnız şu kısmını okuyayım : «Tekel Genel Müdürlüğünce imal ve satışına devam edilen maddelerin imalinde kullanılan ana ilk maddelerini üreten üretici kooperatifleri ve bu kooperatiflerin üst kuruluşları ile yurt içinde ortaklıklar kurabilir.»

Şimdi burada açıkça görülmektedir ki, Tekel Genel Müdürlüğü bu şekilde sadece kooperatifler kanalına itilmekte, sadece kooperatiflerle ortaklık kurmaya itilmekte ve sadece kooperatiflerin ürettiği mamulü almaya âdeta mecbur edilmektedir. Çünkü, kendi ortaklığının ürettiği bir mal ortada dururken, diğer teşekküllerin ürettiği mamulü elbette almaz. Bu bakımdan bu maddenin bu şekilde tedvin edilerek buraya getirilmesiyle ne yapılmak istendiğini anlamak dahi güç olmaktadır. Tekel, eğer böyle dar bir sahaya itilirse, Hazineye büyük zararlar verebilecek durum içerisine girebilir. Tasarıda onun için bu maddenin yer almasını biz esasen lüzumsuz görüyoruz. Çünkü, Tekel bugün elinde bulunan çıkarılmış kanunlarla yalnız özel teşebbüsten, yalnız teşekküllerden değil, kooperatiflerden de nasılsa mal almak imkânına sahiptir. Şu halde tahsisen buraya bu kooperatiflerle ortaklık kurabilir demek suretiyle Tekeli, yalnız kendi ortaklığının ürettiği malları almaya itmek, bence anlaşılması güç bir durum ortaya çıkarmaktadır. Elinde bu imkânı kullanabilecek olan Tekeli, yani kooperatiflerden de mal alması imkânı her zaman mevcut olan Tekeli yalnız buraya bağlamak bence yanlış bir hareket olur. Bunu o gaye ile verdim, kabulünü hasseten rica ederim Sayın Başkan.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN — Komisyon katılıyor mu efendim, Sayın Kırlı'nın değişiklik önergesine?

BÜTÇE VE PLAN KOMİSYONU SÖZCÜSÜ M. FAİK ATAYURT (Uşak) — Sayın Başkan, bu 8 nci madde üzerinde kısa bir maruzatta bulunmak zarureti doğmuştur. Sayın Kırlı'nın verdiği önerge üzerine.

Sayın Başkan;

Devlet Tekelinin hüküm sürdüğü herhangi bir konuda, bir meselede başkaca gerçek ve tüzelkişilerle ortak olma prensibi hukuken kabule şayan bir mesele olarak gözükmemektedir. Gene de bir meselede Devlet Tekeli varsa, artık o tekel meselesinde başkalarını ortak etme mümkün değildir. Buna rağmen bu 8 nci maddede gene böyle bir açılma bahis konusu yapılmıştır. (A) ve (B) fıkraları yurt içinde Devlet tekeli olmayan ilk maddelerde ve malzemelerde bir ortaklık kurma imkânı yaratmıştır; bütün bu duruma rağmen, (C) fıkrasında ise, yurt dışında bu ortaklıkların yapılabileceği tam manasıyle hüküm altına alınmış bulunmaktadır. Binaenaleyh, bunu daha fazla hudutsuz ve sınırsız bir şekilde genişletmenin ve ekonomik hayata vazetmenin ve aynı zamanda Bütçeyi geniş ölçüde finanse eden böyle birtakım kaynakların henüz tecrübe geçirilmeden birdenbire terk edilmesi meselesinin uygun ve muvafık olamayacağı mütalâa edilerek, 8 nci madde bugünkü ekonomik şartlar ve dış münasebetler bakımından oldukça uygun ve elverişli bir biçimde tedvin edilmiş bulunmaktadır.

Bu itibarladır ki, önergeye katılmamıza imkân yoktur.

Arz ederim.

BAŞKAN — Hükümet katılıyor mu efendim?

GÜMRÜK VE TEKEL BAKANLIĞI TEKEL GENEL MÜDÜR YARDIMCISI NİYAZİ SÜRENKÖK — Sayın Başkan, katılmıyoruz. Bu (A), (B) fıkralarıyle 8 nci maddeye ilâve edilen yenilik çok dar bir alanı kapsamaktadır. Devlet tekeli altında olmayan şarap, bira ve kibrit gibi maddelerin imalâtı ile ilgili ilk madde ve malzemesi konusunda bir ortaklığı bahis konusu etmektedir ki, kanımca çok dar bir kapsamı vardır.

Sakıncalıdır, bu sebeple katılmıyoruz.

BAŞKAN — Bu nedenle katılmıyorsunuz.

Sayın Kırlı'nın önergesine Komisyon ve Hükümet katılmıyor. Sayın Kırlı'nın önergesini oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir efendim. Dikkate alınacaktır.

Şimdi 8 nci maddenin almış olduğu yeni şekli ile okutarak oylarınıza sunacağım.

Madde 8. — Tekel Genel Müdürlüğü Gümrük ve Tekel Bakanlığının onayı ile yurt dışında özel hukuk hükümlerine tabi olarak fabrika, şube, acentelik ve temsilcilikler kurabilir. Tekel Genel Müdürlüğü bu kuruluşlara ödenmiş sermayelerinin % 25'ini geçmemek şartı ile çalışma alanına giren gayri mamul, yarı mamul ve mamul maddeyi kredi ile verebilir. Tekel Genel Müdürlüğünün bu kuruluşlara katılma payı Maliye Bakanlığının olumlu görüşü alınarak Tekel Genel Müdürlüğü sermayesinden ödenir.

Yukarıda belirtilen yurt dışı kuruluşlarda çalıştırılacak Tekel Genel Müdürlüğü memurlarına 657 sayılı Devlet Memurları Kanununa göre ücret ödenir.

BAŞKAN — Komisyon filhal katılıyor mu efendim?..

BÜTÇE VE PLAN KOMİSYONU SÖZCÜSÜ M. FAİK ATAYURT (Uşak) — Katılmıyoruz.

BAŞKAN — Komisyon katılmıyor. Okunan madde metnini oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... 8 nci madde okunan şekliyle kabul edilmiştir.

Madde 22. — Genel Müdürün veya memur edeceği yardımcılarından birinin Başkanlığında; Genel Müdür Yardımcıları, Hukuk Müşaviri ve Muhakemat Müdürü ve Genel Muhasebe Müdüründen müteşekkil Müdürler Komisyonu kurulur.

Bu Komisyon aşağıda yazılı işleri görür :

A) Genel Müdürlükten tevdi edilen Bütçe ve bilançoyu ve bütçede yapılacak değişikliklere ait teklifleri inceler.

B) Genel Müdürlüğe ait kanun ve tüzük tekliflerini inceler.

C) Tekel maddeleriyle idare mamullerinin iç satış fiyatlarını tespit eder.

D) Yabancı memleketlere ve Türkiye'de bulunan Kordiplomatiğe mensup zevata ve yabancı ulaştırma işletmelerine satılacak Tekel maddeleri ve mamulleriyle yaprak ve kıyılmış tütünlerin satış fiyatlarını tespit eder.

E) 100 000 liradan yukarı alım, satım ve yüklenmeler hakkındaki kararları onaylar.

F) Genel Müdürlük ile şahıslar, özel ve resmî daire ve müesseseler arasında çıkan bütçe giderlerinden veya döner sermayeden doğan uyuşmazlık ve davaların sulh yolu ile halli ve bu davaların açılmasından veya koğuşturulmasından vazgeçilmesi veya kayıtlarının silinmesi hakkında karar verir.

G) Genel Müdürlükçe verilecek diğer işleri görür.

Müdürler Komisyonu en az 7 üye ile haftada bir defadan az olmamak üzere toplanır ve çoğunlukla karar verir. Oylarda eşitlik olursa Başkanın bulunduğu tarafın oyu üstün tutulur. Mazeretleri dolayısıyle toplantıda bulunamayacak olan üyelerin yerlerine göstereceksleri daire başkanlarından biri veya yardımcılarından birisi bulunur.

Genel Müdür, sorumluluğu kendisine ait olmak şartıyle bu kararlarla bağlı kalmayabilir.

A, B, C bentlerindeki kararlar Gümrük ve Tekel Bakanlığına sunulur.

C bendinde yazılı kararlar hakkında Gümrük ve Tekel Bakanlığınca Maliye Bakanlığının mütalaası alınır.

BAŞKAN — 22 nci madde üzerinde söz alacak sayın üye var mı?.. Yok.

22 nci madde üzerinde verilmiş önerge var, takdim ediyorum.

MÜMİN KIRLI (İzmir) — Sayın Başkan, eğer benim önergemse gerekçesini izah edip geri almak istiyorum.

BAŞKAN — Sizin önergeniz efendim, buyurun.

MÜMİN KIRLI (İzmir) — Ben, 4 ncü maddede adı geçen «Grup Müdürleri» ni koymak suretiyle Daire Müdürlerini «Grup Müdürleri» adı altında çevirmek istemiştim. Şimdi, burada konulması düşünülen Müdürler Komisyonuna; benim teklifimde «Grup Müdürleri» diye bir teklif vardır, Grup Müdürleri kabul edilmediğine göre 4 ncü maddeyle, bu maddenin bu şekilde geçmesi tabiî olacaktır. Bu bakımdan bu önergemi geri alıyorum.

BAŞKAN — Önergenizi işleme koymadan size iade edeceğiz.

Aynı madde üzerinde başka bir önerge var, takdim ediyorum.

Yüksek Başkanlığa

Tasarının çerçeve 1 nci maddesi metninde yer alan :

22 nci maddenin birinci fıkrası metnindeki :

«Ve Muhakemat Müdürü» ibaresinin fıkra metninden çıkartılmasını,

Tasarının çerçeve 1 nci maddesi metninde yer alan :

22 nci maddenin birinci fıkrası metnindeki :

«Hukuk Müşaviri» ibaresinden sonra fıkra metnine :

«Daire Başkanları» ibaresinin eklenmesini,

Tasarının çerçeve 1 nci maddesi metninde yer alan :

22 nci maddenin ikinci fıkrası metnindeki :

«En az 7 üye» hükmünün, «En az 14 üye» şeklinde değiştirilmesini arz ve teklif ederiz.

Tokat
Cevdet Aykan

BAŞKAN — Komisyon?..

BÜTÇE VE PLAN KOMİSYONU SÖZCÜSÜ M. FAİK ATAYURT (Uşak) — Sistemi altüst edeceği için katılmıyoruz.

BAŞKAN — Hükümet katılıyor mu efendim?..

GÜMRÜK VE TEKEL BAKANLIĞI TEKEL GENEL MÜDÜR YARDIMCISI NİYAZİ SÜRENKÖK — Efendim, biz önergeye katılıyoruz. Çünkü, mevcut müdürler komisyonu teşkili bakımından tasarı bu haliyle kabul edilirse, denge bozulacaktır. O dengeyi sağlamak için bu önergeye katılıyoruz efendim.

BAŞKAN — Sayın Aykan'ın vermiş olduğu önergeye Komisyon katılmıyor, Hükümet katılıyor. Önergenin dikkate alınıp alınmaması hususunu oylarınıza sunacağım. Dikkate alınmasını kabul edenler... Kabul etmeyenler... Önerge reddedilmiştir.

Maddeyi okunan şekliyle oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... 22 nci madde okunan şekliyle kabul edilmiştir.

Madde 31. — a) Uzman müşavirler, Enstitüler Müdürü, Hukuk Müşaviri ve Muhakemat Müdürü, Teftiş Kurulu Başkanı, Daire Başkanları, Özlük İşleri Müdürü, İnceleme ve Denetleme Kurulu üye ve memurları hakkında Bakanlık Memurin ve Muhakemat Komisyonu.

BAŞKAN — 31 nci madde üzerinde söz alacak sayın üye?.. Yok.

31 nci madde üzerinde verilmiş önergeler var, okutuyorum.

Sayın Başkanlığa

451 S. Sayılı tasarının madde — 1'nde bulunan madde 31'in aşağıdaki şekilde kabulünü arz ve teklif ederim.

İzmir
Mümin Kırlı

«Madde 31 —

a) Uzman Müşavirler, Enstitüler Müdürü, Hukuk Müşaviri, Teftiş Kurulu Başkanı, Grup Müdürleri, Özlük İşleri Müdürü, İnceleme ve Denetleme Kurulu Üye ve Memurları hakkında Bakanlık, Memurin ve Muhakemat Komisyonu»

BAŞKAN — Değişiklik önergesine Komisyon katılıyor mu efendim?.

BÜTÇE VE PLAN KOMİSYONU SÖZCÜSÜ M. FAİK ATAYURT (Uşak) — Katılmıyoruz.

MÜMİN KIRLI (İzmir) — Sayın Başkan, burada yine «Grup Müdürleri» tabiri geçiyor. Halbuki kabul edilen esas 4 ncü maddede «Daire» dir. Onun için önergemi geri alıyorum.

BAŞKAN — Önerge okunmuş olduğu için, önergenin Sayın Kırlı'ya iadesini oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler.. Kabul etmeyenler..

Önerge iade edilmiştir.

Bir başka önerge var, okutuyorum efendim.

Yüksek Başkanlığa

Tasarının çerçeve 1 nci maddesi metninde yer alan: 31 nci maddenin (a) işaretli bendi metnindeki.

«Ve Muhakemat Müdürü» ibaresinin bent metninden çıkarılmasını arz ve teklif ederiz.

Tokat
Cevdet Aykan

BAŞKAN — Sayın Aykan'ın önergesine Sayın Komisyon katılıyor mu efendim?.

BÜTÇE VE PLAN KOMİSYONU SÖZCÜSÜ M. FAİK ATAYURT (Uşak) — Katılmıyoruz efendim.

BAŞKAN — Hükümet katılıyor mu efendim?.

GÜMRÜK VE TEKEL BAKANLIĞI TEKEL GENEL MÜDÜR YARDIMCISI NİYAZİ SÜRENKÖK — Efendim,ben Sayın Aykan'ın önergesine katılıyorum. 657 sayılı Kanunda artık «Hukuk Müşaviri ve Muhakemat Müdürü» tabiri kullanılmamakta, «Hukuk Müşaviri» tabiri kullanılmaktadır. O bakımdan bu değişiklik uygundur ve katılıyorum.

BAŞKAN — Sayın Aykan'ın önergesine Komisyon katılmıyor, Hükümet katılıyor. Sayın Aykan'ın önergesinin dikkate alınmasını oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler.. Kabul etmeyenler.. Önerge kabul edilmemiştir.

Maddeyi okunan şekliyle oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler.. Kabul etmeyenler.. Madde okunan şekliyle kabul edilmiştir.

Çerçeve madde 1'i tekrar okutarak oylarınıza sunacağım.

4036 sayılı Kanunun değişik 4 ncü, 8 nci ve 22 nci maddelerinin ve 31 nci maddenin (a) bendinin değiştirilmesine ve bir madde eklenmesine dair Kanun tasarısı

Madde 1. — 4036 sayılı Kanunun değişik 4 ncü. 8 nci ve 22 nci maddeleri ile 31 nci maddenin (a) bendi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

BAŞKAN — 1 nci maddeyi okunan şekliyle oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler. .Kabul etmeyenler.. Kabul edilmiştir.

1 nci madde, ihtiva ettiği ara maddeleriyle beraber kabul edilmiştir.

Madde 2. — 4036 sayılı Kanun ve değişikliklerinde geçen Grup Müdürü unvanı Daire Başkanı olarak değiştirilmiştir.

BAŞKAN — Madde üzerinde söz alacak sayın üye var mı efendim?.. Yok..

Madde üzerinde önerge var, takdim ediyorum.

MÜMİN KIRLI (İzmir) — Sayın Başkan, aynı sebeplerle önergemi geri alıyorum.

BAŞKAN — Peki efendim.

Sayın Kırlı'nın vermiş olduğu önerge iade edilmiştir efendim. Sayın Aykan'ın vermiş olduğu önergeyi okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

Tasarının 2 nci maddesinin aşağıdaki şekilde değiştirilmesini arz ve teklif ederiz.

Tokat

Cevdet Aykan

Madde 2. — 4036 sayılı Kanun ve değişikliklerinde geçen Grup Müdürlüğü unvanı, Daire Başkanlığı, Muhasebe Müdürlüğü unvanı, Genel Muhasebe Müdürlüğü, Hukuk Müşavirliği ve Muhakemat Müdürlüğü unvanı, Hukuk Müşavirliği olarak değiştirilmiştir.

BAŞKAN — Sayın Aykan'ın önergesine katılıyor musunuz Sayın Komisyon?..

BÜTÇE VE PLAN KOMİSYONU SÖZCÜSÜ M. FAİK ATAYURT (Uşak) — Sayın başkanım, katılmıyoruz. Zaten bu kanunun muhtelif maddelerinde ve buna ilişkin tüzüklerde, yönetmeliklerde aynı tabirler vardır. Burada yapılacak bir değişiklik hepsine sirayet edecektir. Mahiyeti itibariyle fonksiyon ve yetki bakımından bir değişiklik getirmiyor; kanunun muhtevası ve icra işleri bakımından katılmıyoruz.

BAŞKAN — Katılmıyorsunuz.

Sayın Hükümet katılıyor mu efendim?

GÜMRÜK VE TEKEL BAKANLIĞI TEKEL GENEL MÜDÜR YARDIMCISI NİYAZİ SÜRENKÖK — Sayın Başkan;

Biraz evvel arz ettiğim gibi, «Hukuk Müşaviri ve Muhakemat Müdürlüğü» ifadesi 657 sayılı Kanundaki ifadelere dayanmaktadır. «Genel Muhasebe Müdürü» şeklindeki değişiklik, bu Kanun metninde de, 4 ncü maddede «Genel Muhasebe Müdürü» olarak geçmektedir. Kanunun diğer maddelerinde «Muhasebe Müdürü» olarak geçtiği için, birleştirilme maksadına matuf olarak «Genel Muhasebe Müdürü» olarak değiştirilsin arzu ediyoruz, bu nedenle önergeye katılıyoruz.

BAŞKAN — Sayın Aykan tarafından verilmiş olan önergeye Sayın Komisyon katılmıyor, sayın Hükümet katılıyor. Dikkate alınıp alınmaması hususunu oylarınıza sunacağım. Dikkate alınmasını kabul edenler işaret buyursunlar.. Kabul etmeyenler. Önerge reddedilmiştir.

Madde 2. — Okunan şekliyle oylarınıza sunulacaktır. Okunan şekliyle kabul edenler işaret buyursunlar.. Kabul etmeyenler.. 2 nci madde okunan şekliyle kabul edilmiştir.

Madde 3. — Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

BAŞKAN — Madde üzerinde söz almak isteyen sayın üye?.. Yok. 3 ncü maddeyi oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler.. Etmeyenler.. Kabul edilmiştir.

Madde 4. — Bu Kanunu Gümrük ve Tekel ve Maliye bakanları yürütür.

BAŞKAN — 4 ncü madde üzerinde söz alacak sayın üye?. Yok. 4 ncü maddeyi oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler.. Etmeyenler.. 4 ncü madde kabul edilmiştir.

Kanunun tümünün lehinde aleyhinde söz alacak sayın üye?.. Yok. Kanunun tümünü oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler.. Etmeyenler.. Kanunun tümü kabul edilmiştir.

Kanun Yüce Cumhuriyet Senatosunda değiştirilerek kabul edilmiş bulunduğu için, Meclise iade olunacaktır.

3. — 19 . 7 . 1972 günlü ve 1616 sayılı Gümrük Kanununun bazı maddelerinin yürürlükten kaldırılmasına ve bu maddeler yerine yeni maddeler konulmasına ve 7 . 1 . 1932 günlü ve 1918 sayılı Kaçakçılığın Men ve Takibine dair Kanunun değişik 24 ncü maddesinin değiştirilmesine ilişkin kanun tasarısının Millet Meclisince kabul olunan metni ve Cumhuriyet Senatosu Bütçe ve Plan Komisyonu raporu (M. Meclisi : 1/172; C. Senatosu : 1/326) (S. Sayısı : 457) (Dağıtma tarihi : 12 . 3 . 1975) (Bitiş tarihi : 7 . 5 . 1975) (1)

BAŞKAN — Sayın üyeler.

Kabul edilen önergeye göre, son kanun tasarısının müzakeresine geçiyoruz.

457 sıra sayılı 19 . 7 . 1972 günlü ve 1615 sayılı Gümrük Kanunun bazı maddelerinin yürürlükten kaldırılmasına ve bu maddeler yerine yeni maddeler konulmasına ve 7 . 1 . 1932 günlü ve 1918 sayılı Kaçakçılığın Men ve Takibine dair Kanun değişik 24 ncü maddesinin değiştirilmesine ilişkin kanun tasarısının öncelikle ve ivedilikle görüşülmesi konusu daha evvel Yüce Senatonun oyuna sunulmuş ve öncelik ve ivedilikle görüşülmesi kabul edilmiş bulunmakta idi.

Komisyon raporunun ve madde metinlerinin okunup okunmamasını oylarınıza sunacağım. Komisyon raporunun ve madde metinlerinin okunmasını isteyenler lütfen işaret etsinler.. Okunmasını istemeyenler lütfen işaret etsinler.. Okunmayacaktır.

Kanun tasarısının tümü üzerinde söz almak isteyen Sayın üye?.. Yok.

Kanun tasarısının maddelerine geçilmesini oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler.. Kabul etmeyenler.. Maddelere geçilmesi kabul edilmiştir.

19 . 7 . 1972 günlü ve 1615 sayılı Gümrük Kanununun bazı maddelerinin yürürlükten kaldırılmasına ve bu maddeler yerine yeni maddeler konulmasına ve 7 . 1 . 1932 günlü ve 1918 sayılı Kaçakçılığın Men ve Takibine dair Kanunun değişik 24 ncü maddesinin değiştirilmesine ilişkin kanun tasarısı

Madde 1. — 19 . 7 . 1972 günlü ve 1615 sayılı Gümrük Kanununun 140 ncı maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Tasfiye edilecek eşya

Madde 140. — Aşağıda yazılı eşya, sahip veya nâkillerine ithal veya yurt dışı etmek üzere verilecek 2 aylık süre sonunda, ithal veya yurt dışı edilmediği taktirde gümrüğe terk edilmiş sayılır.

1. Giriş ve çıkış eşyasından antrepo ve sundurmalarda ve gümrük denetlemesi altında bulunan yerlerde; bu kanunda yazılı sürelerden fazla kalmış eşya,

2. 111 nci maddeye göre yapılacak yoklama neticesinde sundurma ve antrepolarda fazla çıkan eşya,

3. 139 ncu maddenin ikinci fıkrasına göre, sahip veya nâkilleri tarafından kaldırılmayan eşya.

4. 61 nci maddedeki süre içinde giriş işlemi takip ve intaç ettirilmediğinden dolayı tasfiye edilecek eşya.

BAŞKAN — 140 ncı madde üzerinde söz alacak sayın üye var mı efendim?.. Yok. 140 ncı madde üzerinde değişiklik önergesi var, sunuyorum.

Yüksek Başkanlığa

Tasarının çerçeve 1 nci madde metnindeki 140 ncı maddenin aşağıdaki şekilde değiştirilmesini arz ve teklif ederiz.

Tasfiye edilecek eşya:

Madde 140. — Aşağıdaki eşya Bakanlığın tayin ve tespit edeceği esaslara göre, Bakanlık bünyesinde kurulacak bir Genel Müdürlük tarafından cins, nevi, miktar, nitelik ve kıymetleri tespit edilerek ilân olunduktan sonra, açık artırma ile satılır.

1. — Giriş ve çıkış eşyasından, antrepo ve sundurmalarda ve Gümrük denetlemesi altında bulunan yerlerde, bu Kanunda yazılı sürelerden fazla kalmış eşya,

2. — 111 nci maddeye göre yapılacak yoklama neticesinde sundurma ve antrepolarda fazla çıkan eşya,

3. — 139 ncu maddenin 2 nci fıkrasına göre sahip veya nâkilleri tarafından kaldırılmayan eşya,

4. — Sahip veya nâkilleri veya namına gelenler tarafından gümrüğe terk edilen veya 68 nci maddeye göre terk edilmiş sayılan eşya,

5. — 61 nci maddedeki süre içinde giriş işlemi takip ve intaç ettirilmediğinden dolayı tasfiye edilecek eşya.

Ancak, çabuk bozulmak veya akmak veya sızmak tehlikesine maruz bulunan veyahut saklanması külfet veya tehlikeli yahut masraflı olan eşya, sürelerini doldurmadan satılabilir.

Tokat
Cevdet Aykan.

BAŞKAN — Değişiklik önergesine Komisyon katılıyor mu?.

(1) 457 S. Sayılı basmayazı 29 . 4 . 1975 tarihli 53 ncü Birleşim tutanağına eklidir.

BÜTÇE VE PLAN KOMİSYONU SÖZCÜSÜ M. FAİK ATAYURT (Uşak) — Katılmıyoruz.

BAŞKAN — Komisyon katılmıyor. Hükümet katılıyor mu?...

GÜMRÜK VE TEKEL BAKANLIĞI GÜMRÜKLER GENEL MÜDÜRÜ RECAÎ ERK — Katılıyoruz.

İ. CENAP EGE (Aydın) — Sayın Başkan, bir sual sormak mecburiyeti vardır.

BAŞKAN — Buyurun efendım.

İ. CENAP EGE (Aydın) — Bundan önceki müzakerelerde de dikkatimi çekti. Hükümetin getirdiği metin daha evvel hazırlanıp geldiğine göre, bunun müdafaasının yapılması lâzım gelir; ama görüyoruz ki devamlı olarak verilen değişiklik önergelerine katılma var, bu nasıl oluyor?

BAŞKAN — Sayın Ege, ben öyle zannediyorum ki, Hükümet değişikliğinden tevellüt eden bir görüş farkını, katılmamak suretiyle ifade ve izah etmiş oluyorlar. Ben öyle anlıyorum.

BÜTÇE VE PLAN KOMİSYONU SÖZCÜSÜ M. FAİK ATAYURT (Uşak) — Sayın Başkan müsaade eder misiniz?

BAŞKAN — Buyurun Sayın Atayurt.

BÜTÇE VE PLAN KOMİSYONU SÖZCÜSÜ M. FAİK ATAYURT (Uşak) — Burada müzakere ettiğimiz kanunlar, tamamen teknik mahiyette kanunlardır. Herhangi bir politik tercihi icap ettirecek hususiyetler taşıyan kanunlar değildir. Komisyonumuzda cereyan eden müzakerelerde Hükümetin yetkili temsilcileri de hazır bulunduğu halde, belli metinler üzerinde mutabakata varılmış ve Komisyonun sayın üyelerinin görüşleri de, oyları da o istikamette birleştiği için, rapor yazılarak huzurunuza sevk edilmiş bulunuyordu. Bu bakımdan Sayın Ege'nin görüş ve mütalâalarına katılarak mevcut metinlere sadık kaldığımızı tekrar arz ederim.

BAŞKAN — Siz onu ifade buyurdunuz efendim. Siz katılmadığınızı ifade ettiniz, Hükümet katıldığını ifade ettiler.

Şimdi önergenin dikkate alınıp alınmadığını oylarınıza sunacağım. Değişiklik önergesinin dikkate alınmasını kabul edenler işaret buyursunlar.. Kabul etmeyenler.. Kabul edilmemiştir efendim.

140 ncı maddeyi okunan şekliyle oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler.. Etmeyenler.. 140 ncı madde okunan şekliyle kabul edilmiştir.

Madde 2. — 19 . 7 . 1972 günlü ve 1615 sayılı Gümrük Kanununun 141 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

Tasfiye

Madde 141. — 1. Yukarıki maddede yazılı eşya ile sahip veya nâkilleri veya namına gelenler tarafından gümrüğe terkedilen veya 68 nci maddeye göre terkedilmiş sayılan eşya Hükümetçe görevlendirilecek yahut kurulacak kamu iktisadî teşekkülleri vasıtasıyle en geç üç ay içerisinde çıkarılacak bir tüzükte saptanacak şekil, usul ve esaslar dairesinde satılır. Satılamayan eşyanın ne şekilde tasfiye olunacağı aynı tüzükte belirtilir.

Ancak çabuk bozulmak, akmak ve sızmak tehlikesine maruz bulunan veya saklanması külfet veya tehlikeli veya masraflı olan eşya, sürelerini doldurmadan önce de aynı yollarla tasfiye edilebilir. Bu eşyanın satış bedelinden:

a) Hizmet karşılığı alacaklar ve yapılmış masraflar.

b) Gümrük vergi ve resimleri,

c) Satış için yapılmış masraflar,

d) Para cezaları,

Ayrılarak bu sıraya göre dağıtılır. Satış bedeli aynı sıra içindeki alacakların tamamını karşılamazsa garame suretiyle dağıtılır. Artan para 500 lira ve aşağı ise irada kaydolunur, fazla ise sahiplerine ödenmek üzere emanet hesabına alınır.

Kuruluş için gerekli kadrolar ilgili dairelerce sağlanır.

2490 sayılı Kanuna tabi kuruluşlara satılacak eşya için mezkûr 2490 sayılı Kanunun, bu konuya ilişkin hükümleri uygulanmaz.

2. Hamallık, yükleme, boşaltma, ambarlama, ardiye ve sair hizmet karşılığı alacaklar veya yapılmış masraflar satış bedelinden tenzil edilerek aidolduğu şahıs veya kuruluşa ödenir.

Satış bedelinden kalan miktardan, o eşya ile ilgili para cezaları tenzil olunur. Bu suretle karşılanamayan para cezaları ayrıca kovuşturulur.

BAŞKAN — Sayın üyeler, Başkanınızın yorgunluğundan tevellüt eden bir hatayı, bir dalgınlığı düzeltmek üzere tekrar birinci maddeye avdet ediyorum. 1 nci maddenin ihtiva ettiği 140 ncı madde oylanmıştı; ancak, çerçeve madde olan 1 nci maddenin oylanması unutulmuştu. Şimdi 1 nci maddeyi 140 ncı madde ile birlikte oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

2 nci maddenin ihtiva ettiği 141 nci madde üzerinde müzakere açıyorum. Söz almak isteyen sayın üye var mı 141 nci madde üzerinde? Yok. 141 nci madde üzerinde verilmiş değişiklik önergeleri var, arz ediyorum.

Cumhuriyet Senatosu Başkanlığına

Tasarının çerçeve 2 nci maddesi metnindeki 141 nci maddenin aşağıdaki şekilde değiştirilmesini arz ve teklif ederim.

Tokat
Cevdet Aykan

Satış işlemleri

Madde 141. — Satışı yapılacak eşyanın kıymeti, cinsi, nevi, miktarı ve nitelikleri 65 nci maddenin 10 ncu fıkrası ve 68 nci madde hükümleri de gözönünde bulundurularak yönetmelikle düzenlenir ve vergi tahakkuku kanunî vergi haddi ve nispetleri üzerinden yapılır.

Satışa çıkarılacak eşyanın sahip ve nakilleri, ilân olunan ilk satış gününden evvel yazılı olarak satışın durdurulmasını isteyebilirler. Bu istek ancak, eşyanın gümrük işlemlerini bir ay içinde yaptırıp kaldırmak şartı ile ve bir defaya mahsus olmak üzere kabul olunabilir. Verilen süre içinde de kaldırılmayan eşyanın satışına devam olunur. Satışa çıkartılan eşyanın satış bedeli, bu eşyaya ait vergileri karşılaması lâzımdır.

Gümrük Giriş Tarife Cetveline göre vergiden muaf eşyanın satış bedelinin, 65 nci maddenin 10 ncu fıkrası gereğince tespit edilecek kıymeti, çıkış eşyasında da 125 nci maddedeki kıymetin en az yarısını karşılaması icap eder.

BAŞKAN — Değişiklik önergesine sayın Komisyon katılıyor mu efendim?

BÜTÇE VE PLAN KOMİSYONU SÖZCÜSÜ M. FAİK ATAYURT (Uşak) — Sayın Başkanım, katılmıyoruz. Çünkü, bu madde ile eskiden takip edilen usul ve mevzuat değişmekte, evvelce gümrüklerde bu şekilde bekleyen mallar bazı şekil ve biçimlerde tevzi edilebiliyordu. Şimdi bunlar da önleniyor bu yeni hükümle; bu itibarla katılmıyoruz.

BAŞKAN — Katılmıyorsunuz.

Hükümet temsilcisine soruyorum; katılıyor musunuz efendim?

GÜMRÜK VE TEKEL BAKANLIĞI GÜMRÜKLER GENEL MÜDÜRÜ RECAİ ERK — Katılıyoruz efendim.

BAŞKAN — Katılıyorsunuz.

Okunan değişiklik önergesine Komisyon katılmıyor, Hükümet katılıyor. Değişiklik önergesini oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Değişiklik önergesi reddedilmiştir.

141 nci maddeyi okunan şekliyle oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeeynler... 141 nci madde okunan şekliyle kabul edilmiştir.

141 nci maddeyi ihtiva eden çerçeve ikinci maddeyi oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Çerçeve 2 nci madde, ihtiva ettiği 141 nci maddeyle beraber kabul edilmiştir.

Madde 3. — 19 . 7 . 1972 günlü ve 1615 sayılı Gümrük Kanununun 142, 143, 144 ve 145 nci maddeleri yürürlükten kaldırılmıştır.

BAŞKAN — 3 ncü madde üzerinde söz almak isteyen sayın üye var mı efendim? Yok.

3 ncü maddenin metinden çıkarılmasını öneren Sayın Aykan'ın önergesine Komisyon katılıyor mu efendim?.

BÜTÇE VE PLAN KOMİSYONU SÖZCÜSÜ M. FAİK ATAYURT (Uşak) — Katımıyoruz.

BAŞKAN — Hükümet katılıyor mu efendim?

GÜMRÜK VE TEKEL BAKANLIĞI GÜMRÜKLER GENEL MÜDÜRÜ RECAİ ERK — Katılıyoruz efendim.

BAŞKAN — Hükümet katılıyor, Komisyon katılmıyor. Okunan 3 ncü maddenin metinden çıkarılmasını oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmemiştir.

3 ncü maddeyi okunan şekliyle oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... 3 ncü madde okunan şekliyle kabul edilmiştir.

Madde 4. — 7 . 1 . 1932 günlü ve 1918 sayılı Kanunun 5 . 12 . 1960 günlü ve 152 sayılı Kanunla değiştirilen 24 ncü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Madde 24. — 23 ncü maddenin üçüncü bendine ve 48 nci maddeye göre teslim alınan her çeşit kaçak eşya, alet ve taşıma vasıtaları hakkında da, bunlara ilişkin müsadere kararları kesinleştikten sonra, yukarda yazılı Gümrük Kanununun değişik 141 nci maddesi hükümleri uygulanır. Ancak, çabuk bozulmak veya telef olmak tehlikesine maruz bulunan veya saklanması masraf ve külfeti veya tehlikeyi müstelzim olan kaçak eşya, alet ve taşıma vasıtaları hakkında, müsadere kararlarının kesinleşmesi beklenmeksizin aynı madde hükümleri uygulanabilir.

BAŞKAN — Madde 24'ün üzerinde söz alacak sayın üye var mı efendim? Yok.

Bu maddenin metinden çıkarılmasını; 4 ncü maddenin ihtiva ettiği 24 ncü maddeyle birlikte metinden çıkarılmasını Sayın Cevdet Aykan teklif etmektedir.

Sayın Komisyon katılıyor mu efendim?

BÜTÇE VE PLAN KOMİSYONU SÖZCÜSÜ M. FAİK ATAYURT (Uşak) — Katılmıyoruz efendim.

BAŞKAN — Sayın Hükümet katılıyor mu efendim?

GÜMRÜK VE TEKEL BAKANLIĞI GÜMRÜKLER GENEL MÜDÜRÜ RECAİ ERK — Bu madde ile 1918 sayılı Kanuna göre müsadere edilmiş olan eşyanın satılması; yani Gümrük Kanunu hükümlerine paralel olarak satılması öngörülmektedir. Bunun memleket ekonomisine getireceği bazı zararlar gözönüne alınarak bu maddenin çıkarılmasına, teklif edildiği şekilde katılıyoruz.

BAŞKAN — Gümrükler Genel Müdürü Sayın Recai Erk, Hükümet adına bu önergeye katıldıklarını ifade ettiler. Komisyon katılmıyor.

Önergenin kabul edilerek 4 ncü maddenin metinden çıkarılmasını oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmemiştir..

4 ncü maddeyi, ihtiva ettiği 24 ncü madde ile birlikle oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... 4 ncü madde ihtiva ettiği 24 ncü madde ile birlikte kabul edilmiştir.

Geçici Madde — Bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihte kanunî bekleme süresini doldurmuş eşya, bu tarihten itibaren en geç 2 ay içerisinde sahip veya nâkilleri tarafından ithal veya yurt dışı edilmedikleri takdirde gümrüğe terkedilmiş sayılır.

Bu madde gereğince verilmiş iki aylık süre içinde durum, eşit aralıklarla en az dört kez TRT ve basın yolu ile ilgililere duyurulur.

Bu eşyaya ilişkin hamallık, yükleme, boşaltma, ambarlama ve sair hizmetler karşılığı tahakkuk edecek alacaklar veya yapılmış masrafların satış bedelinden ne suretle karşılanacağı Maliye, Gümrük ve Tekel ve Ulaştırma bakanlıklarınca ortaklaşa saptanır.

BAŞKAN — Geçici madde üzerinde söz almak isteyen sayın üye var mı efendim? Yok.

Geçici maddenin metinden çıkarılmasını Sayın Cevdet Aykan, önermektedir. Geçici maddenin metinden çıkarılması teklifine Komisyon katılıyor mu efendim?

BÜTÇE VE PLAN KOMİSYONU SÖZCÜSÜ M. FAİK ATAYURT (Uşak) — Katılmıyoruz.

BAŞKAN — Hükümet katılıyor mu efendim?

GÜMRÜK VE TEKEL BAKANLIĞI GÜMRÜKLER GENEL MÜDÜRÜ RECAİ ERK — Katılıyoruz.

BAŞKAN — Hükümet katılıyor, Komisyon katılmıyor. Geçici maddenin metinden çıkarılması önerisini oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmemiştir.

Geçici maddeyi okunan şekliyle oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Geçici madde okunan şekliyle kabul edilmiştir.

Madde 5. — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

BAŞKAN — 5 nci maddeyi oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... 5 nci madde kabul edilmiştir.

Madde 6. — Bu kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.

BAŞKAN — Madde üzerinde söz almak isteyen sayın üye? Yok.

6 ncı maddeyi oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler.. Kabul etmeyenler... 6 ncı madde kabul edilmiştir.

Sayın üyeler, bu kanun tasarısı açık oylarınıza sunulacaktır. Açık oylama 6 . 5 . 1975 Salı günü yapılacaktır.

Birleşimi 6 Mayıs 1975 Salı günü saat 15.00'te açmak üzere kapatıyorum.

Kapanma Saati : 22.33

VI. — SORULAR VE CEVAPLAR

A) YAZILI SORU VE CEVABI

1. — Cumhuriyet Senatosu Cumhurbaşkanınca S. Ü. Özer Derbil'in yatırım ve teşvik belgelerine dair soru önergesi, Sanayi ve Teknoloji Bakanı Abdülkerim Doğru'nun yazılı cevabı. (7/346)

Cumhuriyet Senatosu Başkanlığına

Aşağıda sunduğum yazılı sorumun Maliye, Sanayi ve Teknoloji ve Ticaret bakanları tarafından, C. Senatosu İçtüzüğünün 119 ve 120 nci maddeleri uyarınca yazılı olarak cevaplandırılmasını arz ederim.

C. Senatosu Kontenjan Üyesi
Özer Derbil

1. — A) 7/4079 sayılı ve 15 . 3 1972 günlü karar uyarınca yatırımların teşviki için tanınan tedbirlerden yararlanması sağlanan ve bu arada T. C. Merkez Bankası ile, bu bankanın özel kaynaklardan sağlandığı fonlardan yararlanarak verdiği selektif krediler arası bankalarla yapılan anlaşmalar sonucunda yatırımcılara verilmektedir. Bu arada özellikle, küçük tasarruf sahiplerinin, üreticilerin ve işçilerimizin ayrı ayrı veya hep birlikte biraraya gelmeleri ile kurulan ortaklıkların bahse konu teşvik tedbirlerinden yararlandırılması ayrıca öngörülmüştür.

B) Gerçekte yatırım ve teşvik belgesi almış olanlara sağlanan bu olanaklar, T. C. Merkez Bankasının sağlamış olduğu olanaklardan ve aracı bankalar bu kredi işleminden, ayrıca komisyon almaktadırlar.

C) Yukarda belirtilen teşvik tedbirlerinin, gerçekçiliği ve gereksinmelere uygunluğu tartışılır nitelik taşımakla birlikte bu olanaklardan yararlanmak amacıyle ve bu olanaklara güvenerek, küçük tasarruf sahiplerinin koymuş oldukları paralarla sermayeleri oluşan birçok kuruluş, T. C. Merkez Bankası ile ve ondan sonra da aracı banka ile yapmış oldukları anlaşmalar gereğince, gerekli her türlü güvence (ipotek, kefalet v. s.) alınmış olmasına ve kredilerinin bir kısmının vermiş olmasına rağmen, kredilerinin geri kalan bölümünü alamadıkları için, yatırımlarını tamamlayamamak veya tamamlanmış sayılan yatırımlarını bu kredilerin verilmemesi nedeniyle işletememek durumuna düşmüşlerdir.

2. — Aracı bankaların T. C. Merkez Bankası fonlarından yararlanılarak veya da yasal yükümlülüklerini karşı tutmak, yatırım sahiplerine tanınmış olan bu hakları kendi yararlarına kullanmaları, diğer olumsuz yönleri bir yana bırakılsa dahi, aşağıdaki sonuçları doğurmuş ve doğurmaktadır.

Bu durumda olan A) Önemli bir bölümü, üretici kooperatifleri, üretici ve küçük tasarruf sahiplerinden oluşan ortaklar kendi veya bölge ürünlerini veya atıl işgücünü değerlendirmek için girişmiş oldukları bu teşebbüsü ve ortaklığı, yatırımın bitirilmesine az bir süre kala daha önce alınmış olan kredinin yarısının taksit ve faizlerinin taksitlerini ödemek zorunluğu nedeniyle, 2 - 3 yıldır bağlamış oldukları fonların hiç olmazsa bir bölümünü kurtarabilmek için fabrika veya tesisi satışa çıkarmak veya pay sahiplerinden bir bölümü ellerindeki hisse senetlerini düşük bedelle satmak durumunda kalmaktadırlar.

Bu payların veya kurulan tesis veya fabrika mülkiyetinin, aynı dalda kurulmuş fabrikası olan veya da, ortaya çıkmış bir kuruluşu ucuz fiyatla kapatmak amacını güdenlerin eline geçtiği veya geçmek üzere olduğu bilinmektedir. Aracı bankaların T. C. Merkez Bankasından sağladıkları karşılığa ve almış oldukları güvence ve ek güvencelere rağmen, kredilerini yolun yarısında veya sonuna doğru kesmeleri dışardan payları veya tesisin mülkiyetini ele geçirmeye çalışanlara yardım eder nitelik taşımaktadır.

Üreticinin ve küçük tasarruf sahiplerinin yatırım ve emeği ile ortaya çıkmış olan, yeni tesisler bu yolla, tekelleşmiş sermayenin eline öngördükleri süreçten çok daha önce düşmekte ve ekonomimizde büyük sakıncaları görülen ve fiyatları şişiren ve üreticinin emeğinin heder olmasına yol açan bir oluşumu, aracı bankaların tutumu ile daha da hızlandırmaktadır.

B) Bekleme sürecinde ise, üreticinin emeği çok düşük değerlenebilmekte, yatırıma dönüştürdüğü tasarrufları ise verimsiz bağlı kalmaktadır. Gerek üretimin gerekse 1974 yılında, düşmesi büyük kaygılar yaratan tasarruf eğiliminin azalmasında ortaya çıkan bu durumun değerlendirilmesi zorunluğu gözükmektedir.

C) Yeni üretim kapasitelerinin işletmeye açılmasının bu yolla ötelenmesi özellikle talep trendi artan işlenmiş ürünlerin fiyatlarında bir artışı kendiliğinden doğurmakta, bundan ise sermaye sahipleri veya aracılar çıkar sağlamaktadırlar.

D) Bir görüşe göre, küçük tasarruf sahiplerinin yatırımlarını değerlendirmek ve kolaylaştırmak amacıyle alınan tedbirler ve verilen ödünler, gene de büyük sermayenin yararlandığı olanaklar haline kısa süreçte de dönüşebilmektedir.

3. — Bütün bunların önlenebilmesi, teşvik ve kredi belgesinin verilmesinden sonra, bu kredilerin işleyip işlemediğinin izlenmesi ve tıkanıklık görülen kanallarda alınacak tedbirlere üretici, küçük tasarruf sahiplerinden yukarda değinilen veya başka yollarla tekelci sermaye eline geçen tesis ve kuruluşların teşvik tedbirlerinden yararlandırılmamasına bağlı gözükmektedir.

Sorular :

1. — Teşvik tedbirlerinden yararlandırılan proje ve kuruluşların özellikle banka kredileri ve gerçekleşme ile olan ilişkileri izlenilmekte midir?

2. — Aracı bankaların, karşılıkları T. C. Merkez Bankasınca sağlanan veya bu bankaların yasal yükümlülüklerini yerine getirmek üzere açtıkları kredilerin başlangıçta veya orta bir noktada kesilmesini ve bu yolla, yatırımların aksamamasını, geri kalmasını, izleyecek ve aracı bankaların bu tutumlarını önleyecek yasal yetkilerin kullanılmayış nedenleri nelerdir?

3. — A) Aracı bankalardan T. C. Merkez Bankasınca sağlanan olanaklara rağmen kredi vermek yükümlülüğünü yerine getirmeyenler hangileridir?

B) Kredinin, başlangıçta veya yatırımın bitiş noktasına yakın bir süreçte kesilmesi nedeniyle, kurdukları ortaklıkların malî durumları ve yatırımları aksayanları hangileridir? Bunların durumlarının düzeltilmesi için en kısa sürede uygulanması öngörülen tedbirler nelerdir?

T. C.
Sanayi ve Teknoloji
Bakanlığı 22 . 4 . 1975
Teşvik ve Uygulama Genel
Müdürlüğü
Sayı : 9.20 - 3734

Konu : Cumhuriyet Senatosu Kontenjan Üyesi Sayın Özer Derbil'in soru önergesi Hk.

Cumhuriyet Senatosu Başkanlığına

İlgi : 1 Nisan 1975 tarihli 5866-2773-7/346 sayılı yazınız.

Cumhuriyet Senatosu Kontenjan Senatörü Özer Derbil'in yatırım ve Teşvik belgelerine dair Maliye, Sanayi ve Teknoloji ve Ticaret bakanlıkları tarafından yazılı cevaplandırılmasını isteyen soru önergesinde Bakanlığımı ilgilendiren hususlara ait not ekte sunulmuştur.

Bilgilerinize arz ederim.

Abdülkerim Doğru
Sanayi ve Teknoloji Bakanı

Soru 1. — Teşvik tedbirlerinden yararlandırılan proje ve kuruluşların özellikle banka kredileri ve gerçekleşme ile olan ilişkileri izlenilmekte midir?

Cevap 1. — Teşvik tedbirlerinden yararlanabilmek amacıyle Bakanlığımıza müracaat eden, projeleri uygun bulunacak kendilerine gerekli bilgiler verilen yatırımların gerçekleşme durumları ve belgelerindeki şartlara uyulup uyulmadığı izlenmektedir. Yatırımlarda kullanılan banka kredileri ve gerçekleşme durumları halen yürürlükte bulunan mevzuat hükümlerine göre ilgili bankalarca yürütülmekte olduğundan Bakanlığımızın konu ile bir ilgisi bulunmamaktadır. Ancak T. C. Merkez Bankası ve ilgili diğer bankalar, açılan kredilere ilişkin bilgileri aylık listeler halinde Bakanlığımıza göndermektedirler ve Merkez Bankası ile aracı bankalar, projenin teşvik edilen bir yatırım dalı olup olmadığı hususunda tereddüte düşerlerse sadece bu hususu teşvik edici bir belgeyi Bakanlığımızdan almasını yatırımcıdan isteyebilirler.

Soru 2. — Aracı bankaların, karşılıkları T. C. Merkez Bankasınca sağlanan veya bu bankaların yasal yükümlülüklerini yerine getirmek üzere açtıkları kredilerin başlangıçta veya orta bir noktada kesilmesini ve bu yol yatırımların aksamasını, geri kalmasını izleyecek ve aracı bankaların bu tutumlarını önleyecek yasal yetkilerini kullanılmayış nedenleri nelerdir?

Cevap 2. — Bu konu ile Bakanlığımızın ilgisi bulunmamaktadır.

Soru 3. — A) Aracı bankalardan kredi vermek yükümlülüğünü yerine getirmeyenler hangileridir?

Cevap 3. — A) Bu konuda Bakanlığımızda bir bilgi bulunmamaktadır.

Soru 3. — B) Kredinin başlangıçta veya yatırımın bitiş noktasına yakın bir sürede kesilmesi nedeniyle kurdukları ortaklıkların malî durumları ve yatırımları aksayanları hangileridir? Bunların durumlarının düzeltilmesi için en kısa sürede uygulanması öngörülen tedbirler nelerdir?

Cevap 3. — B) Kredi temininde güçlüklerle karşılaşıldığı gerek firmalardan yazılı ve sözlü olarak yapılan müracaatlarla, gerekse Bakanlığımızca yapılan izlemeler sonunda tespit edilmektedir.

Yalnızca 1974 yılında verilen ve tadil edilen 488 teşvik belgesi ile ilgili yatırımdan 340 adedi ilgili bankalara kredi müracaatında bulunduklarını ancak bunların henüz sonuçlanmadığını belirtmekte kredilerin zamanında temin edilememesi nedeniyle yatırımlarının geciktiğini bildirmektedirler.

Bu konuda mevcut kanun ve kararnameler uyarınca bakanlığımızca bir tedbir alınması imkânı bulunmamaktadır. Ancak teşviklerle ilgili tüm tedbirleri kapsayan bir tasarı üzerinde çalışmalar devam etmektedir.

Cumhuriyet Senatosu
GÜNDEMİ

53 NCÜ BİRLEŞİM

29 . 4 . 1975 Salı

Saat : 15,00

I
A - BAŞKANLIK DİVANININ GENEL KURULA SUNUŞLARI

1. — Komisyonlarda açık bulunan üyeliklere seçim.

2. — Avrupa Konseyi Danışma Meclisine bağımsız üye seçimi.

B - İKİNCİ DEFA OYA KONULACAK İŞLER
II
SORULAR VE GENEL GÖRÜŞME

1. — Cumhuriyet Senatosu Kars Üyesi Sırrı Atalay'ın, 13 . 2 . 1974 tarihli ve 11 sayılı Kanun hükmünde kararname ile 31 . 5 . 1974 tarihli 12 sayılı Kanun hükmünde kararnamenin (g) bendinin yürürlükten kaldırılmasına dair Kanun tasarısının Cumhuriyet Senatosundaki görüşmelerine dair Cumhuriyet Senatosu Başkanından sözlü sorusu. (6/57)

2. — Cumhuriyet Senatosu Eskişehir Üyesi Ömer Ucuzal'ın 30 Ocak 1972 tarihli Ankara Bayram Gazetesinde neşredilen bir yazıya dair Başbakandan sözlü sorusu (6/10)

3. — Cumhuriyet Senatosu İzmir Üyesi Necip Mirkelâmoğlu'nun Hilâfetin kaldırılışının 50 nci yıldönümü nedeni ile PTT İdaresince bastırılması programlanan pul emisyonundan vazgeçilmiş olması sebebine dair, Ulaştırma Bakanından sözlü sorusu (6/32)

4. — Cumhuriyet Senatosu Tabiî Üyesi Ahmet Yıldız'ın, mahkeme tutanakları ile yapılan iddia ve haberlere dair Başbakandan sözlü sorusu (6/26)

5. — Cumhuriyet Senatosu İzmir Üyesi Beliğ Beler'in, İzmir'de vukubulan müessif uçak kazasına dair, Ulaştırma Bakanından sözlü sorusu (6/27)

6. — Cumhuriyet Senatosu Sivas Üyesi Hüseyin Öztürk'ün, A. E. G., Telefunken Şirketleriyle yapılan sözleşmeye dair Ulaştırma Bakanından sözlü sorusu (6/34)

7. — Cumhuriyet Senatosu Siirt Üyesi Süreyya Öner'in, Tekel İdare binasına dair Gümrük ve Tekel Bakanından sözlü sorusu (6/36)

8. — Cumhuriyet Senatosu Zonguldak Üyesi Ahmet Demir Yüce'nin, Ankara Atatürk Lisesi Müdürüne dair Millî Eğitim Bakanından sözlü sorusu (6/37)

9. — Cumhuriyet Senatosu Siirt Üyesi Süreyya Öner'in, Siirt ilinin televizyon yayınlarından faydalanması hususunda neler düşünüldüğüne dair Turizm ve Tanıtma Bakanından sözlü sorusu (6/38)

10. — Cumhuriyet Senatosu Kayseri Üyesi Hüseyin Kalpaklıoğlu'nun yurt dışından hibe olarak gönderilen arabalara dair, Gümrük ve Tekel Bakanından sözlü sorusu (6/39)

11. — Cumhuriyet Senatosu Kayseri Üyesi Hüseyin Kalpaklıoğlu'nun, Kayseri Merkez İlçesine bağlı Güneşli Nahiyesinde yapılmakta olan Ziraat Okulu inşaatına dair Gıda - Tarım ve Hayvancılık Bakanından sözlü sorusu (6/40)

12. — Cumhuriyet Senatosu Balıkesir Üyesi Cemalettin İnkaya'nın, şeref tribününe ve resmî araba ile stadyuma gelenlere dair Gençlik ve Spor Bakanından sözlü sorusu (6/43)

13. — Cumhuriyet Senatosu Manisa Üyesi Oral Karaosmanoğlu'nun, TARİŞ Anasözleşmesinin bazı hükümlerinin neden değiştirildiğine dair Köy İşleri ve Kooperatifler Bakanından sözlü sorusu (6/44)

14 — Cumhuriyet Senatosu Giresun. Üyesi Sabahattin Orhon'un, fındık taban fiyatına dair Başbakandan sözlü sorusu (6/47)

15. — Cumhuriyet Senatosu Cumhurbaşkanınca Seçilen Üye Hüsamettin Çelebi'nin Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu Bilim Kuruluna dair Başbakandan sözlü sorusu (6/48)

16. — Cumhuriyet Senatosu Mardin Üyesi Mehmet Ali Arıkan'ın, T.P.A.O. Genel Müdürlüğü ile Batman İşletme Müdürlüğünde vukubulan bazı emekli işlemleri ve atamalara dair, Enerji ve Tabiî Kaynaklar Bakanından sözlü sorusu. (6/49)

17. — Cumhuriyet Senatosu Mardin Üyesi Mehmet Ali Arıkan'ın, İskenderun Demir - Çelik Sanayiine dair, Enerji ve Tabiî Kaynaklar Bakanından sözlü sorusu. (6/50)

18. — Cumhuriyet Senatosu Afyon Karahisar Üyesi Kemal Şenocak'ın, Afyon Karahisar İli Dazkırı Kaymakamı hakkında hazırlanan müfettiş raporuna dair, İçişleri Bakanından sözlü sorusu. (6/51)

19. — Cumhuriyet Senatosu Kırşehir Üyesi Halil Özmen'in, buğday ithaline dair, Gıda - Tarım ve Hayvancılık Bakanından sözlü sorusu. (6/52)

20. — Cumhuriyet Senatosu Tekirdağ Üyesi Cemal Tarlan'ın, 1974 yılı köy elektrik yapım programına dair Enerji ve Tabiî Kaynaklar Bakanından sözlü sorusu. (6/53)

21. — Cumhuriyet Senatosu Erzincan Üyesi Niyazi Ünsal'ın son günlerde vuku bulan bazı öğrenci ve işçi olaylarına dair Başbakandan sözlü sorusu (6/55)

22. — Cumhuriyet Senatosu Balıkesir Üyesi Nejat Sarlıcalı'nın, Erdek İlçesi Cuğra mevkiindeki 1040 metrekarelik arazinin Topraksu Genel Müdürlüğünce eğitim merkezi kurulmak üzere kamulaştırılmasına karar verildiğinin doğru olup olmadığına dair Köy İşleri ve Kooperatifler Bakanından sözlü sorusu. (6/56)

III
ÖNCELİKLE GÖRÜŞÜLMESİ KARARLAŞTIRILAN İŞLER

IV
A — HAKLARINDA İVEDİLİK KARARI VERİLEN İŞLER

× 1. — 633 sayılı Diyanet İşleri Başkanlığı Kuruluş ve Görevleri hakkındaki Kanunun bazı maddelerinin değiştirilmesine ve bu Kanuna 5 geçici madde eklenmesine dair kanun tasarısının Millet Meclisince kabul olunan metni ve Cumhuriyet Senatosu Millî Eğitim, Gençlik ve Spor ve Bütçe ve Plan komisyonlarından 5'er üye alınmak suretiyle kurulan Geçici Komisyon raporu. (M. Meclisi : 1/150; C. Senatosu : 1/309) (S. Sayısı : 446) (Dağıtma Tarihi : 20 . 2 . 1975) (Bitiş tarihi : 29 . 4 . 1975)

2. — 4036 sayılı Kanunun değişik 4 ncü, 8 nci ve 22 nci maddelerinin ve 31 nci maddenin (a) bendinin değiştirilmesine ve bir madde eklenmesine dair kanun tasarısının Millet Meclisince kabul olunan metni ve Cumhuriyet Senatosu Bütçe ve Plan Komisyonu raporu (M. Meclisi : 1/181; C. Senatosu : 1/312) (S. Sayısı : 451) (Dağıtma tarihi : 24 . 2 . 1975) (Bitiş tarihi : 30 . 4 . 1975)

× 3. — 19 . 7 . 1972 günlü ve 1615 sayılı Gümrük Kanununun bazı maddelerinin yürürlükten kaldırılmasına ve bu maddeler yerine yeni maddeler konulmasına ve 7 . 1 . 1932 günlü ve 1918 sayılı Kaçakçılığın Men ve Takibine dair Kanunun değişik 24 ncü maddesinin değiştirilmesine ilişkin kanun tasarısının Millet Meclisince kabul olunan metni ve Cumhuriyet Senatosu Bütçe ve Plan Komisyonu raporu (M. Meclisi : 1/172; C. Senatosu : 1/326) (S. Sayısı : 457) (Dağıtma tarihi : 12 . 3 . 1975) (Bitiş tarihi : 7 . 5 . 1975)

B - TÜZÜK GEREĞİNCE BİR DEFA GÖRÜŞÜLECEK İŞLER

1. — Cumhuriyet Senatosu Ankara Üyesi Yiğit Köker'in, Sosyal Sigortalar Kurumunun içinde bulunduğu duruma dair Senato araştırması isteyen önergesi (10/3)

2. — Türk Hava Yolları Anonim Ortaklığı ile Uçak Servisi Anonim Ortaklığının durumuna dair Cumhuriyet Senatosu Araştırma Komisyonu raporu ve ek raporu (10/33) (Dağıtma tarihi : 3 3 . 1973)

3. — Cumhuriyet Senatosu Giresun Üyesi İhsan Topaloğlu ile İstanbul Üyesi Fikret Gündoğan'ın, yurdumuzdaki enerji darlığının nedenleri ve çözüm yolları konusunda Senato araştırması isteyen önergeleri (10/6)

4. — Cumhuriyet Senatosu Malatya Üyesi Hamdi Özer'in, mason localarına dair Senato araştırması isteyen önergesi. (10/7)

5. — Cumhuriyet Senatosu Ankara Üyesi Yiğit Köker'in, Kızılay altgeçidi ve çarşı yapımı inşaatına dair Senato araştırması isteyen önergesi. (10/9)

6. — Cumhuriyet Senatosu Kayseri Üyesi Hüsnü Dikeçligil'in, Millî Eğitim Bakanlığının 7.2.1974 tarih ve özel 000.01/114 sayılı tamimi ve bu tamime göre yapılan tayinler hakkında Senato araştırması isteyen önergesi (10/10)

7. — Cumhuriyet Senatosu İzmir Üyesi Necip Mirkelâmoğlu'nun, Atatürk Devrimleri ve Devletin temel ilkeleriyle ilgili işlemler hakkında Senato araştırması isteyen önergesi (10/11)

8. — Cumhuriyet Senatosu Kayseri Üyesi Sami Turan ile Cumhurbaşkanınca seçilen üye Fethi Çelikbaş'ın 11 sayılı Kanun Hükmündeki Kararnameye müsteniden TRT Genel Müdürlüğüne yapılan atamaya dair Senato araştırması isteyen önergeleri (10/12)

9. — Cumhuriyet Senatosu Eskişehir Üyesi Ömer Ucuzal ve 9 arkadaşının, Millî Eğitim Bakanı tarafından yapılmış olan tayin ve nakil tasarrufları hakkında Senato araştırması isteyen önergesi (10/13)

10. — Cumhuriyet Senatosu Cumhurbaşkanınca seçilen Üye Özer Derbil ve 3 arkadaşının, Elektrofer Firmasına verilen teşvik ve ithal belgeleri ile bu firmanın gümrük işlemleri hakkında Senato Araştırması isteyen önergeleri. (10/14)

11. — Cumhuriyet Senatosu Bursa Üyesi Şeref Kayalar ve arkadaşlarının, TRT hakkında Senato Araştırması isteyen önergeleri (10/15)

12. — Cumhuriyet Senatosu Kayseri Üyesi Hüsnü Dikeçligil, ile Zonguldak Üyesi Ahmet Demir Yüce'nin, Başbakanlığa bağlı Toprak ve Tarım Reformu Müsteşarlığı tarafından hazırlanmış olan yönetmelik hakkında Senato araştırması isteyen önergeleri (10/16)

13. — Cumhuriyet Senatosu Cumhurbaşkanınca Seçilen Üye Fethi Çelikbaş ve iki arkadaşının, TRT'nin malî ve idarî işlemleri hakkında Senato araştırması isteyen önergeleri (10/17)

14. — Diyanet İşleri Başkanlığında görevli Yaşar Tunagür'ün faaliyetleri konusunda kurulan Cumhuriyet Senatosu Araştırma Komisyonunun üçüncü raporu (10/44) (Dağıtma tarihi: 24 . 2 . 1975)

15. — Cumhuriyet Senatosu İçel Üyesi Lütfi Bilgen'in, İçel - Alata Teknik Bahçıvanlık ve Ziraat Okulu hakkında Senato araştırması isteyen önergesi (10/19)

16. — Cumhuriyet Senatosu Kars Üyesi Sırrı Atalay'ın, Millî Hareket Partisi örgütünün bazı davranış ve eylemleri hakkında Senato araştırması isteyen önergesi (10/20)

17. — Cumhuriyet Senatosu Saymanlığının Haziran, Temmuz ve Ağustos 1974 aylarına ait hesapları hakkında Cumhuriyet Senatosu Hesaplarını İnceleme Komisyonu raporu (5/14) (S. Sayısı : 404) (Dağıtma tarihi : 12 . 12 . 1974)

18. — Cumhuriyet Senatosu Saymanlığının Eylül, Ekim ve Kasım 1974 aylarına ait hesapları hakkında Cumhuriyet Senatosu Hesapları İnceleme Komisyonu raporu (5/15) (S. Sayısı : 468) (Dağıtma tarihi : 7 . 4 . 1975)

19. — Cumhuriyet Senatosu Başkanlığının 1973 malî yılı kesinhesapları hakkında Cumhuriyet Senatosu Hesaplarını İnceleme Komisyonu raporu (5/16) (S. Sayısı : 469) (Dağıtma tarihi : 21 . 4 . 1975)

20. — Cumhuriyet Senatosu Bolu Üyesi Turgut Gülez'in, Anayasanın 78 nci maddesi muvacehesinde Bolu Çimento Fabrikası İdare Meclisi Reisliği sıfatıyle Senatörlük sıfatının bağdaşıp bağdaşmayacağına dair, İstanbul eski Üyesi Ekrem Özden'in önergesi ve bu hususta Başkanlık Divanının 1 Haziran 1970 tarih ve 28, 10 Temmuz 1972 tarih ve 31, 11 Mart 1974 tarih ve 9, 13 . 11 . 1974 tarih ve 2 sayılı kararları (Dağıtma tarihi : 16 . 12 . 1974)

21. — Dilekçe Karma Komisyonu Genel Kurulunun 10 . 5 . 1972 tarih ve 15561 sayılı kararı ile 12 . 6 . 1973 tarih ve 28, 20 . 6 . 1974 tarih ve 28, 6 . 3 . 1975 tarih ve 28 sayılı raporları (Cumhuriyet Senatosu : 4/131) (S. Sayısı : 279'a 2 nci ek) (Dağıtma tarihi : 17 . 3 . 1975)

22. — Kütahya Milletvekili Eski Maliye Bakanı Mesut Erez'in, Dilekçe Karma Komisyonu Genel Kurulunun 12 . 11 . 1969 tarihli ve 71 sayılı Haftalık Karar Cetvelindeki 5873 sayılı Şevket Bozkurt'a, 5878 sayılı Şefika Sertkan'a, 5879 sayılı Nuriye Karabulut'a, 5880 sayılı Fatma Hikmet Göymen'e, 5881 sayılı Özgül Ertunç'a 5882 sayılı Mesut Tuğrul Oymak'a, 5883 sayılı Fatma Müeyyed Genç'e, 5884 sayılı Vedia Şen'e, 5885 sayılı Asiye Gündüz'e, 5886 sayılı Naciye Mutlu'ya, 5887 sayılı Neşet Eray'a, 5888 sayılı Şerife Azrak'a, 5889 sayılı Ahmet Acar'a, 5890 sayılı Şevkiye Şengelen'e, 5891 sayılı Feride Nezahat Anarman'a, 5892 sayılı Mecit Solmaz'a ve 5893 sayılı Asiye Ünsaldı'ya ait kararların Genel Kurulda görüşülmesine dair önergesi ve Dilekçe Karma Komisyonunun, 25 . 6 . 1973, 20 . 6 . 1974, 6 . 3 . 1975 tarih ve 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 5937/7041 sayılı raporları (C. Senatosu : 4/135) (S. Sayısı : 314'e 2 nci ek) (Dağıtma tarihi : 20.3.1975

23. — Kütahya eski Milletvekili Mesut Erez'in Dilekçe Karma Komisyonu Genel Kurulunun 12 . 11 . 1969 tarihli ve 71 sayılı Haftalık Karar Cetvelindeki 5872 sayılı İhsan Ünesen'e ait kararın Genel Kurulda görüşülmesine dair önergesi ve Dilekçe Karma Komisyonunun 6 . 6 . 1974 tarih ve 7, 3 . 3 . 1975 tarih ve 7 sayılı raporları C. Senatosu : 4/160) (S. Sayısı : 360'a 1 nci ek) (Dağıtma tarihi : 17 . 3 . 1975)

24. — Adana Milletvekili Ahmet Topaloğlu'nun Dilekçe Karma Komisyonu Genel Kurulunun 12 . 11 . 1969 tarihli ve 71 sayılı Haftalık Karar Cetvelindeki 5871 sayılı Şerife Önkal'a ait kararın Genel Kurulda görüşülmesine dair önergesi ve Dilekçe

Karma Komisyonunun 6 . 6 . 1974 tarih ve 1, 3 . 3 . 1975 tarih ve 1 sayılı raporları (C. Senatosu : 4/163) (S. Sayısı : 361'e 1 nci ek) (Dağıtma tarihi : 17 . 3 . 1975)

25. — Adana Milletvekili Ahmet Topaloğlu'nun Dilekçe Karma Komisyonu Genel Kurulunun 12 . 11 . 1969 tarihli ve 71 sayılı Haftalık Karar Cetvelindeki 5875 sayılı Ayşe Dursun'a ait kararın Genel Kurulda görüşülmesine dair önergesi ve Dilekçe Karma Komisyonunun 6 . 6 . 1974 tarih ve 3, 3 . 3 . 1975 tarih ve 3 sayılı raporları (C. Senatosu : 4/162) (S. Sayısı : 362'ye 1 nci ek) (Dağıtma tarihi : 18 . 3 . 1975)

26. — Adana Milletvekili Ahmet Topaloğlu'nun Dilekçe Karma Komisyonu Genel Kurulunun 12 . 11 . 1969 tarihli ve 71 sayılı Haftalık Karar Cetvelindeki 5876 sayılı Mehmet Fuat Tanrısever'e ait kararın Genel Kurulda görüşülmesine dair önergesi ve Dilekçe Karma Komisyonunun 6 . 6 . 1974 tarih ve 4, 3 . 3 . 1975 tarih ve 4 sayılı raporları (C. Senatosu : 4/159) (S. Sayısı : 364'e 1 nci ek) (Dağıtma tarihi : 17 . 3 . 1975)

27. — Ziya Müezzinoğlu'nun (Eski Maliye Bakanı - Dışardan) Dilekçe Karma Komisyonu Genel Kurulunun 8 . 6 . 1972 tarih ve 128 sayılı Haftalık Karar Cetvelindeki 15558 sayılı Aziz Ronabar'a ait kararın tatbik edilemeyeceğine dair yazısı ve 140 sayılı Kanunun 12 nci maddesi gereğince kararın Genel Kurulda görüşülmesine dair Dilekçe Karma Komisyonunun, 6 . 6 . 1974 tarih ve 29, 3 . 3 . 1975 tarih ve 29 sayılı raporları (C. Senatosu : 4/164) (S. Sayısı : 365'e 1 nci ek) (Dağıtma tarihi : 20 . 3 . 1975)

28. — Ziya Müezzinoğlu'nun (Eski Maliye Bakanı - Dışardan) Dilekçe Karma Komisyonu Genel Kurulunun 1.11.1970 tarih ve 15 sayılı Haftalık Karar Cetvelindeki 1274 sayılı Tahir Şanlı'ya ait kararın tatbik edilemeyeceğine dair yazısı ve 140 sayılı Kanunun 12 nci maddesi gereğince kararın Genel Kurulda görüşülmesine dair Dilekçe Karma Komisyonunun, 20.6.1974 tarih ve 33, 3.3.1975 tarih ve 33 sayılı raporları (C. Senatosu : 4/169) (S. Sayısı : 377'ye 1 nci ek) (Dağıtma tarihi : 19.3.1975)

29. — Ali Rıza Uzuner'in (Eski Çalışma Bakanı) Dilekçe Karma Komisyonu Genel Kurulunun 10.1.1972 tarih ve 34 sayılı Haftalık Karar Cetvelindeki 2510 sayılı Emine Şinik'e ait kararın tatbik edilemeyeceğine dair yazısı ve 140 sayılı Kanunun 12 nci maddesi gereğince kararın Genel Kurulda görüşülmesine dair Dilekçe Karma Komisyonunun, 20.6.1974 tarih ve 32, 3.3.1975 tarih ve 32 sayılı raporları (C. Senatosu : 4/168) (S. Sayısı : 378'e 1 nci ek) (Dağıtma tarihi : 19.3.1975)

30. — İstanbul Milletvekili (Eski Millî Savunma Bakanı) İlhami Sancar'ın Dilekçe Karma Komisyonu Genel Kurulunun 21.6.1973 tarih ve 159 sayılı Haftalık Karar Cetvelindeki 19065 sayılı Bekir Şirin'e ait kararın tatbik edilemeyeceğine dair yazısı ve 140 sayılı Kanunun 12 nci maddesi gereğince kararın Genel Kurulda görüşülmesine dair Dilekçe Karma Komisyonunun, 20.6.1974 tarih ve 30,3.3.1975 tarih ve 30 sayılı raporları (C. Senatosu: 4/166) (S. Sayısı : 379'a 1 nci ek) (Dağıtma tarihi : 19.3.1975)

31. — Konya Milletvekili (Eski Tarım Bakanı) Bahri Dağdaş'ın Dilekçe Karma Komisyonu Genel Kurulunun 19 . 6 . 1967 tarih ve 29 sayılı Haftalık Karar Cetvelindeki 2144 sayılı Mürüvet Gökşin'e ait kararın tatbik edilemeyeceğine dair yazısı ve 140 sayılı Kanunun 12 nci maddesi gereğince kararın Genel Kurulda görüşülmesine dair Dilekçe Karma Komisyonunun, 20 . 6 . 1974 tarih ve 31, 6 . 3 . 1975 tarih ve 31 sayılı raporları (C. Senatosu : 4/167) (S. Sayısı : 380'e 1 nci ek) (Dağıtma tarihi : 23.3.1975)

32. — Kütahya eski Milletvekili (Eski Maliye Bakanı) Mesut Erez'in Dilekçe Karma Komisyonu Genel Kurulunun 28 . 5 . 1969 tarih ve 64 sayılı Haftalık Karar Cetvelindeki 5133 sayılı Pakize İzbul'a ait kararın tatbik edilemeyeceğine dair yazısı ve 140 sayılı Kanunun 12 nci maddesi gereğince kararın Genel Kurulda görüşülmesine dair önergesi ve Dilekçe Karma Komisyonunun 4 . 7 . 1974 tarih ve 50, 6 . 3 . 1975 tarih ve 50 sayılı raporları (C. Senatosu : 4/197) (S. Sayısı : 383'e 1 nci ek) (Dağıtma tarihi : 20.3.1975)

33. — Kütahya eski Milletvekili (Eski Maliye Bakanı) Mesut Erez'in Dilekçe Karma Komisyonu Genel Kurulunun 28 . 5 . 1969 tarih ve 64 sayılı Haftalık Karar Cetvelindeki 5129 sayılı Lâtife Doğdu'ya ait kararın tatbik edilemeyeceğine dair yazısı ve 140 sayılı Kanunun 12 nci maddesi gereğince kararın Genel Kurulda görüşülmesine dair önergesi ve Dilekçe Karma Komisyonunun, 4 . 7 . 1974 tarih ve 49, 6 . 3 . 1975 tarih ve 49 sayılı raporları (C. Senatosu : 4/196) (S. Sayısı: 384'e 1 nci ek) (Dağıtma tarihi : 20 . 3 . 1975)

34. — Kütahya eski Milletvekili (Eski Maliye Bakanı) Mesut Erez'in Dilekçe Karma Komisyonu Genel Kurulunun 30 . 6 . 1970 tarih ve 8 sayılı Hafta-

lık Karar Cetvelindeki 887 sayılı Fatma Boy'a ait kararın tatbik edilemeyeceğine dair yazısı ve 140 sayılı Kanunun 12 nci maddesi gereğince kararın Genel Kurulda görüşülmesine dair önergesi ve Dilekçe Karma Komisyonunun 4 . 7 . 1974 tarih ve 48, 6 . 3 . 1975 tarih ve 48 sayılı raporları (C. Senatosu : 4/195) (S. Sayısı : 385'e 1 nci ek) (Dağıtma tarihi: 20 . 3 . 1975)

35. — Kütahya eski Milletvekili (Eski Maliye Bakanı) Mesut Erez'in Dilekçe Karma Komisyonu Genel Kurulunun 30 . 6 . 1970 tarih ve 8 sayılı Haftalık Karar Cetvelindeki 886 sayılı Fatma Ayla Ergun'a ait kararın tatbik edilemeyeceğine dair yazısı ve 140 sayılı Kanunun 12 nci maddesi gereğince kararın Genel Kurulda görüşülmesine dair önergesi ve Dilekçe Karma Komisyonunun, 4 . 7 . 1974 tarih ve 47, 6 . 3 . 1975 tarih ve 47 sayılı raporları (C. Senatosu : 4/194) (S. Sayısı : 386'ya 1 nci ek) (Dağıtma tarihi : 20 . 3 . 1975)

36. — Kütahya eski Milletvekili (Eski Maliye Bakanı) Mesut Erez'in Dilekçe Karma Komisyonu Genel Kurulunun 30 . 6 . 1970 tarih ve 8 sayılı Haftalık Karar Cetvelindeki 885 sayılı Gülayşe Kış'a ait kararın tatbik edilemeyeceğine dair yazısı ve 140 sayılı Kanunun 12 nci maddesi gereğince kararın Genel Kurulda görüşülmesine dair önergesi ve Dilekçe Karma Komisyonunun, 4 . 7 . 1974 tarih ve 46, 6 . 3 . 1975 tarih ve 46 sayılı raporları (C. Senatosu : 4/193) (S. Sayısı : 387'ye 1 nci ek) (Dağıtma tarihi : 20 . 3 . 1975)

37. — Kütahya eski Milletvekili (Eski Maliye Bakanı) Mesut Erez'in Dilekçe Karma Komisyonu Genel Kurulunun 30 . 6 . 1970 tarih ve 8 sayılı Haftalık Karar Cetvelindeki 884 sayılı Saniye Tokmak'a ait kararın tatbik edilemeyeceğine dair yazısı ve 140 sayılı Kanunun 12 nci maddesi gereğince kararın Genel Kurulda görüşülmesine dair önergesi ve Dilekçe Karma Komisyonunun, 4 . 7 . 1974 tarih ve 45, 6 . 3 . 1975 tarih ve 45 sayılı raporları (C. Senatosu : 4/192) (S. Sayısı : 388'e 1 nci ek) (Dağıtma tarihi : 20 . 3 . 1975)

38. — Kütahya eski Milletvekili (Eski Maliye Bakanı) Mesut Erez'in Dilekçe Karma Komisyonu Genel Kurulunun 30 . 6 . 1970 tarih ve 8 sayılı Haftalık Karar Cetvelindeki 883 sayılı Hicriye İlker'e ait kararın tatbik edilemeyeceğine dair yazısı ve 140 sayılı Kanunun 12 nci maddesi gereğince kararın Genel Kurulda görüşülmesine dair önergesi ve Dilekçe Karma Komisyonunun, 4 . 7 . 1974 tarih ve 44, 6 . 3 . 1975 tarih ve 44 sayılı raporları (C. Senatosu : 4/191) (S. Sayısı : 389'a 1 nci ek) (Dağıtma tarihi : 20 . 3 . 1975)

39. — Kütahya eski Milletvekili (Eski Maliye Bakanı) Mesut Erez'in Dilekçe Karma Komisyonu Genel Kurulunun 30 . 6 . 1970 tarih ve 8 sayılı Haftalık Karar Cetvelindeki 882 sayılı Hayriye Özaşkan'a ait kararın tatbik edilemeyeceğine dair yazısı ve 140 sayılı Kanunun 12 nci maddesi gereğince kararın Genel Kurulda görüşülmesine dair önergesi ve Dilekçe Karma Komisyonunun, 4 . 7 . 1974 tarih ve 43, 6 . 3 . 1975 tarih ve 43 sayılı raporları (C. Senatosu : 4/190) (S. Sayısı : 390'a 1 nci ek) (Dağıtma tarihi : 20 . 3 . 1975)

40. — Kütahya eski Milletvekili (Eski Maliye Bakanı) Mesut Erez'in Dilekçe Karma Komisyonu Genel Kurulunun 30 . 6 . 1970 tarih ve 8 sayılı Haftalık Karar Cetvelindeki 881 sayılı Şerife As'a ait kararın tatbik edilemeyeceğine dair yazısı ve 140 sayılı Kanunun 12 nci maddesi gereğince kararın Genel Kurulda görüşülmesine dair önergesi ve Dilekçe Karma Komisyonunun, 4 . 7 . 1974 tarih ve 42, 6 . 3 . 1975 tarih ve 42 sayılı raporları (C. Senatosu : 4/189) (S. Sayısı : 391'e 1 nci ek) (Dağıtma tarihi : 20 . 3 . 1975)

41. — Kütahya eski Milletvekili (Eski Maliye Bakanı) Mesut Erez'in Dilekçe Karma Komisyonu Genel Kurulunun 30 . 6 . 1970 tarih ve 8 sayılı Haftalık Karar Cetvelindeki 880 sayılı Zeynep Karataş'a ait kararın tatbik edilemeyeceğine dair yazılı ve 140 sayılı Kanunun 12 nci maddesi gereğince kararın Genel Kurulda görüşülmesine dair önergesi ve Dilekçe Karma Komisyonunun, 4 . 7 . 1974 tarih ve 41, 6 . 3 . 1975 tarih ve 41 sayılı raporları (C. Senatosu : 4/188) (S. Sayısı : 392'ye 1 nci ek) (Dağıtma tarihi : 20 . 3 . 1975)

42. — Kütahya eski Milletvekili (Eski Maliye Bakanı) Mesut Erez'in Dilekçe Karma Komisyonu Genel Kurulunun 30 . 6 . 1970 tarih ve 8 sayılı Haftalık Karar Cetvelindeki 879 sayılı Kudret Aydın'a ait kararın tatbik edilemeyeceğine dair yazısı ve 140 sayılı Kanunun 12 nci maddesi gereğince kararın Genel Kurulda görüşülmesine dair önergesi ve Dilekçe Karma Komisyonunun, 4 . 7 . 1974 tarih ve 40, 6 . 3 . 1975 tarih ve 40 sayılı raporları (C. Senatosu : 4/187) (S. Sayısı : 393'e 1 nci ek) (Dağıtma tarihi : 20 . 3 . 1975)

43. — Kütahya eski Milletvekili (Eski Maliye Bakanı) Mesut Erez'in Dilekçe Karma Komisyonu Genel Kurulunun 30 . 6 . 1970 tarih ve 8 sayılı Haftalık Karar Cetvelindeki 878 sayılı Safiye Gençtürk'e ait kararın tatbik edilemeyeceğine dair yazısı ve 140 sayılı Kanunun 12 nci maddesi gereğince kararın Genel Kurulda görüşülmesine dair önergesi ve Dilekçe Karma Komisyonunun, 4 . 7 . 1974 tarih ve 39, 6 . 3 . 1974 tarih ve 39 sayılı raporları (C. Senatosu : 4/186) (S. Sayısı : 394'e 1 nci ek) (Dağıtma tarihi : 20 . 3 . 1975)

44. — Kütahya eski Milletvekili (Eski Maliye Bakanı) Mesut Erez'in Dilekçe Karma Komisyonu Genel Kurulunun 30 . 6 . 1970 tarih ve 8 sayılı Haftalık Karar Cetvelindeki 877 sayılı Halide Nom'a ait kararın tatbik edilemeyeceğine dair yazısı ve 140 sayılı Kanunun 12 nci maddesi gereğince kararın Genel Kurulda görüşülmesine dair önergesi ve Dilekçe Karma Komisyonunun, 4 . 7 . 1974 tarih ve 38, 6 . 3 . 1975 tarih ve 38 sayılı raporları (C. Senatosu : 4/185) (S. Sayısı : 395'e 1 nci ek) (Dağıtma tarihi : 20 . 3 . 1975)

45. — Kütahya eski Milletvekili (Eski Maliye Bakanı) Mesut Erez'in Dilekçe Karma Komisyonu Genel Kurulunun 30 . 6 . 1970 tarih ve 8 sayılı Haftalık Karar Cetvelindeki 875 sayılı Naciye İzgi'ye ait kararın tatbik edilemeyeceğine dair yazısı ve 140 sayılı Kanunun 12 nci maddesi gereğince kararın Genel Kurulda görüşülmesine dair önergesi ve Dilekçe Karma Komisyonunun, 4 . 7 . 1974 tarih ve 37, 6 . 3 . 1975 tarih ve 37 sayılı raporları (C. Senatosu : 4/184) (S. Sayısı : 396'ya 1 nci ek) (Dağıtma tarihi : 20 . 3 . 1975)

46. — Sait Naci Ergin'in (Eski Maliye Bakanı - Dışardan) Dilekçe Karma Komisyonu Genel Kurulunun 1 . 11 . 1970 tarih ve 15 sayılı Haftalık Karar Cetvelindeki 1275 sayılı Muteber Alemdar'a ait kararın tatbik edilemeyeceğine dair yazısı ve 140 sayılı Kanunun 12 nci maddesi gereğince kararın Genel Kurulda görüşülmesine dair önergesi ve Dilekçe Karma Komisyonunun, 4 . 7 . 1974 tarih ve 36, 6 . 3 . 1975 tarih ve 36 sayılı raporları (C. Senatosu : 4/183) (S. Sayısı : 397'ye 1 nci ek) (Dağıtma tarihi : 20 . 3 . 1975)

47. — Sait Naci Ergin'in (Eski Maliye Bakanı - Dışardan) Dilekçe Karma Komisyonu Genel Kurulunun 27 . 3 . 1968 tarih ve 53 sayılı Haftalık Karar Cetvelindeki 4263 sayılı Gülhan Erkul vekili Avukat M. Salih Yurdakuler'e ait kararın tatbik edilemeyeceğine dair yazısı ve 140 sayılı Kanunun 12 nci maddesi gereğince kararın Genel Kurulda görüşülmesine dair önergesi ve Dilekçe Karma Komisyonunun, 4 . 7 . 1974 tarih ve 35, 6 . 3 . 1975 tarih ve 35 sayılı raporları (C. Senatosu : 4/182) (S. Sayısı : 398'e 1 nci ek) (Dağıtma tarihi : 20 . 3 . 1975)

48. — Ziya Müezzinoğlu'nun (Eski Maliye Bakanı - Dışardan) Dilekçe Karma Komisyonu Genel Kurulunun 8 . 6 . 1972 tarih ve 128 sayılı Haftalık Karar Cetvelindeki 15564 sayılı Kemal Derin'e ait kararın tatbik edilemeyeceğine dair yazısı ve 140 sayılı Kanunun 12 nci maddesi gereğince kararın Genel Kurulda görüşülmesine dair önergesi ve Dilekçe Karma Komisyonunun, 4 . 7 . 1974 tarih ve 34, 6 . 3 . 1975 tarih ve 34 sayılı raporları (C. Senatosu : 4/181) (S. Sayısı : 399'a 1 nci ek) (Dağıtma tarihi : 20 . 3 . 1975)

49. — Kütahya eski Milletvekili (Eski Maliye Bakanı) Mesut Erez'in Dilekçe Karma Komisyonu Genel Kurulunun 28 . 5 . 1969 tarih ve 64 sayılı Haftalık Karar Cetvelindeki 5106 sayılı Nuri Öner'e ait kararın tatbik edilemeyeceğine dair yazısı ve 140 sayılı Kanunun 12 nci maddesi gereğince Kararın Genel Kurulda görüşülmesine dair Dilekçe Karma Komisyonunun, 11 . 7 . 1974 tarih ve 51, 6.3.1975 tarih ve 51 sayılı raporları (C. Senatosu : 4/199) (S. Sayısı : 402'ye 1 nci ek (Dağıtma tarihi: 20.3.1975)

50. — Cumhuriyet Senatosu Manisa Üyesi Orhan Süersan'ın Dilekçe Karma Komisyonu Genel Kurulunun 12 . 11 . 1969 tarih ve 71 sayılı Haftalık Karar Cetvelindeki 5894 sayılı Kararının Genel Kurulda görüşülmesine dair önergesi ve Dilekçe Karma Komisyonunun, 31 . 5 . 1971 tarih ve 6, 10 . 5 . 1972 tarih ve 6, 20 . 6 . 1974 tarih ve 6, 3 . 3 . 1975 tarih ve 6 sayılı raporları (C. Senatosu : 4/81 - 4/22) (S. Sayısı : 1574'e 3 ncü ek) (Dağıtma tarihi : 20 . 3 . 1975)

51. — Kırklareli eski Milletvekili M. Orhan Türkkan'ın, Dilekçe Karma Komisyonu Genel Kurulunun 12 . 7 . 1967 tarih ve 38 sayılı Haftalık Karar Cetvelindeki 2942 sayılı Kararının Genel Kurulda görüşülmesine dair önergesi ve Dilekçe Karma Komisyonunun 31 . 5 . 1971 tarih ve 17/1, 10.5.1972 tarih ve 17/1, 20 . 6 . 1974 tarih ve 17, 3 . 3 . 1975 tarih ve 17 sayılı raporları (C. Senatosu : 4/80 - 4/23) (S. Sayısı : 1575'e 3 ncü ek) (Dağıtma tarihi: 20.3.1975)

V

İKİ DEFA GÖRÜŞÜLECEK İŞLER

A - İKİNCİ GÖRÜŞMESİ YAPILACAK İŞLER

B - BİRİNCİ GÖRÜŞMESİ YAPILACAK İŞLER

× 1. — Televizyon yayınlarının korunmasına dair Avrupa Anlaşması ile Ek Protokollerinin onaylanmasının uygun bulunduğuna dair kanun tasarısının Millet Meclisince kabul olunan metni ve Cumhuriyet Senatosu Dışişleri, Turizm ve Tanıtma Komisyonu raporu (M. Meclisi : 1/239; C. Senatosu : 1/340) (S. Sayısı : 471) (Dağıtma tarihi : 21 . 4 . 1975)

× 2. — Yabancı hukuk hakkında bilgi edinilmesine dair Avrupa Sözleşmesinin onaylanmasının uygun bulunduğuna ilişkin kanun tasarısının Millet Meclisince kabul olunan metni ve Cumhuriyet Senatosu Dışişleri, Turizm ve Tanıtma Komisyonu raporu (M. Meclisi : 1/207; C. Senatosu : 1/339) (S. Sayısı : 472) (Dağıtma tarihi : 21 . 4 . 1975)

× 3. — Türkiye - Tunus Dostluk Andlaşmasının onaylanmasının uygun bulunduğuna dair kanun tasarısının Millet Meclisince kabul olunan metni ve Cumhuriyet Senatosu Dışişleri, Turizm ve Tanıtma Komisyonu raporu (M. Meclisi : 1/204; C. Senatosu : 1/338) (S. Sayısı : 473) Dağıtma tarihi : 21 . 4 . 1975)

× 4. — Devletçe işletilecek madenler üzerindeki hakların geri alınması ve hak sahiplerine ödenecek tazminat hakkında kanun tasarısının Millet Meclisince kabul olunan metni ve Cumhuriyet Senatosu Malî ve İktisadî İşler Komisyonu raporu ile Bütçe ve Plan Komisyonu Başkanlığı tezkeresi. (M. Meclisi : 1/126; C. Senatosu : 1/328) (S. Sayısı : 474) (Dağıtma tarihi : 25 . 4 . 1975) (Bitiş tarihi : 7 . 5 . 1975)

633 Sayılı Diyanet İşleri Başkanlığı Kuruluş ve Görevleri Hakkındaki Kanunun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine ve bu Kanuna 5 Geçici Madde Eklenmesine Dair Kanun Tasarısı Hakkında Cumhuriyet Senatosu Millî Eğitim - Gençlik ve Spor ve Bütçe ve Plan Komisyonlarından 5'er Üye Alınmak Suretiyle Kurulan Geçici Komisyonun Ek Raporu (M. Meclisi : 1/150; C. Senatosu : 1/309 - 1)

Geçici Komisyonun Ek Raporu

Cumhuriyet Senatosu
Geçici Komisyonu
Esas No. : 1/309-1
Karar No. : 2/1
Sıra No. : 2/1

19 . 4 . 1975

Cumhuriyet Senatosu Başkanlığına

İlgi : 18.4.1975 gün ve 2619 sayılı yazınız gereğince düzenlenen 14.2.1975 gün ve Esas No. : 1/309, Karar No. : 2 ve Sıra No. : 2 sayılı rapora ek rapor.

633 sayılı Diyanet İşleri Başkanlığı Kuruluş ve Görevleri Hakkındaki Kanunun bazı maddelerinin değiştirilmesine ve bu kanuna 5 geçici madde eklenmesine dair kanun tasarısının, genel kuruldaki müzakereleri sırasında verilmiş bulunan çok sayıdaki çeşitli önergeler nedeniyle, Geçici Komisyonumuzda yeniden tetkik edilmesine ilişkin olarak Samsun Üyesi Sayın R. Rendeci tarafından sunulan önerge, Genel Kurulun 17.4.1975 tarihli 51 nci Birleşiminde çoğunlukla kabul edilmiştir.

Bunun üzerine işbu tasarı, gereğinin yapılması için, 36 önergesi ile birlikte, Başkanlığın yukarıda tarih ve sayısı kayıtlı yazısıyle tekrar Geçici Komisyonumuza verilmiştir.

Anayasa ve İçtüzük hükümleri gereğince, görüşme süresi 29.4.1975 günü sona erecek olan bu önemli kanun tasarısının Genel Kurulda görüşülmesini sağlayabilmek amacıyle, 10 üyeden kurulu Geçici Komisyon derhal 18.4.1975 Cuma günü saat 15,00'te usulü dairesinde toplantıya çağrılmış ve sayın üyelerin bu toplantıya gelebilmelerini teminen saat 16,00'ya kadar beklenmiştir. Bu toplantıya ancak, 5 sayın üye (Atayurt, Kaplan, Özlen, Kutluk ve Ertuğ) katıldığından gerekli çoğunluk olmamıştır.

Toplantıya gelen bu 5 sayın üye ile yapılan görüşmede beliren isteğe uyarak Geçici Komisyon, 19.4.1975 Cumartesi günü saat 11,00'de tekrar toplantıya davet edilmiştir. Bunun üzerine toplantıya, 6 sayın üye (Atayurt, Kaplan, Özlen, Mehmetoğlu, Ertuğ ve Talû) katılarak gereken asgarî çoğunluk sağlanabilmiştir.

Her iki toplantıya, ilgili Devlet Bakanlığını temsilen, Diyanet İşleri Başkanyardımcılarından Sayın Tayyar Altıkulaç gelmiştir.

Sözü geçen kanun tasarısı, gerek genel kurula evvelce sunulan ve gerek geçici komisyona bu kez verilen önergelerle birlikte geçici komisyonda böylece sağlanabilen asgarî çoğunlukla, ilgili bakanlığın yetkili temsilcisi ve bu tasarı ve ona ilişkin teklif ve önergelerle alâkalı bazı Sayın Senatör ve Sayın Milletvekillerinin katılmasıyle görülmüştür.

Bu konu üzerinde geçici komisyonda yapılan inceleme ve görüşmelerden elde edilebilen sonuçlar özetlenerek tasarının maddelerinin sırasına göre, aşağıda arz ve ifade edilmiştir.

Özel mazereti nedeniyle, görüşmelerin tümü bittikten sonra geçici komisyona gelebilen üyelerden Sayın İ. Kutluk'da, geçici komisyonda çoğunlukla alınmış kararlara tamamiyle katıldığını bildirerek raporu benimsemiş ve imzalamıştır.

1. Tasarının 1 nci maddesi kapsamına giren maddelere ilişkin önergeler hakkında varılan sonuçlar.

Bunlar, tasarının maddelerinin sırasına göre kısaca şunlardır :

A) Tasarının 1 nci maddesinin tümü ile ilgili olan önerge.

Bu konuda genel kurula sadece Sayın A. Yılmaztürk tarafından 1 önerge verilmiştir. İsteği, tasarının 1 nci maddesi kapsamına giren 15 madde için M. Meclisince yapılan değişikliğin aynen kabulünden ibarettir.

Geçici komisyon, bu konuda daha önce yaptığı görüşmelerin ışığında talebi kabule şayan bulmayarak mevcut 6 sayın üyenin oybirliği ile önergeyi reddetmiştir.

B) Değişik 2 nci madde ile ilgili önergeler.

Bu konuda genel kurula 5 ve geçici komisyona 1 olmak üzere 6 önerge sunulmuştur.

Bunların müzakeresi sonucunda aşağıdaki kararlara varılmıştır :

1. Sayın A. Yılmaztürk'ün önergesi.

Bu önerge ile (Din Hizmetleri Dairesi) nin (Dinî Hizmetler Dairesi) olarak değiştirilmesi istenmektedir.

Geçici komisyon, dil kuralları bakımından önergeyi mevcut 6 sayın üyenin 1'e karşı 5 oyu ile reddetmiştir.

2. Sayın M. C. Alpan'ın 1 nci önergesi

Bu önerge ile (Araştırma ve Planlama Müşavirliği) nin (Bütçe ve Plan Dairesi) olarak değiştirilmesi önerilmiştir.

Geçici komisyon, Diyanet İşleri Başkanlığının esas fonksiyonları itibarıyle yatırımcı kuruluşlardan bulunmadığı gerekçesiyle bu değişikliği uygun ve yararlı görmemiş ve mevcut 6 sayın üyenin oybirliği ile önergeyi reddetmiştir.

3. Sayın M. C. Alpan'ın 2 nci önergesi

Bu önerge ile (Merkez Kuruluşu) birimlerinin sonuna (Merkez Dairesi) nin eklenmesi talep edilmiştir.

Geçici komisyon, 633 sayılı Kanun, bu kuruluşa ilişkin görev, yetki ve sorumluluklar bakımından böyle bir dairenin ihdasına lüzum ve ihtiyaç görmediği cihetle isteği uygun bulmamış ve önergeyi mevcut 6 sayın üyenin 2 kabulüne karşı 4 oyla reddetmiştir.

4. Sayın B. Üçok'un önergesi

Bu önerge ile (Merkez Kuruluşu) birimleri arasına (Mezhepler Dairesi) nin alınması ve kurulması istenmiştir.

Geçici komisyon, millet ve memleket bütünlüğünü bölücü, millî sükun ve huzuru bozucu ve mezhepler arasındaki rekabet ve ihtilâfları uyandırıcı ve tahrik edici niteliğe yönelik görülmesi zemin ve olanağını hazırlaması gibi nedenlerle isteği kabule şayan ve yararlı bulmayarak önergeyi mevcut 6 sayın üyenin oybirliği ile reddetmiştir.

5. Sayın M. C. Alpan'ın 3 ncü önergesi

Bu önerge ile (B — İller Kuruluşu) nun (B — Merkez Dışı Kuruluşlar) ı olması ve (C — Yurt Dışı Din Hizmetleri Müşavirlikleri) nin (B — Merkez Dışı Kuruluşlar) ı kapsamına alınması teklif edilmiştir.

Geçici komisyon, pratikliği, uygunluğu ve kuruluş rasyonelliği itibarıyle tasarıdaki sınıflamayı daha olumlu ve yararlı bularak önergeyi mevcut 6 sayın üyenin oybirliğiyle reddetmiştir.

6. Sayın K. Kaplan'ın önergesi

Bu önerge ile (C — Yurt Dışı Din Hizmetleri Müşavirlikleri) ifadesinin (C — Din Hizmetleri Yurt Dışı Müşavirlikleri) olarak değiştirilmesi önerilmiştir.

Geçici komisyon, tasarı metnindeki ifadeyi dil kuralları bakımından daha uygun bularak önergeyi, mevcut 6 sayın üyeden 1'e karşı 5'inin oyları ile reddetmiştir.

C) Değişik 5 nci madde ile ilgili olan önergeler

Bu konuda Genel Kurula 1 ve geçici komisyona keza 1 olmak üzere 2 önerge verilmiştir.

1. Sayın M. C. Alpan'ın önergesi

Bu önerge ile (Diyanet İşleri Başkanlığının en yüksek karar ve danışma organı olup) ibaresinin, madde metninden çıkarılması talep edilmiştir.

Geçici komisyon; amaç, kuruluş ve diğer birimlerden ayrı olan özel görev ve fonksiyonları itibarıyle bu isteği yerinde ve olumlu bulmayarak önergeyi, mevcut 6 sayın üyenin oybirliği ile reddetmiştir.

2. Sayın K. Kaplan'ın önergesi

Bu önerge ile (Din İşleri Yüksek Kurulu) ibaresinden sonra (Dinin esaslarına ilişkin konularda) ifadesinin madde metnine eklenmesi istenmiştir.

Geçici komisyon, Başkanlığın Din İşleri Yüksek Kurulunun görevlerinin esasen 633 sayılı Kanunun 5 nci maddesinde açıklık ve kesinlikle gösterilmiş bulunduğunu dikkate alarak isteği uygun bulmamış ve önergeyi mevcut 6 sayın üyeden 3'e karşı Geçici Komisyon Başkanının bulunduğu 3'ünün oyu ile reddetmiştir.

D) Değişik 6 ncı madde ile ilgili Sayın A. Yılmaztürk'ün önergesi

Mükerreren verildiği anlaşılan bu önerge ile (Din Hizmetleri Dairesi) deyiminin, (Dinî Hizmetler Dairesi) olarak değiştirilmesi istenmiştir.

Geçici komisyon, dil kuralları bakımından bu isteği uygun bulmayarak önergeyi mevcut 6 sayın üyenin 1'e karşı 5 oyu ile reddetmiştir.

E) Değişik 7 nci madde ile ilgili olan önergeler

Bu konuda Genel Kurula 3'ü mükerrer olmak üzere 5 önerge sunulmuştur.

1. Sayın M. C. Alpan'ın önergesi

Mükerrer verildiği anlaşılan bu önerge ile maddenin A/a fıkrasından (ibadethanelerde ve toplumu aydınlatmaya elverişli her yerde) ibaresinin metinden çıkarılması önerilmiştir.

Geçici komisyon, Anayasa ve lâyikliğe uyarlığı sağlamak ve hizmeti kısıtlamamak gibi gerekçelere dayanarak önergeyi, mevcut 6 sayın üyenin 2'ye karşı 4 oyu ile kabul edilmiştir.

2. Sayın A. Yılmaztürk'ün önergesi,

Bu önerge ile (A - Din Hizmetleri Müdürlüğünün görevleri) ibaresinin, (A - Dinî Hizmetler Müdürlüğünün görevleri) olarak deiğştirilmesi teklif edilmiştir.

Geçici komisyon, dil kurallarını dikkate alarak bu önergeyi, mevcut 6 sayın üyenin 1'e karşı 5 oyu ile reddetmiştir.

3. Sayın C. Ertuğ'un önergesi

Bu önerge ile maddenin A/a fıkrasının, (gerekli araç ve olanaklardan yararlanarak toplumu din konusunda aydınlatmak, bu hizmette devletin yayın organları ile işbirliği yapmak) biçiminde değiştirilmesi önerilmiştir.

Bu önergenin sahibi Sayın C. Ertuğ geçici komisyonda bu konuda yukarıda E/l'de çoğunlukla kabul olunan Sayın M. C. Alpan'ın önergesine katıldığını ve başkaca işlemde bulunulmamasını ifade ve beyan ettiğinden önerge düşmüştür.

4. Sayın K. Kaplan'ın önergesi

Mükerreren verildiği anlaşılan bu önerge ile maddenin A/a fıkrasının, (uygun araç ve olanaklardan yararlanarak toplumu din konusunda aydınlatmak ve gerekirse bu konuda devlet yayın organları ile işbirliği yapmak) şeklinde yeniden yazılması önerilmiştir.

Önerge sahibi Sayın K. Kaplan, geçici komisyonda bu konuda yukarıda E/l'de çoğunlukla kabul edildiği kaydolunan Sayın M. C. Alpan'ın önergesine katıldığını ve başkaca işlemde bulunulmamasını ifade ve beyan ettiğinden önerge düşmüştür.

5. Sayın M. C. Alpan'ın önergesi

Mükerrer verildiği görülen bu önerge ile maddenin (A) fıkrasının sonuna (h - deprem, savaş, taşkın ve yangın gibi olağan dışı hallerde büyük ölçüde artış gösteren defin ve din hizmetlerinin yürütülebilmesi için gerekli tertip ve tedbirleri almak) ifadesinin ilâvesi istenmiştir.

Geçici komisyon, bu gibi olağan dışı hallerde Başkanlığın bütün birimleri ile hizmet için seferber olacağını tabiî bulmasına binaen, önergeyi mevcut 6 sayın üyenin 1'e karşı 5 oyu ile reddetmiştir.

F) Değişik 15 nci madde ile ilgili olan Sayın B. Üçok'un önergesi

Bu önerge ile maddenin;

(Madde 15. — Diyanet İşleri Başkanlığının iller kuruluşu il ve ilçe müftülüklerinden oluşur.

Bunların kadroları her bütçe kanununda gösterilir.) Biçimde değiştirilmesi önerilmiştir.

Geçici komisyon, tasarı metnindeki ifadenin amaç ve ihtiyaçlara daha iyi cevap verdiği düşüncesi ile bu önergeyi, mevcut 6 sayın üyenin oybirliğiyle reddetmiştir.

G) Değişik 20 nci madde ile ilgili olan önergeler,

Bu konuda genel kurula 1'i mükerrer olmak üzere 3 ve geçici komisyona 1 önerge sunulmuştur. Böylece toplanan 4 önerge işlem görmüştür.

1. Sayın B. Üçok'un önergesi

Bu önerge ile maddenin (f) fıkrasının tasarıdan çıkarılması istenmiştir.

Geçici komisyon, bu fıkranın madde metninden çıkarılması halinde düzenlenmek istenilen seçim esprisinin ağırlığını kaybedeceği düşüncesi ile önergeyi, mevcut 6 sayın üyenin oybirliği ile reddetmiştir.

2. Sayın A. Altay'ın önergesi

Bu önerge ile madde tümü ile yeniden tanzim edilerek aday tespit kuruluna (Vakıflar Genel Müdürünün, il müftülerinin, din görevlilerince oluşturulmuş vakıf, federasyon ve konfederasyon başkanlarının) katılmaları istenmiş ve buna mukabil madde metninde mevcut il temsilcilerinin illerde kendi seçimi ile ilgili görülen ifadelerin ise tasarıdan çıkarılması prensibi öngörülmüştür.

Geçici komisyon, tasarıdaki düzenleme ve buna ilişkin hükümlerin, seçimlerin espiri ve amaçlarına daha uygun ve pratik düştüğü düşüncesi ile önergeyi, mevcut 6 sayın üyenin oybirliği ile reddetmiştir.

3. Sayın K. Kaplan'ın 1 nci önergesi

Mükerrer verildiği anlaşılan bu önerge ile (f) fıkrası tümüyle yeniden düzenlenerek seçimin, seçim bölgeleri ihdası suretiyle yapılması önerilmiştir.

Geçici komisyonda; seçimin amaç, uygulama kolaylığı ve herhangi bir olumsuz tesire mâruz bırakılmaması ve bölgesel rekabetlere meydan verilmemesi gibi gerekçelerin belirtilmesi ve öne sürülmesi muvacehesinde, önerge Sayın K. Kaplan tarafından geri alındığı cihetle, düşmüştür.

4. Sayın K. Kaplan'ın 2 nci önergesi :

Geçici Komisyonda verilen bu önerge ile, il temsilcileri seçimlerinden sonra, Başkanlıkta bir ara seçimi ihdas edilerek, il temcilcilerinin sayısının 15'e indirilmesi önerilmiştir.

Geçici Komisyon, seçim külfet ve formalitelerini çoğaltacağı ve mudilleştireceği gibi düşüncelerle bu önergeyi, mevcut 6 sayın üyenin 2'ye karşı 4 oyu ile reddedilmiştir.

H) Değişik 21 nci madde ile ilgili olan önergeler :

Bu konuda Genel Kurula 1 ve Geçici Komisyona 2 olmak üzere 3 önerge verilmiştir.

1. Sayın F. Özlen'in önergesi :

Usule ait olan bu önerge ile, önergelerin müzakeresinde ilk önce, değişik (21/a) fıkrasını ilgilendiren önergelerin ele alınarak görüşülmesi talep edilmiştir.

Geçici Komisyon, mevcut 6 sayın üyenin oybirliği ile bu önergeyi kabul ederek o yolda işlem yapmıştır.

2. Sayın B. Üçok'un önergesi :

Bu önerge ile, maddenin geçici komisyondan geldiği gibi kabulü önerilmiştir.

Geçici Komisyon esasen, evvelce düzenlediği metinde çoğunlukla kararlı olduğundan, bu önerge üzerinde başkaca bir işlem yapılmasına lüzum ve mahal görmemiştir.

3. Sayın S. Mehmetoğlu'nun önergesi :

Geçici komisyonda verilen bu önerge ile, maddenin M. Meclisi metninin dikkate alınması için bir kez daha oylanması önerilmiştir.

Geçici Komisyon, her türlü tereddüt ihtimallerini bertaraf etmek amacıyle isteğe uymuş ve maddeyi tekrar oylamıştır. Önerge, mevcut 6 sayın üyenin 1'e karşı 5 oyu ile reddedilmiştir.

İ) Değişik 22 nci madde ile ilgili önergeler :

Bu konuda Genel Kurula 1'i mükerrer olmak üzere 6 önerge verilmiştir.

1. Sayın T. Doğan'ın önergesi,

Bu önerge ile maddenin a fıkrasındaki (Dinî Hizmetler Dairesi) nin, (Din Hizmetleri Dairesi) olarak değiştirilmesi istenmiştir.

Geçici komisyon, bunun baskı hatası olduğunu dikkate alarak önergeyi işleme koymamayı kararlaştırmıştır.

2. Sayın M.C. Alpan'ın önergesi,

Bu önerge ile, maddenin ilk cümlesindeki parentez içi ifade yerine (657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 46: 61 nci maddelerinde belirtilen niteliklerin) ibaresinin yazılması önerilmiştir.

Geçici komisyon; her kamu hizmetinin farklı bazı özel nitelikleri gerektirmesinin doğal bulunduğunu, bu itibarla Diyanet İşleri Başkanlığı kuruluşlarındaki kamu hizmetlerinde görevlendirilenlerde de, tasarı metninde yer alan ve önerge ile değiştirilmesi istenilen ortak niteliğin bulunmasının zorunlu olduğunu dikkate alarak, önergeyi mevcut 6 sayın üyenin 2'ye karşı 4 oyu ile reddetmiştir.

3. Sayın B. Üçok'un 1 nci önergesi,

Bu önerge ile maddenin ilk fıkrasının, (Diyanet İşleri Başkanlığı görev birimlerinden aşağıda sayılmış olanlarda aranacak nitelikler şunlardır) şeklinde değiştirilmesi talep edilmiştir.

Geçici komisyon, aynı konu ile ilgili olarak Sayın M. C. Alpan'ın yukarıda İ/2'deki önergesi için ileri sürülen gerekçeye dayanarak önergeyi, mevcut 6 sayın üyeden 1'nin çekinser kalması karşısında 5 oyla reddetmiştir.

4. Sayın K. Kaplan'ın önergesi,

Mükerrer verildiği görülen bu önerge ile, maddenin ilk fıkrasının, (Diyanet İşleri teşkilâtının bütün görevlilerinde Devlet Memurları Kanununun 8 nci maddesi genel hükmü ile aynı yasanın 48. nci maddesinde sözü geçen görev ve çalışma yönetmeliğindeki özel şartlar aranır.) Ayrıca; biçiminde değiştirilmesi önerilmiştir.

Geçici komisyon, aynı konu ile ilgili olarak Sayın M. C. Alpan'ın yukarıda İ/2'deki önergesi için ileri sürülen gerkçeye dayanarak bu önergeyi mevcut 6 sayın üyenin 2'ye karşı 4 oyu reddetmiştir.

5. Sayın B. Üçok'un 2 nci önergesi

Bu önerge ile maddenin a fıkrasındaki 6 yılın 10 yıla çıkarılması istenmiştir.

Geçici komisyon, Diyanet İşleri Başkanlığı kuruluşu kadrolarında görev alan ve açık kadrolarına atanacak veya nakledilecek bulunan meslek mensuplarının formasyon ve yaş gruplarını dikkate alarak, genç elemanlar için olanak sağlamak amacı güdüldüğü düşünce ve kanaati ile bu önergeyi, mevcut 6 sayın üyenin 1'e karşı 5 oyu ile reddetmiştir.

6. Sayın Naim Talû'nun önergesi :

Geçici komisyona verilen bu önerge ile maddenin ilk fıkrasındaki (Diyanet İşleri Başkanı ile kuruluşun bütün görevlilerinde) ifadesinin, (Diyanet İşleri Başkanı ile kuruluşun bütün din «müftüler dahil» görevlilerinde) şeklinde değiştirilmesi istenmiştir.

Geçici komisyon, yukarıda İ/2 de sözü edilen gerekçeyi dikkate alarak bu önergeyi, mevcut 6 sayın üyenin 3'e karşı Başkanın bulunduğu tarafın 3 oyu ile reddetmiştir.

Geçici komisyonda 22 nci madde için yapılan bütün görüşmeler bittikten sonra geçici komisyon metninin tahkimi amacıyle bir kez daha oylanması arzusunun ısrar ve talep edildiği görülerek, bu metin tekrar oylanmış ve neticede mevcut 6 sayın üyenin 2'ye karşı 4 oyu ile kabul edildiği teyit olunmuştur.

II) Tasarının 2 nci maddesi kapsamına giren geçici maddelere ilişkin önergeler hakkında varılan sonuçlar.

Bunlar, tasarının maddelerinin sırasına göre aşağıda kısaca belirtilmiştir.

A) Geçici madde 8 ile ilgili olan önergeler.

Bu konuda genel kurulda 2 önerge sunulmuştur.

1. Sayın T. Doğan'ın önergesi :

Bu önerge ile, maddenin a ve b fıkralarının birleştirilerek yeniden a fıkrası olarak düzenlenmesi, c fıkrasının b şeklinde sırasının değiştirilmesi ve yeni a fıkrası ile vekil imam-hatiplerin sınavsız asalete geçirilmesi ve imam-hatip okulu mezunlarının bulunamaması hallerinde de ilkokul mezunlarının asaleten imam-hatip olabilmeleri önerilmiştir.

Geçici komisyon, örgün ve yaygın eğitimin büyük önem kazandığı yüzyılımızda bu isteği, yurt gerçekleri ve islâm dininin bilime verdiği önem açısından sakıncalı görmüş ve ayrıca, önerilen yeni a fıkrasının son bölümünün 633 sayılı Kanunun 36 ncı maddesi ile de çelişkili olacağını düşünerek bu önergeyi, mevcut 6 sayın üyenin oybirliği ile reddetmiştir.

2) Sayın A. Altay'ın önergesi

Bu önerge ile madde sonuna eklenecek d fıkrası ile gerekli sınavlarda başarılı olamayan vekil imam - hatiplerin, müezzin - kayyım olarak görevlendirilerek istihdam edilmeleri istenmiştir.

Geçici komisyon, kadro ve istihdam olanakları, ihtiyaç ve bu tür atamalardan doğabilecek sosyal ve psikolojik dengesizliklerin doğuracağı olumsuz sonuçlar nedeniyle bu önergeyi, mevcut 6 sayın üyenin oy birliğiyle reddetmiştir.

B) Geçici madde 11 ile ilgili olan Sayın A. Altay'ın önergesi

Bu önerge ile madde, halen Din İşleri Yüksek Kurulu kadrolarında istihdam edilen 3 üyenin kadroları için de, otomatikman seçim yapılması sonucunu verecek biçimde yeniden düzenlenmiş ve önerilmiştir.

Geçici komisyon, böyle âni ve mecburiî bir ayırmaile çok duyarlı olan bu kuruluş ve organın bünyesinde huzursuzluğa yol açabileceği endişesiyle bu önergeyi, mevcut 6 sayın üyenin oybirliğiyle reddetmiştir.

III) Netice

Geçici komisyon, yukarıda arzolunan hususların dikkate alınması kaydıyle evvelce çoğunlukla benimseyip kabul ve genel kurula arzettiği tasarı metnini, bu kez de tümüyle uygun bulduğunu ve yeniden çoğunlukla kabul ve teyit etmiştir.

Ayrıca, geçici komisyon; Genel Kurulda yukarıda zikredilen önergeler üzerinde cereyan edecek müzakerelerde hal icaplarına göre gerekli ek ve mütemmim cevapları arz için, geçici komisyon başkanına tam yetki tanınmıştır.

Tasarının önem ve kapsamı ve görüşme süresinin nihayet 29 . 4 . 1975 günü biteceği ve bu nedenle sürenin son derece kısalmış olduğu dikkate alınarak, Genel Kuruldaki görüşmelerin her işe takdimen öncelik ve ivedilikle sonuçlandırmasının zarureti açıklık ve kesinlikle belirtmiştir.

Durum konuya ilişkin dosyasıyle birlikte Cumhuriyet Senatosu Başkanlığına saygıyle arz ve takdim olunur.

Başkan	Sözcü	Kâtip
Uşak	M. B. G.	Konya
M. Faik Atayurt	*K. Kaplan*	*F. Özlen*
	Raporda belirtilenlere muhalefetim saklıdır.	

Üye	Üye	Üye
Çanakkale	Mardin	Elâzığ
İ Kutluk	*S. Mehmetoğlu*	*C. Ertuğ*
Diyarbakır	Elâzığ	C. Bşk S. Ü.
A. Erdoğan	S. Hazerdağlı	*N. Talû*
(Bulunamadı)	(Bulunamadı)	

C. Bşk. S. Ü. (Bağımsız)
F. Çelikbaş
(Bulunamadı)

Toplantı : 14

CUMHURİYET SENATOSU S. Sayısı : 451

4036 sayılı Kanunun değişik 4 ncü, 8 nci ve 22 nci maddelerinin ve 31 nci maddenin (a) bendinin değiştirilmesine ve bir madde eklenmesine dair kanun tasarısının Millet Meclisince kabul olunan metni ve Cumhuriyet Senatosu Bütçe ve Plan Komisyonu raporu (M. Meclisi : 1/181; C. Senatosu : 1/312)

(Not : M. Meclisi S. Sayısı : 92)

Millet Meclisi
Genel Sekreterliği
Kanunlar Müdürlüğü
Sayı : 1146

31 . 1 . 1975

CUMHURİYET SENATOSU BAŞKANLIĞINA

Millet Meclisinin 30 . 1 . 1975 tarihli 33 ncü Birleşiminde görüşülerek işaret oyuyle kabul edilen, 4036 sayılı Kanunun değişik 4 ncü, 8 nci ve 22 nci maddelerinin ve 31 nci maddenin (a) bendinin değiştirilmesine ve bir madde eklenmesine dair kanun tasarısı, dosyası ile birlikte sunulmuştur.

Saygılarımla.

Kemal Güven
Millet Meclisi Başkanı

Not : Bu tasarı 25 . 6 . 1974 tarihinde Başkanlıkça ilk Komisyona havale edilmiş ve Genel Kurulun 21, 28, 30 . 1 . 1975 tarihli 28, 31 ve 33 ncü Birleşimlerinde görüşülerek kabul edilmiştir. (Millet Meclisi S. Sayısı : 92)

Bütçe ve Plan Komisyonu raporu

Cumhuriyet Senatosu
Bütçe ve Plan Komisyonu
Esas No. : 1/312
Karar No. : 10

18 . 2 . 1975

Yüksek Başkanlığa

Millet Meclisinin 30 Ocak 1975 tarihli 33 ncü Birleşiminde görüşülerek işaret oyuyle kabul edilen, 4036 sayılı Kanunun değişik 4 ncü, 8 nci ve 22 nci maddelerinin ve 31 nci maddenin (a) bendinin değiştirilmesine ve bir madde eklenmesine dair kanun tasarısı, Millet Meclisi Başkanlığının 31 Ocak 1975 tarihli ve 1146 sayılı yazıları ile Cumhuriyet Senatosu Başkanlığına gönderilmekle Komisyonumuzun 18 Şubat 1975 tarihli Birleşiminde Gümrük ve Tekel ile Maliye Bakanlığı temsilcileri de hazır bulunduğu halde tetkik ve müzakere olundu.

I. - Tasarı, 21 Mayıs 1941 tarihli ve 4036 sayılı Te kel Genel Müdürlüğü Teşkilât Kanununun değişik 4 ncü, 8 nci, 22 nci maddeleri ile 31 nci maddesinin (a) bendinin değiştirilmesini öngörmektedir.

4036 sayılı Teşkilât Kanununa göre Tekel Genel Müdürlüğü tüzelkişiliğine sahip katma bütçeli ve döner sermayeli bir kuruluştur. Asıl görevi olan tütün, ispirto, ispirtolu içkiler ve tuz gibi Devlet Tekeline konu olan mallar ve halen Tekel dışında bırakılan bira, şarap ve kibrit gibi malların üretimi ve satışı yanında

1918, 4250, 3078 ve 196 sayılı kanunlar ile kamu hizmeti niteliğindeki gözetim ve denetim görevlerini yerine getirmektedir.

21 Mayıs 1941 tarih ve 4036 sayılı Kanunun bazı maddeleri 4896 ve 5108 sayılı kanunlarla değiştirilmiş veya ek maddeler getirilmiş ise de, değişiklik ve ek maddelerin getirildikleri tarihlerdeki koşulların ihtiyacına ancak süreli olarak cevap verebildiği ancak, Tekel Genel Müdürlüğünün Türkiye'nin ekonomik ve sosyal hayatında fiilen yüklendiği fonksiyonlar açısından Tekel Genel Müdürlüğünün örgütsel yapısının yeniden gözden geçirilmesinde yarar vardır.

İşbu tasarı ile imal, ithal ve satışı Devlet Tekelinde olan ve aslî maddeleri dışında kalan imal ve satışı serbest bulunan maddelerin imalinde kullanılan hammaddelerini üreten üretici kooperatifleri ve kooperatiflerin üst kuruluşları ile çalışma alanına girip de Devlet Tekeli altında olmayan maddelerin imalâtında kullanılan her türlü malzemenin imal, ithal ve satışı konularında yurt içinde ortaklık kurma, Tekel Genel Müdürlüğünün çalışma alanına giren konularda yurt dışında fabrika, şube, acentelik ve mümessillik açabilme ve özel hukuk hükümlerine tabi ortaklık kurabilme, söz konusu ortaklıkların ve üst kuruluşlara katılma payının hangi kaynaklardan sağlanacağını düzenlemekte, Müdürler Komisyonunun, alım - satım ve yüklenmeler hakkındaki onay kararına ait miktarın 25 000 TL. sından 100 000 TL. sına yükseltilmesi gerçekleştirilmektedir.

Tekel Genel Müdürlüğünün bugünkü kadroları ile kendisine kanun ve kararnameler ile verilen görevlerin rasyonel ve etkili olarak yürütülmesi için 4036 sayılı Kanunda yukarıda anılan değişikliklerin yapılmasını öngören işbu tasarı, Komisyonumuzca da benimsenmiştir.

II. - Millet Meclisi metninin 2, 3 ve 4 ncü maddeleri Komisyonumuzca da aynen benimsenmiştir.

Madde 1. — Millet Meclisi metninin 1 nci maddesi esas itibariyle Komisyonumuzca da benimsenmiş ancak :

İşbu madde ile 4036 sayılı Kanunun 4 ncü maddesinde yapılması öngörülen değişiklikte :

Bu maddenin (A) bendi hükmüne esas - Genel Müdür Yardımcıları - nın hizmetleri nitelendirilerek adet olarak belirtilmesini öngörmüş ve Gümrük ve Tekel Bakanlığı temsilcisinin yaptığı açıklamalarda beyan ettiği üzere - yaprak tütün -, - sınaî üretim -, - satış ve pazarlama -, - idare ve özlük işleri - ve - yatırım, planlama ve pazarlama - hizmetlerini yürütecek 5 Genel Müdür Yardımcılığı tespit etmiş ve maddeyi bu yolda değiştirerek kabul etmiştir.

İşbu madde ile 4036 sayılı Kanunun 22 nci maddesinde yapılması öngörülen değişiklikte :

Bu maddenin (D) bendi hükmüne esas düzenlemede ki, «yabancı vapurlara» inhisarî ibaresini, 4036 sayılı Kanunun yürürlüğe girmesinden bu yana Tekel Genel Müdürlüğünün satış sahasının genişlediği yalnız yabancı vapurlara değil, yabancı kara ve hava yolu işletmelerine Tekel mamul ve maddeleri ile yaprak ve kıyılmış tütün satılabileceğini gözeterek bu bendi «Yabancı memleketlere ve Türkiye'de bulunan kordiplomatiğe mensup zevata ve yabancı ulaştırma işletmelerine satılacak Tekel maddeleri ve mamulleriyle yaprak ve kıyılmış tütünlerin satış fiyatlarını tespit eder.» şeklinde değiştirerek kabul etmiştir.

III. - Tekel Genel Müdürlüğünün günümüz şartlarına uygun biçimde örgütlenmesini öngören tasarının işbu mahiyetini gözeten Komisyonumuz tasarının, Genel Kurulda öncelik ve ivedilikle görüşülmesi hususunda istemde bulunulmasını da karar altına almıştır.

Genel Kurulun tasviplerine arz edilmek üzere Yüksek Başkanlığa saygı ile sunulur.

Bu Kanunda Başkan ve Sözcü	Başkanvekili	Sözcü
Ankara	Konya	Uşak
Y. Köker	*F. Özlen*	M. Faik Atayurt
		Toplantıda bulunamadı.

Kâtip	Aydın	C. Bşk. S. Ü.
Yozgat	*İ. Cenap Ege*	*N. Talû*
S. E. Ergin		

Diyarbakır A. Erdoğan Toplantıda bulunamadı.	Edirne M. Nafiz Ergeneli Toplantıda bulunamadı.	Elâzığ *S. Hazerdağlı*
Rize *T. Doğan*	Sivas *K. Kangal*	Tabiî Üye Ş. Karaman Toplantıda bulunamadı.
Trabzon A. Şakir Ağanoğlu Toplantıda bulunamadı.	Urfa *İ. Halil Balkıs*	Yozgat V. Uyar Toplantıda bulundu. İmzada bulunamadı.

MİLLET MECLİSİNİN KABUL ETTİĞİ METİN	BÜTÇE VE PLAN KOMİSYONUNUN KABUL ETTİĞİ METİN
4036 sayılı Kanunun değişik 4 ncü, 8 nci ve 22 nci maddelerinin ve 31 nci maddenin (a) bendinin değiştirilmesine ve bir madde eklenmesine dair Kanun tasarısı	*4036 sayılı Kanunun değişik 4 ncü, 8 nci ve 22 nci maddelerinin ve 31 nci maddenin (a) bendinin değiştirilmesine ve bir madde eklenmesine dair Kanun tasarısı*
MADDE 1. — 4036 sayılı Kanunun değişik 4 ncü, 8 nci ve 22 nci maddeleri ile 31 nci maddenin (a) bendi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.	MADDE 1. — 4036 sayılı Kanunun değişik 4 ncü, 8 nci ve 22 nci maddeleri ile 31 nci maddenin (a) bendi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.
Madde 4. — Tekel Genel Müdürlüğü :	Madde 4. — Tekel Genel Müdürlüğü :
A) Bir Genel Müdür, Genel Müdür Yardımcıları ile Uzman Müşavirler, Enstitüler Müdürlüğü, Hukuk Müşavirliği ve Muhakemat Müdürlüğü, Teftiş Kurulu Başkanlığı, Genel Muhasebe Müdürlüğü, Genel Müdürlük Kaleminden;	A) Bir Genel Müdür Beş Genel Müdür Yardımcıları ile Uzman Müşavirler, Enstitüler Müdürlüğü, Hukuk Müşavirliği ve Muhakemat Müdürlüğü, Teftiş Kurulu Başkanlığı, Genel Muhasebe Müdürlüğü, Genel Müdürlük Kaleminden;
B) Genel Müdür Yardımcılıklarına bağlı Daire Başkanlarından ve onlara bağlı Şube Müdürlüklerinden;	B) Genel Müdür Yardımcılıklarına bağlı Daire Başkanlarından ve onlara bağlı Şube Müdürlüklerinden;
C) Başmüdürlüklerle, Müdürlükler, Memurluklar, Satış Depoları ve Mağazalarından;	C) Başmüdürlüklerle, Müdürlükler, Memurluklar, Satış Depoları ve Mağazalarından;
D) Fabrika, Yaprak Tütün Bakım ve İşleme Atelyeleri, Tuzla, Depo, İmalâthane, Müdür, Şef ve Amirliklerinden;	D) Fabrika, Yaprak, Tütün, Bakım ve İşletme Atelyeleri, Tuzla, Depo, İmalâthane, Müdür, Şef ve Amirliklerinden;
Oluşur.	Oluşur.
Bu idare kadrolarının dağıtım ve görevlendirme tarzı Genel Müdürlükçe belli edilir.	Bu idare kadrolarının dağıtım ve görevlendirme tarzı Genel Müdürlükçe belli edilir.
Genel Müdürlük Daire Başkanlıklarının sayısı ve adları tüzükte belirtilir. Merkez Şubelerinin kuruluşu ile (C) ve (D) fıkralarında belirtilen işyerlerinin açılması veya kapatılması Gümrük ve Tekel Bakanlığının onayı ile yapılır.	Genel Müdürlük Daire Başkanlıklarının sayısı ve adları tüzükle belirtilir. Merkez Şubelerinin kuruluşu ile (C) ve (D) fıkralarında belirtilen işyerlerinin açılması veya kapatılması Gümrük ve Tekel Bakanlığının onayı ile yapılır.
Madde 8. — Tekel Genel Müdürlüğü, Gümrük ve Tekel Bakanlığının onayı ile ve aşağıdaki koşullarla;	Madde 8. — Millet Meclisi metninin 8 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.
A) Devlet tekelinde olup imal, ithal ve satışı kendisine verilen maddeler hariç olmak üzere özel kanunlarıyle imal ve satışı serbest bulunan ve Tekel Genel Müdürlüğünce imal ve satışına devam edilen maddelerin imalinde kullanılan ana ilk maddelerini üreten üretici kooperatifleri ve bu kooperatiflerin üst kuruluşları ile yurt içinde ortaklıklar kurabilir.	
B) Çalışma alanına girip de Devlet tekeli altında olmayan maddelerin imalâtında kullanılan her türlü malzemenin imal, ithal ve satışı konularında yurt içinde ortaklıklar kurabilir.	
C) Çalışma alanına giren konularda yurt dışında fabrika, şube, acentelik ve mümessillik açabilir ve	

(Millet Meclisinin kabul ettiği metin)

özel hukuk hükümlerine tabi ortaklıklar kurabilir. Tekel bunlara ödenmiş sermayelerinin % 25'i kadar kredi ile mal verebilir. Bu kuruluşlarda çalıştırılacak Tekel Genel Müdürlüğü memurlarına ödenecek ücretler hakkında 657 sayılı Kanun hükümleri uygulanır.

D) (A) ve (B) fıkralarında sözü edilen ortaklıklara Tekel Genel Müdürlüğü katılma payı Maliye Bakanlığınca, (C) fıkrasındaki kuruluşlara katılma Tekel Genel Müdürlüğü Döner Sermayesinden sağlanır.

Madde 22. — Genel Müdürün veya memur edeceği yardımcılarından birinin Başkanlığında; Genel Müdür Yardımcıları, Hukuk Müşaviri ve Muhakemat Müdürü ve Genel Muhasebe Müdüründen müteşekkil Müdürler Komisyonu kurulur.

Bu Komisyon aşağıda yazılı işleri görür :

A) Genel Müdürlükten tevdi edilen Bütçe ve bilançoyu ve bütçede yapılacak değişikliklere ait teklifleri inceler.

B) Genel Müdürlüğe ait kanun ve tüzük tekliflerini inceler.

C) Tekel maddeleriyle idare mamullerinin iç satış fiyatlarını tespit eder.

D) Yabancı memleketlere ve Türkiye'de bulunan Kordiplomatiğe mensup zevata ve yabancı vapurlara satılacak Tekel maddeleri ve mamulleriyle yaprak ve kıyılmış tütünlerin satış fiyatlarını tespit eder.

E) 100 000 liradan yukarı alım, satım ve yüklenmeler hakkındaki kararları onaylar.

F) Genel Müdürlük ile şahıslar, özel ve resmî daire ve müesseseler arasında çıkan bütçe giderlerinden veya döner sermayeden doğan uyuşmazlık ve davaların sulh yolu ile halli ve bu davaların açılmasından veya kovuşturulmasından vazgeçilmesi veya kayıtlarının silinmesi hakkında karar verir.

G) Genel Müdürlükçe verilecek diğer işleri görür.

Müdürler Komisyonu en az 7 üye ile haftada bir defadan az olmamak üzere toplanır ve çoğunlukla karar verir. Oylarda eşitlik olursa Başkanın bulunduğu tarafın oyu üstün tutulur. Mazeretleri dolayısıyle toplantıda bulunamayacak olan üyelerin yerlerine gösterecekleri daire başkanlarından biri veya yardımcılarından birisi bulunur.

Genel Müdür, sorumluluğu kendisine ait olmak şartıyle bu kararlarla bağlı kalmayabilir.

(Bütçe ve Plân Komisyonunun kabul ettiği metin)

Madde 22. — Genel Müdürün veya memur edeceği yardımcılarından birinin Başkanlığında; Genel Müdür Yardımcıları, Hukuk Müşaviri ve Muhakemat Müdürü ve Genel Muhasebe Müdüründen müteşekkil Müdürler Komisyonu kurulur.

Bu Komisyon aşağıda yazılı işleri görür :

A) Genel Müdürlükten tevdi edilen Bütçe ve bilançoyu ve bütçede yapılacak değişikliklere ait teklifleri inceler.

B) Genel Müdürlüğe ait kanun ve tüzük tekliflerini inceler.

C) Tekel maddeleriyle idare mamullerinin iç satış fiyatlarını tespit eder.

D) Yabancı memleketlere ve Türkiye'de bulunan Kordiplomatiğe mensup zevata ve yabancı ulaştırma işletmelerine satılacak Tekel maddeleri ve mamulleriyle yaprak ve kıyılmış tütünlerin satış fiyatlarını tespit eder.

E) 100 000 liradan yukarı alım, satım ve yüklenmeler hakkındaki kararları onaylar.

F) Genel Müdürlük ile şahıslar, özel ve resmî daire ve müesseseler arasında çıkan bütçe giderlerinden veya döner sermayeden doğan uyuşmazlık ve davaların sulh yolu ile halli ve bu davaların açılmasından veya koğuşturulmasından vazgeçilmesi veya kayıtlarının silinmesi hakkında karar verir.

G) Genel Müdürlükçe verilecek diğer işleri görür.

Müdürler Komisyonu en az 7 üye ile haftada bir defadan az olmamak üzere toplanır ve çoğunlukla karar verir. Oylarda eşitlik olursa Başkanın bulunduğu tarafın oyu üstün tutulur. Mazeretleri dolayısıyle toplantıda bulunamayacak olan üyelerin yerlerine gösterecekleri daire başkanlarından biri veya yardımcılarından birisi bulunur.

Genel Müdür, sorumluluğu kendisine ait olmak şartıyle bu kararlarla bağlı kalmayabilir.

(Millet Meclisinin kabul ettiği metin)	(Bütçe ve Plân Komisyonunun kabul ettiği metin)
A, B, C bentlerindeki kararlar Gümrük ve Tekel Bakanlığına sunulur. C bendinde yazılı kararlar hakkında Gümrük ve Tekel Bakanlığınca Maliye Bakanlığının mütalâası alınır.	A, B, C bentlerindeki kararlar Gümrük ve Tekel Bakanlığına sunulur. C bendinde yazılı kararlar hakkında Gümrük ve Tekel Bakanlığınca Maliye Bakanlığının mütalaası alınır.
Madde 31. — a) Uzman müşavirler, Enstitüler Müdürü, Hukuk Müşaviri ve Muhakemat Müdürü, Teftiş Kurulu Başkanı, Daire Başkanları, Özlük İşleri Müdürü, İnceleme ve Denetleme Kurulu üye ve memurları hakkında Bakanlık Memurin ve Muhakemat Komisyonu.	Madde 31. — Millet Meclisi metninin 31 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.
MADDE 2. — 4036 sayılı Kanun ve değişikliklerinde geçen Grup Müdürü unvanı Daire Başkanı olarak değiştirilmiştir.	MADDE 2. — Millet Meclisi metninin 2 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.
MADDE 3. — Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.	MADDE 3. — Millet Meclisi metninin 3 ncü maddesi aynen kabul edilmiştir.
MADDE 4. — Bu Kanunu Gümrük ve Tekel ve Maliye bakanları yürütür.	MADDE 4. — Millet Meclisi metninin 4 ncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

CUMHURİYET SENATOSU S. Sayısı : 457

19 . 7 . 1972 Günlü ve 1615 Sayılı Gümrük Kanununun Bazı Maddelerinin Yürürlükten Kaldırılmasına ve Bu Maddeler Yerine Yeni Maddeler Konulmasına ve 7 . 1 . 1932 Günlü ve 1918 Sayılı Kaçakçılığın Men ve Takibine Dair Kanunun Değişik 24 ncü Maddesinin Değiştirilmesine İlişkin Kanun Tasarısının Millet Meclisince Kabul Olunan Metni ve Cumhuriyet Senatosu Bütçe ve Plan Komisyonu Raporu (M. Meclisi : 1/172; C. Senatosu : 1/326)

(Not : M. Meclisi S. Sayısı : 100)

Millet Meclisi
Genel Sekreterliği
Kanunlar Müdürlüğü
Sayı : 1128

7 . 2 . 1975

CUMHURİYET SENATOSU BAŞKANLIĞINA

Millet Meclisinin 5 . 2 . 1975 tarihli 35 nci Birleşiminde öncelikle görüşülerek açık oyla kabul edilen, 19 . 7 . 1972 günlü ve 1615 sayılı Gümrük Kanununun bazı maddelerinin yürürlükten kaldırılmasına ve bu maddeler yerine yeni maddeder konulmasına ve 7 . 1 . 1932 günlü ve 1918 sayılı Kaçakçılığın Men ve Takibine dair Kanunun değişik 24 ncü maddesinin değiştirilmesine ilişkin kanun tasarısı, dosyası ile birlikte sunulmuştur.

Saygılarımla.

Kemal Güven
Millet Meclisi Başkanı

Not : Bu tasarı 24 . 6 . 1974 tarihinde Başkanlıkça ilk Komisyona havale edilmiş ve Genel Kurulun 21, 28, 30. 1; 5 . 2 . 1975 tarihli 28, 31, 33 ve 35 nci birleşimlerinde öncelikle görüşülerek kabul edilmiştir. (Millet Meclisi S. Sayısı : 100)

Bütçe ve Plan Komisyonu raporu

Cumhuriyet Senatosu
Bütçe ve Plan Komisyonu
Esas No. : 1/326
Karar No. : 11

5 . 3 . 1975

Yüksek Başkanlığına

Millet Meclisinin 5 Şubat 1975 tarihli 35 nci Birleşiminde öncelikle görüşülerek açık oyla kabul edilen, 19 . 7 . 1972 günlü ve 1615 sayılı Gümrük Kanununun bazı maddelerinin yürürlükten kaldırılmasına ve bu maddeler yerine yeni maddeler konulmasına ve 7 . 1 . 1932 günlü ve 1918 sayılı Kaçakçılığın Men ve Takibine dair Kanunun değişik 24 ncü maddesinin değiştirilmesine ilişkin Kanun tasarısı, Millet Meclisi Başkanlığının 31 Ocak 1975 tarihli ve 1128 sayılı yazıları ile Cumhuriyet Senatosu Başkanlığına gönderilmekle, Komisyonumuzun 5 Mart 1975 tarihli Birleşiminde Gümrük ve Tekel ile Maliye Bakanlıkları temsilcileri de hazır bulunduğu halde tetkik ve müzakere olundu.

I) - Tasarı, 19 Temmuz 1972 tarihli ve 1615 sayılı Gümrük Kanununun bazı maddelerinin yürürlükten kaldırılarak yerine yeni maddeler konulmasını ve 7 Ocak 1932 tarihli ve 1918 sayılı Kaçakçılığın Men ve Takibine dair Kanunun değişik 24 ncü maddesinin değiştirilmesini öngörmektedir.

Sayılan kanunlar, gümrüklü eşya ambar, sundurma,antrepo, vagon gibi bekleme yerleri ile kaçak eşya ambarlarındaki eşyanın tasfiyesine ilişkin hükümler ihtiva etmektedir. Bu yerlerde halen bekleyen ve büyük bir birikim içinde her geçen gün ekonomik değerini kaybeden eşyanın bir taraftan birikiminin önlenmesi, diğer yandan bir değer haline getirilmesi ve daha süratle tasfiyesini sağlamak bakımından işbu tasarı getirilmiştir.

19 Temmuz 1972 tarihli ve 1615 sayılı Gümrük Kanununda ithal rejimi dışı gelen eşyanın yurt içinde ithal kaydı ile satışı yapıldığından bunların yurt dışına ihraç kaydı ile satılması hakkındaki hükümler, bu gibi eşyanın alıcısı çıkmadığından, adı geçen kanuna göre satılmamak ve kendi ihtiyaçlarında kullanılmak ve her ne suretle olursa olsun menfaat karşılığında başkalarına devredilmemek kaydı ile kamu faydasına yararlı derneklerin genel merkezlerine, resmî dairelere (İktisadî Devlet Teşekkülleri dahil) parasız verilmektedir. Ayrıca 7 Ocak 1932 tarihli ve 1918 sayılı Kaçakçılığın Men ve Takibine dair Kanunda müsaderesi kesinleşmiş kaçak eşya için de benzer hükümler bulunmaktadır.

Ancak, bugüne kadar yapılan uygulama sonucu amaca ulaşılmamış bunun yanısıra bu eşyanın beklenen ölçüde değerlendirilmesi de mümkün olamamıştır. İşbu tasarı kanunlaştığı zaman, her an keyfî davranmaya yol açabilecek olan bu uygulamaya son verilmiş olacaktır.

Bugün, yalnız demiryolları ile yurt dışından getirilen 1 400 vagonda 25 000 ton civarında eşya, bu vagonlar içerisinde bekletilmekte ve tahliyeleri ambarların dolu olması nedeni ile mümkün bulunmamaktadır. Bu sebeple Demiryolları İdaresine ait ve hepsi yabancı olan vagonların bekletilmesi hatlarımızı işgal etmekte ayrıca, bu yabancı idarelere boş yere bekleme ücretinin ödenmesi gerekmektedir. Bu nedenle bu eşyaların tasfiyesine daha da hızlı bir uygulama ile gidilmelidir. Bu uygulama sonucu, depolar boşalacağı gibi bir gelir de elde edilecektir. Gümrük ve Tekel Bakanlığı temsilcisinin verdiği bir örneğe göre iki ay içinde otomobil satışlarından 75 milyon lira civarında gelir sağlanmıştır.

Büyük bir birikim içinde depolarda her geçen gün ekonomik değerlerini kaybeden eşyanın, birikiminin önlenmesini ayrıca süratle tasfiye yoluna gidilerek bir değer haline getirilmesini öngören işbu tasarı Komisyonumuzca da benimsenmiştir.

II) - Millet Meclisi metninin 1, 2, 3, 4 ncü maddeleri ve Geçici Madde ile 5 ve 6 ncı maddeleri Komisyonumuzca da aynen kabul edilmiştir.

III) - Antrepo, sundurma ve diğer bekleme yerlerinde biriken gümrüklü eşyanın biran önce tasfiye edilerek bir değer haline getirilmesinde yarar gören Komisyonumuz, tasarının Genel Kurulda öncelik ve ivedilikle görüşülmesi hususunda istemde bulunulmasını da karar altına almıştır.

Genel Kurulun tasviplerine arz edilmek üzere Yüksek Başkanlığa saygı ile sunulur.

Başkan	Başkanvekili	Sözcü	Kâtip
Ankara	Konya	Uşak	Yozgat
Y. Köker	*F. Özlen*	*M. F. Atayurt*	S. Ergin
			Toplantıda bulunamadı
Aydın	C. Bşk. Seç. Üye	Diyarbakır	Edirne
İ. C. Ege	N. Talû	*A. Erdoğan*	*M. N. Ergeneli*
	Toplantıda bulunamadı		
Elâzığ	Rize	Sivas	Tabiî Üye
S. Hazerdağlı	T. Doğan	*K. Kangal*	*S. Karaman*
	Toplantıda bulunamadı		

Trabzon	Urfa	Yozgat
A. Ş. Ağanoğlu	*İ. H. Balkıs*	V. Uyar
		Toplantıda bulunamadı

MİLLET MECLİSİNİN KABUL ETTİĞİ METİN	BÜTÇE VE PLAN KOMİSYONUNUN KABUL ETTİĞİ METİN
19 . 7 . 1972 günlü ve 1615 sayılı Gümrük Kanununun bazı maddelerinin yürürlükten kaldırılmasına ve bu maddeler yerine yeni maddeler konulmasına ve 7 . 1 . 1932 günlü ve 1918 sayılı Kaçakçılığın Men ve Takibine dair Kanunun değişik 24 ncü maddesinin değiştirilmesine ilişkin kanun tasarısı	*19 . 7 . 1972 günlü ve 1615 sayılı Gümrük Kanununun bazı maddelerinin yürürlükten kaldırılmasına ve bu maddeler yerine yeni maddeler konulmasına ve 7 . 1 . 1932 günlü ve 1918 sayılı Kaçakçılığın Men ve Takibine dair Kanunun değişik 24 ncü maddesinin değiştirilmesine ilişkin kanun tasarısı*
MADDE 1. — 19 . 7 . 1972 günlü ve 1615 sayılı Gümrük Kanununun 140 ncı maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:	MADDE 1. — Millet Meclisi metninin 1 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.
Tasfiye edilecek eşya Madde 140. — Aşağıda yazılı eşya, sahip veya nâkillerine ithal veya yurt dışı etmek üzere verilecek 2 aylık süre sonunda, ithal veya yurt dışı edilmediği takdirde gümrüğe terk edilmiş sayılır. 1. Giriş ve çıkış eşyasından antrepo ve sundurmalarda ve gümrük denetlemesi altında bulunan yerlerde; bu kanunda yazılı sürelerden fazla kalmış eşya, 2. 111 nci maddeye göre yapılacak yoklama neticesinde sundurma ve antrepolarda fazla çıkan eşya, 3. 139 ncu maddenin ikinci fıkrasına göre, sahip veya nâkilleri tarafından kaldırılmıyan eşya, 4. 61 nci maddedeki süre içinde giriş işlemi takip ve intaç ettirilmediğinden dolayı tasfiye edilecek eşya.	
MADDE 2. — 19 . 7 . 1972 günlü ve 1615 sayılı Gümrük Kanununun 141 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:	MADDE 2. — Millet Meclisi metninin 2 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.
Tasfiye Madde 141. — 1. Yukarıki maddede yazılı eşya ile sahip veya nâkilleri veya namına gelenler tarafından gümrüğe terkedilen veya 68 nci maddeye göre terkedilmiş sayılan eşya Hükümetçe görevlendirilecek yahut kurulacak kamu iktisadî teşekkülleri vasıtasiyle en geç üç ay içerisinde çıkarılacak bir tüzükte saptanacak şekil, usul ve esaslar dairesinde satılır. Satılamayan eşyanın ne şekilde tasfiye olunacağı aynı tüzükte belirtilir. Ancak çabuk bozulmak, akmak ve sızmak tehlikesine maruz bulunan veya saklanması külfet veya tehlikeli veya masraflı olan eşya, sürelerini doldurmadan önce de aynı yollarla tasfiye edilebilir. Bu eşyanın satış bedelinden: a) Hizmet karşılığı alacaklar ve yapılmış masraflar,	

Millet Meclisinin kabul ettiği metin	Bütçe ve Plan Komisyonunun kabul ettiği metin
b) Gümrük vergi ve resimleri, c) Satış için yapılmış masraflar, d) Para cezaları, Ayrılarak bu sıraya göre dağıtılır. Satış bedeli aynı sıra içindeki alacakların tamamını karşılamazsa garame suretiyle dağıtılır. Artan para 500 lira ve aşağı ise irada kaydolunur, fazla ise sahiplerine ödenmek üzere emanet hesabına alınır. Kuruluş için gerekli kadrolar ilgili dairelerce sağlanır. 2490 sayılı Kanuna tabi kuruluşlara satılacak eşya için mezkûr 2490 sayılı Kanunun, bu konuya ilişkin hükümleri uygulanmaz.	
2. Hamallık, yükleme, boşaltma, ambarlama, ardiye ve sair hizmet karşılığı alacaklar veya yapılmış masraflar satış bedelinden tenzil edilerek aidolduğu şahıs veya kuruluşa ödenir. Satış bedelinden kalan miktardan, o eşya ile ilgili para cezaları tenzil olunur. Bu suretle karşılanamayan para cezaları ayrıca kovuşturulur.	
MADDE 3. — 19 . 7 . 1972 günlü ve 1615 sayılı Gümrük Kanununun 142, 143, 144 ve 145 nci maddeleri yürürlükten kaldırılmıştır.	MADDE 3. — Millet Meclisi metninin 3 ncü maddesi aynen kabul edilmiştir.
MADDE 4. — 7 . 1 . 1932 günlü ve 1918 sayılı Kanunun 5 . 12 . 1960 günlü ve 152 sayılı Kanunla değiştirilen 24 ncü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir: Madde 24. — 23 ncü maddenin üçüncü bendine ve 48 nci maddeye göre teslim alınan her çeşit kaçak eşya, alet ve taşıma vasıtaları hakkında da ,bunlara ilişkin müsadere kararları kesinleştikten sonra, yukarda yazılı Gümrük Kanununun değişik 141 nci maddesi hükümleri uygulanır. Ancak, çabuk bozulmak veya telef olmak tehlikesine maruz bulunan veya saklanması masraf ve külfeti veya tehlikeyi müstelzim olan kaçak eşya, alet ve taşıma vasıtaları hakkında, müsadere kararlarının kesinleşmesi beklenmeksizin aynı madde hükümleri uygulanabilir.	MADDE 4. — Millet Meclisi metninin 4 ncü maddesi aynen kabul edilmiştir.
GEÇİCİ MADDE — Bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihte kanunî bekleme süresini doldurmuş eşya, bu tarihten itibaren en geç 2 ay içerisinde sahip veya nâkilleri tarafından ithal veya yurt dışı edilmedikleri takdirde gümrüğe terkedilmiş sayılır. Bu madde gereğince verilmiş iki aylık süre içinde durum, eşit aralıklarla en az dört kez TRT ve basın yolu ile ilgililere duyurulur.	GEÇİCİ MADDE — Millet Meclisi metninin geçici maddesi aynen kabul edilmiştir.

Millet Meclisinin kabul ettiği metin	Bütçe ve Plan Komisyonunun kabul ettiği metin
Bu eşyaya ilişkin hamallık, yükleme, boşaltma, ambarlama ve sair hizmetler karşılığı tahakkuk edecek alacaklar veya yapılmış masrafların satış bedelinden ne suretle karşılanacağı Maliye, Gümrük ve Tekel ve Ulaştırma bakanlıklarınca ortaklaşa saptanır.	
MADDE 5. — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.	MADDE 5. — Millet Meclisi metninin 5 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.
MADDE 6. — Bu kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.	MADDE 6. — Millet Meclisi metninin 6 ncı maddesi aynen kabul edilmiştir.